

URZĄD STATYSTYCZNY WE WROCŁAWIU

***EUROREGIONY
NA GRANICACH POLSKI
2007***

WROCŁAW 2007

ZESPÓŁ REDAKCYJNY

Przewodniczący: *Elżbieta Małecka*

Redaktor główny: *Maria Czekaj*

Członkowie:

Beata Bal-Domańska, Sławomir Banaszak, Krystyna Kalichowicz,
Danuta Komarowska, Waclaw Mazur, Elżbieta Stańczyk, Halina Woźniak,
Małgorzata Wysoczańska, Agata Zemska

Sekretarz: *Katarzyna Kraszewska*

Opracowanie publikacji: *Sławomir Banaszak, Dorota Wilczyńska*

Konsultacje: *Andrzej Jankowski*

WSPÓŁPRACA URZĘDÓW STATYSTYCZNYCH

Kraków

Rzeszów

Lublin

Olsztyn

Białystok

Gdańsk

Redaktor techniczny: *Irena Makiej-Borowiecka*

Skład komputerowy i grafika: *Joanna Zielińska, Beata Gwizdała*

Opracowanie map i kartogramów: *Dorota Wilczyńska*

ISBN 978-83-88634-78-9

Druk: *Urząd Statystyczny we Wrocławiu – Wydział Poligrafii
59-220 Legnica, ul. Jaworzyńska 65*

Słowo wstępne

Prezentowana publikacja „*Euroregiony na granicach Polski 2007*” jest kolejną – szóstą – z cyklu wydawniczego poświęconego procesom integracyjnym na obszarach przygranicznych. Dotychczas ukazały się: „*Panorama euroregionów*” (wyd. I - 1997, wyd. II - 1998), „*Euroregiony w nowym podziale terytorialnym Polski*” (1999), „*Euroregiony na granicach Polski 2001*” (2001) oraz „*Euroregiony na granicach Polski 2003*”.

Celem publikacji jest dostarczenie kompleksowych i aktualnych informacji o współpracy euroregionalnej prowadzonej na granicach Polski. Opracowanie składa się z czterech części poprzedzonych spisami: tablic, rysunków i map oraz uwagami ogólnymi.

W części pierwszej zaprezentowano informacje ogólne o współpracy transgranicznej w Europie. Określono cele i podstawy prawne tej współpracy. W tej części publikacji ukazano także zróżnicowanie zaawansowania procesów euroregionalizacji na granicach krajów sąsiadujących z Polską.

Część druga dotyczy aktualnego stanu współpracy euroregionalnej w Polsce. Przedstawiono w niej chronologię powstawania euroregionów na obszarach przygranicznych naszego kraju oraz syntetyczną analizę celów, zadań i barier współpracy transgranicznej. W tej części zaprezentowano także wybrane dane i wskaźniki statystyczne charakteryzujące krajowe części euroregionów.

Część trzecia zawiera informacje o wielkości i kierunkach wykorzystania w euroregionach środków pomocowych Unii Europejskiej z programów Phare CBC i Interreg III A w ramach tzw. „małych projektów euroregionalnych”. Przedstawiono w niej m.in. rodzaje dofinansowywanych przedsięwzięć oraz rodzaje instytucji, które najczęściej je realizowały.

Część czwarta zawiera usystematyzowane zestawy aktualnych informacji statystyczno-opisowych o wszystkich euroregionach na granicach Polski. Informacje te dotyczą wybranych aspektów funkcjonowania euroregionów, zaprezentowano je w identycznym układzie analitycznym wraz z mapami i wykazami członków. Publikacja zawiera także zasób informacji statystycznych o zagranicznych częściach większości euroregionów.

Istotnym wzbogaceniem publikacji są zestawy kolorowych kartogramów opracowanych dla każdego z euroregionów. Przedstawiono na nich wybrane informacje i wskaźniki statystyczne.

Pozyskanie danych do opracowania było możliwe dzięki współpracy z urzędami statystycznymi w Białymstoku, Gdańsku, Krakowie, Lublinie, Olsztynie i Rzeszowie. Informacje o czeskich częściach euroregionów dostarczył Czeski Urząd Statystyczny, Przedstawicielstwo w Libercu. Dane o obszarach niemieckich uzyskano z krajowych urzędów statystycznych: Saksonii, Meklemburgii Pomorza Przedniego oraz Berlina i Brandenburgii. Wskaźniki o ukraińskiej części Euroregionu Karpackiego opracował Urząd Statystyczny w Iwano-Frankowsku, o części rosyjskiej Euroregionu Bałtyk Urząd Statystyczny w Kaliningradzie, a o Euroregionie Bug urzędy statystyczne w Brześciu, Lwowie i Łucku.

Powstanie niniejszej publikacji w zaprezentowanym kształcie umożliwiła współpraca z krajowymi sekretariatami euroregionów, od których uzyskano większość informacji pozastatystycznych.

Szerszą charakterystykę euroregionów, a w szczególności opisy ich walorów przyrodniczych i turystycznych, podstaw prawnych i instytucjonalnych ich funkcjonowania oraz analizę zasad członkostwa w euroregionach i narodowych stowarzyszeniach je tworzących przedstawiono we wcześniejszym opracowaniu „Euroregiony na granicach Polski 2003”.

Mam nadzieję, że niniejsza publikacja – tak jak poprzednie z tego cyklu – spotka się z zainteresowaniem wielu środowisk, dostarczając kompleksowej, w tym statystycznej wiedzy o euroregionach i przyczyni się do dalszego rozwoju współpracy euroregionalnej na granicach Polski.

*Dyrektor Urzędu Statystycznego
we Wrocławiu*

Elżbieta Małecka

Wrocław, listopad 2007 r.

Spis treści

Słowo wstępne	3
Spis tablic	6
Spis rysunków i map	9
Uwagi ogólne	13
1. Współpraca transgraniczna w Europie	14
1.1. Cele i podstawy prawne współpracy transgranicznej	14
1.2. Euroregiony w krajach sąsiadujących z Polską	16
2. Stan współpracy euroregionalnej w Polsce	20
2.1. Rozwój sieci euroregionów na granicach Polski	20
2.2. Cele i zadania euroregionów	21
2.3. Bariery współpracy	25
2.4. Wybrane dane porównawcze	28
3. Instrumenty finansowe Unii Europejskiej wspierające współpracę transgraniczną	31
3.1. Phare	31
3.1.1. Fundusz Małych Projektów Phare CBC	32
3.2. Interreg	39
3.2.1. Mikroprojekty Interreg III A	40
4. Obszary współpracy euroregionalnej na granicach Polski	43
4.1. Euroregiony na pograniczu zachodnim	43
4.1.1. Euroregion Pomerania	43
4.1.2. Euroregion Pro Europa Viadrina	57
4.1.3. Euroregion Sprewa-Nysa-Bóbr	67
4.1.4. Euroregion Neisse-Nisa-Nysa	77
4.2. Euroregiony na pograniczu południowym	89
4.2.1. Euroregion Glacensis	89
4.2.2. Euroregion Pradziad	99
4.2.3. Euroregion Silesia	107
4.2.4. Euroregion Śląsk Cieszyński	115
4.2.5. Euroregion Beskidy	123
4.2.6. Euroregion Tatry	131
4.2.7. Euroregion Karpacki	137
4.3. Euroregiony na pograniczu wschodnim	145
4.3.1. Euroregion Bug	145
4.3.2. Euroregion Puszcza Białowieska	155
4.3.3. Euroregion Niemen	161
4.4. Euroregiony na pograniczu północnym	165
4.4.1. Euroregion Łyna-Ława	165
4.4.2. Euroregion Bałtyk	167
4.5. Informacje statystyczne o polskich częściach euroregionów: Tatry, Niemen i Łyna-Ława	175
Bibliografia	178

Spis tablic

	Tabl.	Str.
1. Współpraca transgraniczna w Europie		
Euroregiony na granicach Niemiec	1.1	17
Euroregiony na granicach Republiki Czeskiej	1.2	18
Euroregiony na granicach Słowacji	1.3	19
2. Stan współpracy euroregionalnej w Polsce		
Chronologia tworzenia euroregionów	2.1	21
Cele i zadania euroregionów	2.2	22
Bariery rozwoju współpracy transgranicznej.....	2.3	26
Wybrane dane o euroregionach w 2006 r.	2.4	28
3. Instrumenty finansowe Unii Europejskiej wspierające współpracę transgraniczną		
Fundusz małych projektów programu Phare CBC w polskich częściach euroregionów według edycji w latach 1995-2003	3.1	34
Mikroprojekty dofinansowane z programu Interreg III A realizowane w polskich częściach euroregionów w latach 2004-2006	3.2	41
4. Obszary współpracy euroregionalnej na graniach Polski		
4.1. Euroregiony na pograniczu zachodnim		
4.1.1. Euroregion Pomerania		
Projekty dofinansowane ze środków Polsko-Niemieckiej Współpracy Młodzieży w Euroregionie Pomerania	4.1	48
Powierzchnia i ludność w polskiej i niemieckiej części Euroregionu Pomerania w 2006 r.	4.2	49
Ludność według grup wieku w polskiej i niemieckiej części Euroregionu Pomerania w 2006 r.	4.3	50
Ruch naturalny ludności i saldo migracji w polskiej i niemieckiej części Euroregionu Pomerania w 2006 r.	4.4	51
Pracujący w niemieckiej części Euroregionu Pomerania w 2006 r.	4.5	52
Ruch turystyczny w polskiej i niemieckiej części Euroregionu Pomerania w 2006 r.	4.6	53
Zasoby mieszkaniowe w polskiej i niemieckiej części Euroregionu Pomerania w 2006 r.	4.7	54
Mieszkania oddane do użytkowania w polskiej i niemieckiej części Euroregionu Pomerania w 2006 r.	4.8	55
Kina stałe i muzea w polskiej i niemieckiej części Euroregionu Pomerania w 2006 r.	4.9	55
4.1.2. Euroregion Pro Europa Viadrina		
Powierzchnia i ludność w Euroregionie Pro Europa Viadrina w 2006 r.	4.10	62
Ludność według grup wieku w Euroregionie Pro Europa Viadrina w 2006 r.	4.11	62
Ruch naturalny ludności i saldo migracji w Euroregionie Pro Europa Viadrina w 2006 r.	4.12	63
Pracujący w niemieckiej części Euroregionu Pro Europa Viadrina w 2006 r.	4.13	63
Ruch turystyczny w Euroregionie Pro Europa Viadrina w 2006 r.	4.14	64
Zasoby mieszkaniowe w Euroregionie Pro Europa Viadrina w 2006 r.	4.15	64
Mieszkania oddane do użytkowania w Euroregionie Pro Europa Viadrina w 2006 r.	4.16	65
Kina stałe i muzea w Euroregionie Pro Europa Viadrina w 2006 r.	4.17	65
4.1.3. Euroregion Sprewa-Nysa-Bóbr		
Uczestnicy programów dofinansowanych ze środków polsko-niemieckiej wymiany młodzieży w Euroregionie Sprewa-Nysa-Bóbr.....	4.18	70
Projekty dofinansowane ze środków polsko-niemieckiej wymiany młodzieży w Euroregionie Sprewa-Nysa-Bóbr	4.19	71
Powierzchnia i ludność w Euroregionie Sprewa-Nysa-Bóbr w 2006 r.	4.20	72
Ludność według grup wieku w Euroregionie Sprewa-Nysa-Bóbr w 2006 r.	4.21	73
Ruch naturalny ludności w Euroregionie Sprewa-Nysa-Bóbr w 2006 r.	4.22	73
Pracujący w niemieckiej części Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr w 2006 r.	4.23	74

	Tabl.	Str.
4.1.3. Euroregion Sprewa-Nysa-Bóbr (dok.)		
Ruch turystyczny w Euroregionie Sprewa-Nysa-Bóbr w 2006 r.	4.24	74
Zasoby mieszkaniowe w Euroregionie Sprewa-Nysa-Bóbr w 2006 r.	4.25	75
Mieszkania oddane do użytkowania w Euroregionie Sprewa-Nysa-Bóbr w 2006 r.	4.26	75
Kina stałe i muzea w Euroregionie Sprewa-Nysa-Bóbr w 2006 r.	4.27	76
4.1.4. Euroregion Neisse-Nisa-Nysa		
Uczestnicy polsko-niemieckich programów dofinansowanych ze środków polsko-niemieckiej współpracy młodzieży w Euroregionie Neisse-Nisa-Nysa	4.28	81
Projekty dofinansowane ze środków polsko-niemieckiej współpracy młodzieży w Euroregionie Neisse-Nisa-Nysa	4.29	81
Powierzchnia i ludność w Euroregionie Neisse-Nisa-Nysa w 2006 r.	4.30	83
Ludność według grup wieku w Euroregionie Neisse-Nisa-Nysa w 2006 r.	4.31	83
Ruch naturalny ludności i saldo migracji w Euroregionie Neisse-Nisa-Nysa w 2006 r.	4.32	84
Użytkowanie gruntów w czeskiej i niemieckiej części Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa w 2006 r.	4.33	84
Użytki rolne w czeskiej i niemieckiej części Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa w 2006 r.	4.34	85
Ruch turystyczny w Euroregionie Neisse-Nisa-Nysa w 2006 r.	4.35	85
Zasoby mieszkaniowe w Euroregionie Neisse-Nisa-Nysa w 2006 r.	4.36	86
Mieszkania oddane do użytkowania w Euroregionie Neisse-Nisa-Nysa w 2006 r.	4.37	86
Apteki i punkty apteczne w Euroregionie Neisse-Nisa-Nysa w 2006 r.	4.38	87
Kina stałe i muzea w Euroregionie Neisse-Nisa-Nysa w 2006 r.	4.39	87
4.2. Euroregiony na pograniczu południowym		
4.2.1. Euroregion Glacensis		
Powierzchnia i ludność w Euroregionie Glacensis w 2006 r.	4.40	94
Ludność według grup wieku w Euroregionie Glacensis w 2006 r.	4.41	94
Ruch naturalny ludności w Euroregionie Glacensis w 2006 r.	4.42	95
Ruch turystyczny w Euroregionie Glacensis w 2006 r.	4.43	95
Zasoby mieszkaniowe w Euroregionie Glacensis w 2006 r.	4.44	96
Mieszkania oddane do użytkowania w Euroregionie Glacensis w 2006 r.	4.45	96
Apteki i punkty apteczne w Euroregionie Glacensis w 2006 r.	4.46	97
Kina stałe i muzea w Euroregionie Glacensis w 2006 r.	4.47	97
4.2.2. Euroregion Pradziad		
Powierzchnia i ludność w Euroregionie Pradziad w 2006 r.	4.48	103
Ludność według grup wieku w Euroregionie Pradziad w 2006 r.	4.49	103
Ruch naturalny ludności i saldo migracji w Euroregionie Pradziad w 2006 r.	4.50	104
Ruch turystyczny w Euroregionie Pradziad w 2006 r.	4.51	104
Zasoby mieszkaniowe w Euroregionie Pradziad w 2006 r.	4.52	105
Mieszkania oddane do użytkowania w Euroregionie Pradziad w 2006 r.	4.53	105
Apteki i punkty apteczne w Euroregionie Pradziad w 2006 r.	4.54	106
Kina stałe i muzea w Euroregionie Pradziad w 2006 r.	4.55	106
4.2.3. Euroregion Silesia		
Powierzchnia i ludność w Euroregionie Silesia w 2006 r.	4.56	110
Ludność według grup wieku w Euroregionie Silesia w 2006 r.	4.57	110
Ruch naturalny ludności i saldo migracji w Euroregionie Silesia w 2006 r.	4.58	111
Ruch turystyczny w Euroregionie Silesia w 2006 r.	4.59	111
Zasoby mieszkaniowe w Euroregionie Silesia w 2006 r.	4.60	112
Mieszkania oddane do użytkowania w Euroregionie Silesia w 2006 r.	4.61	112
Apteki i punkty apteczne w Euroregionie Silesia w 2006 r.	4.62	113
Kina stałe i muzea w Euroregionie Silesia w 2006 r.	4.63	113
4.2.4. Euroregion Śląsk Cieszyński		
Powierzchnia i ludność w Euroregionie Śląsk Cieszyński w 2006 r.	4.64	118
Ludność według grup wieku w Euroregionie Śląsk Cieszyński w 2006 r.	4.65	119
Ruch naturalny ludności i saldo migracji w Euroregionie Śląsk Cieszyński w 2006 r.	4.66	119
Ruch turystyczny w Euroregionie Śląsk Cieszyński w 2006 r.	4.67	120
Zasoby mieszkaniowe w Euroregionie Śląsk Cieszyński w 2006 r.	4.68	120
Mieszkania oddane do użytkowania w Euroregionie Śląsk Cieszyński w 2006 r.	4.69	121

4.2.4. Euroregion Śląsk Cieszyński (dok.)

Apteki i punkty apteczne w Euroregionie Śląsk Cieszyński w 2006 r.	4.70	121
Kina stałe i muzea w Euroregionie Śląsk Cieszyński w 2006 r.	4.71	121

4.2.5. Euroregion Beskidy

Powierzchnia i ludność w polskiej i czeskiej części Euroregionu Beskidy w 2006 r.	4.72	126
Ludność według grup wieku w polskiej i czeskiej części Euroregionu Beskidy w 2006 r.	4.73	126
Ruch naturalny ludności i saldo migracji w polskiej i czeskiej części Euroregionu Beskidy w 2006 r.	4.74	127
Ruch turystyczny w polskiej i czeskiej części Euroregionu Beskidy w 2006 r.	4.75	127
Zasoby mieszkaniowe w polskiej i czeskiej części Euroregionu Beskidy w 2006 r. .	4.76	128
Mieszkania oddane do użytkowania w polskiej i czeskiej części Euroregionu Beskidy w 2006 r.	4.77	128
Apteki i punkty apteczne w polskiej i czeskiej części Euroregionu Beskidy w 2006 r.	4.78	129
Kina stałe i muzea w polskiej i czeskiej części Euroregionu Beskidy w 2006 r.	4.79	129

4.2.6. Euroregion Tatry

Powierzchnia i ludność w Euroregionie Tatry w 2006 r.	4.80	134
Ludność według grup wieku w Euroregionie Tatry w 2006 r.	4.81	135
Ruch naturalny ludności i saldo migracji w Euroregionie Tatry w 2006 r.	4.82	135

4.2.7. Euroregion Karpacki

Powierzchnia i ludność w polskiej i ukraińskiej części Euroregionu Karpackiego w 2006 r.	4.83	140
Ludność według grup wieku w polskiej i ukraińskiej części Euroregionu Karpackiego w 2006 r.	4.84	141
Ruch naturalny ludności i saldo migracji w polskiej i ukraińskiej części Euroregionu Karpackiego w 2006 r.	4.85	141
Ruch turystyczny w polskiej i ukraińskiej części Euroregionu Karpackiego w 2006 r.	4.86	142
Zasoby mieszkaniowe w polskiej i ukraińskiej części Euroregionu Karpackiego w 2006 r.	4.87	142
Mieszkania oddane do użytkowania w polskiej i ukraińskiej części Euroregionu Karpackiego w 2006 r.	4.88	143
Apteki i punkty apteczne w polskiej i ukraińskiej części Euroregionu Karpackiego w 2006 r.	4.89	143
Kina stałe i muzea w polskiej i ukraińskiej części Euroregionu Karpackiego w 2006 r.	4.90	143

4.3. Euroregiony na pograniczu wschodnim**4.3.1. Euroregion Bug**

Powierzchnia i ludność w Euroregionie Bug w 2006 r.	4.91	150
Ludność według grup wieku w Euroregionie Bug w 2006 r.	4.92	150
Ruch naturalny ludności i saldo migracji w Euroregionie Bug w 2006 r.	4.93	151
Ruch turystyczny w Euroregionie Bug w 2006 r.	4.94	151
Zasoby mieszkaniowe w Euroregionie Bug w 2006 r.	4.95	152
Mieszkania oddane do użytkowania w Euroregionie Bug w 2006 r.	4.96	152
Apteki i punkty apteczne w Euroregionie Bug w 2006 r.	4.97	153
Kina stałe i muzea w Euroregionie Bug w 2006 r.	4.98	153

4.3.2. Euroregion Puszcza Białowieska

Powierzchnia i ludność w Euroregionie Puszcza Białowieska w 2006 r.	4.99	157
Ludność według grup wieku w Euroregionie Puszcza Białowieska w 2006 r.	4.100	157
Ruch naturalny ludności i saldo migracji w Euroregionie Puszcza Białowieska w 2006 r.	4.101	158
Ruch turystyczny w Euroregionie Puszcza Białowieska w 2006 r.	4.102	158
Zasoby mieszkaniowe w Euroregionie Puszcza Białowieska w 2006 r.	4.103	159

	Tabl.	Str.
4.3.2. Euroregion Puszcza Białowiecka (dok.)		
Mieszkania oddane do użytkowania w Euroregionie Puszcza Białowiecka w 2006 r.	4.104	159
Apteki i punkty apteczne w Euroregionie Puszcza Białowiecka w 2006 r.	4.105	160
Kina stałe i muzea w Euroregionie Puszcza Białowiecka w 2006 r.	4.106	160
4.3.3. Euroregion Niemen		
4.4. Euroregiony na pograniczu północnym		
4.4.1. Euroregion Łyna-Ława		
4.4.2. Euroregion Bałtyk		
Środki finansowe przyznane i rozliczone przez beneficjentów w ramach wszystkich programów współpracy przygranicznej Phare zrealizowanych w Euroregionie Bałtyk w latach 1998-2006	4.107	169
Powierzchnia i ludność w polskiej i rosyjskiej części Euroregionu Bałtyk w 2006 r.	4.108	170
Ludność według grup wieku w polskiej i rosyjskiej części Euroregionu Bałtyk w 2006 r.	4.109	171
Ruch naturalny ludności i saldo migracji w polskiej i rosyjskiej części Euroregionu Bałtyk w 2006 r.	4.110	171
Ruch turystyczny w polskiej i rosyjskiej części Euroregionu Bałtyk w 2006 r.	4.111	172
Zasoby mieszkaniowe w polskiej i rosyjskiej części Euroregionu Bałtyk w 2006 r.	4.112	172
Mieszkania oddane do użytkowania w polskiej i rosyjskiej części Euroregionu Bałtyk w 2006 r.	4.113	173
Apteki i punkty apteczne w polskiej i rosyjskiej części Euroregionu Bałtyk w 2006 r.	4.114	173
Kina stałe i muzea w polskiej i rosyjskiej części Euroregionu Bałtyk w 2006 r.	4.115	173
4.5. Informacje statystyczne o polskich częściach euroregionów: Tatry, Niemen i Łyna-Ława		
Powierzchnia i ludność w 2006 r.	4.116	175
Ludność według grup wieku w 2006 r.	4.117	175
Ruch naturalny ludności i saldo migracji w 2006 r.	4.118	175
Ruch turystyczny w 2006 r.	4.119	176
Zasoby mieszkaniowe w 2006 r.	4.120	176
Mieszkania oddane do użytkowania w 2006 r.	4.121	176
Apteki i punkty apteczne w 2006 r.	4.122	177
Kina stałe i muzea w 2006 r.	4.123	177

Spis wykresów, map i kartogramów

		Str.
WYKRESY		
Projekty dofinansowane w polskich częściach euroregionów z FMP Phare CBC w latach 1995-2003	3.1	33
Małe projekty dofinansowane z programu Phare CBC w polskiej części Euroregionu Pomierania	4.1	46
Małe projekty dofinansowane z programu Phare CBC w polskiej części Euroregionu Pro Europa Viadrina według dziedzin współpracy	4.2	60
Małe projekty dofinansowane z programu Phare CBC w polskiej części Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr	4.3	69
Małe projekty dofinansowane z programu Phare CBC w polskiej części Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa	4.4	79
Małe projekty dofinansowane z programu Phare CBC w polskiej części Euroregionu Glacensis	4.5	92
Małe projekty dofinansowane z programu Phare CBC w polskiej części Euroregionu Pradziad	4.6	101
Małe projekty dofinansowane z programu Phare CBC w polskiej części Euroregionu Silesia	4.7	108
Małe projekty dofinansowane z programu Phare CBC w polskiej części Euroregionu Śląsk Cieszyński	4.8	117
Małe projekty dofinansowane z programu Phare CBC w polskiej części Euroregionu Beskidy	4.9	124

		Str.
WYKRESY (dok.)		
Małe projekty dofinansowane z programu Phare CBC w polskiej części Euroregionu Tatry	4.10	133
Małe projekty dofinansowane z programu Phare CBC (Narodowy Program dla Polski oraz Polska-Słowacja) w polskiej części Euroregionu Karpackiego według kategorii beneficjentów	4.11	139
Wnioski złożone w ramach wybranych edycji programu Phare CBC zarządzanych przez stowarzyszenie „Euroregion Niemen” według powiatów	4.12	163
Małe projekty dofinansowane z programu Phare CBC w polskiej części Euroregionu Bałtyk według kategorii beneficjentów.....	4.13	170

MAPY

Regiony współpracy transgranicznej w Europie w 2007 r.	1	16/17
Euroregiony na granicach Republiki Czeskiej w 2007 r.	2	18/19
Euroregiony na granicach Polski w 2007 r.	3	20/21
Euroregion Pomierania w 2007 r.	4	56/57
Euroregion Pro Europa Viadrina w 2007 r.	5	66/67
Euroregion Sprewa-Nysa-Bóbr w 2007 r.	6	76/77
Euroregion Neisse-Nisa-Nysa w 2007 r.	7	88/89
Euroregion Glacensis w 2007 r.	8	98/99
Euroregion Pradziad w 2007 r.	9	106/107
Euroregion Silesia w 2007 r.	10	114/115
Euroregion Śląsk Cieszyński w 2007 r.	11	122/123
Euroregion Beskidy w 2007 r.	12	130/131
Euroregion Tatry w 2007 r.	13	136/137
Euroregion Karpacki w 2007 r.	14	144/145
Euroregion Bug w 2007 r.	15	154/155
Euroregion Puszcza Białowieska w 2007 r.	16	160/161
Euroregion Niemen w 2007 r.	17	164/165
Euroregion Łyna-Ława w 2007 r.	18	166/167
Euroregion Bałtyk w 2007 r.	19	174/175

KARTOGRAMY

Małe projekty (Phare CBC, Interreg) w polskiej części Euroregionu Pomierania według gmin członków w latach 1995-2006.....	1	56/57
Przyrost naturalny na 1000 ludności w polskiej części Euroregionu Pomierania w 2006 r.	2	56/57
Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Schneidera w polskiej części Euroregionu Pomierania w 2006 r.	3	56/57
Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku 15-64 lata w polskiej części Euroregionu Pomierania w 2006 r.	4	56/57
Małe projekty (Phare CBC, Interreg) w polskiej części Euroregionu Pro Europa Viadrina według gmin członków w latach 1995-2006	5	66/67
Przyrost naturalny na 1000 ludności w polskiej części Euroregionu Pro Europa Viadrina w 2006 r.	6	66/67
Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Schneidera w polskiej części Euroregionu Pro Europa Viadrina w 2006 r.	7	66/67
Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku 15-64 lata w polskiej części Euroregionu Pro Europa Viadrina w 2006 r.	8	66/67
Małe projekty (Phare CBC, Interreg) w polskiej części Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr według gmin członków w latach 1995-2006	9	76/77
Przyrost naturalny na 1000 ludności w polskiej części Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr w 2006 r.	10	76/77
Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Schneidera w polskiej części Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr w 2006 r.	11	76/77
Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku 15-64 lata w polskiej części Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr w 2006 r.	12	76/77
Małe projekty (Phare CBC, Interreg) w polskiej części Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa według gmin członków w latach 1995-2006	13	88/89

		Str.
KARTOGRAMY (cd.)		
Przyrost naturalny na 1000 ludności w polskiej części Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa w 2006 r.	14	88/89
Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Schneidera w polskiej części Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa w 2006 r.	15	88/89
Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku 15-64 lata w polskiej części Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa w 2006 r.	16	88/89
Małe projekty (Phare CBC, Interreg) w polskiej części Euroregionu Glacensis według gmin członków w latach 1996-2006	17	98/99
Przyrost naturalny na 1000 ludności w polskiej części Euroregionu Glacensis w 2006 r.	18	98/99
Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Schneidera w polskiej części Euroregionu Glacensis w 2006 r.	19	98/99
Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku 15-64 lata w polskiej części Euroregionu Glacensis w 2006 r.	20	98/99
Małe projekty (Phare CBC, Interreg) w polskiej części Euroregionu Pradziad według gmin członków w latach 1996-2006	21	106/107
Przyrost naturalny na 1000 ludności w polskiej części Euroregionu Pradziad w 2006 r.	22	106/107
Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Schneidera w polskiej części Euroregionu Pradziad w 2006 r.	23	106/107
Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku 15-64 lata w polskiej części Euroregionu Pradziad w 2006 r.	24	106/107
Małe projekty (Phare CBC, Interreg) w polskiej części Euroregionu Silesia według gmin członków w latach 1996-2006.....	25	114/115
Przyrost naturalny na 1000 ludności w polskiej części Euroregionu Silesia w 2006 r.	26	114/115
Saldo migracji na 1000 ludności w polskiej części Euroregionu Silesia w 2006 r. ...	27	114/115
Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku 15-64 lata w polskiej części Euroregionu Silesia w 2006 r.	28	114/115
Przyrost naturalny na 1000 ludności w polskiej części Euroregionu Śląsk Cieszyński w 2006 r.	29	122/123
Saldo migracji na 1000 ludności w polskiej części Euroregionu Śląsk Cieszyński w 2006 r.	30	122/123
Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Schneidera w polskiej części Euroregionu Śląsk Cieszyński w 2006 r.	31	122/123
Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku 15-64 lata w polskiej części Euroregionu Śląsk Cieszyński w 2006 r.	32	122/123
Małe projekty (Phare CBC, Interreg) w polskiej części Euroregionu Beskidy według gmin członków w latach 2000-2006	33	130/131
Przyrost naturalny na 1000 ludności w polskiej części Euroregionu Beskidy w 2006 r.	34	130/131
Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Schneidera w polskiej części Euroregionu Beskidy w 2006 r.	35	130/131
Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku 15-64 lata w polskiej części Euroregionu Beskidy w 2006 r.	36	130/131
Małe projekty (Phare CBC, Interreg) w polskiej części Euroregionu Tatry według gmin członków w latach 1997-2006	37	136/137
Przyrost naturalny na 1000 ludności w polskiej części Euroregionu Tatry w 2006 r.	38	136/137
Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Schneidera w polskiej części Euroregionu Tatry w 2006 r.	39	136/137
Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku 15-64 lata w polskiej części Euroregionu Tatry w 2006 r.	40	136/137
Przyrost naturalny na 1000 ludności w polskiej części Euroregionu Karpackiego w 2006 r.	41	144/145
Saldo migracji na 1000 ludności w polskiej części Euroregionu Karpackiego w 2006 r.	42	144/145
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności w polskiej części Euroregionu Karpackiego w 2006 r.	43	144/145

		Str.
KARTOGRAMY (dok.)		
Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku 15-64 lata w polskiej części Euroregionu Karpackiego w 2006 r.	44	144/145
Przyrost naturalny na 1000 ludności w polskiej części Euroregionu Bug w 2006 r. .	45	154/155
Saldo migracji na 1000 ludności w polskiej części Euroregionu Bug w 2006 r.	46	154/155
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności w polskiej części Euroregionu Bug w 2006 r.	47	154/155
Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku 15-64 lata w polskiej części Euroregionu Bug w 2006 r.	48	154/155
Małe projekty (Phare CBC, Interreg) w polskiej części Euroregionu Puszcza Białowieska według gmin członków w latach 2002-2006.....	49	160/161
Przyrost naturalny na 1000 ludności w polskiej części Euroregionu Puszcza Białowieska w 2006 r.	50	160/161
Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Schneidera w polskiej części Euroregionu Puszcza Białowieska w 2006 r.	51	160/161
Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku 15-64 lata w polskiej części Euroregionu Puszcza Białowieska w 2006 r.	52	160/161
Przyrost naturalny na 1000 ludności w polskiej części Euroregionu Niemen w 2006 r.	53	164/165
Saldo migracji na 1000 ludności w polskiej części Euroregionu Niemen w 2006 r. .	54	164/165
Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Schneidera w polskiej części Euroregionu Niemen w 2006 r.	55	164/165
Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku 15-64 lata w polskiej części Euroregionu Niemen w 2006 r.	56	164/165
Przyrost naturalny na 1000 ludności w polskiej części Euroregionu Łyna-Ława w 2006 r.	57	166/167
Saldo migracji na 1000 ludności w polskiej części Euroregionu Łyna-Ława w 2006 r.....	58	166/167
Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Schneidera w polskiej części Euroregionu Łyna-Ława w 2006 r.	59	166/167
Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku 15-64 lata w polskiej części Euroregionu Łyna-Ława w 2006 r.	60	166/167
Przyrost naturalny na 1000 ludności w polskiej części Euroregionu Bałtyk w 2006 r.	61	174/175
Saldo migracji na 1000 ludności w polskiej części Euroregionu Bałtyk w 2006 r.	62	174/175
Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Schneidera w polskiej części Euroregionu Bałtyk w 2006 r.	63	174/175
Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku 15-64 lata w polskiej części Euroregionu Bałtyk w 2006 r.	64	174/175

Uwagi ogólne

1. Informacje statystyczne o polskich częściach euroregionów pochodzą z zasobów Banku Danych Regionalnych Urzędu Statystycznego we Wrocławiu. Dane o zagranicznych częściach euroregionów uzyskano z regionalnych urzędów statystycznych państw ościennych za pośrednictwem urzędów statystycznych w: Krakowie, Rzeszowie, Lublinie, Olsztynie, Białymstoku i Gdańsku oraz sekretariatów poszczególnych euroregionów.
2. Prezentowane w publikacji tablice statystyczne zawierają dane przeliczone według stanu organizacyjnego euroregionów w dniu 31 XII 2006 r.
3. Liczby względne (wskaźniki, odsetki) obliczono na podstawie danych bezwzględnych wyrażonych z większą dokładnością niż podano w tablicach.
4. Przy przeliczeniach na 1 mieszkańca (1000 ludności itp.) danych strony polskiej według stanu w końcu roku przyjęto liczbę ludności według stanu w dniu 31 XII, a przy przeliczeniu danych charakteryzujących wielkość zjawiska w ciągu roku (np. ruch naturalny ludności, czytelnicy) – według stanu w dniu 30 VI.
5. Współczynniki dotyczące ruchu naturalnego i migracji ludności (dane strony polskiej) obliczono jako iloraz liczby faktów określonego rodzaju i liczby ludności zameldowanej na pobyt stały (według stanu w dniu 30 VI).
6. W komentarzu do tablic statystycznych przedstawiono kształtowanie się zjawiska w skali całego euroregionu, a w przypadku braku danych jednej ze stron, tylko w poszczególnych jego częściach.

Znaki umowne

- Kreska (–) - zjawisko nie wystąpiło
- Zero (0) - zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5
(0,0) - zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05
- Kropka (.) - zupełny brak informacji albo brak informacji wiarygodnych
- Znak (x) - wypełnienie pozycji jest niemożliwe lub niecelowe
- „W tym” - oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy

1. Współpraca transgraniczna w Europie

1.1. Cele i podstawy prawne współpracy transgranicznej

Idea współpracy lokalnych i regionalnych społeczności wykraczającej poza granice państwowe zrodziła się w Europie Zachodniej w latach pięćdziesiątych XX wieku. Jej pionierami były regiony z pogranicza norwesko-szwedzko-fińskiego, holendersko-niemieckiego oraz niemiecko-francuskiego. W niektórych krajach zachodnioeuropejskich, takich jak Hiszpania, Portugalia i Grecja rozpoczęto współpracę transgraniczną znacznie później, bo dopiero w latach 80-tych. Umożliwiły ją dokonane przemiany polityczne i rozwój demokracji. Podobny proces miał miejsce w krajach Europy Środkowo-Wschodniej po 1989 roku.

Zasadniczym celem współpracy transgranicznej jest zniesienie barier wynikających z istnienia granic państwowych. Uwarunkowania historyczne i polityczne, takie jak obawa przed agresją militarną, preferowanie własnych narodowych struktur gospodarczych, spowodowały słabsze zaludnienie stref granicznych. Działalność gospodarcza, handel oraz ludność ciążyła ku centrom państw narodowych. Szlaki komunikacyjne biegnęły równolegle do granic. Granice naturalne, takie jak rzeki, jeziora, morza i góry potęgowały znaczenie granicy jako zapory. Ideologie polityczne oraz ambicje oddzielnych bloków militarnych przekształciły granice państwowe w szczelne rubieże [Praktyczny 1997, A1, s. 2].

Wyczerpujące uzasadnienie potrzeby prowadzenia współpracy transgranicznej zawarto w preambule do Europejskiej Karty Regionów Granicznych i Transgranicznych¹: „Granice są „bliznami historii”. Współpraca transgraniczna pomaga w łagodzeniu niekorzystnych skutków istnienia owych granic, a także w przewyżnianiu skutków położenia terenów przygranicznych na narodowych obrzeżach państw oraz służy poprawie warunków życiowych osiadłej tam ludności. Współpraca ta obejmować powinna wszystkie dziedziny życia kulturalnego, społecznego i gospodarczego, a także rozwoju związanej z nimi infrastruktury. Wiedza o sąsiedzie i zrozumienie dlań są równie ważne jak budowanie zaufania. Wielorodność problemów i szans po obu stronach granic w Europie sprawia, iż współpraca transgraniczna staje się nieodzowna. Służy bowiem urzeczywistnianiu zasad prawa międzynarodowego na dającym się przejrzycie i regionalnie objąć obszarze pogranicza. Współpraca instytucji publiczno-prawnych poniżej szczebla ogólnopaństwowego wspiera pokój, wolność, bezpieczeństwo i przestrzeganie praw człowieka, oraz ochronę mniejszości etnicznych i narodowych. Regiony graniczne i transgraniczne stają się tym samym częściami składowymi i pomostami w procesie jednoczenia się Europy służąc współzyciu europejskich społeczeństw i grup mniejszościowych...”.

---

¹ Europejską Kartę Regionów Granicznych i Transgranicznych uchwalono po raz pierwszy w dniu 20 listopada 1981 r. w Euroregionie EUREGIO na pograniczu Niemiec i Holandii, a następnie w zmienionej postaci w dniu 1 grudnia 1995 r. w Szczecinie, w Euroregionie Pomerania, na pograniczu Polski i Niemiec.

Szczególną formą współpracy transgranicznej, w której biorą udział społeczności lokalne i regionalne, jest **współpraca euroregionalna**. Forma ta wyróżnia się najwyższym stopniem instytucjonalizacji struktur współdziałania ponadgranicznego. Współpraca transgraniczna nabiera cech współpracy euroregionalnej z chwilą wprowadzenia stałych, instytucjonalnych form współdziałania poprzez tworzenie stowarzyszeń (związków celowych), rad, sekretariatów, grup roboczych, komitetów zarządzających itp., a także licznych powiązań z wyspecjalizowanymi krajowymi i międzynarodowymi organami koordynacji współpracy transgranicznej.

Współpraca euroregionalna odbywa się w ramach **euroregionu**. Termin ten nie ma charakteru oficjalnego w tym sensie, że nie występuje on (w odróżnieniu od terminów: *współpraca transgraniczna* czy *region graniczny*) w oficjalnych dokumentach Unii Europejskiej i w większości umów międzypaństwowych odnoszących się do regionów prowadzących współpracę ponadgraniczną. Jest to zatem określenie raczej potoczne, lecz mocno już ugruntowane w literaturze i mass mediach oraz występujące coraz częściej w różnych oficjalnych dokumentach regionalnych i lokalnych związanych z formalizacją współpracy transgranicznej, zwłaszcza w krajach Europy Środkowej i Wschodniej (por. [Międzynarodowa 1997, s.106]). Struktury euroregionalne, sprawdziły się w Europie Zachodniej w kilkunastoletniej, a w niektórych przypadkach nawet kilkudziesięcioletniej praktyce funkcjonowania. Pierwszą z nich o nazwie Euregio utworzono w 1958 r. na granicy niemiecko-holenderskiej. Obecnie na naszym kontynencie funkcjonuje ok. 160 obszarów współpracy transgranicznej (por. mapa 1).

Rozwój współdziałania ponadgranicznego zależy od formalno-prawnych możliwości podejmowania przez regiony i społeczności lokalne różnych inicjatyw, w tym tworzenia specjalnych struktur o zasięgu przekraczającym granicę.

Wsparcie instytucjonalne współpracy transgranicznej ma swój wyraz w europejskich uregulowaniach prawnych określających cele, zasady i warunki tej współpracy. Podstawę nowej infrastruktury prawnej stosunków dwustronnych stanowią **umowy wielostronne** (międzynarodowe), w których jedną z najważniejszych zasad jest nawiązywanie i rozwój różnych form współpracy. Wśród konwencji i umów międzynarodowych, stanowiących najważniejszy i najtrwalszy instrument określania ram dla współpracy transgranicznej, należy wymienić:

- **Europejską Konwencję Ramową o współpracy transgranicznej między wspólnotami i władzami terytorialnymi** sporządzoną w Madrycie 21 maja 1980 roku, nazywaną w skrócie **Konwencją Madrycką**. Jest ona podsumowaniem dorobku wielu konferencji międzynarodowych organizowanych w latach 1972-1980 i poświęconych współpracy transgranicznej. Konwencja Madrycka ma charakter otwarty, a to oznacza, że Komitet Ministrów Rady Europy może poprzez jednomyślne postanowienie zaprosić każde państwo europejskie niebędące członkiem Rady Europy do przystąpienia do Konwencji. Zaproszenie to wymaga jednak zgody każdego z państw, które przystąpiło już do tej umowy wielostronnej. W preambule Konwencji stwierdza się, że państwa – sygnatariusze powinny w najszerszym stopniu wspierać współpracę transgraniczną i w ten spo-

sób przyczyniać się do postępu gospodarczego i społecznego obszarów przygranicznych oraz umocnienia poczucia wspólnoty, które łączy narody i regiony Europy. W Konwencji dwukrotnie (art. 2 i 3) podkreśla się pierwszeństwo prawa wewnętrznego kraju w stosunku do umów zawieranych przez partnerów współpracy transgranicznej. Przystąpienie Polski² do tej Konwencji 19 stycznia 1993 roku i jej ratyfikacja przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 10 marca 1993 roku, unormowało generalnie kwestię legalności działalności zagranicznej polskich władz regionalnych i lokalnych, nie tylko regionów przygranicznych. Do Konwencji Madryckiej sporządzono w Strasburgu dwa Protokoły Dodatkowe – 9 listopada 1995 roku i 5 maja 1998 roku;

- ❑ **Europejską Kartę Samorządu Terytorialnego** uchwaloną przez Radę Europy w Strasburgu 15 października 1985 roku. Karta ta jest zbiorem postanowień, a zarazem gwarancji dotyczących statusu i rozwoju lokalnej samorządności. Państwo ratyfikujące Kartę powinno respektować generalne zasady demokracji lokalnej, w tym prawo do zrzeszania się społeczności lokalnych w międzynarodowych związkach i porozumieniach współpracy transgranicznej (art. 10, pt. 1 i 2). To drugi obok Konwencji Madryckiej bardzo ważny europejski akt prawny, określający ramy formalno-prawne oraz formy uczestnictwa społeczności lokalnych w kontaktach międzynarodowych w oparciu o standardy europejskie. W Kartce zapisane jest m.in. prawo społeczności lokalnych do współpracy ze społecznościami lokalnymi innych państw. Polska ratyfikowała Kartę w 1993 roku;
- ❑ **Europejską Kartę Samorządu Regionalnego** przyjętą w Strasburgu 5 czerwca 1997 roku przez Kongres Władz Lokalnych i Regionalnych Europy. Jest ona kontynuacją tworzenia podstawowych europejskich standardów prawnych pobudzających i ułatwiających współpracę transgraniczną między regionami.

1.2. Euroregiony w krajach sąsiadujących z Polską

W krajach sąsiadujących z Polską procesy rozwoju współpracy transgranicznej przebiegały w różny sposób i mają niejednakową tradycję. Według chronologii i zawansowania tych procesów:

- ❑ najbardziej rozwiniętą sieć regionów granicznych mają Niemcy,
- ❑ dobrze rozwiniętą sieć euroregionów mają Czechy i Słowacja,
- ❑ najmniej rozwiniętą współpracę transgraniczną mają państwa sąsiadujące z Polską na wschodzie, tj. Ukraina, Białoruś, Litwa i Rosja (obwód kaliningradzki).

Krajem o najdłuższej tradycji w instytucjonalizacji współpracy transgranicznej w Europie jest **Republika Federalna Niemiec**. Początki tej współpracy sięgają lat 50. Największe doświadczenia mają regiony położone wzdłuż granicy północnej, zachodniej i południowej Niemiec. Dotyczy to zwłaszcza pogranicza holendersko-niemieckiego oraz niemiecko-francuskiego, gdzie związki regionów granicznych tworzone już na początku lat 50-tych. Doprowadziły one do utworzenia w 1958 roku na granicy niemiecko-

² jako członka Rady Europy od 26 listopada 1991 roku.

Mapa 1. Regiony współpracy transgranicznej w Europie w 2007 r.

Crossborder Cooperation Areas 2007 Régions de coopération transfrontalière 2007 Regionen grenzübergreifender Zusammenarbeit 2007

Editing/Éditeur/Herausgeber:

Arbeitsgemeinschaft Europäischer Grenzregionen (AGEG)
Association de Régions Frontalières Européennes (ARFE)
Association of European Border Regions (AEBR)
Comunità di lavoro delle regioni europee di confine (AGEG)
Europejskie granicznosciowe Arbedsfaelleskap (AGEG)
Werkgemeinschaft van Europese grensgebieden (WVEG)
Associação das Regiões Fronteiriças Europeias (ARFE)
Συνδεδεσμένη Ευρωπαϊκή Συνοριακή Περιφέρεια (ΣΕΣΠ)
Stowarzyszenie Europejskich Regionów Granicznych (SERG)

Enscheder Straße 362, D-48599 Gronau
info@aebtr.eu, www.aebtr.eu
Edling: J. Gabbe, M. Guillermo, V.v. Malchus,
C. Pandary, M.-L. Perou, A. Winkler

Leibniz-Institute for Regional Geography Leipzig
Computer Cartography: R. Bräuer, A. Müller,
R. Richter
Edling: K. Baum, D. Hånsen

Der Druck dieser Karte wurde unterstützt vom Bundesministerium für Verkehr, Bau und Stadtentwicklung, Berlin (DE)/ Printing of the map supported by the Federal Ministry of Transport, Building and Urban Affairs, Berlin (DE)/ Carte imprimée avec le soutien du Ministère fédéral des Transports, de la Construction et des Affaires urbaines, Berlin (DE)

— AEBR Member/Membre de l'ARFE/Mitglied AGEG
— Non-member of AEBR/Non-membre de l'ARFE/Nichtmitglied AGEG

1 Number of the large-scale crossborder cooperation/
Número de la cooperación transfrontalière vaste/
Nummer der großräumigen grenzübergreifenden Zusammenarbeit

— AEBR Member/Membre de l'ARFE/Mitglied AGEG

— Partial AEBR Member/Membre partiel de l'ARFE/Teilmitglied AGEG

— In the planning stage/prévu/in Planung

— Non-member of AEBR/Non-membre de l'ARFE/Nichtmitglied AGEG

— Crossborder region in the planning stage/
Région transfrontalière prévue/
Grenzübergreifende Region in Planung

— Non-member of AEBR/Non-membre de l'ARFE/Nichtmitglied AGEG

— Crossborder region in the planning stage/
Région transfrontalière prévue/
Grenzübergreifende Region in Planung

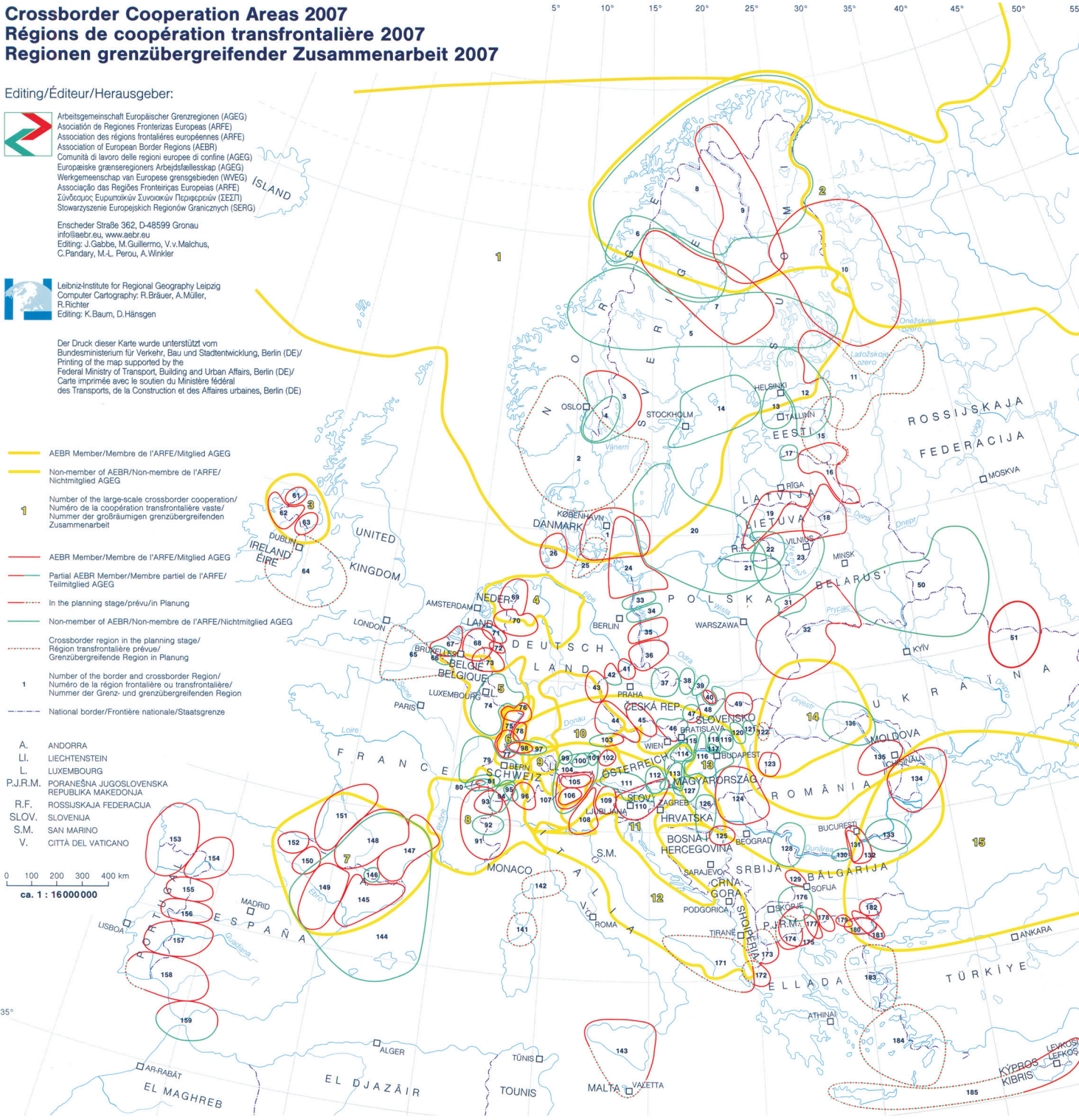
1 Number of the border and crossborder Region/
Número de la région frontalière ou transfrontalière/
Nummer der Grenz- und grenzübergreifenden Region

— National border/Frontière nationale/Staatsgrenze

A. ANDORRA
L. LIECHTENSTEIN
L. LUXEMBOURG
P.J.R.M. PORANEŠKA JUGOSLOVENSKA REPUBLIKA MAKEDONIA
R.F. ROSSIJSKAJA FEDERACIJA
SLOV. SLOVENIJA
S.M. SAN MARINO
V. CITTÀ DEL VATICANO

0 100 200 300 400 km
ca. 1 : 16 000 000

ARRABAT EL MAGHREB
ALGER
TUNIS
TUNIS

I. Large-scale Crossborder Cooperation

Coopération transfrontalière vaste

Großräumige grenzübergreifende Zusammenarbeit

1 Nordisk Ministerråd (DK/FI/SW/NO/SE)	5 Großregion SaarLoLux - Rheinland-Pfalz - Wallonien (BE/DE/FR/LU)	9 Internationale Bodenseekonferenz (IBK) (AT/CH/DE/LI)	13 Arbeitsgemeinschaft Donauländer (AT/BG/DE/HR/HU/MD/RO/SK/SRB/UA)
2 BEAC - Barents Euro-Arctic Council (FI/NO/RU/SE)	6 Oberthekkonferenz (CH/DE/FR)	10 Arbeitsgemeinschaft Alpenländer (AT/CH/DE/IT)	14 Carpathian Euroregion (HU/PL/RO/SK/UA)
3 SELUPB - Special EU Programmes Body (IE/UK)	7 Communauté de Travail des Pyrénées (AD/ES/FR)	11 Arbeitsgemeinschaft Alpen-Adria (AT/HR/HU/IT/SI)	15 Euroregion Black Sea (AM/AZ/BG/GE/GR/MD/RO/RU/UA)
4 Neue Hanse Interregio (DE/NL)	8 COTRAD - Communauté de Travail des Alpes Occidentales (CH/FR/IT)	12 Adriatic Euroregion (AL/BA/HR/IT/MT/NS)	

II. Border and Crossborder Regions

Régions frontalières et transfrontalières

Grenz- und grenzübergreifende Regionen

1 Northern Europe and Baltic Sea Europe du Nord et zone baltique Nordeuropa und Ostsee-raum	41 Euroregion ELBE/LABE (DE/CZ)	93 Espace Mont-Blanc (CH/FR/IT)	134 Euroregion Lower Danube (MD/RO/UA)
2 Öresundskiteen (DK/SE)	42 Euroregion Erzgebirge - Krušnohory (DE/CZ)	94 Conseil Valais-Vallée d'Aoste du Grand St. Bernard (CH/IT)	135 Euroregion Siret-Prut-Nistru (MD/RO)
3 Värmland - Hedmark - Akershus - Østfold (SE/NO)	43 EUREGIO EGRENSIS (CZ/DE)	95 Regio Sempione (CH/IT)	136 Euroregion Upper Prut (MD/RO/UA)
4 Gränskommittén Östfold - Bohuslän/Dalsland (NO/SE)	44 Euroregion Bayerischer Wald - Šumava - Mühlviertel (DE/CZ/AT)	96 Regio Insubrica (CH/IT)	
5 Mittnorden (FI/NO/SE)	45 Euroregion Silva Nortica (AT/CZ)	97 Hochnrheinkommission (CH/DE)	5. South West Europe Europe du Sud-Ouest Südwesteuropa
6 MittSkandia (NO/SE)	46 Euroregion Weinviertel - Jižní-Morava - Záhore (AT/CZ/SK)	98 Regionalverband Hochrhein - Bodensee (DE)	141 Corse - Sardagna (FR/IT)
7 Kvarnerrådet (FI/SE)	47 Euroregion Blá - Biele Karpaty (CZ/SK)	99 EUREGIO via salina (A/DE)	142 Corse - Toscana (FR/IT)
8 Nordkalottenrådet (FI/NO/SE)	48 Euroregion Beskidy - Beskydy (PL/CZ/SK)	100 Euroregion Zugspitze - Watterstein - Karwendel (DE/AT)	143 Sicilia - Malta (IT/MT)
9 Tornedalsrådet - Bothnian Arc (FI/NO/SE)	49 Euroregion Tatry (PL/SK)	101 Euroregion Inntal (AT/DE)	144 Pyrenees Mediterranean Euroregion (ES/FR)
10 Euroregion Karelia (FI/RU)	50 Euroregion Dnepr (BY/RU/UA)	102 EuRegion Slazburg - Barchesgadener Land - Traunstein (AT/DE)	145 Catalunya (ES)
11 South-East Finland - Russia (FI/RU)	51 Euroregion Slobodzanschina (RU/UA)	103 Inn-Salzach-Eurogio (AT/DE)	146 Andorra (AD)
12 Estonian - Finnish 3+3 Cooperation (EE/FR)		104 Euroregion Tiro - Südtirol / Alto Adige - Trentino (AT/IT)	147 Languedoc-Roussillon (FR)
13 Euroregion Helsinki - Tallinn (FI/EE)	3. North West Europe Europe du Nord-Ouest Nordwesteuropa	105 Autonome Provinz Bozen - Südtirol (IT)	148 Midi-Pyrénées (FR)
14 Skårgårdssamarbete (FI/SE)	61 North West Region Cross Border Group (IE/UK)	106 Autonome Provinz Trient (IT)	149 Aragón (ES)
15 Peipai Transboundary Cooperation (EE/RU)	62 Irish Central Border Area Network (IE/UK)	107 Region Trentino - Südtirol (IT)	150 Navarra (ES)
16 Euroregion "Pskov - Livonia" (EE/LV)	63 East Border Region Committee (IE/UK)	108 Regione Veneto (IT)	151 Aquitaine (FR)
17 Euroregion Bartuwa (LT/LV)	64 Ireland - Wales Crossborder Cooperation (IE/UK)	109 Regione Friuli-Venezia Giulia (IT)	152 País Vasco/Euskadi (ES)
18 Euroregion Country of Lakes (BY/LT/LV)	65 Kent/Sussex - Nord-Pas de Calais/Picardie (UK/FR)	110 Slovenia (SI)	153 Galicia - Norte (ES/PT)
19 Euroregion Saule (LT/LV/RU)	66 Lille Euroregion métropole franco-belge (FR/BE)	111 ARGE Kärnten - Slowenien (AT/SI)	154 Castilla y León - Norte (ES/PT)
20 Euroregion Baltic (DK/LT/PL/RU/SE)	67 Euroregion Scheldemond (BE/NL)	112 Euroregion Steiermark - Slowenien (AT/SI)	155 Castilla y León - Centro (ES/PT)
21 Euroregion Lyna - Lawa (PL/RU)	68 Euroregion Benelux Middengebied (BE/NL)	113 Slovenian-Hungarian Crossborder Development Council (SI/HU)	156 Extremadura - Centro (ES/PT)
22 Euroregion Šešupe (LT/LT/PL/RU)	69 Ems Dollart Region - EDR (DE/NL)	114 EuroRegion West/Nugat Pannonia (AT/HU)	157 Extremadura - Alentejo (ES/PT)
23 Euroregion Nemunas (BY/LT/PL/RU)	70 EUREGIO (DE/NL)	115 Euroregion Podunajské Trojupok (HU/SK)	158 Andalucía - Algeve - Alentejo Euroregion (ES/PT)
24 Euroregion Pomerania (DE/PL/SE)	71 Euroregion Rhein-Waal (DE/NL)	116 Euroregion Vagus - Danubius - Ipolia (HU/SK)	159 Andalucía - Gibraltar - Morocco (ES/UK/MA)
25 Sjælland - Ostholsten - Lübeck (DK/DE)	72 eurogio rhein-maas-nord (DE/NL)	117 Euroregion Ister-Granum (HU/SK)	
26 Region Sønderjylland - Schleswig (DK/DE)	73 Eurogio Maas-Rhein (BE/DE/NL)	118 Ipeľ - Ipoly Euroregion (SK/HU)	6. South East Europe Europe du Sud-Est Südosteuropa
	74 EuRegion SaarLoLux+ (DE/FR/LU)	119 Euroregion Neogradiensis (HU/SK)	171 Puglia - Ionian Islands - Epyros - Albania (IT/GR/AL)
	75 Région Alsace (FR)	120 Euroregion Slaná-Rávava (HU/SK)	172 Epyros - South-Albania (GR/AL)
	76 REGIO PAMINA (DE/FR)	121 Euroregion Kras (SK/HU)	173 West Macedonia - Albania - FYROM (GR/AL/MK)
	77 RegioTriRhena (CH/DE/FR)	122 Euroregion Kočice - Miskolc / Zemplén (SK/HU)	174 Central Macedonia - FYROM (GR/MK)
	78 Regionalverband Südtlicher Oberhein (DE)	123 Hajdu-Bihar - Bihor Euroregion (HU/RO)	175 Euroregion Belasica (BG/GR/MK)
	79 Conférence Transjursienne (CH/FR)	124 Euroregion DKMT (HU/RO/SRB)	176 Euroregion Morava-Pcinja-Struma (BG/MK/SRB)
	80 Comitat régional franco-genevois - Canton de Genève - Région Rhône-Alpes (CH/FR)	125 Euroregion Drina-Sava-Majevica (BA/HR/SRB)	177 Euroregion Strymon-Strouma (GR/BG)
	81 Conseil du Léman - Ain - Haute-Savoie - Vaud - Valais - Genève (CH/FR)	126 Euroregion Danube-Drava-Sava (BA/HR/HU)	178 Euroregion Nestos-Mesta (GR/BG)
	82 Euroregion PRO EUROPA VIADRINA (DE/PL)	127 Euroregion Mura-Drava (HR/HU)	179 Euroregion Rhodopi (BG/GR)
	83 Polish-Deutscher Verbund "Bez granic - ohne Grenzen" (DE/PL)	128 Euroregion Middle Danube - Iron Gates + Euroregion Danube 21 (BG/RO/SRB)	180 East Macedonia - Thrace (GR)
	84 Euroregion PRO EUROPA VIADRINA (DE/PL)	129 Euroregion Nishava (BG/SRB)	181 Euroregion Polis - Trakiakent - RAM Trakia (GR/TR/BG)
	85 Euroregion Spree-Neiße-Bober-Sprewa-Nysa-Böhr (DE/PL)	130 Euroregion Danube - South (BG/RO)	182 Euroregion Evros - Maritsa - Meric (GR/TR/BG)
	86 Euroregion Neiß-Nisa-Nysa (DE/CZ/PL)	131 Euroregion Rousse-Giurgiu (BG/RO)	183 Vorio Egeo - Turkey (GR/TR)
	87 Euroregion Glacensis (CZ/PL)	132 Euroregion Danubius (BG/RO)	184 Nio Egeo - Turkey (GR/TR)
	88 Euroregion Pradéd - Pradziad (CZ/PL)	133 Inferior Danube Euroregion (BG/RO)	185 Cyprus - Crete (CY/GR)
	89 Euroregion Silesia (CZ/PL)		
	90 Euroregion Těšínské Slezsko - Śląsk Cieszyński (CZ/PL)		

holenderskiej (między rzekami Ren, Ems i Rijn), pierwszej w Europie w pełni sformalizowanej struktury euroregionalnej pod nazwą Euregio. Do najstarszych regionów transgranicznych o najbardziej rozwiniętych formach współpracy należą także m.in.: utworzony w 1963 roku niemiecko-holenderski Euregio Rhein-Waal oraz powołany w 1976 roku trilateralny belgijsko-holendersko-niemiecki Euregio Maas-Rhein.

Lata 70-te i 80-te to okres sprzyjający tworzeniu się na granicach Niemiec nowych form i porozumień transgranicznych; np. Arge-Alp (1972 rok; Niemcy, Włochy, Szwajcaria), Alpe-Adria (1978 rok; Włochy, Austria, Węgry, Jugostawia i Niemcy), Pamina (1988 rok; Niemcy, Francja) itp. Nowe uwarunkowania, dynamizujące rozwój współpracy transgranicznej na wschodniej i południowej granicy Niemiec, pojawiły się na początku lat 90-tych. Chodzi tu głównie o działania na rzecz ustanowienia nowych kontaktów międzyregionalnych i transgranicznych wzdłuż nowych granic zewnętrznych Unii Europejskiej w celu ułatwienia wymiany intelektualnej, kulturalnej i gospodarczej z państwami trzecimi, np. Szwajcarią i rajami Europy Środkowej. To właśnie propozycje niemieckie zainicjowały proces powstawania euroregionów na granicy wschodniej Unii (z Czechami i Polską) (por. [Praktyczny 1997]). Łącznie na granicach Niemiec funkcjonuje 27 euroregionów, w tym na pograniczu: północnym – 8, zachodnim – 5, południowym – 6 i wschodnim – 8 (por. tabl. 1.1).

TABL. 1.1. EUROREGIONY NA GRANICACH NIEMIEC

POGRANICZA	Euroregiony	Liczba
OGÓLEM	x	27
Pogranicze północne:		
niemiecko-duńskie	Fehmarnbaltregion Fyns Amt – K.E.R.N Region Sønderjylland/Schleswig	3
niemiecko-duńsko-holenderskie ...	Euroregion Watteninseln	1
niemiecko-holenderskie	Ems – Dollart-Region EUREGIO Euregio Rhein – Waal Euregio Rhein-Maas-Nord	4
Pogranicze zachodnie:		
niemiecko-belgijsko-holenderskie	Euregio Maas-Rhein	1
niemiecko-francuskie	Oberrhein-Mitte-Süd Regio PAMINA	2
niemiecko-francusko-luksemburskie	EuRegio SaarLorLuxRhein	1
Pogranicze południowe:		
niemiecko-szwajcarsko-francuskie	Regio TriRhena	1
niemiecko-austriackie	EUREGIO via salina EUREGIO Zugspitze/Wetterstein-Karwendel Euregio Inntal EuRegio Salzburg – Berchtesgadener Land Traunstein Inn-Salzach-Euroregion	5
niemiecko-szwajcarsko-luksembursko-austriackie	Euregio Bodensee	1
Pogranicze wschodnie:		
niemiecko-czesko-austriackie	EUREGIO Bayerischer Wald – Böhmerwald	1

TABL. 1.1. EUROREGIONY NA GRANICACH NIEMIEC (dok.)

POGRANICZA	Euroregiony	Liczba
niemiecko-czeskie	Euregio Egrensis Euroregion Erzgebirge-Krušnohoří Euroregion ELBE/LABE	3
niemiecko-czesko-polskie	Euroregion Neisse-Nisa-Nysa	1
niemiecko-polskie	Euroregion Sprewa-Nysa-Bóbr Euroregion Pro Europa Viadrina	2
niemiecko-polsko-szwedzkie	Euroregion Pomerania	1

Ź r ó d ł o: [30 lat, 2003].

Zmiany systemu politycznego i gospodarczego w krajach Europy Środkowej i Wschodniej zapoczątkowane zostały w 1989 roku zmianą ustrojową Polski. Odzyskanie suwerenności politycznej, transformacja gospodarki w kierunku gospodarki rynkowej, demokratyzacja państwa i budowa społeczeństwa obywatelskiego połączona z rozwojem samorządności lokalnej i rozwojem świadomości regionalnej – to zarówno fundamenty transformacji państwa, jak i główne czynniki rozwoju współpracy euroregionalnej na granicach tych państw. Dotyczy to nie tylko granic Polski³, ale także **Republiki Czeskiej** i **Republiki Słowackiej**. Na granicach tych państw w latach 1991-97 powstało kilkanaście regionów transgranicznych posiadających większość cech euroregionów; 13 euroregionów na granicach Czech i 11 na granicach Słowacji (por. tabl. 1.2 i 1.3).

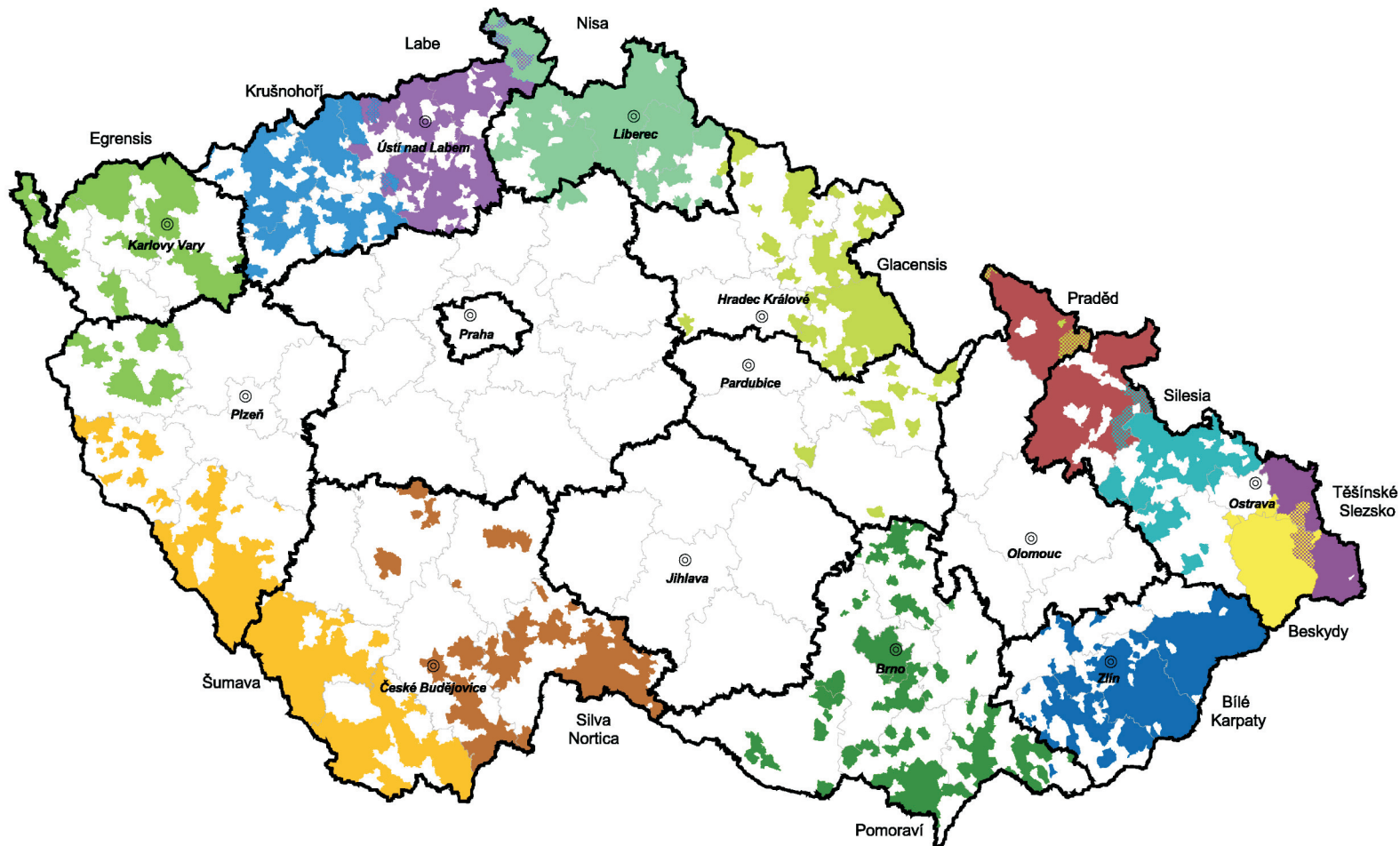
TABL. 1.2. EUROREGIONY NA GRANICACH REPUBLIKI CZESKIEJ

POGRANICZA	Euroregiony	Liczba
OGÓLEM	x	13
Pogranicze północne:		
czesko-polsko-niemieckie	Euroregion Neisse-Nisa-Nysa	1
czesko-polskie	Euroregion Glacensis Euroregion Praděd-Pradziad Euroregion Silesia Euroregion Těšínské Slezsko-Śląsk Cieszyński	4
Pogranicze zachodnie:		
czesko-niemieckie	Euroregion ELBE/LABE Euroregion Erzgebirge-Krušnohoří Euregio Egrensis	3
Pogranicze południowe:		
czesko-niemiecko-austriackie	EUREGIO Bayerischer Wald – Böhmerwald/Šumava – Bavorský les	1
czesko-austriackie	Silva Nortica	1
czesko-austriacko-słowackie	Euroregion Weinviertel-Südmähren-Westslowakei/Pomoraví-Záhorie-Weinviertel	1
Pogranicze wschodnie:		
czesko-słowacko-polskie	Euroregion Beskydy (Beskidy)	1
czesko-słowackie	Euroregion Bílé Karpaty	1

Ź r ó d ł o: [30 lat, 2003].

³ Szerszy opis powstawania euroregionów w Polsce przedstawiono w rozdziale 2.

Mapa 2. Euroregiony na granicach Republiki Czeskiej w 2007 r.

Opracowanie: Czeski Urząd Statystyczny Przedstawicielstwo w Libercu

TABL. 1.3. EUROREGIONY NA GRANICACH SŁOWACJI

POGRANICZA	Euroregiony	Liczba
OGÓŁEM	x	11
Pogranicze północne:		
słowacko-polsko-czeskie	Euroregion Beskydy (Beskidy)	1
słowacko-polskie	Euroregion Tatry	1
Pogranicze zachodnie:		
słowacko-czeskie	Euroregion Bile – Biele Karpaty	1
Pogranicze południowe:		
słowacko-czesko-austriackie	Euroregion Weinviertel – Jižní Morava – Záhorie	1
słowacko-austriacko-węgierskie ...	Raum Bratislava – Wien – Győr-Sopron	1
słowacko-węgierskie	Euroregion Vagus – Danubius Euroregion Ipeľsky – Ipoly Euroregio Neogradensis Euroregion Sajó – Rima – Slaná – Rimava Euroregion Košice – Miskolc	5
Pogranicze wschodnie:		
słowacko-polsko-ukraińsko- rumuńsko-węgierskie	Euroregion Karpacki	1

Źródło: [30 lat, 2003].

Trzecia grupa państw sąsiadujących z Polską, wyróżniona z punktu widzenia zaawansowania procesów współpracy transgranicznej, to Ukraina, Białoruś, Litwa i Rosja (obwód kaliningradzki). I tak na granicach:

- ☐ **Ukrainy** funkcjonują 4 euroregiony: Karpacki (ukraińsko-polsko-słowacko-rumuńsko-węgierski), Bug (ukraińsko-polsko-białoruski), Upper Prut i Lower Danube (ukraińsko-mołdawsko-rumuński);
- ☐ **Białorusi** działają 4 euroregiony: Bug (ukraińsko-polsko-białoruski), Puszcza Białowieska (białorusko-polski), Niemen (białorusko-polsko-litewski) i Country of Lakes Ezeru Zeme (białorusko-łotewsko-litewski);
- ☐ **Litwy** funkcjonują 4 euroregiony: Bałtyk (litewsko-polsko-rosyjsko-duńszwedzki), Niemen (białorusko-polsko-litewsko-rosyjski), Country of Lakes Ezeru Zeme (białorusko-łotewsko-litewski) i SAULE (łotewsko-litewsko-rosyjski);
- ☐ **Rosji** (obwód kaliningradzki) działają 4 euroregiony: Bałtyk (litewsko-polsko-rosyjsko-szwedzko-duński), SAULE (łotewsko-litewsko-rosyjski), Niemen (białorusko-polsko-litewsko-rosyjski) i Łyna-Ława (polsko-rosyjski).

2. Stan współpracy euroregionalnej w Polsce

2.1. Rozwój sieci euroregionów na granicach Polski

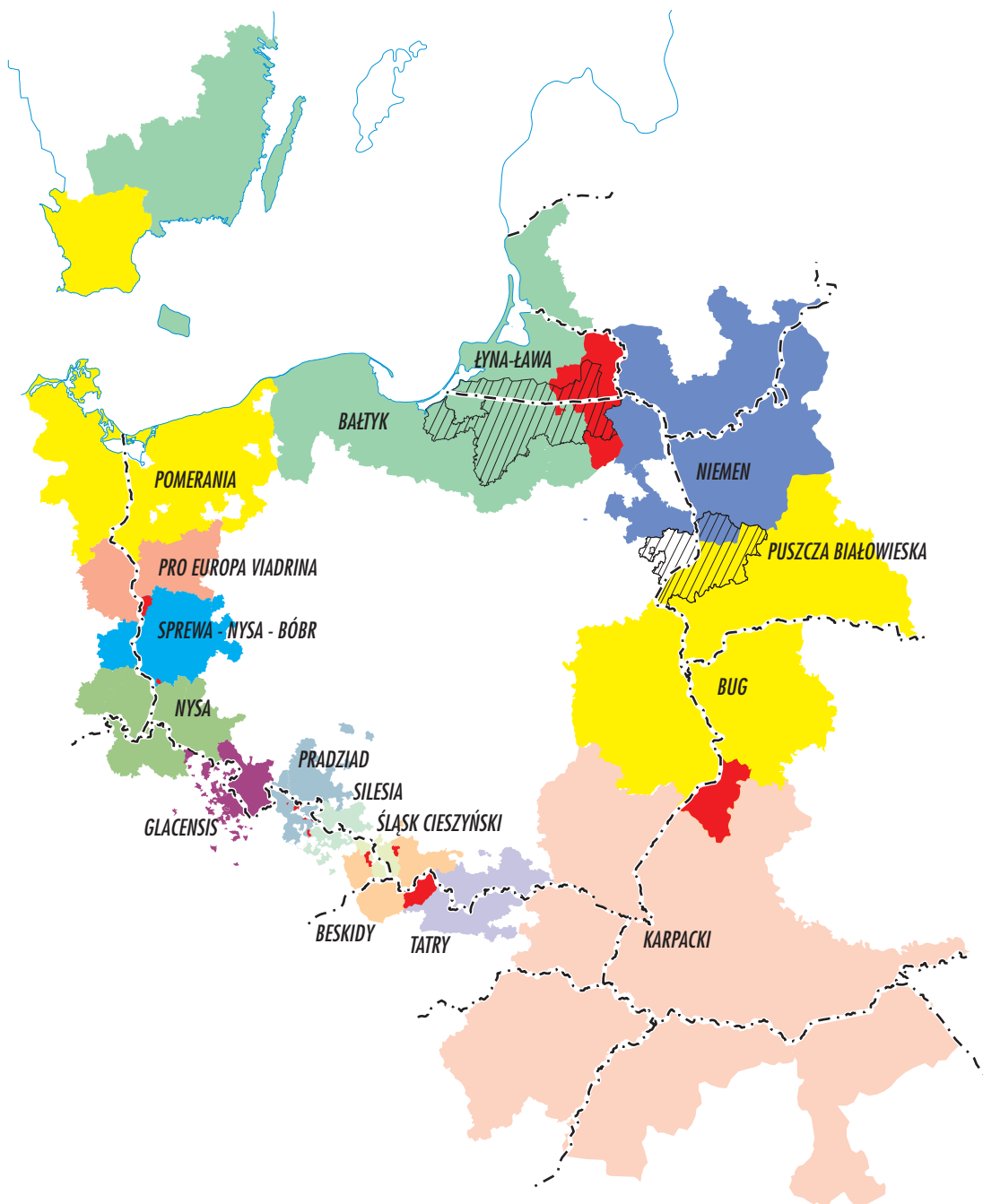
W Polsce wzrost zainteresowania współpracą transgraniczną obserwuje się od początku lat 90-tych. Proces euroregionalizacji zapoczątkował Euroregion Neisse-Nisa-Nysa, utworzony 21 grudnia 1991 r. W okresie ostatnich kilkunastu lat na granicach Polski powstało 16 euroregionów (por. mapa 3), w tym:

- 4 na granicy zachodniej: polsko-niemieckie euroregiony Pomerania, Pro Europa Viadrina, Sprewa-Nysa-Bóbr oraz położony na styku pogranicza zachodniego i południowego polsko-czesko-niemiecki Euroregion Nysa,
- 7 na granicy południowej: polsko-czeskie euroregiony Glacensis, Pradziad, Śląsk Cieszyński i Silesia, polsko-czesko-słowacki Euroregion Beskidy, polsko-słowacki Euroregion Tatry oraz położony na styku pogranicza wschodniego i południowego polsko-słowacko-ukraińsko-rumuńsko-węgierski Euroregion Karpacki,
- 3 na granicy wschodniej: polsko-ukraińsko-białoruski Euroregion Bug, polsko-białoruski Euroregion Puszcza Białowieska i położony częściowo także na pograniczu północnym polsko-białorusko-litewski Euroregion Niemen,
- 2 na granicy północnej: Euroregion Bałtyk integrujący w ramach współpracy transgranicznej jednostki terytorialne pięciu krajów: Polski, Danii, Litwy, Rosji i Szwecji (strona łotewska wystąpiła z euroregionu) oraz polsko-rosyjski Euroregion Łyna-Ława.

Na graniczących z Polską obszarach Litwy i Rosji (obwód kaliningradzki) samorządy kilku litewskich i rosyjskich jednostek terytorialnych podpisały 24 kwietnia 2003 r. porozumienie o współpracy transgranicznej o nazwie Euroregion Szeszupa. Chęć przystąpienia do porozumienia zadeklarowały dwie gminy polskie z województwa warmińsko-mazurskiego (Gołdap i Kowale Oleckie) oraz jedna gmina szwedzka. Rada Miejska gminy Gołdap podjęła w tej sprawie stosowną uchwałę i zwróciła się do Ministerstwa Spraw Zagranicznych o wydanie opinii. Procedury formalno-prawne nie zostały jeszcze zakończone.

Wśród euroregionów funkcjonujących obecnie na granicach Polski 8 prowadzi współpracę dwustronną (2 euroregiony polsko-niemieckie, 4 euroregiony polsko-czeskie, 1 euroregion polsko-białoruski oraz 1 euroregion polsko-słowacki), a w 5 euroregionach współpraca ma charakter trójstronnej: polsko-niemiecko-szwedzka, polsko-czesko-niemiecka, polsko-czesko-słowacka, polsko-białorusko-ukraińska, polsko-białorusko-litewska. W ramach euroregionów Karpackiego i Bałtyk współpracuje 5 krajów. Wykaz wszystkich euroregionów uporządkowany według daty ich powstania przedstawia tabl. 2.1. (por. mapa 3). Za datę powstania euroregionu przyjęto dzień podpisania porozumienia lub umowy o jego utworzeniu.

Mapa 3. Euroregiony na granicach Polski w 2007 r.
Stan w dniu 30 VI

TABL. 2.1. CHRONOLOGIA TWORZENIA EUROREGIONÓW

EUROREGIONY	Data utworzenia	
Neisse-Nisa-Nysa	21 grudnia	1991
Karpacki	14 lutego	1993
Sprewa-Nysa-Bóbr	21 września	1993
Pro Europa Viadrina	21 grudnia	1993
Tatry	26 sierpnia	1994
Bug	29 września	1995
Pomerania	15 grudnia	1995
Glacensis	5 grudnia	1996
Niemen	6 czerwca	1997
Pradziad	2 lipca	1997
Bałtyk	22 lutego	1998
Śląsk Cieszyński	22 kwietnia	1998
Silesia	20 września	1998
Besкиды	9 czerwca	2000
Puszcza Białowieska	25 maja	2002
Łyna-Ława	4 września	2003

2.2. Cele i zadania euroregionów

Podstawy prawno-instytucjonalne prowadzenia współpracy transgranicznej, a także funkcjonowania euroregionów na granicach Polski tworzą porozumienia dwustronne zawarte pomiędzy naszym krajem i krajami sąsiedzkimi. Polska zawarła takie porozumienia ze wszystkimi państwami sąsiadującymi. Uwzględniają one podstawowe cele i zasady prowadzenia różnych form współpracy ponadgranicznej, przewidziane w wielostronnych umowach międzynarodowych (konwencjach, kartach – por. podrozdział 1.1).

Przy ustalaniu celów współpracy w poszczególnych euroregionach nawiązano do umów i porozumień o współpracy transgranicznej i międzyregionalnej zawartych przez rząd Polski z krajami sąsiadującymi, a także do Europejskiej Karty Regionów Granicznych i Transgranicznych oraz Europejskiej Konwencji o Współpracy między Wspólnotami i Władzami Terytorialnymi. Uwzględniono również specyficzne warunki występujące na pograniczu, regionalne i lokalne potrzeby oraz możliwości realizacyjne. **Podstawowym celem współpracy w euroregionie jest rozwój społeczno-gospodarczy, stała poprawa warunków życia mieszkańców oraz ułatwianie wzajemnych kontaktów pomiędzy społecznościami wspólnoty.** Zadania są ściśle powiązane z celami.

Cele i sposoby ich realizacji (zadania) określone są w umowach o utworzeniu i statutach euroregionów. Są one przedstawione w odrębnych rozdziałach o bardzo zbliżonych nazwach („Cele i płaszczyzny współpracy”, „Cele wspólnoty i formy współpracy”, „Cele i zadania”, „Cele i formy współpracy”, „Formy współpracy”, „Cele”).

Sposoby formułowania celów i zadań niezbędnych do realizacji w poszczególnych euroregionach przedstawia tablica 2.2.

TABL. 2.2. CELE I ZADANIA EUROREGIONÓW

EUROREGIONY	Cele i zadania
Pomerania	podejmowanie wspólnych działań dla równomiernego i zrównoważonego rozwoju regionu oraz zbliżenia jego mieszkańców i instytucji na obszarach euroregionu; cele te można osiągnąć w szczególności poprzez: podnoszenie poziomu życia obywateli mieszkających w regionie; popieranie idei jedności europejskiej; współpracę i wymianę grup społecznych, naukowych, zawodowych, kulturalnych oraz młodzieżowych; budowanie oraz dostosowanie infrastruktury do potrzeb ruchu granicznego i regionalnego; rozwój współpracy gospodarczej; wymianę know-how oraz transfer technologii; stworzenie kompleksowego systemu informacyjnego w celu wymiany danych w euroregionie; wspieranie przy rozwiązywaniu problemów związanych z przekraczaniem granicy; współpracę w zakresie likwidacji pożarów i skutków klęsk żywiołowych;
Pro Europa Viadrina	zapewnienie dobrosąsiedzkich stosunków między Polakami i Niemcami; utrwalanie regionalnej tożsamości Polaków i Niemców mieszkających w rejonie przygranicznym przez stworzenie wspólnej perspektywy na przyszłość; podnoszenie dobrobytu mieszkańców regionu przygranicznego poprzez stworzenie przyszłego transgranicznego polsko-niemieckiego regionu gospodarczego; promowanie idei jedności europejskiej i porozumienia międzynarodowego; ustalanie wspólnych przedsięwzięć oraz pozyskiwanie środków potrzebnych do ich realizacji;
Sprewa-Nysa-Bóbr	działalność na rzecz pomyślności obszarów przygranicznych Rzeczypospolitej Polskiej i Republiki Federalnej Niemiec, ich sanacji ekologicznej, rozkwitu gospodarczego i kulturalnego oraz stałej poprawy warunków życia ich mieszkańców w tym zniwelowanie istniejących różnic sytuacji ekonomicznej; współdziałanie z niemieckimi podmiotami działalności komunalnej i wspólnotami komunalnymi w ramach euroregionu; harmonizowanie działalności komunalnej w zakresie programowania rozwoju terenów objętych działalnością euroregionu; działanie na rzecz przyspieszonego rozwoju i wzajemnego dostosowania systemów infrastruktury technicznej i społeczno-usługowej o zasięgu oddziaływania ponadgranicznego; dążenie do zwiększania potencjału ekonomicznego euroregionu przy zachowaniu zasad i rygorów ekologicznych; tworzenie korzystnych warunków dla ponadgranicznej współpracy różnych podmiotów w dziedzinie kultury, nauki, oświaty, turystyki i rekreacji, zdrowia, opieki społecznej; współdziałanie w zapobieganiu oraz zwalczaniu katastrof i klęsk żywiołowych; integracja ludności całego regionu poprzez tworzenie warunków i sprzyjanie rozwojowi bezpośrednich kontaktów osobistych pomiędzy mieszkańcami sąsiadujących ze sobą krajów; stałe informowanie opinii publicznej po obu stronach o celach, zasadach, programach i konkretnych przedsięwzięciach w zakresie współpracy transgranicznej;
Neisse-Nisa-Nysa	poprawa transgranicznej wymiany informacji, wypracowywanie i promowanie priorytetów rozwojowych dla obszaru euroregionu; utworzenie wspólnego, zintegrowanego regionu urlopowego; wykorzystanie funduszy z programów pomocowych na obszarze euroregionu; wspieranie interesów gmin, powiatów i innych podmiotów, zgodnych z euroregionalnymi celami rozwojowymi; utworzenie wspólnego podmiotu prawnego;

TABL. 2.2. CELE I ZADANIA EUROREGIONÓW (cd.)

EUROREGIONY	Cele i zadania
Glacensis	wspieranie działań w zakresie: procesu integracji europejskiej; współpracy w planowaniu przestrzennym; ochrony i poprawy stanu środowiska naturalnego; współpracy w sferze gospodarczej i handlowej; budowy i wzajemnej adaptacji infrastruktury technicznej; współpracy przy likwidowaniu pożarów i kataklizmów; współpracy w rozwoju turystyki przygranicznej; współpracy z organami rządowymi przy budowie nowych przejść granicznych; wymiany kulturalnej i troski o wspólne dziedzictwo kultury; współpracy w sferze humanitarnej, socjalnej wraz z zapewnieniem bezpieczeństwa dla obywateli; współpracy górskich służb ratowniczych; współpracy w dziedzinie szkolnictwa, młodzieży i wychowania fizycznego;
Pradziad	wspieranie współpracy na terenach przygranicznych przede wszystkim w dziedzinach: planowania przestrzennego, środowiska naturalnego; podnoszenia na wyższy poziom gospodarki i wzrostu poziomu życia; budowy i przysposabiania struktur transgranicznych; współpracy przy likwidacji pożarów i katastrof; współpracy w rozwoju turystyki i przejść granicznych dla ruchu osobowego i towarowego; wymiany kulturalnej i dbania o wspólne dziedzictwo kulturowe; polepszania możliwości kontaktów międzyludzkich; współpracy w zakresie pomocy społecznej i humanitaryzmu;
Silesia	podejmowanie wspólnych działań gwarantujących równomierny i zrównoważony rozwój regionu oraz zbliżenie jego mieszkańców i instytucji po obu stronach granicy poprzez: podnoszenie poziomu życia obywateli mieszkających w euroregionie, wspieranie inwestycji i programów gospodarczych; szkolenia zawodowe i programy zmierzające do likwidacji bezrobocia; popieranie idei jedności europejskiej; współpracę i wymianę grup społecznych, naukowych, zawodowych, kulturalnych, środowisk młodzieżowych, w celu wzajemnego poznania społeczności zamieszkujących regiony graniczne; utrzymanie oraz poprawienie stanu środowiska naturalnego; poprawę gospodarki rolnej i leśnej; wzajemną pomoc na wypadek katastrof i klęsk żywiołowych; rozwój współpracy gospodarczej; rozwój skoordynowanego transgranicznego planowania przestrzennego; budowę oraz dostosowanie infrastruktury dla potrzeb ruchu granicznego i regionalnego; budowę kompleksowego systemu informacji w celu wymiany danych w euroregionie; działalność wydawnicza;
Śląsk Cieszyński	wspieranie działań w następujących dziedzinach: wymiana doświadczeń i informacji dotyczących rozwoju regionu; rozwiązywanie wspólnych problemów w dziedzinie transportu, komunikacji i łączności oraz bezpieczeństwa obywateli; rozwój turystyki, ruchu podróży łącznie z dalszym usprawnieniem ruchu granicznego; akcje wspierające rozwój kultury, oświaty i sportu, wymiana informacji dotyczących tych działań; współpraca między szkołami i młodzieżą na terenie euroregionu; rozwiązywanie wspólnych problemów dotyczących ekologii i środowiska naturalnego;

TABL. 2.2. CELE I ZADANIA EUROREGIONÓW (cd.)

EUROREGIONY	Cele i zadania
Beskidy	rozwój procesów integrujących społeczność Euroregionu Beskidy i budujących demokrację lokalną; rozwój gospodarczy aktywizowany szczególnie przez budowanie transgranicznych powiązań kooperacyjnych; dbanie o bogactwo zasobów przyrody i ochrona środowiska; optymalny rozwój potencjału ludzkiego i podniesienie jakości życia mieszkańców euroregionu;
Tatry	wspólna działalność transgraniczna ukierunkowana na równomierny i zrównoważony rozwój regionu oraz zbliżenie mieszkańców i instytucji po obu stronach granicy w nawiązaniu do historycznych doświadczeń;
Karpacki	organizowanie i koordynowanie działań na rzecz rozwoju współpracy pomiędzy członkami w dziedzinie gospodarki, ekologii, kultury, nauki i edukacji, pomaganie i wspieranie konkretnych projektów i planów będących przedmiotem wspólnego zainteresowania, rozwijanie i ułatwianie kontaktów pomiędzy mieszkańcami obszaru działania związku, w tym kontaktów pomiędzy ekspertami różnych dziedzin, rozwijanie dobrosąsiedzkich stosunków pomiędzy nimi, identyfikowanie potencjalnych obszarów wielostronnej współpracy pomiędzy członkami, pośredniczenie i ułatwianie współpracy członków z organizacjami, agencjami i instytucjami;
Bug	rozwój współpracy obszarów przygranicznych w następujących dziedzinach: zagospodarowania przestrzennego, komunikacji, transportu i łączności; oświaty, ochrony zdrowia, kultury, sportu i turystyki; ochrony i poprawy stanu środowiska naturalnego; likwidacji zagrożeń i klęsk żywiołowych; rozwijania kontaktów między mieszkańcami obszarów przygranicznych oraz współpracy instytucjonalnej, a także współpracy podmiotów gospodarczych;
Puszcza Białowieska	podejmowanie działań zmierzających do: ochrony środowiska naturalnego i racjonalnego wykorzystania zasobów naturalnych w ramach euroregionu; transgranicznej ekologicznej i kulturalnej turystyki na terytorium euroregionu; społeczno-gospodarczej, kulturalnej i naukowo-oświatowej współpracy na przygranicznych terytoriach stron; zbliżenia narodów obu państw przy zachowaniu korzystnego środowiska dla życia przyszłych pokoleń; zachowania w Europie unikalnego kompleksu przyrodniczego Puszczy Białowieskiej w znaczącej mierze wpływającego na klimat kontynentu;
Niemen	rozwój współpracy obszarów przygranicznych w następujących dziedzinach: wszechstronnego rozwoju ekonomicznego; zagospodarowania przestrzennego, infrastruktury publicznej, oświaty, ochrony zdrowia, kultury, sportu i turystyki; ochrony środowiska; likwidacji zagrożeń i klęsk żywiołowych; rozwijania kontaktów między mieszkańcami obszarów przygranicznych oraz współpracy instytucjonalnej, a także współpracy podmiotów gospodarczych;

TABL. 2.2. CELE I ZADANIA EUROREGIONÓW (dok.)

EUROREGIONY	Cele i zadania
Łyna-Ława	zacieśnienie więzi pomiędzy członkami stowarzyszenia; utrzymanie i rozwijanie dobrosąsiedzkiej współpracy; wspieranie i podejmowanie działań mających na celu rozwój gospodarczy samorządów; podnoszenie na wyższy poziom gospodarki i dążenie do wyrównania standardu życiowego członków stowarzyszenia; wspieranie rozwoju przedsiębiorczości i przeciwdziałania bezrobociu; rozwiązywanie wspólnych problemów ekologicznych i ochrony środowiska naturalnego; zapobieganie nadzwyczajnym zagrożeniom życia i zdrowia ludzi i środowiska; wspieranie zadań na rzecz ochrony zdrowia; współpraca w dziedzinach: transportu, komunikacji, łączności i bezpieczeństwa publicznego, kultury, oświaty i sportu; rozwój turystyki; usprawnienie ruchu granicznego; wspieranie wszelkich działań mających na celu podniesienie poziomu życia mieszkańców;
Bałtyk	poprawa warunków życia ludzi zamieszkujących obszar euroregionu; ułatwianie wzajemnych kontaktów; zbliżenie lokalnych społeczności; przełamywanie historycznych uprzedzeń; programowanie prac zmierzających do zapewnienia zrównoważonego rozwoju każdej ze stron; wspieranie działań zmierzających do współpracy między regionalnymi i lokalnymi władzami.

Ź r ó d ł o: statuty i porozumienia euroregionów.

2.3. Bariery współpracy

Z dotychczasowych doświadczeń euroregionów na granicach Polski wynika, że w zbiorze najczęściej występujących barier współpracy transgranicznej można wyróżnić następujące ograniczenia:

- skomplikowane procedury realizacji i rozliczania projektów, zbyt wiele instytucji pośredniczących (8 euroregionów wskazało tę barierę),
- obowiązek wizowy na granicy (5),
- trudność w znalezieniu partnera zagranicznego; mniejsza liczba podmiotów uczestniczących we współpracy, mniejsze ich zainteresowanie (4),
- bariera językowa (3),
- zmiana zasad funkcjonowania programu w trakcie realizacji projektów (3),
- brak możliwości uzyskania zaliczki na realizację projektu w programie INTERREG III A (3),
- długi okres oczekiwania na zwrot poniesionych kosztów realizacji projektów (3),
- niedostateczne ilości środków na wspieranie współpracy (3),
- asymetrię potencjałów gospodarczych i finansowych uczestników współpracy (3).

TABL. 2.3. BARIERY ROZWOJU WSPÓŁPRACY TRANSGRANICZNEJ

Lp.	ZAGADNIENIA	Pome- rania	Pro Europa Viadri- na	Spre- wa- Nysa- Bóbr	Neisse- Nisa- Nysa	Gla- censis
1	Trudność w znalezieniu partnera zagranicznego (mniejsza liczba podmiotów uczestniczących we współpracy, mniejsze zainteresowanie)					
2	Bariera językowa					
3	Niedostateczna ilość środków na wspieranie współpracy					
4	Asymetria potencjałów gospodarczych i finansowych uczestników współpracy					
5	Dysproporcje w dostępie do programów i funduszy Unii Europejskiej					
6	Skomplikowane procedury realizacji i rozliczania projektów, zbyt wiele instytucji pośredniczących					
7	Brak możliwości uzyskania zaliczki na realizację projektu (INTERREG III A)					
8	Długi okres oczekiwania na zwrot poniesionych kosztów realizacji projektów					
9	Zmiana zasad funkcjonowania programu w trakcie realizacji projektów					
10	Nieterminowa realizacja zadań przez instytucje wdrażające programy (brak procedur)					
11	Niejednolite procedury rozliczania projektów w poszczególnych częściach krajowych					
12	Różnice w rozwiązaniach prawnych w poszczególnych częściach krajowych					
13	Zanik transgranicznych połączeń komunikacyjnych (PKP, PKS)					
14	Przedłużające się procedury otwierania przejść granicznych					
15	Brak możliwości zarządzania projektami przez zagraniczne sekretariaty euroregionu					
16	Obowiązek wizowy na granicy					
17	Uciążliwe odprawy celne i paszportowe (kolejki)					
18	Brak możliwości pokrywania honorariów artystów ze środków programów unijnych					
19	Brak przejścia autokarowego					
20	Słabe zainteresowanie środowisk gospodarczych					
21	Różnice w zakresach kompetencji organów państwowych i samorządowych					
22	Słaba infrastruktura drogowa i turystyczna, zwłaszcza po stronie polskiej					

Ź r ó d ł o: polskie sekretariaty euroregionów.

2.4. Wybrane dane porównawcze

TABL. 2.4. WYBRANE DANE O EUROREGIONACH W 2006 R.

Lp.	WYSZCZEGÓLNIENIE	Członkowie	Powierzchnia w km ²	Ludność	Ludność w miastach w % ogółu ludności
	Pomerania				
	w tym strony:				
1	polska	107	20616	1610239	70,1
2	niemiecka	11	15424	1028296	.
	Pro Europa Viadrina				
3	strony: polska	28	5738	374789	65,8
4	niemiecka	3	4519	443777	.
	Spree-Nysa-Bóbr				
5	strony: polska	59	8959	683246	61,8
6	niemiecka	7	1812	238854	.
	Neisse-Nisa-Nysa				
7	strony: polska	53	5595	584906	63,4
8	niemiecka	6	4497	630899	.
9	czeska	144	2713	445016	86,3
	Giacensis				
10	strony: polska	36	3308	511996	74,4
11	czeska	97	1792	284343	87,3
	Pradziad				
12	strony: polska	32	4186	628238	65,1
13	czeska	74	1878	131583	68,0
	Silesia				
14	strony: polska	19	1453	288163	60,1
15	czeska	56	1116	224919	73,8
	Śląsk Cieszyński				
16	strony: polska	16	967	305129	57,4
17	czeska	43	763	351606	81,5
	Beskidy				
	w tym strony:				
18	polska	31	2475	603703	48,3
19	czeska	63	972	164936	51,6
	Tatry				
20	strony: polska	25	3835	473160	28,1
21	słowacka ^a	112	2511	344263	75,7
	Karpacki				
	w tym strony:				
22	polska	1	17846	2097564	40,5
23	ukraińska	4	56654	6103883	48,8
	Bug				
24	strony: polska	1	25122	2172766	46,6
25	ukraińska	3	23008	1241,3 ^b	.
26	białoruska	1	32792	1439,5 ^b	63,8
	Puszcza Białowiecka				
27	w tym strona polska	12	2215	58495	39,9
	Niemen				
28	w tym strona polska	43	10774	905176	73,3
	Łyna-Ława				
29	w tym strona polska	8	10283	447577	47,2
	Bałtyk				
	w tym strony:				
30	polska	2	42487	3630478	64,3
31	rosyjska	1	15125	937353	76,8

a Dane za rok 2005. b W tys.

Przyrost naturalny na 1000 ludności	Saldo migracji na 1000 ludności	Małżeństwa na 1000 ludności	Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku 15-64 lata	Miejsca noclegowe na 100 ludności	Lp.
6,8	-0,7	5,7	11,2	6,5	1
3,9	-5,4	6,0	14,8	11,1	2
1,3	-1,3	5,8	8,8	2,0	3
-3,3	-3,1	4,9	12,5	3,2	4
1,2	-1,7	5,9	10,3	1,9	5
-4,1	-9,9	3,6	13,3	2,4	6
-1,6	-3,3	5,5	10,2	4,0	7
-4,3	-6,2	4,0	14,4	2,3	8
0,7	3,0	5,5	6,3	8,4	9
-3,3	-3,5	5,4	13,5	1,6	10
0,8	-2,2	5,0	5,4	7,7	11
-0,7	-5,1	5,5	8,8	0,8	12
-0,1	-3,1	4,4	10,4	8,8	13
-0,5	-3,5	6,0	6,0	0,5	14
-0,1	-1,5	4,5	8,1	1,6	15
1,7	-1,5	6,4	6,5	3,7	16
-1,0	-1,8	4,9	11,5	1,2	17
1,2	0,6	6,2	5,3	1,7	18
-0,4	4,9	4,8	7,9	4,2	19
3,8	-0,3	6,4	7,8	6,9	20
3,4	.	5,4	.	.	21
1,3	-1,9	6,0	10,0	1,0	22
-1,9	-0,7	7,8	3,1	0,3	23
-0,5	-3,0	6,2	9,4	0,9	24
.	.	.	.	.	25
-2,7	-1,6	7,9	1,1	0,2	26
-8,0	-4,5	5,7	6,7	1,4	27
0,7	-1,6	5,6	8,6	1,4	28
1,0	-4,0	5,8	15,1	2,8	29
2,2	-1,7	6,2	9,8	3,4	30
-7,1	-7,1	8,5	.	.	31

Wśród obszarów naszego kraju uczestniczących we współpracy transgranicznej największymi pod względem powierzchni były polskie części euroregionów: Bałtyk (42487 km²), Bug (25122 km²) i Pomerania (20616 km²). Najwięcej ludności zamieszkiwało w polskich częściach euroregionów: Bałtyk (3630,5 tys. osób), Bug (2172,8 tys. osób) oraz Karpackiego (2097,6 tys. osób). Najmniejszymi pod względem liczby ludności były polskie części euroregionów: Silesia, Śląsk Cieszyński i Pro Europa Viadrina.

Najbardziej zurbanizowane były polskie części euroregionów Glacensis, Niemen i Pomerania. Wśród części zagranicznych, wysokim poziomem urbanizacji wyróżniają się czeskie części wszystkich euroregionów z tego pogranicza. Związane jest to z przyznawaniem statusu miasta w Republice Czeskiej relatywnie małym jednostkom osadniczym.

Spośród polskich części euroregionów najwyższy wskaźnik przyrostu naturalnego w przeliczeniu na 1000 ludności zarejestrowano w euroregionach Pomerania i Tatry. W ruchu migracyjnym ludności w zdecydowanej większości euroregionów odpływ przewyższał napływ. Najintensywniej zjawisko to wystąpiło w polskich częściach euroregionów: Pradziad, Puszcza Białowieska i Łyna-Ława.

Wskaźnik udziału bezrobotnych w liczbie ludności w wieku 15-64 lata w polskich częściach euroregionów kształtował się w przedziale od 5,3% w Euroregionie Beskidy do 15,1% w Euroregionie Łyna-Ława.

Najwięcej turystycznych miejsc noclegowych przypadających na 100 mieszkańców znajdowało się w polskich częściach euroregionów Tatry i Pomerania.

3. Instrumenty finansowe Unii Europejskiej wspierające współpracę transgraniczną

3.1. Phare

Przesłanką utworzenia w Unii Europejskiej instrumentów wsparcia finansowego współpracy transgranicznej było przeświadczenie, że dalsza integracja i rozwój Europy będą łatwiejsze po zniwelowaniu dysproporcji w rozwoju pomiędzy poszczególnymi krajami oraz regionami.

Ważnym instrumentem wsparcia – bezzwrotną pomocą Unii Europejskiej dla krajów Europy Środkowo-Wschodniej kandydujących do niej – był **Program Phare**. Utworzony został w 1989 r. w celu wsparcia przemian gospodarczych i ustrojowych w Polsce i na Węgrzech. Jego nazwa jest skrótem od nazwy w języku angielskim (Poland and Hungary Assistance for Reconstructing of their Economies). W następnych latach program rozszerzono na kolejne kraje Europy Środkowo-Wschodniej oraz przekształcono w 1997 r. w instrument pomocy przedakcesyjnej. Program Phare skierowany został do 10 państw kandydujących – Polski, Węgier, Czech, Słowacji, Litwy, Łotwy, Estonii, Rumunii, Bułgarii oraz Słowenii. Do roku 2000 beneficjentami programu Phare były też Albania, Bośnia i Hercegowina, a także była Jugosłowiańska Republika Macedonii.

Polska otrzymała najwięcej środków z programu Phare. W latach 1990-2003 całościowy budżet Phare dla Polski wyniósł ok. 3,9 mld euro. Rok 2003 był ostatnim rokiem programowania Phare w krajach wstępujących do UE. Zgodnie z harmonogramem określonym w Memorandach Finansowych, podpisanych przez Polskę i Komisję Europejską w 2003 r., projekty objęte alokacją Phare 2003 były realizowane do 30 listopada 2006 r.¹ [Władza].

PHARE CBC

W 1994 r. z inicjatywy Parlamentu Europejskiego w ramach programu Phare utworzono **Program Współpracy Przygranicznej (Phare CBC)** i przeznaczono ¼ środków programu Phare na wsparcie współpracy przygranicznej pomiędzy krajami Europy Środkowej i Wschodniej a ich unijnymi sąsiadami. Program ten miał na celu stymulowanie procesu integracji krajów Europy Środkowej i Wschodniej z Unią Europejską. Przyczynił się również do ujednoczenia regulacji prawnych i zrównoważenia standardów życiowych mieszkańców regionów przygranicznych krajów objętych Programem Phare i państw członkowskich Unii Europejskiej. Jego celem było również przezwyciężenie urazów pochodzących z przeszłości, uświadamianie mieszkańcom regionów przygranicznych możliwości wspólnych działań w różnych

---

¹ Kilka projektów realizowanych w ramach programów Phare ma przedłużony okres realizacji (wydatkowania) wykraczający poza 30 listopada 2006 r.

dziedzinach. W ramach programu Phare CBC w Polsce zrealizowano do końca listopada 2006 r. 503 projekty na ogólną sumę ponad 510 mln euro.

W ramach programu Phare oprócz wcześniej opisanych jego edycji utworzono także programy: PHARE CREDO służący wsparciu współpracy transgranicznej na granicach pomiędzy państwami Europy Środkowo-Wschodniej (tzw. współpraca Wschód-Wschód”) oraz program PHARE TACIS skierowany na wspieranie współpracy transgranicznej krajów należących do Wspólnoty Niepodległych Państw (byłe republiki radzieckie) z krajami Europy Środkowo-Wschodniej oraz na granicy rosyjsko-fińskiej.

Ponadto Unia Europejska uruchomiła jeszcze inne instrumenty wspierające współpracę transgraniczną jak np. program **MEDA** (dla państw nie będących członkami Unii z regionu Morza Śródziemnego) oraz **CARDS** (program dla państw Zachodnich Bałkanów).

3.1.1 Fundusz Małych Projektów PHARE CBC

Fundusz Małych Projektów Phare CBC (Small Project Fund – SPF) utworzono w ramach Programu Współpracy Przygranicznej Polska – Niemcy Phare w 1994 r. Początkowo fundusz udostępniono czterem euroregionom na granicy polsko – niemieckiej. Jednak w ciągu kilku kolejnych lat dzięki utworzeniu przez Komisję Europejską nowych programów, fundusz objął swoim zasięgiem euroregiony na wszystkich granicach Polski. Charakter i wysokość dofinansowania projektów zależała m.in. od położenia euroregionu. Niektóre euroregiony z racji swojego położenia korzystały z dwóch programów np. Euroregion Pomerania zarówno z programu polsko-niemieckiego, jak i programu w regionie Morza Bałtyckiego. Podobnie z dwóch programów korzystały Euroregiony Bałtyk, Niemen, Karpacki i Nysa.

Instytucją odpowiedzialną za zarządzanie Funduszem Małych Projektów (FMP) w Polsce była Władza Wdrażająca Program Współpracy Przygranicznej Phare (WWPWP) – jednostka powołana w 1994 r. na mocy Umowy Finansowej z dnia 19 września 1994 r. pomiędzy Rządem RP a Komisją Europejską. Od 1 stycznia 2004 roku WWPWP funkcjonuje jako państwowa jednostka budżetowa w ramach Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji. Instytucja ta powierzyła euroregionom część swoich uprawnień dotyczących zarządzania funduszem. Fundusz Małych Projektów de facto zarządzany był przez euroregiony. W każdym z euroregionów powoływano tzw. komitet sterujący, w skład którego wchodził przedstawiciele różnych organizacji działających w danym regionie oraz, na prawach obserwatorów, reprezentanci WWPWP i przedstawiciele Komisji Europejskiej. Komitet sterujący nadzorował działalność funduszu i podejmował decyzje o wyborze i finansowaniu projektów, w tym ustalał kryteria oceny wniosków oraz powoływał panel ekspertów dokonujących oceny wniosków. Sekretariat euroregionu spełniał natomiast funkcje techniczne, w tym związane z przygotowaniem, oceną i wdrażaniem projektów (zapraszał do składania wniosków, pomagał beneficjentom w opracowaniu wniosków, uczestniczył w wyborze projektów, nadzorował i oceniał ich wykonanie i rozliczenie.

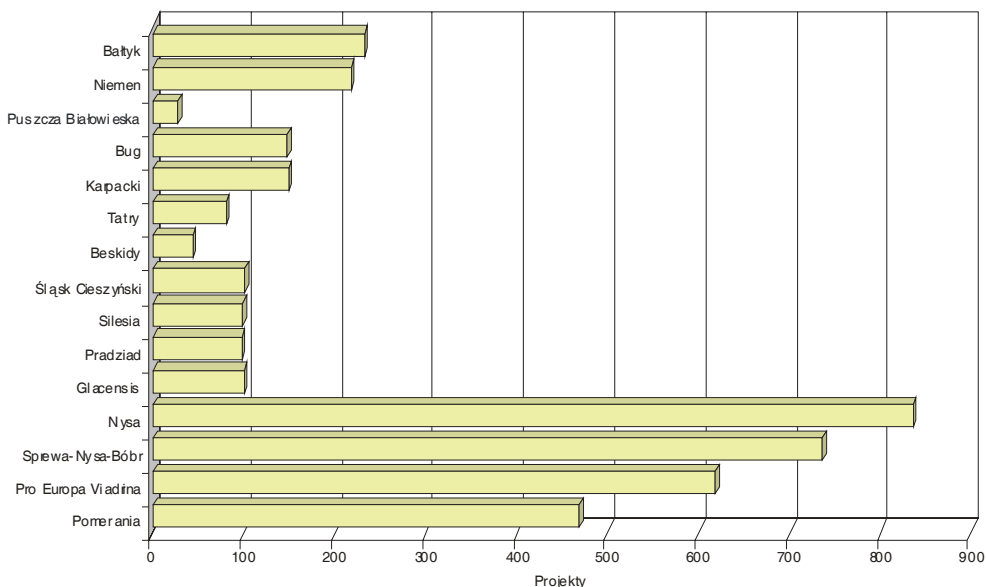
W ramach Funduszu Małych Projektów we wszystkich edycjach programów Phare zrealizowano w Polsce 4083 projekty za ogólną sumę ponad 34 mln euro [Raport 2006].

Dostępność środków funduszu dla poszczególnych euroregionów była zróżnicowana. W największym stopniu i najdłużej, tj. od 1995 r., korzystały z niego euroregiony funkcjonujące na granicy polsko-niemieckiej. Wynikało to z faktu, że granica ta była do 2004 r. jednocześnie granicą zewnętrzną Unii Europejskiej. Największą liczbę projektów zrealizowali tzw. beneficjenci (instytucje realizujące projekty) z Euroregionu Nysa (836), na kolejnych miejscach pod tym względem znalazły się: Euroregion Sprewa-Nysa-Bóbr (736) i Pro Europa Viadrina (618). Pod względem wysokości łącznego dofinansowania uzyskanego z funduszu na pierwszym miejscu znalazł się Euroregion Pomierania (5762,2 tys. euro), beneficjenci z tego euroregionu mieli dostęp do dwóch edycji funduszu – Polska-Niemcy i Region Morza Bałtyckiego. Na drugim miejscu znalazł się Euroregion Nysa, w którym wykorzystano środki w łącznej kwocie 5013,4 tys. euro; również w tym euroregionie korzystano z dwóch edycji funduszu – Polska-Niemcy i Polska-Czechy. Na kolejnych miejscach znalazły się euroregiony Pro Europa Viadrina (4226,0 tys. euro) i Bałtyk (4222,5 tys. euro).

Znacznie mniejsze środki do dyspozycji miały instytucje współpracujące w ramach euroregionów na pograniczu południowym i wschodnim naszego kraju. Na granicy polsko-czeskiej średnio na jeden euroregion przypadło ok. 573 tys. euro wykorzystanych środków (bez trójstronnych euroregionów Nysa i Beskidy).

Wysokość przeciętnego dofinansowania jednego projektu była zróżnicowana, wahała się od 18,2 tys. euro w Euroregionie Bałtyk do 5,4 tys. euro w Euroregionie Sprewa-Nysa-Bóbr.

Wykres 3.1. Projekty dofinansowane w polskich częściach euroregionów z FMP Phare CBC w latach 1995-2003

Szczegółowe zestawienie zrealizowanych projektów oraz alokację środków w układzie euroregionów przedstawia tabl. 3.1.

TABL. 3.1. FUNDUSZ MAŁYCH PROJEKTÓW PROGRAMU PHARE CBC W POLSKICH

Lp.	EDYCJA PROGRAMU a – liczba projektów b – dofinansowanie w tys. euro	Euro-						
		Pome- rania	Pro Europa Viadrina	Sprewa- Nysa- Bóbr	Nysa	Glacen- sis	Pradziad	Silesia
1	PL9502 ..... a	11	21	62	65	-	-	-
	b	189,5	239,1	240,2	222,9	-	-	-
2	PL9604 ..... a	58	28	110	145	-	-	-
	b	711,0	721,9	722,1	852,7	-	-	-
3	PL9612 ..... a	-	-	-	-	-	-	-
	b	-	-	-	-	-	-	-
4	ZZ9621 ..... a	-	-	-	37	8	11	9
	b	-	-	-	149,7	90,6	52,3	48,4
5	PL9701 ..... a	66	76	110	119	-	-	-
	b	475,7	490,6	439,5	509,1	-	-	-
6	PL9705 ..... a	6	-	-	-	-	-	-
	b	59,3	-	-	-	-	-	-
7	PL9708 ..... a	-	-	-	-	-	-	-
	b	-	-	-	-	-	-	-
8	PL9802 ..... a	57	157	95	99	-	-	-
	b	518,2	450,7	510,2	463,3	-	-	-
9	PL9911 ..... a	-	-	-	35	25	27	18
	b	-	-	-	68,5	75,9	75,6	64,7
10	PL9913 ..... a	53	124	131	116	-	-	-
	b	496,4	472,0	422,0	469,2	-	-	-
11	PL9917 ..... a	27	-	-	-	-	-	-
	b	292,0	-	-	-	-	-	-
12	PL0005 ..... a	-	-	-	-	-	-	-
	b	-	-	-	-	-	-	-
13	PL0009 ..... a	33	52	55	42	-	-	-
	b	356,3	330,0	331,6	431,5	-	-	-
14	PL0010 ..... a	-	-	-	-	-	-	-
	b	-	-	-	-	-	-	-
15	PL0011 ..... a	-	-	-	17	20	19	19
	b	-	-	-	147,0	149,6	161,1	125,8
16	PL0014 ..... a	13	-	-	-	-	-	-
	b	258,2	-	-	-	-	-	-

1 Projekty przyjęte w ramach edycji 2003 realizowane były z opóźnieniem, tj. także w latach 2004-

Ż r ó d ł o: biura euroregionów.

CZĘŚCIACH EUROREGIONÓW WEDŁUG EDYCJI W LATACH 1995-2003^{1,2}

region								Lp.
Śląsk Cieszyński	Beskidy	Tatry	Karpacki	Bug	Puszcza Białowieska	Niemien	Bałtyk	
-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	2
-	-	-	-	-	-	-	-	3
-	-	-	-	-	-	-	1	4
-	-	-	-	-	-	-	18,8	5
3	-	-	-	-	-	-	-	6
18,8	-	-	-	-	-	-	-	7
-	-	-	-	-	-	-	-	8
-	-	-	-	-	-	-	-	9
-	-	26	22	14	-	16	22	10
-	-	119,5	119,9	112,1	-	118,9	114,0	11
-	-	-	-	-	-	3	2	12
-	-	-	-	-	-	63,0	60,0	13
-	-	-	-	-	-	-	-	14
-	-	-	-	-	-	-	-	15
35	-	-	-	-	-	-	-	16
75,4	-	-	-	-	-	-	-	17
-	-	-	-	-	-	-	-	18
-	-	-	-	-	-	-	-	19
-	-	-	-	-	-	32	47	20
-	-	-	-	-	-	291,6	331,7	21
-	-	-	7	16	-	15	15	22
-	-	-	157,6	155,0	-	179,6	227,5	23
-	-	-	-	-	-	-	-	24
-	-	-	-	-	-	-	-	25
-	3	15	10	-	-	-	-	26
-	17,6	121,2	110,2	-	-	-	-	27
23	-	-	-	-	-	-	-	28
165,0	-	-	-	-	-	-	-	29
-	-	-	-	-	-	13	10	30
-	-	-	-	-	-	278,3	305,2	31

2006. 2 Euroregion Łyna-Ława nie korzystał ze środków FMP PHARE CBC.

TABL. 3.1. FUNDUSZ MAŁYCH PROJEKTÓW PROGRAMU PHARE CBC W POLSKICH (dok.)

Lp.	NUMER PROGRAMU a – liczba projektów b – dofinansowanie w tys. euro	Euro-						
		Pome- rania	Pro Europa Viadrina	Sprewa- Nysa- Bóbr	Nysa	Glacenis	Pradziad	Silesia
17	PL0103 ..... a	-	-	-	-	-	-	-
	b	-	-	-	-	-	-	-
18	PL0108 ..... a	40	33	43	38	-	-	-
	b	510,5	302,4	316,7	448,7	-	-	-
19	PL0109 ..... a	-	-	-	13	19	18	17
	b	-	-	-	82,6	119,1	108,6	122,3 ³
20	PL0110 ..... a	-	-	-	-	-	-	-
	b	-	-	-	-	-	-	-
21	PL0111 ..... a	12	-	-	-	-	-	-
	b	242,4	-	-	-	-	-	-
22	2002/000-580.03 .... a	-	-	-	-	-	-	-
	b	-	-	-	-	-	-	-
23	2002/000-606 ..... a	42	67	65	52	-	-	-
	b	616,8	682,3	469,9	571,3	-	-	-
24	2002/000-607 ..... a	-	-	-	15	15	9	15
	b	-	-	-	94,5	92,1	83,1	92,9 ³
25	2002/000-639 ..... a	13	-	-	-	-	-	-
	b	278,4	-	-	-	-	-	-
26	2002/000-640 ..... a	-	-	-	-	-	-	-
	b	-	-	-	-	-	-	-
27	2003/005-078 ..... a	-	-	-	8	13	13	15
	b	-	-	-	77,8	89,5	88,2	85,4 ³
28	2003/005-681 ..... a	-	-	-	-	-	-	-
	b	-	-	-	-	-	-	-
29	2003/005-708 ..... a	26	60	65	35	-	-	-
	b	446,0	537,0	498,3	424,6	-	-	-
30	2003/005-873 ..... a	12	-	-	-	-	-	-
	b	311,5	-	-	-	-	-	-
31	2003/005-710.06.02 a	-	-	-	-	-	-	-
	b	-	-	-	-	-	-	-
32	RAZEM..... a	469	618	736	836	100	97	93
	b	5762,2	4226,0	3950,5	5013,4	616,9	568,9	539,5

1 Projekty przyjęte w ramach edycji 2003 realizowane były z opóźnieniem, tj. także w latach 2004-

Źródło: Biura euroregionów

CZĘŚCIACH EUROREGIONÓW WEDŁUG EDYCJI W LATACH 1995-2003^{1,2}

region								Lp.
Śląsk Cieszyński	Beskidy	Tatry	Karpacki	Bug	Puszcza Białowieska	Niemen	Bałtyk	
-	-	-	20	31	-	26	26	17
-	-	-	392,6	411,7	-	395,7	430,1	
-	-	-	-	-	-	-	-	18
-	-	-	-	-	-	-	-	
14	-	-	-	-	-	-	-	19
121,4	-	-	-	-	-	-	-	
-	8	13	11	-	-	-	-	20
-	100,8	122,4	113,4	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	10	14	21
-	-	-	-	-	-	262,0	416,6	
-	-	-	19	28	5	31	19	22
-	-	-	439,3	435,0	44,8	364,8	493,1	
-	-	-	-	-	-	-	-	23
-	-	-	-	-	-	-	-	
14	-	-	-	-	-	-	-	24
100,1	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	10	15	25
-	-	-	-	-	-	282,2	284,0	
-	17	11	12	-	-	-	-	26
-	109,8	119,9	100,2	-	-	-	-	
12	-	-	-	-	-	-	-	27
90,4	-	-	-	-	-	-	-	
-	15	15	8	-	-	-	-	28
-	106,0	123,7	110,0	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	29
-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	11	12	30
-	-	-	-	-	-	292,5	521,9	
-	-	-	40	51	22	51	49	31
-	-	-	873,7	827,8	213,6	831,9	1019,6	
101	43	80	149	140	27	218	232	32
571,1	334,2	606,7	2416,9	1941,6	258,4	3360,5	4222,5	

2006. 2 Euroregion Łyna-Ława nie korzystał ze środków FMP PHARE CBC. 3 Kwoty przyznane.

Zgodnie ze wskazówkami Komisji Europejskiej środki Funduszu Małych Projektów przeznaczone były głównie na tworzenie „transgranicznych więzi i połączeń o charakterze międzyludzkim”. Dofinansowywano projekty, które związane były z organizacją imprez kulturalnych i sportowych, seminariów, warsztatów, szkoleń, w tym językowych, tworzeniem transgranicznych instytucji społecznych i gospodarczych, wspieraniem wymiany młodzieży, rozwojem turystyki.

Wszystkie przedsięwzięcia realizowane ze środków funduszu musiały być zgodne z ogólnymi zasadami programu Phare CBC oraz wytycznymi funduszu. Przy podejmowaniu decyzji o dofinansowaniu projektu szczególną uwagę zwracano na przewidywany efekt transgraniczny realizowanych przedsięwzięć. Wartość projektów nie mogła przekraczać 50 tys. euro. Przedsięwzięcia finansowane ze środków funduszu stwarzały okazję do spotkań, wymiany doświadczeń i budowania pozytywnych relacji między ludźmi po obu stronach granicy.

Priorytetowymi dziedzinami współpracy określonymi przez Komisję Europejską w celach Funduszu Małych Projektów Phare CBC były:

- wymiana kulturalna pomiędzy lokalnymi społecznościami i grupami w regionie przygranicznym; wśród przedsięwzięć, jakie można było wspierać środkami funduszu, wymieniono m.in.: działalność artystyczną, imprezy masowe i sportowe, koncerty, festiwale, plenery, wystawy, konkursy itp.,
- rozwój demokracji lokalnej – wzmocnienie władz lokalnych i regionalnych, popularyzacja wiedzy na temat ich roli, kontakty z podobnymi strukturami po drugiej stronie granicy, kontakty organizacji pozarządowych (izb handlowych, związków zawodowych); przykładowe projekty to: spotkania, dostarczanie informacji, wizyty studyjne,
- rozwój zasobów ludzkich – szkolenia i kursy zawodowe, językowe, opracowywanie materiałów szkoleniowych, wymiana doświadczeń zawodowych, podnoszenie praktycznych umiejętności,
- transgraniczne studia i koncepcje rozwojowe – opracowywanie wspólnych wytycznych i założeń rozwoju, wspólnych projektów badawczych, studiów wykonalności,
- rozwój gospodarczy i turystyki obszarów przygranicznych, np. targi, promocja atrakcji turystycznych, znakowanie szlaków.

Na podstawie wykazów projektów udostępnionych przez biura siedmiu euroregionów (Pro Europa Viadrina, Sprewa-Nysa-Bóbr, Nysa, Glacensis, Śląsk Cieszyński, Beskidy i Tatry) dokonano przyporządkowania zrealizowanych projektów do wyżej wymienionych dziedzin współpracy². Sekretariaty trzech euroregionów (Pomerania, Pradziad i Silesia) udostępniły własne opracowania na ten temat. Na podstawie analizy tych informacji można stwierdzić, że zdecydowanie największy udział

---

² W niektórych przypadkach przyporządkowanie projektu do danej dziedziny było trudne ze względu na szerokie jego oddziaływanie i miało charakter arbitralny.

wśród zrealizowanych projektów miały przedsięwzięcia z dziedziny szeroko rozumianej wymiany i działalności kulturalnej. W dziesięciu euroregionach, tj. wszystkich tych, dla których dysponowano danymi udział ten wyniósł od 41,3% do 64,1%. W pięciu euroregionach drugą, pod względem liczebności, grupę stanowiły projekty z zakresu rozwoju gospodarczego i turystyki, a w czterech projekty służące rozwojowi zasobów ludzkich. Relatywnie niski udział od 0% do 6,0% miały przedsięwzięcia z dziedziny transgranicznych studiów i koncepcji rozwojowych.

Beneficjentami programu były władze samorządowe (gminy, powiaty, województwa) oraz jednostki im podległe, stowarzyszenia międzygminne i inne organizacje działające na zasadach non-profit, takie jak: szkoły, domy kultury, kluby sportowe, stowarzyszenia, fundacje itp. współdziałające z partnerami po drugiej stronie granicy. Instytucjami realizującymi najczęściej projekty były urzędy gmin. Spośród jedenastu euroregionów, dla których pozyskano dane na ten temat, w ośmiu ta grupa beneficjentów zrealizowała ich najwięcej. Udział projektów wykonanych w poszczególnych euroregionach przez urzędy gmin i starostwa powiatowe był zróżnicowany, wahał się od 18,9% w Euroregionie Śląsk Cieszyński do 50,0% w Euroregionie Tatry.

Drugim, pod względem liczby zrealizowanych projektów, rodzajem beneficjentów były instytucje kultury takie jak: miejskie (gminne) domy i ośrodki kultury, biblioteki, filharmonie, teatry, muzea, kluby sportowe i inne. Kolejną liczną grupę stanowiły organizacje pozarządowe: stowarzyszenia zawodowe, fundacje, związki. Udział projektów tych instytucji był porównywalny z udziałem projektów instytucji kultury. Wiele projektów zrealizowały także szkoły średnie i podstawowe oraz uczelnie wyższe.

Liczba projektów zrealizowanych przez beneficjentów z poszczególnych gmin i powiatów – członków euroregionów była bardzo zróżnicowana. Spośród 15 euroregionów, które korzystały z Funduszu Małych Projektów Phare CBC (nie korzystał Euroregion Łyna-Ława) w czternastu euroregionach są gminy członkowskie (od kilku do kilkudziesięciu), na obszarze których nie zrealizowano ani jednego projektu. Zdecydowanie najwięcej projektów zrealizowali beneficjenci z dużych miast. Szczególnie pod tym względem wyróżniają się duże miasta położone w euroregionach przy zachodniej granicy naszego kraju, gdzie najwcześniej istniała możliwość korzystania ze środków funduszu: Szczecin, Gorzów Wielkopolski, Zielona Góra oraz Jelenia Góra, na obszarze której beneficjencji zrealizowali 294 projekty. Jest to największa liczba małych projektów zrealizowanych w jednej gminie w skali wszystkich polskich części euroregionów.

3.2. INTERREG

Największą inicjatywą Unii Europejskiej w zakresie wspierania współpracy i rozwoju lądowych regionów granicznych w państwach członkowskich Unii Europejskiej jest **program INTERREG**. Celem Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG finansowanej ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego jest wspieranie współpracy transgranicznej, międzynarodowej i międzyregionalnej zarówno na zewnętrznych, jak i wewnętrznych granicach Unii. Zgodnie z jedną

z głównych zasad Unii Europejskiej granice polityczne i administracyjne państwa nie powinny ograniczać zrównoważonego rozwoju i integracji obszaru europejskiego. W ramach programu INTERREG funkcjonowały trzy kolejne jego edycje [Fundusze Strukturalne 2002]:

- Program INTERREG I o łącznej wartości 1082 mln euro działający w latach 1991-1993, w ramach którego realizowano trzy cele, tj.: pomoc obszarom granicznym w przewyżnianiu peryferyjności, rozwój współpracy transgranicznej na wewnętrznych granicach Unii Europejskiej oraz stymulowanie współpracy na zewnętrznych granicach UE z partnerami krajów trzecich. W ramach programu sfinansowano 31 programów operacyjnych;
- Program INTERREG II o wartości 3525 mln euro funkcjonujący w latach 1994-1999, w ramach którego realizowano następujące cele: wspomaganie zintegrowanego rozwoju współpracy transgranicznej i przewyżnianie istniejących w tym obszarze problemów (komponent A), likwidowanie luk w transeuropejskich sieciach transportowych i energetycznych (komponent B), stworzenie warunków do zrównoważonego rozwoju Europy w kontekście planowania przestrzennego oraz gospodarki wodnej (komponent C).
W ramach tej edycji przeprowadzono 60 programów realizujących cele z grupy A na kwotę 2562 mln euro, 3 programy w ramach celów z grupy B na kwotę 550 mln euro oraz 14 programów z grupy C na kwotę 413 mln euro;
- Program INTERREG III dysponujący funduszem 4875 mln euro był realizowany w latach 2000-2006. W ramach INTERREG III wydzielono trzy komponenty: A – współpraca transgraniczna, B – współpraca transnarodowa, C – współpraca międzyregionalna.

Polska przystąpiła do Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG III wraz z wejściem do Unii Europejskiej – w 2004 roku. Na okres programowania 2004-2006 Polska otrzymała na jej realizację blisko 221,4 mln euro. Podział środków przedstawia się w sposób następujący:

- komponent A – 80 % (177,09 mln),
- komponent B – 14% (30,99 mln),
- komponent C – 6% (13,28 mln).

3.2.1. Mikroprojekty INTERREG III A

W 2004 roku, w ramach programu INTERREG III A, stworzono instrument finansowy umożliwiający wspieranie tzw. mikroprojektów. Zastąpił on Fundusz Małych Projektów Phare CBC, który został zakończony w 2003 r.³

³ Projekty przyjęte w ramach edycji 2003 realizowane były z opóźnieniem, tj. także w latach 2004-2006.

W ramach komponentu A, wspierającego lokalną i regionalną współpracę transgraniczną na granicach naszego kraju, realizowanych jest 7 programów [Materiały], wśród nich:

5 dwustronnych:

- Polska – Meklemburgia Pomorze Przednie / Brandenburgia,
- Polska – Brandenburgia,
- Polska – Saksonia,
- Polska – Czechy,
- Polska – Słowacja,

oraz 2 trójstronne:

- Polska – Litwa – Federacja Rosyjska (Obwód Kaliningradzki),
- Polska – Białoruś – Ukraina.

Wielkość wsparcia dla mikroprojektów realizowanych przez beneficjentów z polskich części euroregionów przedstawiono w tabl. 3.2.

TABL. 3.2. MIKROPROJEKTY DOFINANSOWANE Z PROGRAMU INTERREG III A REALIZOWANE W POLSKICH CZĘŚCIACH EUROREGIONÓW^a W LATACH 2004-2006^b

EUROREGIONY	Mikroprojekty	Łączna kwota dofinansowania	Przeciętna kwota dofinansowania jednego projektu
		w tys. zł	
O G Ó Ł E M	1581	64314,4	40,7
Pomerania	236	8495,2	36,0
Pro Europa Viadrina	196	4390,0	22,4
Sprewa-Nysa-Bóbr	211	3927,1	18,6
Neisse-Nisa-Nysa	208	8048,4	38,7
Glacensis	78	2159,1	27,7
Pradziad	63	2158,8	34,3
Silesia	87	2159,1	24,8
Śląsk Cieszyński	50	1966,1	39,3
Beskidy	50	1905,1	38,1
Tatry	47	1426,1	30,3
Karpacki	120	8623,1	71,9
Bug	119	8684,6	73,0
Puszcza Białowieska	44	2854,9	64,9
Niemen	72	7516,8	104,4

^a Euroregiony Łyna-Ława i Bałtyk nie realizowały mikroprojektów w ramach programu INTERREG III A.

^b Część projektów przyjętych do realizacji w ramach tej edycji programu realizowana jest także w latach 2007-2008.

W latach 2004-2006 w polskich częściach 14 euroregionów zatwierdzono do realizacji łącznie 1581 mikroprojektów. Na ich dofinansowanie przeznaczono kwotę 64,3 mln zł.

Największą liczbę przedsięwzięć przyjęto do realizacji w euroregionach: Pomerania (236), Sprewa-Nysa-Bóbr (211) i Nysa (208). Najwięcej środków unijnych przyznano beneficjentom z euroregionów: Bug, Karpacki, Pomerania i Nysa.

Kwota średniego dofinansowania jednego projektu wyniosła 40,7 tys. zł. Duże było jej zróżnicowanie w poszczególnych euroregionach, od 18,6 tys. zł w Euroregionie Sprewa-Nysa-Bóbr do 104,4 tys. zł w Euroregionie Niemen.

Przeciętne dofinansowanie jednego mikroprojektu we wszystkich euroregionach jest znacznie wyższe od przeciętnego dofinansowania jednego „małego projektu” z programu Phare CBC.

4. Obszary współpracy euroregionalnej na granicach Polski

4.1. Euroregiony na pograniczu zachodnim

4.1.1. Euroregion Pomerania

Utworzenie euroregionu

Podpisanie Umowy o utworzeniu Euroregionu Pomerania pomiędzy Komunalnym Związkiem Celowym Gmin Pomorza Zachodniego „Pomerania”, niemieckim Kommunalgemeinschaft „Pomerania” e.V. oraz miastem Szczecin nastąpiło 15 grudnia 1995 roku na Zamku Książąt Pomorskich w Szczecinie.

Wcześniej rozstrzygnięto problem udziału miasta Szczecin w strukturze euroregionalnej. Szczecin, nie wchodząc w skład Komunalnego Związku Celowego Gmin Pomorza Zachodniego „Pomerania”, zawarł z tym Związkiem porozumienie o wspólnym działaniu na rzecz utworzenia euroregionu. Zgodnie z porozumieniem miasto Szczecin ma połowę polskich głosów w radzie euroregionu i 1/6 wszystkich głosów w strukturach euroregionalnych.

Idea powołania euroregionu pojawiła się na początku 1992 roku jako odpowiedź na wysuniętą w 1991 roku przez stronę niemiecką koncepcję tzw. **Regionu Odry**, określaną później jako **Plan Stolpego**. Alternatywna propozycja strony polskiej sformułowana została wiosną 1992 roku przez Urząd Wojewódzki w Szczecinie i uściślona w uchwale Sejmiku Samorządowego Gmin Województwa Szczecińskiego z września tego samego roku. W latach 1992-1995 prowadzone były rozmowy dwustronne z udziałem gmin polskich i niemieckich oraz czterostronne z udziałem przedstawicieli gmin szwedzkich i duńskich w charakterze obserwatorów. Strona szwedzka i duńska nie przedstawiała jednak bliżej sprecyzowanych interesów i celów poza związanymi z rybołówstwem i turystyką oraz składała jedynie ogólne deklaracje chęci przystąpienia do euroregionu po kilkuletniej obserwacji praktyki funkcjonowania tego obszaru współpracy transgranicznej. Trwające rozmowy przedłużały się z powodu braku uzgodnień proceduralnych, statutowych i merytorycznych. Różnice zdań dotyczyły zwłaszcza **struktury** przyszłego euroregionu.

Strona niemiecka proponowała układ bilateralny z udziałem:

- gmin województwa szczecińskiego reprezentowanych przez sejmik samorządowy,
- miast i powiatów części Brandenburgii i Meklemburgii, zrzeszonych w Związku Miast i Powiatów.

Strona polska proponowała układ czterostronny, czyli wejście do euroregionu:

- ze strony polskiej** – polskich samorządów i społeczności lokalnych Pomorza Zachodniego utożsamianego z ówczesnym województwem szczecińskim, obejmującym 54 gminy,
- ze strony niemieckiej** – północno-wschodniej części Meklemburgii-Pomorza Przedniego i północno-wschodniej części Brandenburgii,
- ze strony duńskiej** – wyspy Bornholm i wschodniej Zelandii,
- ze strony szwedzkiej** – południowej Skanii.

Ideę czterostronnego euroregionu strona polska przedstawiła na Konferencji Krajów Nadbałtyckich, zorganizowanej na wyspie Bornholm na przełomie listopada i grudnia 1992 roku. Proponowany przez stronę polską kształt euroregionu miał charakter kompleksowy, zgodny z logiką układów gospodarczych, przestrzennych, komunikacyjnych oraz ekologicznych. Łączna powierzchnia euroregionu wyniosłaby około 22 tys. km² z ponad 2 milionami mieszkańców.

Toczącym się rozmowom towarzyszył proces powstawania pierwszych struktur euroregionalnych. We wrześniu 1992 roku powstało w Niemczech stowarzyszenie **Kommunalgemeinschaft „Pomerania” e.V.** z siedzibą w Pasewalk, grupujące 10 powiatów i 3 miasta Meklemburgii-Pomorza Przedniego i Brandenburgii. Miało ono w swej strukturze 10 grup roboczych do spraw współpracy transgranicznej w poszczególnych dziedzinach. W ten sposób powstała po stronie niemieckiej infrastruktura instytucjonalna o charakterze komunalnym zdolna do zawarcia ze stroną polską stosownego porozumienia transgranicznego.

Na przełomie roku 1992 i 1993 podobna inicjatywa miała miejsce po stronie polskiej. Sejmik województwa szczecińskiego opracował koncepcję współpracy w ramach przyszłego Euroregionu Pomerania oraz przygotował projekt statutu związku celowego gmin, który miałby stanowić polski podmiot tej współpracy. Projekt statutu **Komunalnego Związku Celowego Gmin Pomorza Zachodniego „Pomerania”** został zaopiniowany pozytywnie wiosną 1993 roku przez Urząd Rady Ministrów. Członkami-założycielami była część gmin województwa szczecińskiego.

Mimo deklaracji strony polskiej i niemieckiej o konieczności powołania czterostronnego Euroregionu Pomerania, w dniu 11 lutego 1994 roku w Szczecinie podpisane zostało 2-stronne **Porozumienie o ponadgranicznej współpracy** między:

- Komunalnym Związkiem Celowym Gmin Pomorza Zachodniego „Pomerania” (w styczniu 2001 roku zdecydowano o likwidacji Komunalnego Związku Celowego Gmin Pomorza Zachodniego, a jego wszystkie prawa i obowiązki z dniem 29 marca 2001 roku przejęło utworzone Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Pomerania),
- stowarzyszeniem Kommunalgemeinschaft „Pomerania” e.V.

Prawie 2 lata później oba związki oraz miasto Szczecin podpisały umowę o utworzeniu euroregionu.

W preambule umowy zawarto zapis, że „Strony Umowy dążą do włączenia do współpracy w euroregionie gmin krajów sąsiednich, w szczególności Królestwa Szwecji i Królestwa Danii (...). Strony wyrażają zgodę na przystąpienie do euroregionu gmin duńskich i szwedzkich lub związków tych gmin”. Z klauzuli tej skorzystał szwedzki związek **Kommunförbundet Skåne**, który przystąpił do euroregionu z dniem **26 lutego 1998 roku**. Związek zrzesza 33 gminy.

Przystąpienie strony szwedzkiej spowodowało zmiany w liczebności członków wchodzących w skład poszczególnych organów euroregionu. Zmieniono także jego logo.

Struktura organów

Zgodnie z umową o utworzeniu euroregionu jego organami są:

- rada euroregionu,
- prezydium euroregionu,
- sekretariat euroregionu,
- grupy robocze.

Rada jest wspólnym organem doradczym i koordynującym podstawowe działania prowadzone w ramach euroregionalnej współpracy transgranicznej. Określa kierunki działania, zatwierdza projekty współpracy, uchwała plany finansowe dotyczące wspólnych przedsięwzięć, przyjmuje sprawozdania z realizacji planów finansowych. Rada euroregionu liczy 36 członków, po 12 reprezentujących każdą ze stron. Strony informują się wzajemnie o zasadach delegowania przedstawicieli.

Prezydium euroregionu liczy 6 osób, po dwie reprezentujące każdą ze stron umowy. Prezydium powołuje sekretarza oraz prezydentów euroregionu, którzy reprezentują każdą ze stron. W zakresie zwykłego zarządu prezydenci działają samodzielnie, a w sprawach przekraczających zwykły zarząd działają wspólnie i w porozumieniu.

Sekretariat euroregionu zapewnia obsługę bieżących spraw, przygotowuje i organizuje posiedzenia rady i prezydium euroregionu oraz grup roboczych.

Grupy robocze powoływane są przez prezydium i funkcjonują w 5 obszarach tematycznych:

- współpracy gospodarczej, transportu i infrastruktury,
- turystyki, obszarów wiejskich i środowiska naturalnego,
- kształcenia, spraw socjalnych, młodzieży, kultury i sportu,
- współpracy administracji i instytucji komunalnych,
- porządku publicznego.

Członkowie

Członkowie dzielą się na:

- zwyczajnych,
- wspierających,
- honorowych.

Członkiem zwyczajnym może być gmina lub powiat.

Członkiem wspierającym lub honorowym może być osoba prawna, inny podmiot lub jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, a także pełnoletnia osoba fizyczna mająca zdolność do czynności prawnych. Od 2000 roku członkiem wspierającym jest Związek Gmin Pomorza Środkowego w Koszalinie.

W czerwcu 2007 r. liczba członków zwyczajnych wynosiła 107 (97 gmin i 10 powiatów).

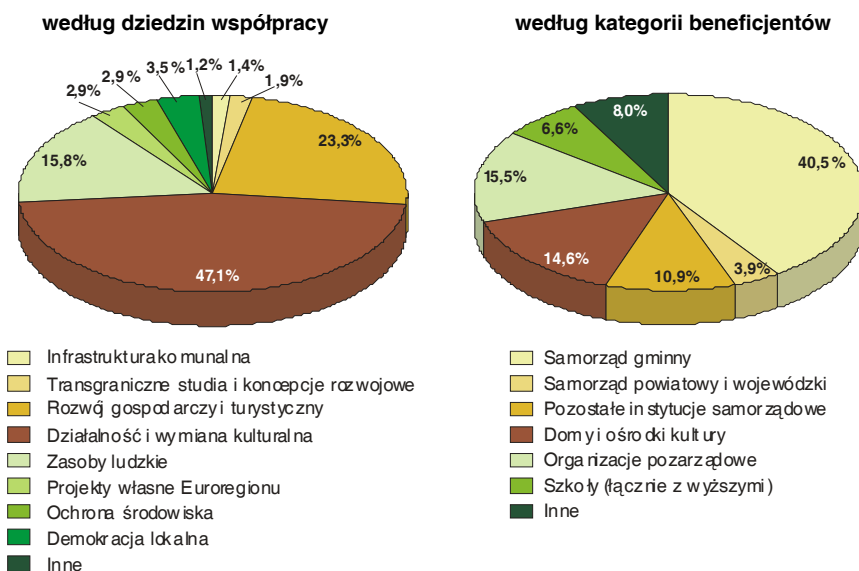
Członkowie wspierający i honorowi mają prawo wytypowania po jednym przedstawicieli na zebranie delegatów.

Małe projekty euroregionalne

W polskiej części Euroregionu Pomerania zrealizowano 469 tzw. „małych projektów” dofinansowanych z programu PHARE CBC (sumaryczne ich zestawienie w układzie poszczególnych edycji programu Phare zaprezentowano w tablicy 3.1 na str. 34). Łączna kwota ich dofinansowania wyniosła 5762,2 tys. euro i była to najwyższa kwota pozyskanych środków z tego funduszu spośród euroregionów funkcjonujących na granicach naszego kraju. Średnia kwota dofinansowania jednego projektu wyniosła nieco ponad 12 tys. euro.

Strukturę zrealizowanych projektów według dziedzin współpracy¹ oraz kategorii beneficjentów ukazuje wykres 4.1.

Wykres 4.1. Małe projekty dofinansowane z programu PHARE CBC w polskiej części Euroregionu Pomerania

Źródło: materiały sekretariatu polskiego euroregionu.

¹ Unia Europejska określiła w celach programu dziedziny współpracy transgranicznej, które uznano za priorytetowe (patrz str. 38).

Blisko połowę zrealizowanych projektów stanowiły imprezy kulturalne i sportowe takie jak: festiwale, koncerty, wystawy, zawody, obchody rocznic itp. Drugą pod względem liczebności grupą projektów były przedsięwzięcia mające na celu rozwój gospodarczy i turystyczny. Typowe projekty to: targi turystyczne i gospodarcze, promocja gospodarcza regionów i gmin, wydawanie katalogów firm i folderów o obiektach i atrakcjach turystycznych. Kolejną grupę projektów stanowiły przedsięwzięcia mające na celu rozwój zasobów ludzkich. Przykładami tego typu działań są: konferencje, szkolenia zawodowe, językowe, współpraca szkół.

Najczęściej beneficjentami projektów były urzędy gmin (40,5%). Drugą grupą były organizacje pozarządowe: stowarzyszenia, fundacje, związki itp., a trzecią placówki kulturalne takie jak: kluby sportowe, muzea, domy kultury, filharmonie, itp.

Liczba beneficjentów – samorządów gminnych, powiatowych i jednostek im podległych oraz innych instytucji o charakterze „non profit”, korzystających z dofinansowania była bardzo zróżnicowana terytorialnie. Spośród 107 członków zwyczajnych polskiej części euroregionu około 1/3 nie skorzystała z dofinansowania, a kolejna 1/3 zrealizowała od 1 do 3 projektów. Średnia liczba zrealizowanych projektów przypadających na jednego członka euroregionu wyniosła 4,38 (według stanu organizacyjnego w czerwcu 2007 r). Zdecydowanym liderem pod tym względem był Szczecin – ok.160 zrealizowanych projektów.

W ramach programu INTERREG III A w polskiej części euroregionu zatwierdzono 236 mikroprojektów (stan na 20 sierpnia 2007 r., procedura realizacji projektów nie jest zakończona). Łączna kwota dofinansowania wynosi 8495,2 tys. złotych. Aktywność beneficjentów, również w przypadku tego programu, jest bardzo zróżnicowana, około połowy członków (oraz instytucji z ich obszarów) nie skorzystało dotychczas z dofinansowania, 1/3 zrealizowała od 1 do 3 projektów, a czterech członków zrealizowało ich od kilkunastu do kilkudziesięciu. Liderem jest ponownie Szczecin, na terenie którego zrealizowano 58 projektów.

Spośród 107 gmin i powiatów będących aktualnie członkami polskiej części Euroregionu Pomerania 25 gmin nie zrealizowało dotychczas żadnego tzw. „małego projektu euroregionalnego” dofinansowanego z funduszy unijnych. Terytorialne rozmieszczenie beneficjentów programów FMP PHARE CBC i INTERREG III A przedstawiono na kartogramie 1.

W części niemieckiej Euroregionu Pomerania w ramach programu INTERREG III A zrealizowano 725 projektów dofinansowanych łącznie kwotą 1228 tys. euro.

W ramach programów EWT (Europejska Wspólnota Terytorialna) dla polskiej części Euroregionu Pomerania zaplanowano na lata 2007-2013 na dofinansowanie mikroprojektów kwotę 7,5 mln euro. Dla strony niemieckiej, wstępnie przewidziano na ten cel ok. 4,5 mln euro.

TABL. 4.1. PROJEKTY DOFINANSOWANE ZE ŚRODKÓW POLSKO-NIEMIECKIEJ WSPÓŁPRACY MŁODZIEŻY W EUROREGIONIE POMERANIA

LATA	Liczba ogółem	Programy w Polsce		Programy w Niemczech	
		wymiana szkolna	wymiana pozaszkolna	wymiana szkolna	wymiana pozaszkolna
OGÓLEM	1995	510	599	399	487
1996	86	19	23	23	21
1997	126	33	25	34	34
1998	95	27	17	29	22
1999	144	29	27	41	47
2000	173	41	49	34	49
2001	164	42	50	28	44
2002	205	52	63	36	54
2003	209	59	70	36	44
2004	279	82	93	39	65
2005	265	63	100	49	53
2006	249	63	82	50	54

Ź r ó d ł o: materiały sekretariatu polskiego euroregionu.

Barьеры współpracy

Według przedstawicieli polskiego sekretariatu euroregionu głównymi barierami w rozwijaniu współpracy transgranicznej oraz w realizacji małych projektów w euroregionalnych są:

- nierówna liczba gmin zainteresowanych współpracą po stronie polskiej i niemieckiej (zdecydowanie więcej po stronie polskiej), co utrudnia znalezienie partnera zagranicznego,
- bariera językowa; po stronie polskiej dużo więcej osób posługuje się językiem niemieckim niż po stronie niemieckiej językiem polskim,
- asymetria potencjałów gospodarczych i finansowych uczestników współpracy,
- dysproporcje w dostępie do funduszy i programów regionalnych Unii Europejskiej,
- niedostateczna ilość środków na wspieranie współpracy.

Podstawowe wskaźniki i informacje statystyczne² (stan w 2006 r.)

- polska części euroregionu była znacznie większa od części niemieckiej zarówno pod względem powierzchni jak i liczby ludności,
- w części niemieckiej na 100 mężczyzn przypadała mniejsza liczba kobiet,
- wystąpiły wyraźne różnice w strukturze wiekowej ludności; w polskiej części większy był udział dzieci i młodzieży, a w części niemieckiej udział osób starszych,
- przyrost naturalny po stronie polskiej wyniósł 0,4‰, natomiast po stronie niemieckiej liczba zgonów przekraczała liczbę urodzeń (-3,4‰),
- zarówno w polskiej jak i w niemieckiej części euroregionu odpływ ludności przekraczał napływ, w części niemieckiej odpływ był znacznie większy,

² Dotyczą tylko strony polskiej i niemieckiej z uwagi na brak danych dla strony szwedzkiej.

- ❑ w sektorowej strukturze zatrudnienia wystąpiło duże zróżnicowanie pomiędzy niemieckimi powiatami; udział zatrudnionych w sektorze usługowym był wysoki (od 66,3% do 86,2%),
- ❑ liczba turystycznych miejsc noclegowych w niemieckiej części euroregionu była relatywnie większa; większa była również w tej części intensywność ruchu turystycznego; po stronie polskiej większy był odsetek turystów zagranicznych korzystających z noclegów,
- ❑ obszar niemiecki tworzący Euroregion Pomerania był niejednorodny pod względem liczby miejsc noclegowych i intensywności ruchu turystycznego; znajdują się na nim powiaty gdzie turystyka była wiodącą dziedziną gospodarki np. wyspa Rugia na Bałtyku oraz takie, gdzie odgrywała ona rolę mniej istotną np. powiat Demmin,
- ❑ mieszkańcy niemieckiej części euroregionu dysponowali większymi zasobami mieszkaniowymi, wyraźnie większa była zarówno przeciętna liczba mieszkań przypadających na 1000 osób, jak i powierzchnia użytkowa przypadająca na jednego mieszkańca,
- ❑ w 2006 r. w niemieckiej części euroregionu oddano do użytkowania relatywnie więcej mieszkań niż w części polskiej.

TABL. 4.2. POWIERZCHNIA I LUDNOŚĆ W POLSKIEJ I NIEMIECKIEJ CZĘŚCI EUROREGIONU POMERANIA W 2006 R.

Stan w dniu 31 XII

AREA AND POPULATION IN POLISH AND GERMAN PART OF POMERANIA EUROREGION IN 2006

As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE <i>SPECIFICATION</i>	Powierzchnia w km ^{2 a} <i>Area in km^{2 a}</i>	Ludność <i>Population</i>		Kobiety na 100 mężczyzn <i>Females per 100 males</i>
		w liczbach bez- względnych <i>in absolute numbers</i>	na 1 km ² <i>per 1 km²</i>	
STRONA: <i>PART:</i>				
Polska ..... <i>Polish</i>	20616	1610239	78,1	105,9
Niemiecka ..... <i>German</i>	15424	1028296	66,7	101,6
Powiaty: <i>Poviats:</i>				
Barnim	1494	177396	118,7	100,7
Uckermak	3058	137209	44,9	100,9
Demmin	1922	85241	44,4	100,4
Mecklenburg-Strelitz	2090	82365	39,4	100,3
Nordvorpommern	2172	110906	51,1	100,8
Ostvorpommern	1911	109219	57,2	101,1
Rügen	976	70459	72,2	102,2
Uecker-Randow	1625	76262	46,9	99,4

TABL. 4.2. POWIERZCHNIA I LUDNOŚĆ W POLSKIEJ I NIEMIECKIEJ CZĘŚCI EUROREGIONU POMERANIA W 2006 R. (dok.)

Stan w dniu 31 XII

AREA AND POPULATION IN POLISH AND GERMAN PART OF POMERANIA EUROREGION IN 2006 (cont.)

As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE <i>SPECIFICATION</i>	Powierzchnia w km ² ^a <i>Area in km² ^a</i>	Ludność <i>Population</i>		Kobiety na 100 mężczyzn <i>Females per 100 males</i>
		w liczbach bez- względnych <i>in absolute numbers</i>	na 1 km ² <i>per 1 km²</i>	
Miasta na prawach powiatu: <i>City with the status of powiat:</i>				
Greifswald	51	53434	1058,1	107,8
Neubrandenburg	86	67517	788,3	104,6
Stralsund	39	58288	1495,4	105,7

a Strona niemiecka – dane z Głównego Wykazu Gruntów.

a German part – the data from The Main Register of Land.

TABL. 4.3. LUDNOŚĆ WEDŁUG GRUP WIEKU W POLSKIEJ I NIEMIECKIEJ CZĘŚCI EUROREGIONU POMERANIA W 2006 R.

Stan w dniu 31 XII

POPULATION BY AGE IN POLISH AND GERMAN PART OF POMERANIA EUROREGION IN 2006

As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE <i>SPECIFICATION</i>	Ogółem <i>Total</i>	Poniżej 15 lat <i>Below 15 years</i>	15-64	65 lat i więcej <i>65 years and more</i>
		w % ogółu ludności <i>in % of total population</i>		
STRONA: <i>PART:</i>				
Polska	1610239	15,6	72,1	12,2
<i>Polish</i>				
Niemiecka	1028296	10,2	68,9	20,9
<i>German</i>				
Powiaty: <i>Poviats:</i>				
Barnim	177396	10,6	70,1	19,3
Uckermark	137209	10,1	68,2	21,7
Demmin	85241	10,7	67,4	21,8
Mecklenburg-Strelitz	82365	10,4	69,1	20,5
Nordvorpommern	110906	10,5	68,6	20,9
Ostvorpommern	109219	10,5	68,2	21,3
Rügen	70459	9,8	68,8	21,4
Uecker-Randow	76262	10,0	67,8	22,2
Miasta na prawach powiatu: <i>City with the status of powiat:</i>				
Greifswald	53434	9,9	71,7	18,4
Neubrandenburg	67517	9,8	70,7	19,5
Stralsund	58288	9,3	66,8	24,0

TABL. 4.4. RUCH NATURALNY LUDNOŚCI I SALDO MIGRACJI W POLSKIEJ I NIEMIECKIEJ CZĘŚCI EUROREGIONU POMERANIA W 2006 R.
VITAL STATISTICS AND NET MIGRATION IN POLISH AND GERMAN PART OF POMERANIA EUROREGION IN 2006

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Urodzenia żywe Live births	Zgony	Deaths	Przyrost naturalny Natural increase	Małżeństwa Marriages	Saldo migracji Net migration
		ogółem total	w tym niemowląt ^a of which infants ^a			
		na 1000 ludności		per 1000 population		
STRONA:						
PART:						
Polska	9,6	9,3	6,8	0,4	5,7	-0,7
<i>Polish</i>						
Niemiecka	7,2	10,6	3,9	-3,4	6,0	-5,4
<i>German</i>						
Powiaty:						
Poviats:						
Barnim	7,4	9,8	4,6	-2,4	4,2	6,4
Uckermak	6,5	10,9	3,4	-4,4	5,2	-11,0
Demmin	7,2	11,1	6,5	-3,9	4,8	-13,8
Mecklenburg-Strelitz	6,4	9,8	9,3	-3,4	4,9	-10,4
Nordvorpommern	7,0	10,6	1,3	-3,6	6,1	-7,9
Ostvorpommern	6,6	11,1	–	-4,5	6,6	-5,0
Rügen	7,4	10,5	5,7	-3,0	19,6	-8,8
Uecker-Randow	7,3	11,4	5,3	-4,1	3,8	-7,9
Miasta na prawach powiatu:						
City with the status of powiat:						
Greifswald	8,9	9,7	–	-0,8	4,1	3,7
Neubrandenburg	8,2	9,0	5,4	-0,8	4,0	-9,2
Stralsund	7,4	12,6	2,3	-5,1	4,9	-2,1

a Na 1000 urodzeń żywych.

a Per 1000 live births.

TABL. 4.5. PRACUJĄCY W NIEMIECKIEJ CZĘŚCI EUROREGIONU POMERANIA
W 2006 R.

Stan w dniu 31 XII

EMPLOYED PERSONS IN GERMAN PART OF POMERANIA

EUROREGION IN 2006

As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE <i>SPECIFICATION</i>	Ogółem <i>Total</i>	Sektor <i>Sector</i>		
		rolniczy <i>agricultural</i>	przemysłowy <i>industrial</i>	usługowy <i>service</i>
w tys. <i>in thous.</i>				
Powiaty: <i>Poviats:</i>				
Barnim	61,3	1,8	12,6	46,8
Uckermark	49,0	3,7	12,0	33,4
Demmin	28,3	2,8	6,7	18,7
Mecklenburg-Strelitz	27,6	2,1	4,7	20,8
Nordvorpommern	37,0	2,6	6,4	27,9
Ostvorpommern	38,9	1,9	6,2	30,8
Rügen	30,3	1,3	3,7	25,3
Uecker-Randow	27,9	1,5	4,1	22,3
Miasta na prawach powiatu: <i>City with the status of powiat:</i>				
Greifswald	27,7	0,5	3,7	23,5
Neubrandenburg	46,0	0,2	6,9	38,9
Stralsund	32,0	0,2	4,2	27,6
w % ogółu pracujących <i>in % of total employed</i>				
Powiaty: <i>Poviats:</i>				
Barnim	100,0	3,0	20,6	76,4
Uckermark	100,0	7,5	24,4	68,1
Demmin	100,0	10,1	23,7	66,3
Mecklenburg-Strelitz	100,0	7,6	16,9	75,5
Nordvorpommern	100,0	7,0	17,4	75,6
Ostvorpommern	100,0	4,8	16,0	79,2
Rügen	100,0	4,2	12,4	83,5
Uecker-Randow	100,0	5,3	14,7	80,0
Miasta na prawach powiatu: <i>City with the status of powiat:</i>				
Greifswald	100,0	1,7	13,3	84,9
Neubrandenburg	100,0	0,5	15,0	84,6
Stralsund	100,0	0,5	13,3	86,2

TABL. 4.6. **RUCH TURYSTYCZNY W POLSKIEJ I NIEMIECKIEJ CZĘŚCI EUROREGIONU POMERANIA W 2006 R.**
TOURIST TRAFFIC IN POLISH AND GERMAN PART OF POMERANIA EUROREGION IN 2006

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Miejsca noclegowe ^a na 100 ludności ^b Number of beds ^a per 100 population ^b	Udzielone noclegi na 100 ludności ^c Nights spent (overnight stay) per 100 population ^c	Korzystający z noclegów na 100 ludności ^d Tourists accommodated per 100 population ^d	Turyści zagraniczni korzystający z noclegów na 100 korzystających ogółem Foreign tourists accommodated per 100 tourists accommodated
STRONA: PART:				
Polska ..... Polish	6,5	551,5	93,8	27,9
Niemiecka ^e ..... German ^e	11,1	1349,7	301,3	3,4
Powiaty: Poviats:				
Barnim	3,6	389,0	99,4	6,9
Uckermark	4,4	497,1	160,6	2,9
Demmin	2,7	238,1	87,3	1,9
Mecklenburg-Strelitz	7,4	792,7	209,3	1,8
Nordvorpommern	14,0	1838,9	365,1	1,3
Ostvorpommern	26,8	3601,4	700,9	1,0
Rügen	58,6	6950,8	1355,5	3,7
Uecker-Randow	3,2	233,4	76,2	3,0
Miasta na prawach powiatu: City with the status of powiat:				
Greifswald	2,6	369,7	150,8	7,2
Neubrandenburg	1,5	179,6	86,1	8,6
Stralsund	3,4	486,8	226,6	15,2

a Stan w dniu 31 VII. b Wskaźnik funkcji turystycznej według Baretje'a. c Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Charvata. d Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Schneidera. e Bez kempingów.

a As of 31 VII. b Tourist function index by Baretje. c Tourist traffic intensity index by Charvat. d Tourist traffic intensity index by Schneider. e Excluding camping sites.

TABL. 4.7. ZASOBY MIESZKANIOWE W POLSKIEJ I NIEMIECKIEJ CZĘŚCI EUROREGIONU POMERANIA W 2006 R.

Stan w dniu 31 XII

DWELLING STOCKS IN POLISH AND GERMAN PART OF POMERANIA EUROREGION IN 2006

As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE <i>SPECIFICATION</i>	Mieszkania <i>Dwellings</i>	Przeciętna liczba osób <i>Average number of persons</i>		Przeciętna powierzchnia użytkowa <i>Average usable floor space</i>		Mieszkania na 1000 ludności <i>Dwellings per 1000 population</i>
		na mieszkanie <i>per dwelling</i>	na izbę <i>per room</i>	mieszkania <i>per dwelling</i>	na 1 osobę <i>per person</i>	
				w m ²	in m ²	
<i>STRONA: PART:</i>						
Polska ..... <i>Polish</i>	553130	2,9	0,8	65,8	22,6	344
Niemiecka: <i>German</i>						
<i>Powiaty: Poviats:</i>						
Barnim	85553	2,1	0,5	79,4	38,3	482
Uckermark	68458	2,0	0,5	75,3	37,6	499
Demmin	44047	1,9	0,5	75,6	39,1	517
Mecklenburg-Strelitz	40067	2,1	0,5	77,4	37,6	486
Nordvorpommern	55418	2,0	0,5	77,6	38,8	500
Ostvorpommern	58604	1,9	0,5	75,9	40,7	537
Rügen	42699	1,7	0,4	70,5	42,8	606
Uecker-Randow	39398	1,9	0,5	75,2	38,9	517
<i>Miasta na prawach powiatu: City with the status of powiat:</i>						
Greifswald	29851	1,8	0,5	62,8	35,1	559
Neubrandenburg	38061	1,8	0,5	64,6	36,4	564
Stralsund	33173	1,8	0,5	63,8	36,3	569

TABL. 4.8. MIESZKANIA ODDANE DO UŻYTKOWANIA W POLSKIEJ I NIEMIECKIEJ CZĘŚCI EUROREGIONU POMERANIA W 2006 R.
DWELLINGS COMPLETED IN POLISH AND GERMAN PART OF POMERANIA EUROREGION IN 2006

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Ogółem Total	Na 1000 ludności Per 1000 population	Na 1000 zawartych małżeństw Per 1000 marriages contracted
STRONA: PART:			
Polska ..... Polish	5040	3,1	546
Niemiecka ..... German	4022	3,9	654
Powiaty: Poviats:			
Barnim	1137	6,4	1514
Uckermak	360	2,6	509
Demmin	65	0,8	157
Mecklenburg-Strelitz	134	1,6	328
Nordvorpommern	378	3,4	554
Ostvorpommern	833	7,6	1152
Rügen	575	8,2	415
Uecker-Randow	63	0,8	214
Miasta na prawach powiatu: City with the status of powiat:			
Greifswald	192	3,6	873
Neubrandenburg	104	1,5	380
Stralsund	181	3,1	628

TABL. 4.9. KINA STAŁE I MUZEA W POLSKIEJ I NIEMIECKIEJ CZĘŚCI EUROREGIONU POMERANIA W 2006 R.
Stan w dniu 31 XII
FIXED CINEMAS AND MUSEUMS IN POLISH AND GERMAN PART OF POMERANIA EUROREGION IN 2006
As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Kina Cinemas	Liczba ludności na 1 kino Population per cinema	Muzea Museums
STRONA: PART:			
Polska ..... Polish	23	70010	21
Niemiecka: German			
w tym powiaty: of which poviats:			
Barnim	2	88698	14
Uckermak	4	34302	24

 Ważniejsze adresy**Sekretariat Euroregionu Pomerania**

tel. (091) 48 608 15

fax (091) 48 608 11

Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu POMERANIA

tel. (091) 48 607 38

fax (091) 48 608 25

www.pomerania.org.plbiuro@pomerania.org.pl*Wymienione wyżej instytucje znajdują się pod wspólnym adresem:*

Al. Wojska Polskiego 164

71-335 Szczecin

Biuro niemieckie Euroregionu Pomerania:

Kommunalgemeinschaft Europaregion Pomerania e.V.

Ernst-Thälmann-Str. 4, 17321 Löcknitz

tel. +49 397545290, fax. +49 3975452911

www.pomerania.netinfo@pomerania.net**Biuro szwedzkie Euroregionu Pomerania:**

KOMMUNFÖRBUNDET SKANE

Baravägen 1, SE-221 00 Lund, Box 53

tel. + 46 46 71 99 00, fax 71 99 30

www.skane.komforb.sealund@skane.komforb.se

Mapa 4. Euroregion Pomerania w 2007 r.

Stan w dniu 18 VI

Euroregion Pomerania

Strona polska

Gminy:

1. Banie	26. Dygowo	51. Międzyzdroje	76. Sławno – m
2. Barlinek	27. Dziwnów	52. Moryń	77. Sławoborze
3. Barwice	28. Golczewo	53. Myślibórz	78. Stare Czarnowo
4. Będzino	29. Goleniów	54. Nowe Warpno	79. Stargard Szczeciński – m
5. Białogard – m	30. Gościno	55. Nowogard	80. Stargard Szczeciński – w
6. Białogard – w	31. Gryfice	56. Nowogródek Pom.	81. Suchań
7. Bielice	32. Gryfino	57. Osina	82. Szczecin
8. Bierzwnik	33. Irńsko	58. Ostrowice	83. Szczecinek – m
9. Biesiekierz	34. Kalisz Pomorski	59. Pełczyce	84. Szczecinek – w
10. Bobolice	35. Kamień Pomorski	60. Płoty	85. Świdwin – w
11. Boleszkowice	36. Karlino	61. Polanów	86. Świnoujście
12. Borne Sulino	37. Karnice	62. Police	87. Trzcianko Zdrój
13. Brzeżno	38. Kobyłanka	63. Połczyn Zdrój	88. Trzebiatów
14. Cedynia	39. Kołbaskowo	64. Postomino	89. Tychowo
15. Chociwel	40. Kołobrzeg – m	65. Przelewice	90. Ustronie Morskie
16. Chojna	41. Kołobrzeg – w	66. Przybiernów	91. Wałcz – m
17. Choszczno	42. Koszalin	67. Pyrzyce	92. Wałcz – w
18. Czaplonek	43. Krzęcin	68. Radowo Małe	93. Węgorzyno
19. Człopa	44. Lipiany	69. Rąbino	94. Widuchowa
20. Darłowo – w	45. Łobez	70. Recz	95. Wierzchowo
21. Dębno	46. Manowo	71. Resko	96. Wolin
22. Dobra	47. Marianowo	72. Rewal	97. Złocieniec
23. Dobra (Szczecińska)	48. Maszewo	73. Rymań	
24. Dobrzany	49. Mielno	74. Sianów	
25. Drawsko Pomorskie	50. Mieszkowice	75. Siemyśl	

Powiaty:

98. Białogardzki	101. Gryfiński	104. Koszaliński	107. Stargardzki
99. Drawski	102. Kamieński	105. Łobeski	
100. Gryficki	103. Kołobrzesci	106. Myśliborski	

Strona niemiecka

Powiaty:

1. Barnim	5. Ostvorpommern
2. Demmin	6. Rügen
3. Mecklenbur-Strelitz	7. Uckermark
4. Nordvorpommern	8. Uecker-Randow

Miasta:

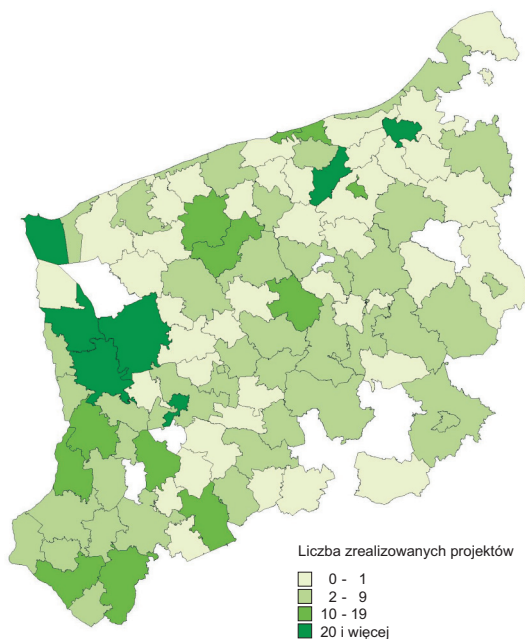
9. Hansestadt Stralsund
10. Hansestadt Greifswald
11. Stadt Neubrandenburg

Strona szwedzka

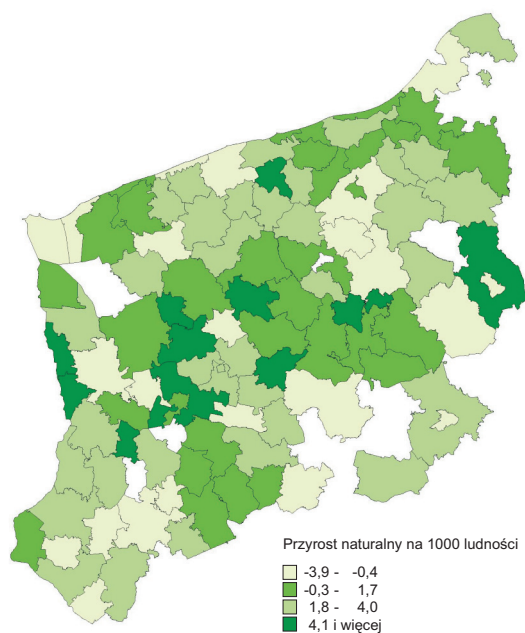
Gminy:

1. Bjuv	10. Höör	19. Perstorp	28. Vellinge
2. Bromölla	11. Klippan	20. Simrishamn	29. Ystad
3. Burlöv	12. Kristianstad	21. Sjöbo	30. Åstorp
4. Båstad	13. Kävlinge	22. Skurup	31. Ängelholm
5. Eslöv	14. Landskrona	23. Staffanstorp	32. Örkelljunga
6. Helsingborg	15. Lomma	24. Svalöv	33. Östra Göinge
7. Hässleholm	16. Lund	25. Svedala	
8. Höganäs	17. Malmö	26. Tomelilla	
9. Hörby	18. Osby	27. Trelleborg	

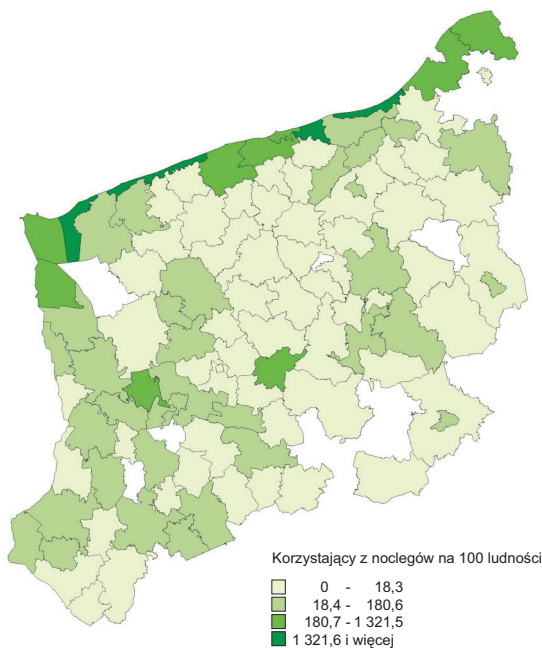
Kartogram 1. Małe projekty (Phare CBC, Interreg) w polskiej części Euroregionu Pomerania według gmin członków w latach 1995-2006

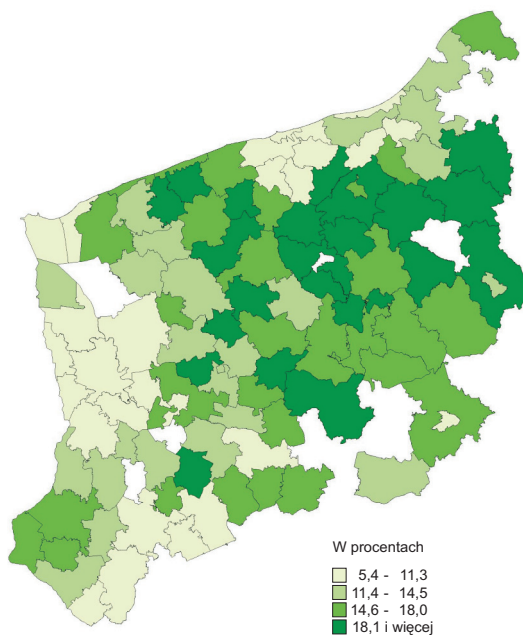
Kartogram 2. Przyrost naturalny na 1000 ludności w polskiej części Euroregionu Pomerania w 2006 r.

Kartogram 3. Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Schneidera w polskiej części Euroregionu Pomerania w 2006 r.

Kartogram 4. Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku 15-64 lata w polskiej części Euroregionu Pomerania w 2006 r.

4.1.2. Euroregion Pro Europa Viadrina

Utworzenie euroregionu

Umowa o utworzeniu Euroregionu Pro Europa Viadrina została podpisana **21 grudnia 1993 roku** w Rogach. Umowę ze strony polskiej podpisało Stowarzyszenie Gmin Lubuskich i Związek gmin Gorzowskich, a ze strony niemieckiej Stowarzyszenie „Środkowa Odra” w obecności premiera rządu krajowego Brandenburgii M. Stolpe.

Zanim doszło do podpisania umowy już we wrześniu 1992 roku otwarto w Słubicach biuro międzynarodowej Wspólnoty Roboczej „Pro Europa Viadrina”, której celem było powołanie **Euroregionu „Środkowa Odra”**. W przyszłości zamierzano przekształcić Biuro w sekretariat euroregionu. Do czasu powołania Biura partnerami współpracy transgranicznej w tym regionie były – w oparciu o **porozumienie** zawarte w kwietniu 1992 roku:

- grupa inicjatywna powołanej 29 stycznia 1992 roku Komunalnej Wspólnoty Roboczej „Środkowa Odra” (Arbeitsgemeinschaft Mittlere Oder), skupiająca 5 powiatów niemieckich (Bad Freienwalde, Seelow, Strausberg, Beeskow i Fürstenwalde) i miasto Frankfurt nad Odrą, działająca pod przewodnictwem nadburmistrza tego miasta; w swoim statucie Wspólnota stawiała sobie za cel działanie na rzecz porozumienia między Polakami i Niemcami poprzez wspieranie współpracy transgranicznej;
- porozumienie komunalne p.n. Stowarzyszenie Lubuszan „Pogranicze”, grupujące przedstawicieli gmin przygranicznych: Słubice, Kostrzyn, Rzepin, Górzycza, Słońsk, Cybinka i Sulęcín.

Z inicjatywy strony niemieckiej powołano 6 grup roboczych przygotowujących program działania powoływania struktur euroregionalnych. Bezpośrednim sygnałem dla utworzenia euroregionu na pograniczu Środkowej Odry było porozumienie pomiędzy przewodniczącym Komunalnej Wspólnoty „Środkowa Odra” Wolfgangiem Pohlem i przewodniczącym Stowarzyszenia Lubuszan „Pogranicze” Pawłem Kisielewskim. W porozumieniu tym stwierdzono m.in., że „wszystkimi siłami dążyć trzeba do stopniowego tworzenia euroregionu, który służyć będzie wspólnemu interesowi” i należy „(...) opracować wspólną koncepcję rozwoju i działań dla regionu Środkowej Odry, aby uzyskać pomoc i wsparcie dla urzeczywistnienia tych celów”. Nazwę Euroregionu Pro Europa Viadrina zaproponowała strona polska i oznacza ona „przez Odrę do Europy”.

Podpisanie umowy w grudniu 1993 roku było, więc uwieńczeniem prawie dwuletnich prac przygotowawczych, w tym zwłaszcza:

- konsultacji i uzgodnień pomiędzy władzami administracyjnymi obu stron,

- tworzenia struktur organizacyjnych po obu stronach granicy, reprezentujących organy samorządów terytorialnych w pertraktacjach, konsultacjach i uzgodnieniach,
- przygotowywania projektów podstawowych dokumentów, określających zasady i obszary współdziałania w ramach zinstytucjonalizowanej współpracy transgranicznej,
- opracowywania projektu Transgranicznego Programu Operacyjnego dla Euroregionu Pro Europa Viadrina oraz koncepcji rozwoju i działania euroregionu.

Struktura organów

Dualizm reprezentacji strony polskiej w euroregionie (dwa związki gmin) nie służył optymalnemu rozwojowi współpracy. W 1997 roku doprowadzono do integracji; w lutym odbyło się zebranie założycielskie, a w maju zarejestrowano Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Pro Europa Viadrina.

Siedzibą euroregionu jest polska miejscowość Dąbroszyn, oddalona 7 km od przejścia granicznego w Kostrzynie.

Zgodnie z umową o utworzeniu euroregionu jego organami są:

- rada euroregionu,
- prezydium euroregionu,
- sekretariat euroregionu,
- komisja rewizyjna,
- grupy robocze.

Rada euroregionu jest najwyższym organem i składa się z 20 członków (10 ze strony polskiej i 10 ze strony niemieckiej). Do jej zadań w szczególności należy określanie kierunków działania, wybór prezydium euroregionu, powoływanie komisji rewizyjnej, zatwierdzanie projektów uchwał, koordynacja spraw finansowych, uchwalanie regulaminów.

Prezydium euroregionu składa się z 4 osób (po 2 reprezentujące każdą ze stron). Przewodzenie prezydium powierza się na zasadzie dwuletniej kadencji, poczynając od 1 stycznia 1997 roku, na przemian stronie polskiej i niemieckiej. Ustanowiono także funkcję wiceprzewodniczącego prezydium na tej zasadzie, że w okresie przewodniczenia przez stronę polską funkcję wiceprzewodniczącego sprawuje przedstawiciel strony niemieckiej i na odwrót. Do zadań prezydium należy zwoływanie posiedzeń rady i wykonywanie jej uchwał, reprezentowanie euroregionu na zewnątrz, kierowanie Sekretariatem i powoływanie grup roboczych.

Sekretariat euroregionu tworzą jego dwa biura, w Gorzowie Wlkp. oraz we Frankfurcie nad Odrą. Zapewnia on bieżącą obsługę i koordynuje prace grup roboczych.

Komisja rewizyjna nadzoruje na bieżąco wspólne wydatki finansowe stron i składa radzie sprawozdania.

Grupy robocze są powoływane przez prezydium. Obecnie funkcjonują trzy grupy robocze:

- Projektmanagement,
- do spraw turystyki,
- do spraw gospodarki.

Wszystkie grupy robocze liczą po 7 członków z każdej strony.

Członkowie

Statut Stowarzyszenia Gmin Polskich Euroregionu Pro Europa Viadrina wyróżnia następujące grupy członków:

- zwyczajni,
- wspierający,
- honorowi.

Członkiem zwyczajnym może zostać gmina, której rada uchwali przystąpienie do Stowarzyszenia.

Członkiem wspierającym może zostać osoba fizyczna lub prawna (w tym organ administracji rządowej lub samorządowej), zainteresowana działalnością Stowarzyszenia, akceptująca jego cele i działania oraz deklarująca pomoc finansową lub rzeczową.

Członkiem honorowym może zostać osoba fizyczna lub prawna, szczególnie zasłużona dla realizacji celów statutowych Stowarzyszenia.

Euroregion Pro Europa Viadrina obejmuje po stronie polskiej 28 gmin oraz trzech członków wspierających. Gmina Cybinka z województwa lubuskiego należy jednocześnie do Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr.

Po stronie niemieckiej w skład euroregionu wchodzi 1 miasto na prawach powiatu i 2 powiaty z landu Brandenburgia.

Małe projekty euroregionalne

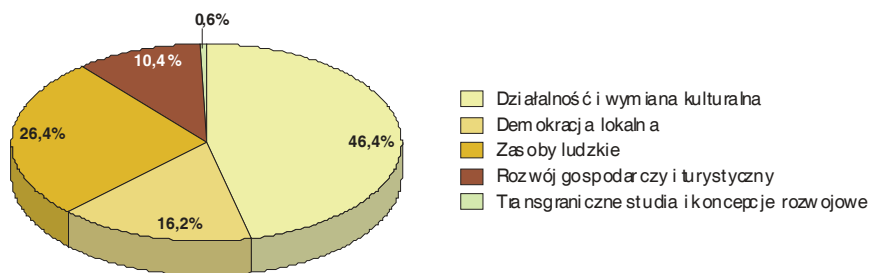
W polskiej części Euroregionu Pro Europa Viadrina zrealizowano 618 tzw. „małych projektów” dofinansowanych z programu PHARE CBC (sumaryczne ich zestawienie w układzie poszczególnych edycji programu Phare zaprezentowano w tablicy 3.1 na str. 34). Łączna kwota ich dofinansowania wyniosła 4226,0 tys. euro. Średnia kwota dofinansowania jednego projektu wyniosła około 6,8 tys. euro.

Strukturę zrealizowanych projektów, według dziedzin współpracy³, ukazuje wykres 4.2.

---

³ Unia Europejska określiła w celach programu dziedziny współpracy transgranicznej, które uznano za priorytetowe (patrz str. 38). W niektórych przypadkach przyporządkowanie projektu do danej dziedziny było trudne ze względu na szerokie jego oddziaływanie i miało charakter arbitralny.

Wykres 4.2. Małe projekty dofinansowane z programu PHARE CBC w polskiej części Euroregionu Pro Europa Viadrina według dziedzin współpracy

Źródło: opracowanie własne.

Blisko połowę zrealizowanych projektów stanowiły imprezy kulturalne i sportowe takie jak: festiwale, koncerty, wystawy, zawody, obchody rocznic itp. Drugą pod względem liczebności grupą projektów były przedsięwzięcia mające na celu rozwój zasobów ludzkich (26,4%). Przykładami tego typu działań są: konferencje, szkolenia zawodowe, językowe, współpraca szkół. Trzecią grupę stanowiły projekty z dziedziny „demokracji lokalnej” (16,2%).

Najwięcej projektów zrealizowały urzędy gmin (35,3%). Drugą grupę beneficjentów stanowiły placówki kulturalne takie jak: kluby sportowe, muzea, domy kultury, filharmonie, a trzecią organizacje pozarządowe: stowarzyszenia, fundacje, związki itp.

Liczba beneficjentów – samorządów gminnych, powiatowych i jednostek im podległych oraz innych instytucji o charakterze „non profit”, korzystających z dofinansowania była bardzo zróżnicowana terytorialnie. Spośród 28 gmin – członków zwyczajnych polskiej części euroregionu, trzy nie skorzystały z dofinansowania, a 5 zrealizowało powyżej 30 projektów. Średnia liczba zrealizowanych projektów przypadających na jednego członka euroregionu wyniosła ponad 22 (według stanu organizacyjnego w czerwcu 2007 r). Zdecydowanie najwięcej projektów zrealizowali beneficjenci z Gorzowa Wielkopolskiego – 148.

W ramach programu INTERREG III A w polskiej części euroregionu zatwierdzono 196 mikroprojektów dofinansowanych kwotą 4390,0 tys. zł. Beneficjenci z poszczególnych gmin, również w przypadku tego programu, wykazali zróżnicowaną aktywność. W większości gmin zrealizowano od 1 do 3 projektów, a na terenie trzech zrealizowano ich ponad 10.

Aktywność beneficjentów w korzystaniu z Funduszu Małych Projektów PHARE CBC i INTERREG III A łącznie zaprezentowano na kartogramie nr 5.

W części niemieckiej euroregionu zakontraktowano 482 tzw. małe projekty dofinansowane łącznie kwotą 1313,0 tys. euro.

Jednostka Centralna Polsko-Niemieckiej Współpracy Młodzieży w Euroregionie Pro Europa Viadrina istnieje od początku 1998 roku. Do końca 2006 r. w ramach wymiany szkolnej i pozaszkolnej zrealizowano łącznie ponad 450 projektów. Dofinansowano je kwotą ponad 1037 tys. zł. W wymianach młodzieży wzięto udział ponad 19 tys. osób.

*Podstawowe wskaźniki i informacje statystyczne
(stan w 2006 r.)*

- polska część stanowiła 55,9% powierzchni euroregionu, a ludność 45,8% ogółu ludności,
- w części niemieckiej na 100 mężczyzn przypadała wyraźnie mniejsza liczba kobiet,
- w strukturze wiekowej ludności wystąpiły wyraźne różnice: po stronie polskiej większy był odsetek ludzi, którzy nie ukończyli 15 roku życia, po stronie niemieckiej wyższy udział miały osoby w wieku 65 lat i powyżej,
- przyrost naturalny po stronie polskiej był dodatni i wyniósł 1,3‰, a po stronie niemieckiej ujemny (-3,3‰),
- saldo migracji było po obu stronach granicy ujemne, szczególnie niskie było we Frankfurcie nad Odrą (-15,3‰),
- struktura zatrudnienia według sektorów ekonomicznych w niemieckich powiatach należących do euroregionu charakteryzowała się wysokim udziałem pracujących w sektorze usługowym (76%), znacznie wyższym niż w województwie lubuskim (brak danych dla polskiej części euroregionu),
- mieszkańcy niemieckiej części dysponowali większymi zasobami mieszkaniowymi; także powierzchnia użytkowa przypadająca na mieszkańca była znacznie większa,
- liczba mieszkań oddanych do użytkowania w 2006 roku była relatywnie większa po stronie niemieckiej,
- niemiecka część euroregionu miała lepiej rozwiniętą bazę turystyczną, również wskaźniki intensywności ruchu turystycznego były około dwukrotnie wyższe; w części polskiej wyższy był odsetek turystów zagranicznych.

TABL. 4.10. POWIERZCHNIA I LUDNOŚĆ W EUROREGIONIE PRO EUROPA VIADRINA W 2006 R.

Stan w dniu 31 XII

AREA AND POPULATION IN PRO EUROPA VIADRINA EUROREGION IN 2006

As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE <i>SPECIFICATION</i>	Powierzchnia w km ² ^a <i>Area in km²^a</i>	Ludność <i>Population</i>		Kobiety na 100 mężczyzn <i>Females per 100 males</i>
		w liczbach bez- względnych <i>in absolute numbers</i>	na 1 km ² <i>per 1 km²</i>	
STRONA: <i>PART:</i>				
Polska ..... <i>Polish</i>	5738	374789	65,3	105,3
Niemiecka ..... <i>German</i>	4519	443777	98,2	101,3
powiaty: <i>poviats:</i>				
Frankfurt (Oder)	148	62594	424,1	106,6
Märkisch-Oderland	2128	191998	90,2	99,8
Oder-Spree	2243	189185	84,4	101,1

a Strona niemiecka – dane z Głównego Wykazu Gruntów.

a German part – the data from The Main Register of Land.

TABL. 4.11. LUDNOŚĆ WEDŁUG GRUP WIEKU W EUROREGIONIE PRO EUROPA VIADRINA W 2006 R.

Stan w dniu 31 XII

POPULATION BY AGE IN PRO EUROPA VIADRINA EUROREGION IN 2006

As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE <i>SPECIFICATION</i>	Ogółem <i>Total</i>	Poniżej 15 lat <i>Below 15 years</i>	15-64	65 lat i więcej <i>65 years and more</i>
		w % ogółu ludności <i>in % of total population</i>		
STRONA: <i>PART:</i>				
Polska ..... <i>Polish</i>	374789	16,1	72,5	11,5
Niemiecka ..... <i>German</i>	443777	10,2	69,3	20,6
powiaty: <i>poviats:</i>				
Frankfurt (Oder)	62594	9,5	69,6	20,9
Märkisch-Oderland	191998	10,5	69,8	19,7
Oder-Spree	189185	10,0	68,7	21,3

TABL. 4.12. RUCH NATURALNY LUDNOŚCI I SALDO MIGRACJI W EUROREGIONIE PRO EUROPA VIADRINA W 2006 R.
VITAL STATISTICS AND NET MIGRATION IN PRO EUROPA VIADRINA EUROREGION IN 2006

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Urodzenia żywe <i>Live births</i>	Zgony <i>Deaths</i>		Przyrost naturalny <i>Natural increase</i>	Małżeństwa <i>Marriages</i>	Saldo migracji <i>Net migration</i>
		ogółem <i>total</i>	w tym niemowląt ^a <i>of which infants^a</i>			
		na 1000 ludności		per 1000 population		
STRONA: PART:						
Polska ..... <i>Polish</i>	10,5	9,3	7,1	1,3	5,8	-1,3
Niemiecka ..... <i>German</i>	6,9	10,1	3,3	-3,3	4,9	-3,1
powiaty: <i>poviats:</i>						
Frankfurt (Oder)	7,4	10,6	2,2	-3,2	3,6	-15,3
Märkisch-Oderland	6,7	10,1	2,3	-3,3	4,9	2,7
Oder-Spree	6,8	10,1	4,6	-3,2	5,4	-4,9

a Na 1000 urodzeń żywych.

a Per 1000 live births.

TABL. 4.13. PRACUJĄCY W NIEMIECKIEJ CZĘŚCI EUROREGIONU PRO EUROPA VIADRINA W 2006 R.
Stan w dniu 31 XII
EMPLOYED PERSONS IN GERMAN PART OF PRO EUROPA VIADRINA EUROREGION IN 2006
As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Ogółem <i>Total</i>	Sektor <i>Sector</i>		
		rolniczy <i>agricultural</i>	przemysłowy <i>industrial</i>	usługowy <i>service</i>

w tys.
in thous.

Powiaty: <i>Poviats:</i>				
Frankfurt (Oder)	41,2	0,3	4,0	36,9
Märkisch-Oderland	63,9	3,1	13,4	47,5
Oder-Spree	67,7	2,3	18,6	46,9

w % ogółu pracujących
in % of total employed

Powiaty: <i>Poviats:</i>				
Frankfurt (Oder)	100,0	0,6	9,8	89,6
Märkisch-Oderland	100,0	4,9	20,9	74,2
Oder-Spree	100,0	3,4	27,4	69,2

TABL. 4.14. RUCH TURYSTYCZNY W EUROREGIONIE PRO EUROPA VIADRINA W 2006 R.

TOURIST TRAFFIC IN PRO EUROPA VIADRINA EUROREGION IN 2006

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Miejsca noclegowe ^a na 100 ludności ^b Number of beds ^a per 100 population ^b	Udzielone noclegi na 100 ludności ^c Nights spent (overnight stay) per 100 popula- tion ^c	Korzystający z noclegów na 100 ludności ^d Tourists accom- modated per 100 population ^d	Turyści zagra- niczni korzystają- cy z noclegów na 100 korzysta- jących ogółem Foreign tourists accommodated per 100 tourists accommodated
STRONA: PART:				
Polska ..... Polish	2,0	149,4	68,6	35,3
Niemiecka ^e ..... German ^e	3,2	365,6	125,3	7,3
powiaty: poviats:				
Frankfurt (Oder)	1,4	182,1	98,1	19,3
Märkisch-Oderland	2,7	363,9	104,5	9,4
Oder-Spree	4,3	427,9	155,4	3,4

a Stan w dniu 31 VII. b Wskaźnik funkcji turystycznej według Baretje'a. c Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Charvata. d Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Schneidera. e Bez kempingów.

a As of 31 VII. b Tourist function index by Baretje. c Tourist traffic intensity index by Charvat. d Tourist traffic intensity index by Schneider. e Excluding camping sites.

TABL. 4.15. ZASOBY MIESZKANIOWE W EUROREGIONIE PRO EUROPA VIADRINA W 2006 R.

Stan w dniu 31 XII

DWELLING STOCKS IN PRO EUROPA VIADRINA EUROREGION IN 2006

As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Mieszkania Dwellings	Przeciętna liczba osób Average number of persons		Przeciętna powierz- chnia użytkowa Average usable floor space		Mieszkania na 1000 ludności Dwellings per 1000 population
		na mie- szkanie per dwel- ling	na izbę per room	mieszkania per dwel- ling	na 1 osobę per person	
				w m ²	in m ²	
STRONA: PART:						
Polska ..... Polish	125029	3,0	0,8	68,1	22,7	334
Niemiecka: German:						
powiaty: poviats:						
Frankfurt (Oder)	36681	1,7	0,5	65,9	38,6	586
Märkisch-Oderland	92830	2,1	0,5	82,4	39,8	484
Oder-Spree	92406	2,0	0,5	77,5	37,8	488

TABL. 4.16. MIESZKANIA ODDANE DO UŻYTKOWANIA W EUROREGIONIE PRO EUROPA VIADRINA W 2006 R.
DWELLINGS COMPLETED IN PRO EUROPA VIADRINA EUROREGION IN 2006

WYSZCZEGÓLNIENIE <i>SPECIFICATION</i>	Ogółem <i>Total</i>	Na 1000 ludności <i>Per 1000 population</i>	Na 1000 zawartych małżeństw <i>Per 1000 marriages contracted</i>
<i>STRONA: PART:</i>			
Polska ..... <i>Polish</i>	1180	3,1	546
Niemiecka ..... <i>German</i>	2148	4,8	984
powiaty: <i>poviats:</i>			
Frankfurt (Oder)	183	2,9	806
Märkisch-Oderland	1257	6,5	1339
Oder-Spree	708	3,7	695

TABL. 4.17. KINA STAŁE I MUZEA W EUROREGIONIE PRO EUROPA VIADRINA W 2006 R.
Stan w dniu 31 XII
FIXED CINEMAS AND MUSEUMS IN PRO EUROPA VIADRINA EUROREGION IN 2006
As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE <i>SPECIFICATION</i>	Kina <i>Cinemas</i>	Liczba ludności na 1 kino <i>Population per cinema</i>	Muzea <i>Museums</i>
<i>STRONA: PART:</i>			
Polska ..... <i>Polish</i>	8	46849	6
Niemiecka ..... <i>German</i>	11	40343	62
powiaty: <i>poviats:</i>			
Frankfurt (Oder)	2	31297	7
Märkisch-Oderland	6	32000	35
Oder-Spree	3	63062	20

 Ważniejsze adresy**Biuro euroregionu w Polsce**

Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Pro Europa Viadrina
ul. Kazimierza Wielkiego 1
66-400 Gorzów Wlkp.
tel. +48 95 735 84 47
fax +48 95 735 84 61
e-mail: info@euroregion-viadrina.pl
www.viadrina.org.pl

Biuro euroregionu w Niemczech

Arbeitsgemeinschaft Mittlere Oder
Holzmarkt 7
D-15230 Frankfurt (Oder)
Tel.: 0049-335-665940
Fax.: 0049-335-6659420
e-mail: info@euroregion-viadrina.de
www.euroregion-viadrina.de

Mapa 5. Euroregion Pro Europa Viadrina w 2007 r.
Stan w dniu 13 VI

Euroregion Pro Europa Viadrina

Strona polska

Gminy:

1. Bledzew	15. Ośno Lubuskie
2. Bogdaniec	16. Przytoczna
3. Cybinka	17. Pszczew
4. Deszczno	18. Rzepin
5. Dobiegniew	19. Santok
6. Drezdenko	20. Skwierzyna
7. Gorzów Wielkopolski	21. Słońsk
8. Górzycza	22. Słubice
9. Kłodawa	23. Stare Kurowo
10. Kostrzyn nad Odrą	24. Strzelce Krajeńskie
11. Krzeszyce	25. Sulęcín
12. Lubiszyn	26. Trzciel
13. Lubniewice	27. Witnica
14. Międzyrzecz	28. Zwierzyn

Strona niemiecka

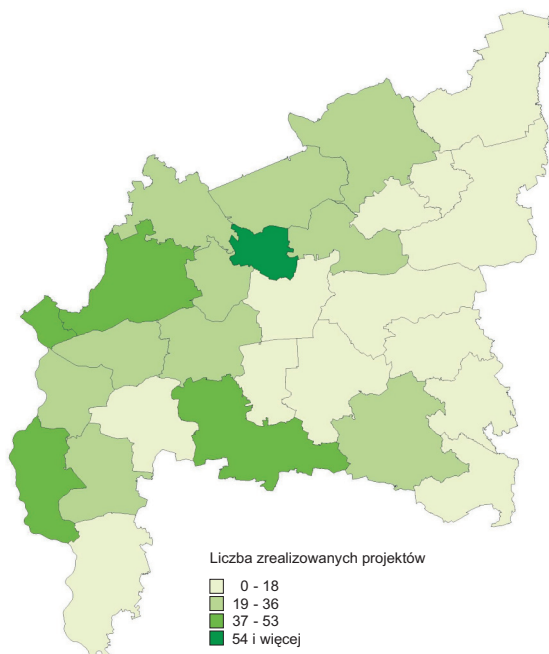
Powiaty ziemskie:

1. Märkisch-Oderland
2. Oder-Spree

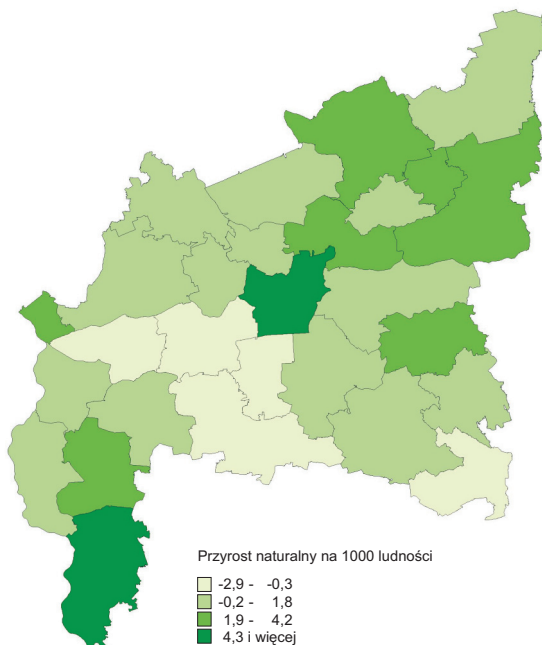
Miasta:

3. Frankfurt nad Odrą

Kartogram 5. Małe projekty (Phare CBC, Interreg) w polskiej części Euroregionu Pro Europa Viadrina według gmin członków w latach 1995-2006

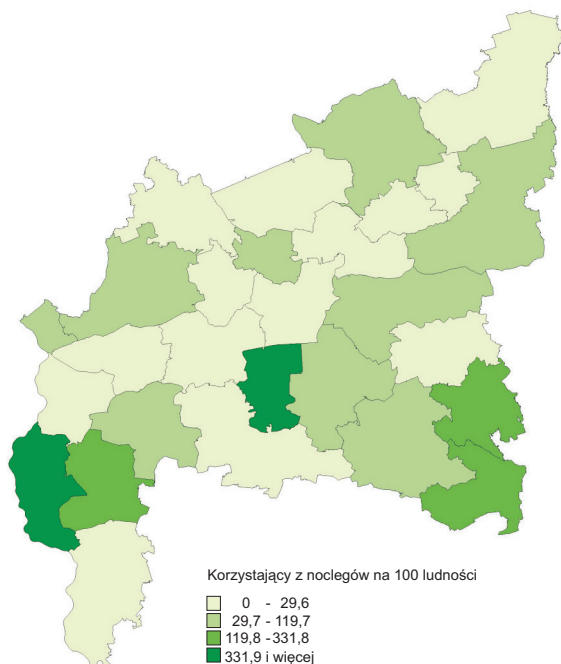

Kartogram 6. Przyrost naturalny na 1000 ludności w polskiej części Euroregionu Pro Europa Viadrina w 2006 r.

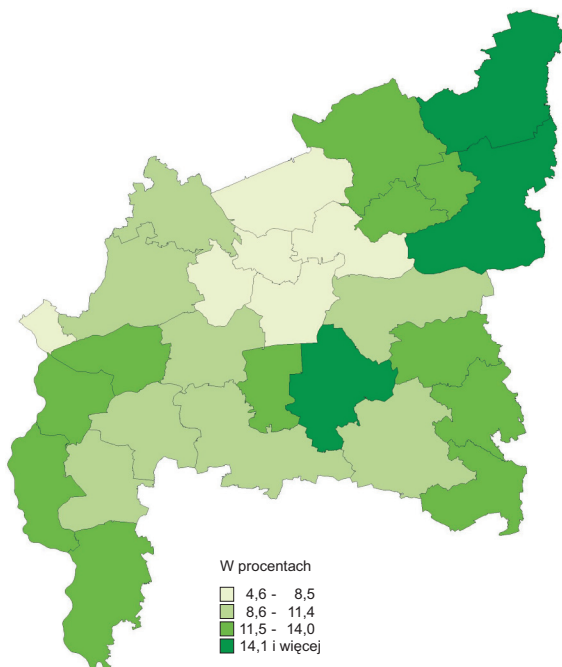

Kartogram 7. Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Schneidera w polskiej części Euroregionu Pro Europa Viadrina w 2006 r.

Kartogram 8. Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku 15-64 lata w polskiej części Euroregionu Pro Europa Viadrina w 2006 r.

4.1.3. Euroregion Sprewa-Nysa-Bóbr

Utworzenie euroregionu

Uroczystość podpisania **Umowy o utworzeniu Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr** odbyła się **21 września 1993** roku w Gubinie. Umowę o współpracy podpisali C. Fiedorowicz – prezes Konwentu Stowarzyszenia Gmin Rzeczpospolitej Polskiej Euroregion Sprewa-Nysa-Bóbr (burmistrz Gubina) i W. Kleinschmidt – prezes stowarzyszenia Verein Euroregion Spree-Neisse-Bober e.V. (burmistrz Cottbus), w obecności licznych przedstawicieli gmin, wojewody zielonogórskiego, przedstawiciela Ambasady Polskiej w Berlinie, przewodniczącego Związku Miast Polskich oraz przedstawicieli Związku Powiatów i Miast Niemieckich.

Umowa wieńczyła prawie dwuletni okres intensywnych przygotowań do instytucjonalizacji współpracy transgranicznej w tym rejonie.

Rozmowy dotyczące powstania euroregionu zainicjowane zostały pod koniec 1991 roku. Inicjatorami tych działań były gminy: Lubsko, Jasień, Brody, Nowogród Bobrzański i Trzebiel po stronie polskiej oraz miasto Forst po stronie niemieckiej. W 1992 roku do prac dotyczących problematyki powstania euroregionu włączyli się przedstawiciele innych gmin oraz Wojewoda Zielonogórski, a po stronie niemieckiej ówczesne powiaty Guben, Spremberg, Cottbus oraz miasto Cottbus. W grudniu 1992 roku powołane zostało w Brandenburgii stowarzyszenie **Verein Euroregion Spree-Neisse-Bober e.V.** W marcu 1993 roku nastąpiło w Guben otwarcie biura tego stowarzyszenia, które zleciło opracowanie studium nt. możliwości rozwoju współpracy transgranicznej. Jednym z niemieckich priorytetów przyszłej współpracy była kwestia ochrony środowiska, w szczególności budowa wspólnej oczyszczalni ścieków w Guben i Gubinie. W czerwcu 1993 roku powstało **Stowarzyszenie Gmin Rzeczpospolitej Polskiej Euroregion Sprewa-Nysa-Bóbr**.

Proces przygotowawczy powołania euroregionu z udziałem strony polskiej trwał do września 1993 roku i został sfinalizowany podpisaniem umowy materiałów utworzeniu euroregionu.

W 1999 roku euroregion zawarł porozumienie z Euroregionem Tatry, mające na celu wielostronną współpracę polsko-niemiecko-słowacką w zakresie aktywizacji wzajemnych kontaktów i wymiany doświadczeń. W porozumieniu wyrażono wolę współpracy we wszystkich dziedzinach wchodzących w zakres działalności euroregionów Sprewa-Nysa-Bóbr i Tatry.

Struktura organów

Umowa o utworzeniu euroregionu stanowi, że jego organami są:

- rada euroregionu,
- prezydium euroregionu,
- sekretariat euroregionu,
- grupy robocze.

W skład rady euroregionu wchodzi Konferencja stowarzyszenia polskiego⁴ oraz Zebranie członków stowarzyszenia niemieckiego⁵. Do głównych zadań rady należy wyznaczanie głównych kierunków działania euroregionu i ustalanie priorytetów w zakresie wspólnie realizowanych projektów.

W skład prezydium euroregionu wchodzi Konwent stowarzyszenia polskiego oraz Zarząd stowarzyszenia niemieckiego. Prezydium realizuje uchwały rady, a zarówno prezes Konwentu polskiego jak i przewodniczący Stowarzyszenia niemieckiego reprezentują euroregion na zewnątrz.

Sekretariat euroregionu składa się z sekretariatów obu Stowarzyszeń. Zapewnia on bieżącą obsługę organów euroregionu oraz koordynuje prace grup roboczych.

Grupy robocze powoływane są przez radę na wniosek prezydium euroregionu. Aktualnie funkcjonują cztery grupy robocze:

- gospodarka, komunikacja turystyka,
- rolnictwo, leśnictwo, ochrona środowiska,
- młodzież, sport, oświata, kultura,
- informacja.

Siedzibą sekretariatów euroregionu są miasta Gubin i Guben.

Członkowie

Statut Stowarzyszenia Gmin Rzeczypospolitej Polskiej Euroregion Sprewa-Nysa-Bóbr dzieli członków na:

- zwyczajnych,
- wspierających,
- honorowych.

Członkiem zwyczajnym może być każda gmina lub powiat.

Członkiem wspierającym może być Wojewoda Lubuski, Sejmik Województwa Lubuskiego, osoba prawna i fizyczna, która zadeklaruje poparcie finansowe lub wniesie istotny wkład w pracę Stowarzyszenia.

Członkiem honorowym może być osoba prawna i fizyczna.

Członkowie wspierający i honorowi (z wyjątkiem Wojewody Lubuskiego i Sejmi-ku Województwa Lubuskiego) nie mają czynnego i biernego prawa wyborczego oraz prawa do głosowania.

Po stronie polskiej w skład euroregionu wchodzi 53 gminy. Członkami euroregionu jest także 6 powiatów. Powierzchnia polskiej części euroregionu w 2006 r. wyniosła 8959 km² i zamieszkała była przez ponad 683,2 tys. osób.

⁴ Obejmuje ono gminy i powiaty należące do Stowarzyszenia Gmin Rzeczypospolitej Polskiej Euroregion Sprewa-Nysa-Bóbr.

⁵ Obejmuje ono powiaty i miasta należące do Stowarzyszenia Euroregion Sprewa-Nysa-Bóbr.

Po stronie niemieckiej obszar euroregionu obejmował powiat ziemski Spree-Neisse i miasto wydzielone Cottbus z landu Brandenburgia. Łączna powierzchnia tej części Euroregionu wyniosła 1812 km² i zamieszkiwało ją 238,9 tys. osób.

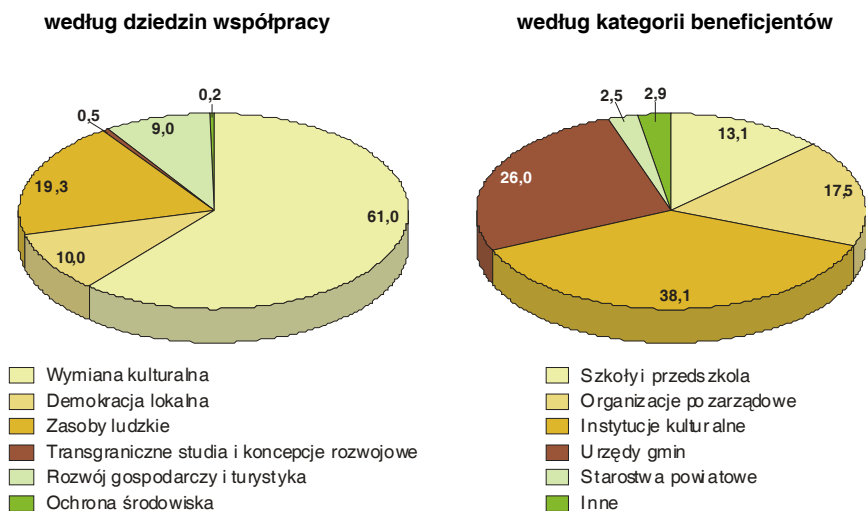
Obszar euroregionu przedstawia mapa 6.

Małe projekty euroregionalne

W polskiej części Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr zrealizowano 736 tzw. „małych projektów” dofinansowanych z programu PHARE CBC (sumaryczne ich zestawienie w układzie poszczególnych edycji programu Phare zaprezentowano w tablicy 3.1 na str. 34). Łączna kwota ich dofinansowania wyniosła 3950,5 tys. euro. Średnia kwota dofinansowania jednego projektu wyniosła około 5,4 tys. euro.

Strukturę zrealizowanych projektów według dziedzin współpracy⁶ oraz kategorii beneficjentów ukazują wykres 4.3.

Wykres 4.3. Małe projekty dofinansowane z programu PHARE CBC w polskiej części Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr

Źródło: opracowanie własne.

Beneficjentami – instytucjami realizującymi projekty – były najczęściej: placówki kulturalne, urzędy gmin, organizacje pozarządowe i szkoły. Ich udziały w liczbie zrealizowanych projektów ogółem przedstawiono na poniższym wykresie.

⁶ Komisja Europejska określiła w celach programu dziedziny współpracy transgranicznej, które uznano za priorytetowe (patrz str. 38). W niektórych przypadkach przyporządkowanie projektu do danej dziedziny było trudne ze względu na szerokie jego oddziaływanie i miało charakter arbitralny.

Podobnie jak w innych euroregionach, liczba beneficjentów korzystających z dofinansowania unijnego do projektów była zróżnicowana terytorialnie. Na obszarach blisko połowy gmin członkowskich zrealizowanych zostało od 0 do 5 projektów, na obszarach jednej czwartej gmin zrealizowano od 6 do 11 projektów, a w pozostałej jednej czwartej zrealizowano ich po 12 i więcej. Zdecydowanie najwięcej projektów zrealizowali beneficjenci z gmin miejskich Zielonej Góry i Gubina.

W ramach programu INTERREG III A w polskiej części euroregionu zatwierdzono 211 mikroprojektów dofinansowanych kwotą 3927,1 tys. zł. W przypadku tego programu zróżnicowanie przestrzenne beneficjentów jest mniejsze, wyjątkiem jest Zielona Góra, na obszarze której ponownie zrealizowano najwięcej projektów.

W polskiej części Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr z dofinansowania małych projektów z funduszy FMP PHARE oraz INTERREG III A nie skorzystali dotychczas beneficjenci z obszaru czterech gmin członkowskich.

W niemieckiej części euroregionu zrealizowano dotychczas 323 małe projekty dofinansowane kwotą 632,0 tys. euro.

TABL. 4.18. **UCZESTNICY PROGRAMÓW DOFINANSOWANYCH ZE ŚRODKÓW POLSKO-NIEMIECKIEJ WYMIANY MŁODZIEŻY W EUROREGIONIE SPREWA-NYSA-BÓBR**

Rodzaj wymiany	Ogółem	Polacy	Niemcy	Inni
OGÓŁEM	33774	17320	16243	211
	2001			
Wymiana szkolna	3245	1676	1545	24
Wymiana pozaszkolna	1777	846	887	44
	2002			
Wymiana szkolna	2691	1360	1268	63
Wymiana pozaszkolna	1264	672	576	16
	2003			
Wymiana szkolna	3460	1766	1694	–
Wymiana pozaszkolna	1615	826	789	–
	2004			
Wymiana szkolna	3657	1861	1796	–
Wymiana pozaszkolna	1657	868	789	–
	2005			
Wymiana szkolna	3811	1975	1836	–
Wymiana pozaszkolna	2280	1175	1105	–
	2006			
Wymiana szkolna	5289	2675	2550	64
Wymiana pozaszkolna	3028	1620	1408	–

Ź r ó ł o: polskie biuro Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr.

TABL. 4.19. **PROJEKTY DOFINANSOWANE ZE ŚRODKÓW POLSKO-NIEMIECKIEJ WYMIANY MŁODZIEŻY W EUROREGIONIE SPREWA-NYSA-BÓBR**

Rok	Ogółem	Programy w Polsce		Programy w Niemczech	
		wymiana szkolna	wymiana pozaszkolna	wymiana szkolna	wymiana pozaszkolna
OGÓŁEM	198	82	39	52	25
2001	102	39	26	21	16
2002	96	43	13	31	9
2003	130	62	19	29	20
2004	155	61	25	46	23
2005	154	56	42	41	15
2006	101	17	38	32	14

Ź r ó d ł o: polskie biuro Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr.

Bariery współpracy

Wśród najistotniejszych trudności w realizacji małych projektów (mikroprojektów) przedstawiciele polskiego biura Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr wymienili:

- skomplikowane procedury realizacji i rozliczania projektów,
- brak zaliczkowania projektów,
- długotrwały (dwuletni) okres oczekiwania na zwrot poniesionych kosztów.

Podstawowe wskaźniki i informacje statystyczne (stan w 2006 r.)

- polska część stanowiła 83,2% powierzchni euroregionu, zamieszkiwało ją 74,1% ogółu ludności objętej współpracą,
- gęstość zaludnienia w części niemieckiej była prawie dwukrotnie większa niż po stronie polskiej,
- średnia liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn była wyższa po stronie polskiej,
- w strukturze wiekowej ludności w części polskiej znacznie większy był udział dzieci i młodzieży, a mniejszy udział osób starszych,
- podobnie jak w innych częściach pogranicza polsko-niemieckiego przyrost naturalny po stronie polskiej był dodatni (1,2‰), a po stronie niemieckiej ujemny (-4,1‰),
- w obu częściach euroregionu odpływ ludności przewyższa napływ, w części niemieckiej różnica ta jest większa,

- ☐ w strukturze pracujących w niemieckiej części euroregionu charakterystyczny jest relatywnie wysoki udział zatrudnionych w działalności produkcyjnej w powiecie Spree-Neiße oraz bardzo wysoki udział pracujących w usługach w mieście Cottbus,
- ☐ mieszkańcy niemieckiej części euroregionu dysponowali większymi zasobami mieszkaniowymi, wyraźnie większa była przeciętna liczba mieszkań przypadających na 1000 osób,
- ☐ w 2006 roku w przeliczeniu na 1000 ludności po stronie polskiej oddano do użytku nieco więcej mieszkań niż po stronie niemieckiej,
- ☐ strona niemiecka dysponowała nieco większą liczbą miejsc noclegowych w obiektach turystycznych w przeliczeniu na 100 mieszkańców, a intensywność ich wykorzystania była dwukrotnie większa.

TABL. 4.20. **POWIERZCHNIA I LUDNOŚĆ W EUROREGIONIE SPREWA-NYSA-BÓBR W 2006 R.**

Stan w dniu 31 XII

AREA AND POPULATION IN SPREWA-NYSA-BÓBR EUROREGION

IN 2006

As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE <i>SPECIFICATION</i>	Powierzchnia w km ² ^a <i>Area in km²^a</i>	Ludność <i>Population</i>		Kobiety na 100 mężczyzn <i>Females per 100 males</i>
		w liczbach bez- względnych <i>in absolute numbers</i>	na 1 km ² <i>per 1 km²</i>	
STRONA: <i>PART:</i>				
Polska ..... <i>Polish</i>	8959	683246	76,3	106,5
Niemiecka ..... <i>German</i>	1812	238854	131,8	102,1
miasto na prawach powiatu Cottbus	164	103837	632,0	103,7
powiat Spree-Neiße	1648	135017	81,9	100,9

a Strona niemiecka – dane z Głównego Wykazu Gruntów.

a German part – the data from The Main Register of Land.

TABL. 4.21. LUDNOŚĆ WEDŁUG GRUP WIEKU W EUROREGIONIE SPREWA-NYSA-BÓBR W 2006 R.
 Stan w dniu 31 XII
POPULATION BY AGE IN SPREWA-NYSA-BÓBR EUROREGION IN 2006
 As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE <i>SPECIFICATION</i>	Ogółem <i>Total</i>	Poniżej 15 lat <i>Below 15 years</i>	15-64	65 lat i więcej <i>65 years and more</i>
		w % ogółu ludności <i>in % of total population</i>		
STRONA: PART:				
Polska ..... <i>Polish</i>	683246	16,3	71,8	11,9
Niemiecka ..... <i>German</i>	238854	9,3	69,4	21,3
miasto na prawach powiatu Cottbus	103837	9,1	70,1	20,8
powiat Spree-Neiße	135017	9,4	68,9	21,7

TABL. 4.22. RUCH NATURALNY LUDNOŚCI I SALDO MIGRACJI W EUROREGIONIE SPREWA-NYSA-BÓBR W 2006 R.
VITAL STATISTICS AND NET MIGRATION IN SPREWA-NYSA-BÓBR
EUROREGION IN 2006

WYSZCZEGÓLNIENIE <i>SPECIFICATION</i>	Urodzenia żywe <i>Live births</i>	Zgony <i>Deaths</i>		Przyrost naturalny <i>Natural increase</i>	Małżeństwa <i>Marriages</i>	Saldo migracji <i>Net migration</i>
		ogółem <i>total</i>	w tym niemowląt ^a <i>of which infants^a</i>			
	na 1000 ludności		<i>per 1000 population</i>			
STRONA: PART:						
Polska ..... <i>Polish</i>	10,4	9,1	6,1	1,2	5,9	-1,7
Niemiecka ..... <i>German</i>	6,5	10,6	2,6	-4,1	3,6	-9,9
miasto na prawach powiatu Cottbus	7,0	10,3	1,4	-3,2	2,7	-11,0
powiat Spree-Neiße	6,1	10,9	3,6	-4,8	4,3	-9,1

a Na 1000 urodzeń żywych.
 a Per 1000 live births.

TABL. 4.23. PRACUJĄCY W NIEMIECKIEJ CZĘŚCI EUROREGIONU SPREWA-NYSA-BÓBR W 2006 R.

Stan w dniu 31 XII

EMPLOYED PERSONS IN GERMAN PART OF SPREWA-NYSA-BÓBR EUROREGION IN 2006

As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE <i>SPECIFICATION</i>	Ogółem <i>Total</i>	Sektor <i>Sector</i>		
		rolniczy <i>agricultural</i>	przemysłowy <i>industrial</i>	usługowy <i>service</i>
w tys. <i>in thous.</i>				
Miasto na prawach powiatu Cottbus	67,5	0,5	8,3	58,7
Powiat Spree-Neiße	45,7	2,0	18,4	25,4
w % ogółu pracujących <i>in % of total employed</i>				
Miasto na prawach powiatu Cottbus	100,0	0,7	12,3	87,0
Powiat Spree-Neiße	100,0	4,3	40,2	55,5

TABL. 4.24. RUCH TURYSTYCZNY W EUROREGIONIE SPREWA-NYSA-BÓBR W 2006 R.

TOURIST TRAFFIC IN SPREWA-NYSA-BÓBR EUROREGION IN 2006

WYSZCZEGÓLNIENIE <i>SPECIFICATION</i>	Miejsca noclegowe ^a na 100 ludności ^b <i>Number of beds^a per 100 population^b</i>	Udzielone noclegi na 100 ludności ^c <i>Nights spent (overnight stay) per 100 population^c</i>	Korzystający z noclegów na 100 ludności ^d <i>Tourists accommodated per 100 population^d</i>	Turyści zagraniczni korzystający z noclegów na 100 korzystających ogółem <i>Foreign tourists accommodated per 100 tourists accommodated</i>
STRONA: PART:				
Polska	1,9	112,2	48,8	24,1
<i>Polish</i>				
Niemiecka ^e	2,4	283,3	119,1	4,8
<i>German^e</i>				
miasto na prawach powiatu Cottbus	1,9	195,8	110,2	8,7
powiat Spree-Neiße	2,8	350,5	126,0	2,2

a Stan w dniu 31 VII. b Wskaźnik funkcji turystycznej według Baretje'a. c Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Charvata. d Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Schneidera. e Bez kempingów

a As of 31 VII. b Tourist function index by Baretje. c Tourist traffic intensity index by Charvat. d Tourist traffic intensity index by Schneider. e Excluding camping sites.

TABL. 4.25. **ZASOBY MIESZKANIOWE W EUROREGIONIE SPREWA-NYSA-BÓBR W 2006 R.**
 Stan w dniu 31 XII
DWELLING STOCKS IN SPREWA-NYSA-BÓBR EUROREGION IN 2006
 As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Mieszkania Dwellings	Przeciętna liczba osób Average number of persons		Przeciętna powierzchnia użytkowa Average usable floor space		Mieszkania na 1000 ludności Dwellings per 1000 population
		na mieszkanie per dwelling	na izbę per room	mieszkania per dwelling	na 1 osobę per person	
				w m ²	in m ²	
STRONA: PART:						
Polska ..... Polish	225520	3,0	0,8	69,9	23,1	330
Niemiecka: German:						
miasto na prawach powiatu Cottbus	59169	1,8	0,4	68,2	38,9	570
powiat Spree-Neiße	68301	2,0	0,5	77,7	39,3	506

TABL. 4.26. **MIESZKANIA ODDANE DO UŻYTKOWANIA W EUROREGIONIE SPREWA-NYSA-BÓBR W 2006 R.**
DWELLINGS COMPLETED IN SPREWA-NYSA-BÓBR EUROREGION IN 2006

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Ogółem Total	Na 1000 ludności Per 1000 population	Na 1000 zawartych małżeństw Per 1000 marriages contracted
STRONA: PART:			
Polska ..... Polish	1842	2,7	459
Niemiecka ..... German	589	2,5	687
miasto na prawach powiatu Cottbus	306	2,9	1101
powiat Spree-Neiße	283	2,1	489

**TABL. 4.27. KINA STAŁE I MUZEA W EUROREGIONIE SPREWA-NYSA-BÓBR
W 2006 R.**
 Stan w dniu 31 XII
*FIXED CINEMAS AND MUSEUMS IN SPREWA-NYSA-BÓBR
 EUROREGION IN 2006
 As of 31 XII*

WYSZCZEGÓLNIENIE <i>SPECIFICATION</i>	Kina <i>Cinemas</i>	Liczba ludności na 1 kino <i>Population per cinema</i>	Muzea <i>Museums</i>
<i>STRONA: PART:</i>			
Polska ..... <i>Polish</i>	10	68327	10
Niemiecka ..... <i>German</i>	7	34122	31
miasto na prawach powiatu Cottbus	4	25959	10
powiat Spree-Neiße	3	45006	21

✉ **Ważniejsze adresy**

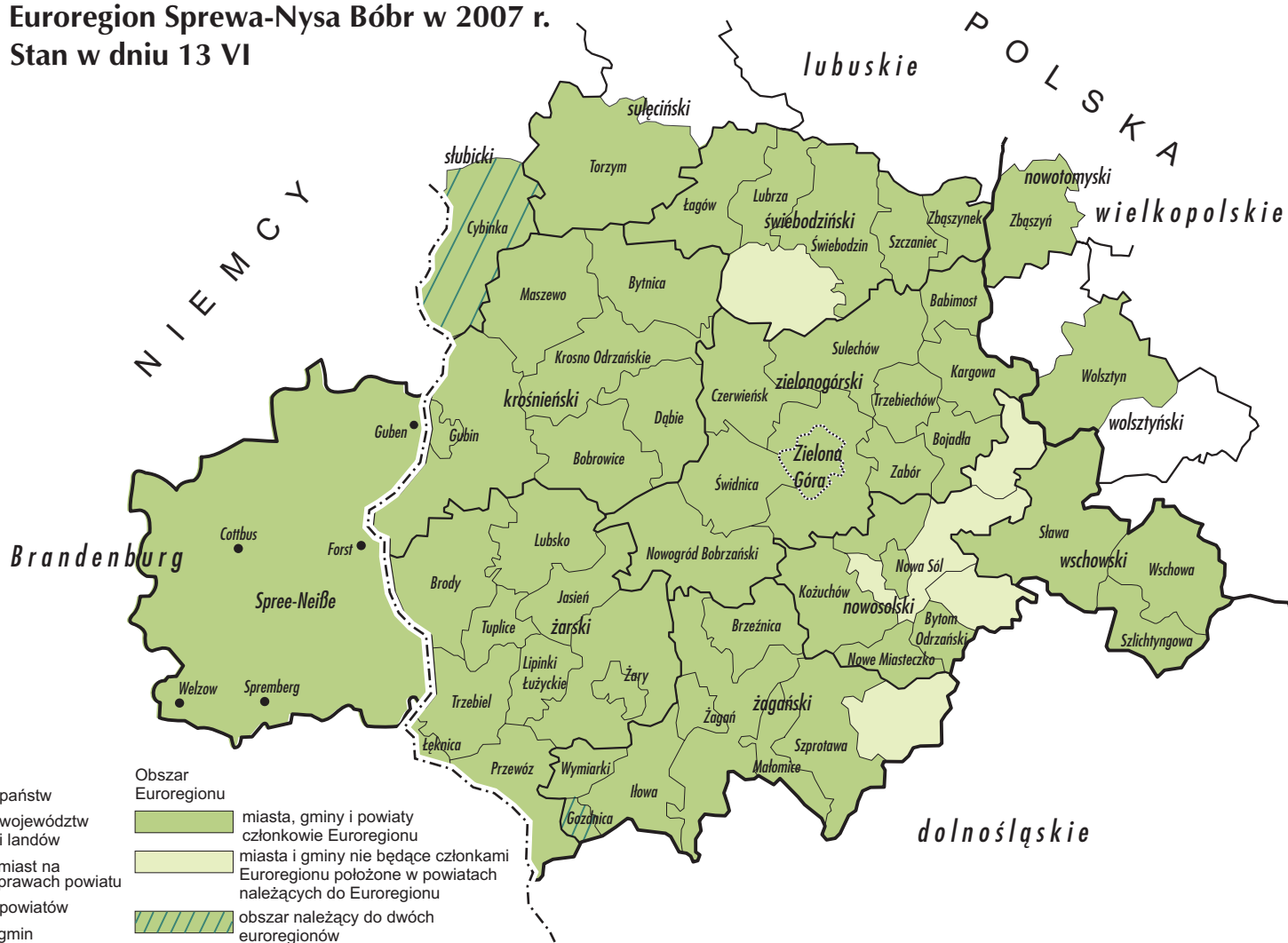
Polskie biuro euroregionu

ul. Piastowska 18
 66-620 Gubin
 tel. +48 68 455 80 50
 fax +48 68 455 80 52
 www.euroregion-snb.pl

Niemieckie biuro euroregionu

Stadtverwaltung Guben
 Berlinerstr. 7
 03172 Guben
 tel. (0-049) 3561 31 33
 fax (0-049) 3561 31 71

Mapa 6. Euroregion Sprewa-Nysa Bóbr w 2007 r.
Stan w dniu 13 VI

Euroregion Sprewa-Nysa-Bóbr

Strona polska

Gminy:

1. Babimost	15. Jasień	29. Otyń	43. Wschowa
2. Bobrowice	16. Kargowa	30. Przewóz	44. Wymiarki
3. Bojadła	17. Kożuchów	31. Stawa	45. Zabór
4. Brody	18. Krosno Odrzańskie	32. Sulechów	46. Zbąszynek
5. Brzeźnica	19. Lipinki Łużyckie	33. Szczaniec	47. Zbąszyń
6. Bytnica	20. Lubrza	34. Szlichtyngowa	48. Zielona Góra – m
7. Bytom Odrzański	21. Lubsko	35. Szprotawa	49. Zielona Góra – w
8. Cybinka	22. Łagów	36. Świdnica	50. Żagań – m
9. Czerwieńsk	23. Łęknica	37. Świebodzin	51. Żagań – w
10. Dąbie	24. Małomice	38. Torzym	52. Żary – m
11. Gozdnicza	25. Maszewo	39. Trzebiechów	53. Żary – w
12. Gubin – m	26. Nowa Sól - m	40. Trzebiel	
13. Gubin – w	27. Nowe Miasteczko	41. Tuplice	
14. Iłowa	28. Nowogród Bobrzański	42. Wolsztyn	

Powiaty:

54. Krośniński	57. Zielonogórski
55. Nowosolski	58. Żagański
56. Świebodziński	59. Żarski

Strona niemiecka

Powiaty ziemskie:

1. Spree-Neiße

Miasta:

2. Cottbus	5. Spremberg
3. Forst	6. Welzow
4. Guben	

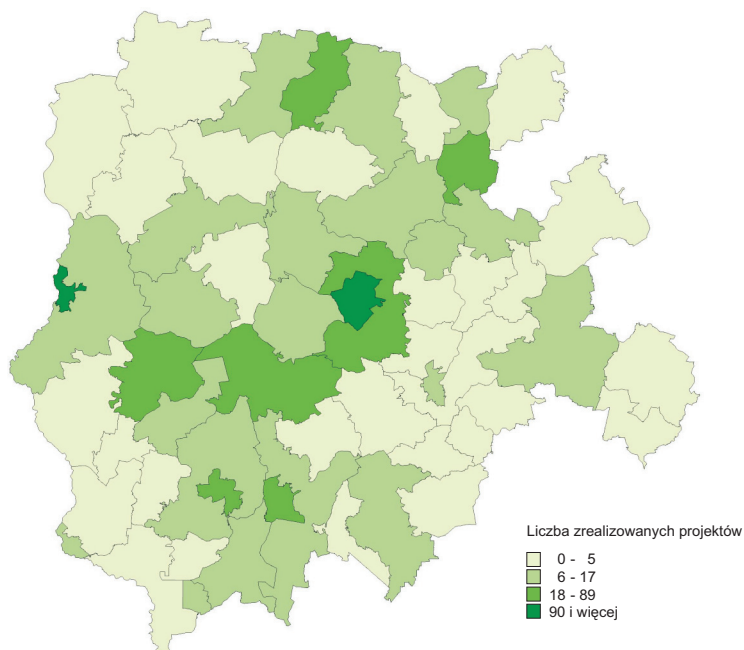
Gminy:

7. Schenkendöbern

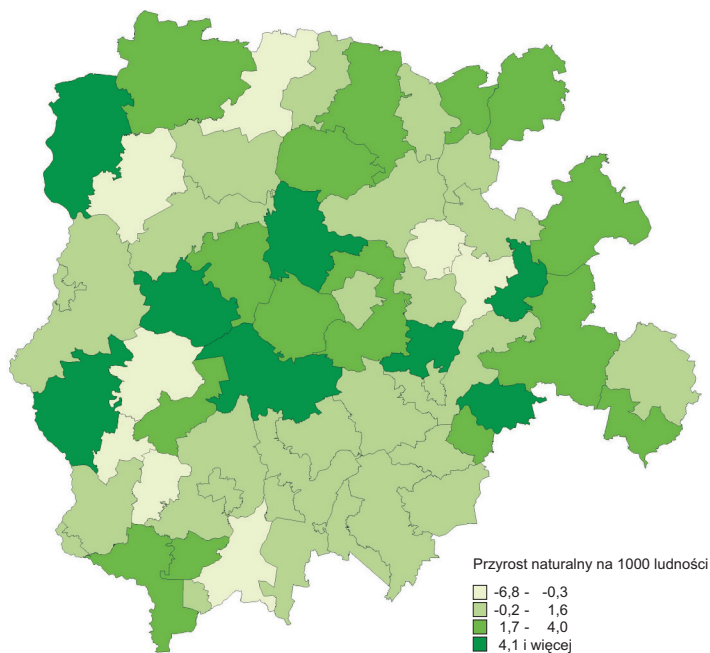
Inni członkowie:

8. CMT Cottbus Congress, Messe & Touristik GmbH	19. Deutscher Gewerkschaftsbund Kreis Südbrandenburg/Lausitz
9. Brandenburgische Technische Universität	20. Deutsch-Polnischer Verein Cottbus
10. Fachhochschule Lausitz	21. Europäische Sportakademie Cottbus e.V.
11. Bäckerei Dreißig GbR, Guben	22. Entwicklungsgesellschaft Burg GmbH
12. Helga Kruska, Atterwasch	23. Handwerkskammer Cottbus
13. Industrie- und Handelskammer Cottbus	24. enviaM – envia Mitteldeutsche Energie AG
14. Michael Oechsner	25. Sparkasse Spree-Neiße Direktion Guben
15. RAG Berufsbildung GmbH	26. Günter Hensel
16. Amt Peitz	27. Lausitzer Rundschau
17. Vereinigung der Unternehmerverbände in Berlin und Brandenburg e.V.	28. CIT Centrum für Innovation und Technologie GmbH
18. Helmut Moelle	

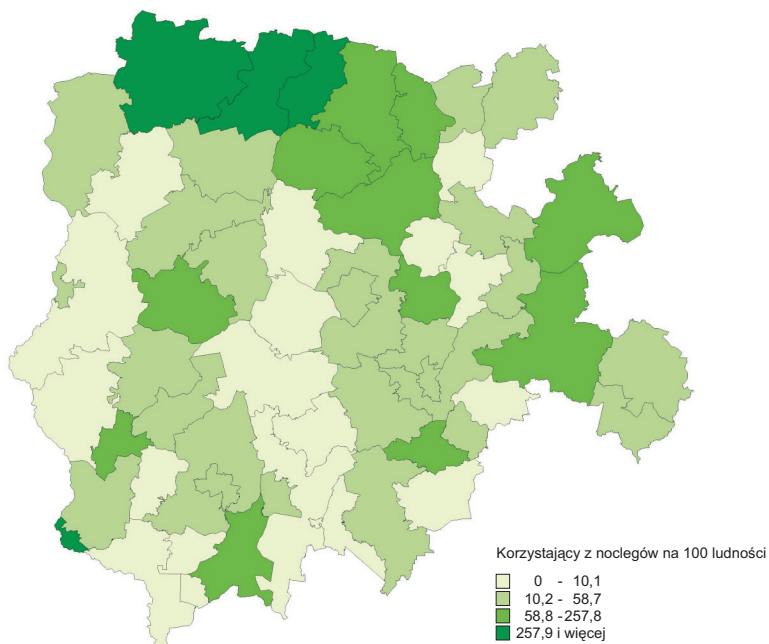
Kartogram 9. Małe projekty (Phare CBC, Interreg) w polskiej części Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr według gmin członków w latach 1995-2006

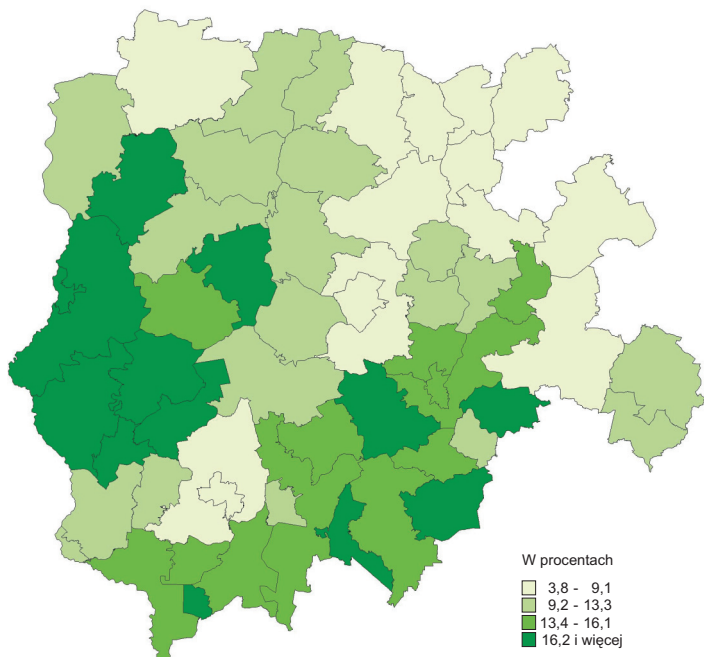
Kartogram 10. Przyrost naturalny na 1000 ludności w polskiej części Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr w 2006 r.

Kartogram 11. Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Schneidera w polskiej części Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr w 2006 r.

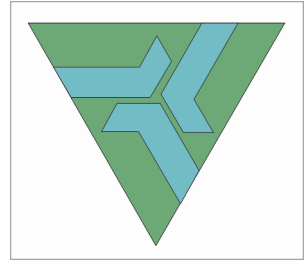
Kartogram 12. Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku 15-64 lata w polskiej części Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr w 2006 r.

4.1.4. Euroregion Neisse-Nisa-Nysa

Utworzenie euroregionu

Oficjalne powstanie euroregionu wyznacza dzień **21 grudnia 1991 roku** – data pierwszego posiedzenia rady euroregionu w Zittau, na którym delegaci trzech stron podjęli uchwałę o powołaniu do życia nowej, pierwszej w Europie Środkowej i Wschodniej struktury transgranicznej pod nazwą Euroregion Nysa. W ramowym porozumieniu z **19 marca 1994 roku** nadano euroregionowi nazwę **Euroregion Neisse-Nisa-Nysa**.

Intensywne działania zmierzające do utworzenia euroregionu rozpoczęły się w 1990 roku. Inicjatywę dotyczącą współpracy podjęły w 1990 roku środowiska lokalne graniczących ze sobą gmin i powiatów: Bogatyni po stronie polskiej, Liberca po stronie czeskiej i Zittau po stronie niemieckiej. Już w styczniu 1991 roku strona niemiecka przeprowadziła sondażowe rozmowy w Brukseli i Luksemburgu, zyskując dla projektu przychylność władz Unii i UNESCO. Warto podkreślić, że od samego początku idea utworzenia euroregionu miała charakter inicjatywy samorządowej. Z czasem do poszukiwań nowej formuły współpracy przygranicznej włączyły się władze wojewódzkie Jeleniej Góry, Okręgu Północnoczeskiego i Saksonii. Rozpoczęły też prace organizujące się doraźne trójstronne grupy robocze opracowujące wspólne zagadnienia. Głównym celem prac grup roboczych było przygotowanie części merytorycznej wspólnej konferencji. Poprzedziła ją *Deklaracja o współpracy* podpisana 15 maja 1991 roku przez trzech przedstawicieli władz regionów przygranicznych. Konferencja inicjująca powstanie euroregionu odbyła się 23-25 maja 1991 roku w Zittau pod patronatem prezydentów trzech państw: Lecha Wałęsy, Vaclava Havla i Richarda von Weizsäckera z udziałem ponad 300 przedstawicieli przygranicznej społeczności czeskiej, niemieckiej i polskiej.

Na **konferencji**, którą z perspektywy czasu określa się historycznym wydarzeniem dla obszarów przygranicznych Czech, Niemiec i Polski, działacze samorządowi, przedstawiciele parlamentów i administracji rządowej porozumieli się co do dalszego współdziałania w realizacji idei powołania **Euroregionu „Trójkąt Trzech Ziem”** (pierwotna nazwa Euroregionu Nysa). Najważniejszym dokonaniem tej konferencji było uchwalenie memorandum, które określało intencje, formy oraz zakres przyszłej współpracy.

Drugie półrocze 1991 roku to faza budowania podstaw instytucjonalnych Euroregionu. Pierwszym efektem organizacyjnym Konferencji było otwarcie w lipcu w Zittau *Biura Koordynacyjnego*, do którego każda ze stron delegowała po jednej osobie w randze koordynatora. Dla prowadzenia bieżącej działalności utworzono także w Libercu i w Jeleniej Górze biura koordynatorów. Pod koniec sierpnia 1991 roku gotowy był już projekt struktury organizacyjnej euroregionu i statut. Ustalono

terminy końcowe podejmowania przez samorządy lokalne uchwał o przystąpieniu do euroregionu. Pod koniec 1991 roku deklaracje przystąpienia złożyły:

- 34 gminy województwa jeleniogórskiego,
- 5 powiatów północnych Czech,
- 9 powiatów wschodniej Saksonii i jedno miasto wydzielone.

Umożliwiło to odbycie w każdym z trzech państw konferencji krajowych (w Liberca 28 sierpnia 1991 r., Jeleniej Górze 8 listopada 1991 r. i Zittau 19 listopada 1991 r.), na których wybrano delegatów do tworzącej się rady euroregionu. Do czasu powołania rady rolę trójstronnego ciała reprezentującego idee powstającego euroregionu pełniło tzw. prezydium w składzie: wojewoda jeleniogórski – Jerzy Nalichowski, prezydent (primator) Liberca – Jiří Drda i starosta powiatu Zittau – Heinz Eggert. Wkrótce potem został powołany euroregion.

Swoistym finałem procesu kształtowania się podstaw organizacyjnych Euroregionu „Nysa” stało się uzyskanie przez niego w połowie 1994 roku członkostwa w Europejskim Stowarzyszeniu Regionów Granicznych. Od listopada 1996 roku przedstawiciel Euroregionu „Nysa” – Zbigniew Kulik – jest członkiem prezydium tej organizacji.

Struktura organów

W celu realizacji zadań współpracy transgranicznej utworzona została wielopoziomowa struktura organizacyjna euroregionu. Organami euroregionu są:

- rada,
- prezydium,
- sekretariat,
- grupy robocze.

Rada jest najwyższym organem euroregionu. W jej skład wchodzi 30 osób (po 10 z każdej ze stron).

Prezydium euroregionu liczy trzy osoby, po jednej reprezentującej każdą ze stron.

Sekretariat jest organem administracyjnym euroregionu. Tworzy go trójstronne konsylium sekretarzy, którzy reprezentują strony uczestniczące na podstawie stosownych pełnomocnictw. Sekretarze pracują równolegle, bez wzajemnego podporządkowania. Sekretariat koordynuje działalność grup roboczych i prowadzi sprawy administracyjne dotyczące organów euroregionu.

Merytoryczna praca realizowana jest w strukturze grup roboczych. Grupy robocze rozwiązują problemy fachowe w poszczególnych dziedzinach działalności euroregionu oraz opracowują wnioski i zalecenia dla rady, która je uchwała i nadzoruje ich realizację. Grupy powstają lub są rozwiązywane na podstawie uchwały rady i działają na zasadach społecznych lub w ramach służbowych obowiązków. Liczba

członków, struktura fachowa oraz skład osobowy narodowych grup roboczych jest wewnętrzną sprawą każdej z trzech stron uczestniczących w euroregionie. W 2006 r. aktywnie działało 14 grup roboczych.

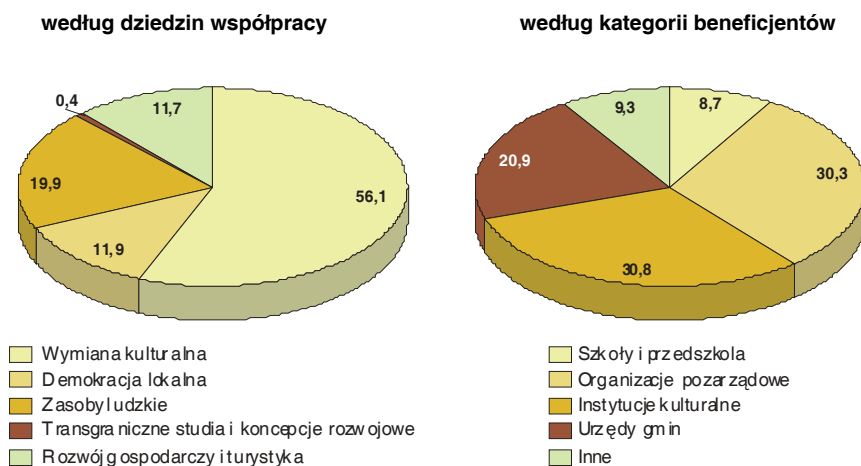
Małe projekty euroregionalne

Rok 2006 zamknął dziesięcioletni okres realizacji małych projektów programu Phare CBC w Euroregionie Nysa. Efektem programu jest 836 projektów zrealizowanych przez beneficjentów z jego polskiej części – największa liczba projektów spośród wszystkich euroregionów na granicach Polski. Na ich realizację wykorzystano dofinansowanie w kwocie ponad 5 mln euro. Ich zestawienie zbiorcze w układzie poszczególnych edycji programu przedstawiono w tabelicy 3.1 na str. 34.

Z pięciu obszarów współpracy zalecanych do finansowania z Funduszu Małych Projektów (por. str. 38), ponad połowa zrealizowanych przedsięwzięć (56,1%) była z dziedziny kultury. Projekty z pozostałych dziedzin realizowane były znacznie rzadziej, jedna piąta dotyczyła zasobów ludzkich, po niecałe 12% to inicjatywy z obszarów demokracji lokalnej oraz rozwoju gospodarczego i turystyki. Incydentalnie realizowano projekty z dziedziny transgranicznych studiów i koncepcji rozwojowych.

Pełną strukturę zrealizowanych projektów, według dziedzin współpracy⁷ i kategorii beneficjentów przedstawiono na wykresie 4.4.

Wykres 4.4. **Małe projekty dofinansowane z programu PHARE CBC w polskiej części Euroregionu Nisse-Nisa-Nysa**

Źródło: opracowanie własne.

⁷ W niektórych przypadkach przyporządkowanie projektu do danej dziedziny było trudne ze względu na szerokie jego oddziaływanie i miało charakter arbitralny.

Projekty realizowane były przez instytucje różnego typu. Najczęściej ich wykonawcami były placówki kulturalne takie jak: kluby sportowe, muzea, domy kultury, filharmonie, itp. Drugą, prawie tak samo liczną grupę beneficjentów, stanowiły organizacje pozarządowe: stowarzyszenia, fundacje, związki itp. Ponad jedną piątą projektów zrealizowały urzędy gmin i starostwa powiatowe. Czwartą grupę beneficjentów stanowiły szkoły różnych szczebli oraz przedszkola.

Liczba projektów zrealizowanych przez beneficjentów z poszczególnych gmin i powiatów – członków euroregionu była bardzo zróżnicowana. Najwięcej projektów (294) zrealizowali beneficjenci z Jeleniej Góry, jest to największa liczba małych projektów zrealizowanych w jednej gminie w skali wszystkich polskich części euroregionów. Relatywnie dużo projektów zrealizowali też beneficjenci ze Zgorzelca (62) i Lubania (48). Na terenie pięciu gmin, członków euroregionu, nie zrealizowano ani jednego projektu.

Czeskiej części Euroregionu Nysa w latach 1997-2001 dofinansowanie małych projektów z programu Phare wyniosło około 49 mln Kč. Najwięcej środków przeznaczono na projekty z dziedziny sportu (22,3%) oraz kultury (20,0%).

Ponad połowę środków (58%) wykorzystano na realizację przedsięwzięć w powiecie Liberec. Alokacja dofinansowania w pozostałych powiatach należących do euroregionów była następująca: Jablonec nad Nisou (16%), Česká Lípa (10%), Děčín – rejon Šluknovsko (10%), Semily (6%).

W ramach programu INTERREG III A w polskiej części Euroregionu Nysa zatwierdzono do realizacji 208 mikroprojektów (153 z edycji Saksonia-Polska i 55 z edycji Czechy-Polska). Łączna kwota dofinansowania wyniosła 8048,4 tys. zł.

W części czeskiej przyjęto do realizacji 118 mikroprojektów dofinansowanych kwotą 0,83 mln euro, a w części niemieckiej 186 mikroprojektów dofinansowanych kwotą ok. 1,57 mln euro.

Ważną organizacją wspierającą współpracę młodzieży na pograniczu polsko-niemieckim jest Polsko-Niemiecka Współpraca Młodzieży. Dzięki jej wsparciu finansowemu, w Euroregionie Nysa w latach 2001-2006 zrealizowano 404 projekty, w których uczestniczyło łącznie 17196 osób.

TABL. 4.28. UCZESTNICY POLSKO-NIEMIECKICH PROGRAMÓW DOFINANSOWANYCH ZE ŚRODKÓW POLSKO-NIEMIECKIEJ WSPÓŁPRACY MŁODZIEŻY W EUROREGIONIE NEISSE-NISA-NYSA

Rodzaj wymiany	Ogółem	Polacy	Niemcy	Inni
2001				
Wymiana szkolna	1098	570	528	–
Wymiana pozaszkolna	1335	642	556	137
2002				
Wymiana szkolna	1682	855	789	38
Wymiana pozaszkolna	932	425	372	135
2003				
Wymiana szkolna	1460	755	705	–
Wymiana pozaszkolna	925	445	394	86
2004				
Wymiana szkolna	1736	896	818	22
Wymiana pozaszkolna	1346	706	567	73
2005				
Wymiana szkolna	2314	1195	1119	–
Wymiana pozaszkolna	1894	1000	807	87
2006				
Wymiana szkolna	1945	999	946	–
Wymiana pozaszkolna	529	276	222	31

Ź r ó d ł o: sekretariat polski Euroregionu Nysa.

TABL. 4.29. PROJEKTY DOFINANSOWANE ZE ŚRODKÓW POLSKO-NIEMIECKIEJ WSPÓŁPRACY MŁODZIEŻY W EUROREGIONIE NEISSE-NISA-NYSA

Rok	Ogółem	Programy w Polsce		Programy w Niemczech	
		wymiana szkolna	wymiana pozaszkolna	wymiana szkolna	wymiana pozaszkolna
OGÓŁEM	404	136	118	110	40
2001	59	13	22	14	10
2002	70	23	22	21	4
2003	62	20	22	17	3
2004	75	26	23	18	8
2005	78	29	21	20	8
2006	60	25	8	20	7

Ź r ó d ł o: sekretariat polski Euroregionu Nysa.

Bariery współpracy

Wśród najistotniejszych barier współpracy transgranicznej przedstawiciele polskiego sekretariatu euroregionu wymienili:

- silne zbiurokratyzowanie procedur zarządzania funduszami,
- zbyt wiele instytucji pośredniczących w przyznawaniu i rozdzielaniu środków,
- zanik transgranicznych połączeń komunikacyjnych (PKP, PKS).

Podstawowe wskaźniki i informacje statystyczne (stan w 2006 r.)

- polska część euroregionu stanowiła 43,7% powierzchni, czeska 21,2%, a niemiecka 35,1%,
- udział ludności po stronie polskiej wyniósł 35,2%, po stronie czeskiej 26,8%, a po stronie niemieckiej 38,0% ogółu ludności euroregionu,
- poziom zurbanizowania mierzony odsetkiem ludności miejskiej był najwyższy po stronie czeskiej,
- liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn była największa w części polskiej,
- struktura wiekowa ludności po stronie polskiej i czeskiej była bardzo podobna, natomiast po stronie niemieckiej udział ludności w wieku do 14 lat był wyraźnie niższy, a w wieku powyżej 65 lat zdecydowanie wyższy niż w pozostałych dwóch częściach euroregionu,
- przyrost naturalny osiągnął wartość dodatnią tylko w czeskiej części euroregionu; umieralność niemowląt była najwyższa w części polskiej, a najniższa w niemieckiej,
- saldo migracji, podobnie jak przyrost naturalny, tylko w części czeskiej było dodatnie, szczególnie wysoki odpływ ludności miał miejsce w części niemieckiej,
- udział użytków rolnych w powierzchni ogólnej był wyższy po stronie niemieckiej niż po czeskiej (brak danych ze strony polskiej),
- po stronie niemieckiej udział gruntów ornych w użytkach rolnych był wyższy niż po stronie czeskiej, z kolei rolnictwo w części czeskiej charakteryzował wyższy odsetek łąk i pastwisk,
- intensywność ruchu turystycznego była wyraźnie wyższa po stronie polskiej niż po niemieckiej (brak danych dla strony czeskiej),
- liczba mieszkań przypadająca na 1000 osób była zdecydowanie najwyższa w niemieckiej części euroregionu, również powierzchnia użytkowa przypadająca na jedną osobę była w tej części znacznie wyższa niż w częściach polskiej i czeskiej,
- w 2006 roku po stronie czeskiej oddano do użytku najwięcej mieszkań – zarówno w przeliczeniu na 1000 zawartych małżeństw jak i na 1000 ludności,
- liczba ludności przypadająca na jedno kino najniższa była w czeskiej części euroregionu, a najwyższa w części polskiej.

TABL. 4.30. **POWIERZCHNIA I LUDNOŚĆ W EUROREGIONIE NEISSE-NISA-NYSA W 2006 R.**
 Stan w dniu 31 XII
AREA AND POPULATION IN NEISSE-NISA-NYSA EUROREGION IN 2006
 As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Powierzchnia w km ² Area in km ²	Ludność Population			Kobiety na 100 mężczyzn Females per 100 males
		w liczbach bezwzględ- nych in absolute numbers	w miastach w % ogółu ludności in urban areas in % of total popu- lation	na 1 km ² per 1 km ²	
STRONA: PART:					
Polska ..... Polish	5595	584906	63,4	104,5	107,6
Czeska ..... Czech	2713	445016	86,3	164,0	105,2
Niemiecka ..... German	4497	630899	.	140,3	103,6

TABL. 4.31. **LUDNOŚĆ WEDŁUG GRUP WIEKU W EUROREGIONIE NEISSE-NISA-NYSA W 2006 R.**
 Stan w dniu 31 XII
POPULATION BY AGE IN NEISSE-NISA-NYSA EUROREGION IN 2006
 As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Ogółem Total	Poniżej 15 lat Below 15 years	15-64	65 lat i więcej 65 years and more
		w % ogółu ludności in % of total population		
STRONA: PART:				
Polska ..... Polish	584906	15,1	71,6	13,3
Czeska ..... Czech	445016	15,1	71,8	13,1
Niemiecka ..... German	630899	10,4	65,8	23,8

TABL. 4.32. RUCH NATURALNY LUDNOŚCI I SALDO MIGRACJI W EUROREGIONIE NEISSE-NISA-NYSA W 2006 R.
VITAL STATISTICS AND NET MIGRATION IN NEISSE-NISA-NYSA EUROREGION IN 2006

WYSZCZEGÓLNIENIE <i>SPECIFICATION</i>	Urodzenia żywe <i>Live births</i>	Zgony <i>Deaths</i>		Przyrost naturalny <i>Natural increase</i>	Małżeństwa <i>Marriages</i>	Saldo migracji ^b <i>Net migration^b</i>
		ogółem <i>total</i>	w tym niemowląt ^a <i>of which infants^a</i>			
		na 1000 ludności		per 1000 population		
<i>STRONA: PART:</i>						
Polska ..... <i>Polish</i>	9,0	10,6	7,0	-1,6	5,5	-3,3
Czeska ..... <i>Czech</i>	10,5	9,8	3,9	0,7	5,5	3,0
Niemiecka ..... <i>German</i>	7,2	11,5	2,4	-4,3	4,0	-10,8

a Na 1000 urodzeń żywych. b Strona niemiecka – saldo migracji międzypowiatowych.

a Per 1000 live births. b German part – interpowiats net migration.

TABL. 4.33. UŻYTKOWANIE GRUNTÓW^a W CZECKIEJ I NIEMIECKIEJ CZĘŚCI EUROREGIONU NEISSE-NISA-NYSA W 2006 R.
 Stan w czerwcu
LAND USE^a IN CZECH AND GERMAN PART OF NEISSE-NISA-NYSA EUROREGION IN 2006
 As of June

WYSZCZEGÓLNIENIE <i>SPECIFICATION</i>	Powierzchnia ogółem w tys. ha <i>Grand total area in thous. ha</i>	W tym <i>Of which</i>		Powierzchnia użytków rolnych na 1 mieszkańca w ha <i>Area of agricultural land per capita</i>
		użytki rolne ^b <i>agricultural land^b</i>	las i grunty leśne ^b <i>forests and forest land^b</i>	
		w % powierzchni ogółem <i>in % of total area</i>		
<i>STRONA: PART:</i>				
Czeska ..... <i>Czech</i>	271,3	39,9	48,1	0,24
Niemiecka ..... <i>German</i>	449,7	46,3	34,8	0,33

a Według granic administracyjnych. b Strona niemiecka – dane za rok 2004, stan w dniu 31 XII.

a By administrative borders. b German part – data concern 2004, as of 31 XII.

TABL. 4.34. UŻYTKI ROLNE ^a W CZESKIEJ I NIEMIECKIEJ CZĘŚCI EUROREGIONU NEISSE-NISA-NYSA W 2006 R.

Stan w czerwcu

AGRICULTURAL LAND ^a IN CZECH AND GERMAN PART OF NEISSE-NISA-NYSA EUROREGION IN 2006

As of June

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Ogółem w tys. ha Total in thous. ha	Grunty orne Arable land	Sady Orchards	Łąki i pastwiska Meadows and pastures
		w % ogółu użytków rolnych in % of agricultural land		
STRONA: PART:				
Czeska	108,3	43,7	0,7	49,3
Czech				
Niemiecka	208,3	71,3	0,7	24,9
German				

a Strona niemiecka – dane za rok 2004, stan w dniu 31 XII.

a German part – data concern 2004, as of 31 XII.

TABL. 4.35. RUCH TURYSTYCZNY W EUROREGIONIE NEISSE-NISA-NYSA W 2006 R.

TOURIST TRAFFIC IN NEISSE-NISA-NYSA EUROREGION IN 2006

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Miejsca noclegowe ^a na 100 ludności ^b Number of beds ^a per 100 population ^b	Udzielone noclegi na 100 ludności ^c Nights spent (overnight stay) per 100 population ^c	Korzystający z noclegów na 100 ludności ^d Tourists accommodated per 100 population ^d	Turyści zagraniczni korzystający z noclegów na 100 korzystających ogółem Foreign tourists accommodated per 100 tourists accommodated
STRONA: PART:				
Polska	4,0	367,6	114,0	22,5
Polish				
Czeska	8,4	.	.	.
Czech				
Niemiecka ^e	2,3	239,9	85,8	4,7
German ^e				

a Stan w dniu 31 VII. b Wskaźnik funkcji turystycznej według Baretje'a. c Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Charvata. d Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Schneidera. e Bez kempingów

a As of 31 VII. b Tourist function index by Baretje. c Tourist traffic intensity index by Charvat. d Tourist traffic intensity index by Schneider. e Excluding camping sites.

TABL. 4.36. ZASOBY MIESZKANIOWE W EUROREGIONIE NEISSE-NISA-NYSA W 2006 R.^a

Stan w dniu 31 XII

DWELLING STOCKS IN NEISSE-NISA-NYSA EUROREGION IN 2006^a

As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE <i>SPECIFICATION</i>	Mieszkania <i>Dwellings</i>	Przeciętna liczba osób <i>Average number of persons</i>		Przeciętna powierzchnia użytkowa ^b <i>Average usable floor space^b</i>		Mieszkania na 1000 ludności <i>Dwellings per 1000 population</i>
		na mieszkanie <i>per dwelling</i>	na izbę <i>per room</i>	mieszkania <i>per dwelling</i>	na 1 osobę <i>per person</i>	
				w m ²	in m ²	
<i>STRONA: PART:</i>						
Polska ..... <i>Polish</i>	202878	2,9	0,8	68,9	23,9	346,9
Czeska ..... <i>Czech</i>	166925	2,7	1,0	48,7	18,3	376,9
Niemiecka ..... <i>German</i>	326808	1,9	0,5	74,1	38,4	518,0

a Strona czeska – dane ze spisu ludności, stan w dniu 1 III 2001 r. b Strona czeska – powierzchnia mieszkalna, tj. izby o powierzchni 8 m² i więcej oraz część powierzchni kuchni przekraczająca 12 m².

a *The Czech part – results of the census, as of 1 III 2001.* b *Czech Part – living area: rooms with an area 8 m² and more and part of the floor of the kitchen having the area 12 m² and more.*

TABL. 4.37. MIESZKANIA ODDANE DO UŻYTKOWANIA W EUROREGIONIE NEISSE-NISA-NYSA W 2006 R.

DWELLINGS COMPLETED IN NEISSE-NISA-NYSA EUROREGION IN 2006

WYSZCZEGÓLNIENIE <i>SPECIFICATION</i>	Ogółem <i>Total</i>	Na 1000 ludności <i>Per 1000 population</i>	Na 1000 zawartych małżeństw <i>Per 1000 marriages contracted</i>
<i>STRONA: PART:</i>			
Polska ..... <i>Polish</i>	847	1,4	263
Czeska ..... <i>Czech</i>	1061	2,4	433
Niemiecka ..... <i>German</i>	788	1,3	312

TABL. 4.38. **APTEKI I PUNKTY APTECZNE^{ab} W EUROREGIONIE NEISSE-NISA-NYSA W 2006 R.**
 Stan w dniu 31 XII
PHARMACIES AND PHARMACEUTICAL OUTLETS^{ab} IN NEISSE-NISA-NYSA EUROREGION IN 2006
 As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Apteki i punkty apteczne Pharmacies and pharmaceutical outlets	Ludność na 1 aptekę i punkt apteczny Population per pharmacy and pharmaceutical outlet
STRONA: PART:		
Polska ..... Polish	167	3502
Czeska ..... Czech	115	3862
Niemiecka ..... German	137	4605

a Strona polska – bez aptek szpitalnych w stacjonarnych zakładach opieki zdrowotnej, działających na potrzeby tych zakładów. b Strona czeska – dane za rok 2005.

a Polish part – excluding hospital's pharmacies in in-patient health care facilities, operated for the needs of these. b Czech part – data concern 2005.

Ź r ó d ł o: Strona niemiecka – Krajowa Izba Aptekarska

S o u r c e: German part – The National Chamber of Pharmacy.

TABL. 4.39. **KINA STAŁE I MUZEA W EUROREGIONIE NEISSE-NISA-NYSA W 2006 R.**
 Stan w dniu 31 XII
FIXED CINEMAS AND MUSEUMS IN NEISSE-NISA-NYSA EUROREGION IN 2006
 As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Kina Cinemas	Liczba ludności na 1 kino Population per cinema	Muzea Museums
STRONA: PART:			
Polska ..... Polish	15	38993,7	16
Czeska ..... Czech	30	14803,4	46
Niemiecka ..... German	22	28677,2	62

Ź r ó d ł o: Strona niemiecka – dane o kinach pochodzą z Urzędu ds. Wspierania Kinematografii w Berlinie, a o muzeach z Urzędu ds. Muzealnictwa w Berlinie

S o u r c e: German part – the date on cinemas come from the Office of Supporting Cinematography in Berlin, and on museums from the Office of Museology in Berlin.

 Ważniejsze adresy**Sekretariaty Euroregionu Nysa****Strona polska:**

Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Nysa
ul. 1 Maja 57
58-500 Jelenia Góra
tel./fax
0048 75 7676470
0048 75 7676472
0048 75 6423 883
0048 75 6423 884
www.euroregion-nysa.pl
e-mail biuro@euroregion-nysa.pl

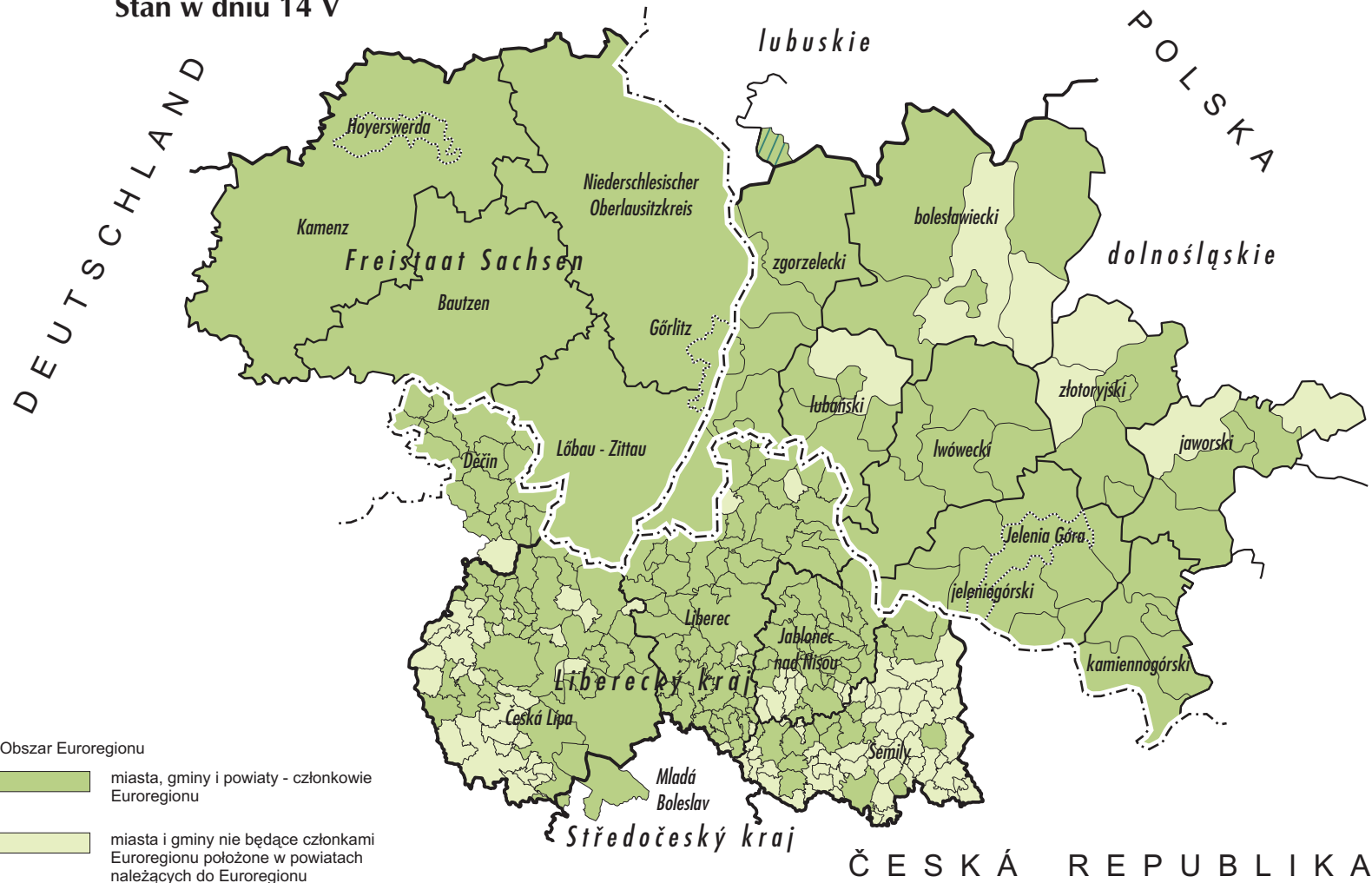
Strona czeska:

EUROREGION NISA
Tr. 1 maje 858/26
46001 Liberec III
tel. +42 048 5340976
fax +42 048 5340984
www.euroregion-neisse-nisa-nysa.org
e-mail i.huebnerova@arr-nisa.cz

Strona niemiecka:

Kommunalgemeinschaft EUROREGION NEISSE e. V.
Rathenaustraße 18 a
02763 Zittau
tel. 0049 3583 57500
fax 0049 3583 512517
www.euroregion-neisse-nisa-nysa.org
e-mail watterott@euroregion-neisse.de

Mapa 7. Euroregion Neisse-Nisa-Nysa w 2007 r.
Stan w dniu 14 V

Euroregion Neisse-Nisa-Nysa

Strona polska

Gminy:

1. Bogatynia	13. Karpacz	25. Olszyna	37. Świerzawa
2. Bolesławiec – m	14. Kowary	26. Osiecznica	38. Węglińiec
3. Bolków	15. Leśna	27. Paszowice	39. Wleń
4. Gozdnicza	16. Lubań – m	28. Piechowice	40. Wojcieszów
5. Gromadka	17. Lubawka	29. Pieńsk	41. Zawidów
6. Gryfów Śląski	18. Lubomierz	30. Platerówka	42. Zgorzelec – m
7. Janowice Wielkie	19. Lwówek Śląski	31. Podgórzyn	43. Zgorzelec – w
8. Jawor	20. Marciszów	32. Siekierzyn	44. Złotoryja – m
9. Jelenia Góra	21. Mirsk	33. Stara Kamienica	45. Złotoryja – w
10. Jeżów Sudecki	22. Mściwojów	34. Sulików	
11. Kamienna Góra – m	23. Mystakowice	35. Szklarska Poręba	
12. Kamienna Góra – w	24. Nowogrodzic	36. Świeradów Zdrój	

Powiaty:

46. Bolesławiecki	48. Jeleniogórski	50. Lubański	52. Zgorzelecki
47. Jaworski	49. Kamiennogórski	51. Lwówecki	53. Złotoryjski

Inni członkowie:

54. Karkonoska Agencja Rozwoju Regionalnego – członek wspierający

Strona czeska

Gminy:

1. Albrechtice v J.h.	37. Heřmanice	73. Lučany nad Nisou	109. Rychnov u Jabl. n. N
2. Bedřihov	38. Hlavičice	74. Mařenice	110. Rynoltice
3. Bělá pod Bezdězem	39. Hodkovice n. Mohelkou	75. Mařovice	111. Semily
4. Bělá u Semil	40. Holany	76. Mikulášovice	112. Šimonovice
5. Benešov u Semil	41. Horní Podluží	77. Mimoň	113. Skalice u Č.L
6. Bezděz	42. Horní Rásnice	78. Mírová p. Kozákovem	114. Sloup v Čechách
7. Bílá	43. Hrádek nad Nisou	79. Mníšek	115. Šluknov
8. Bílý Kostel	44. Hrubá Skála	80. Nová Ves n. Nisou	116. Smržovka
9. Bílý Potok	45. Jablonec nad Nisou	81. Nová Ves u Chrástavy	117. Soběslavice
10. Blíževčedly	46. Jablonné v Podještědí	82. Nové Město p. Smrkem	118. Sosnová
11. Bozkov	47. Janov nad Nisou	83. Noviny pod Ralskem	119. Staré Křečany
12. Brniště	48. Janův Důl	84. Nový Bor	120. Stráž nad Nisou
13. Bulovka	49. Jeřmanice	85. Nový Oldřichov	121. Stráž pod Ralskem
14. Černousy	50. Jilemnice	86. Ohrazenice	122. Stvolínky
15. Česká Lípa	51. Jindřichovice	87. Okrouhlá	123. Světlá p. Ještědem
16. Český Dub	52. Jiřetín p. Jedlovou	88. Oldřichov v Hájích	124. Svijanský Újezd
17. Cetenov	53. Jiřetín pod Bukovou	89. Osečná	125. Svojkov
18. Chotyně	54. Jiříkov	90. Paceřice	126. Svor
19. Chrastava	55. Josefův Důl	91. Paseky nad Jizerou	127. Sychrov
20. Chřibská	56. Kamenický Šenov	92. Pěnčín	128. Tanvald
21. Chuchelna	57. Karlovice	93. Pěnčín u Jablonce	129. Turnov
22. Čtveřín	58. Koberovy	94. Pertoltice	130. Varnsdorf
23. Cvikov	59. Kobyly	95. Plavy	131. Velké Hamry
24. Desná v Jiz. horách	60. Kořenov	96. Polevsko	132. Velký Šenov
25. Dětrichov	61. Krásná Lípa	97. Příšovice	133. Vilémov
26. Doksy	62. Krásný Les	98. Proseč p. Ještědem	134. Višňová
27. Dolní Podluží	63. Křižany	99. Prysok	135. Vlastibořice
28. Dolní Poustevna	64. Krompach	100. Radčice	136. Všelibice
29. Doubice	65. Kryštofovo Údolí	101. Radimovice	137. Záhoří
30. Držkov	66. Lázně Libverda	102. Rádlo	138. Zahrádky u. Č.L.
31. Dubnice	67. Liberec	103. Radvanec	139. Zákupy
32. Frýdlant	68. Lipová u Šluknova	104. Ralsko	140. Zásada
33. Habartice	69. Lišný	105. Raspenava	141. Žďárek
34. Hamr na Jezeře	70. Lobendava	106. Rokytice n. Jizerou	142. Zdislava
35. Harrachov	71. Lomnice n. Popelkou	107. Rumburk	143. Železný Brod
36. Hejnice	72. Loučnice	108. Rybníště	144. Zlatá Olešnice

Inni członkowie:

145. Regionální hosp. komora NISA
146. Sdružení pro Český ráj

Strona niemiecka

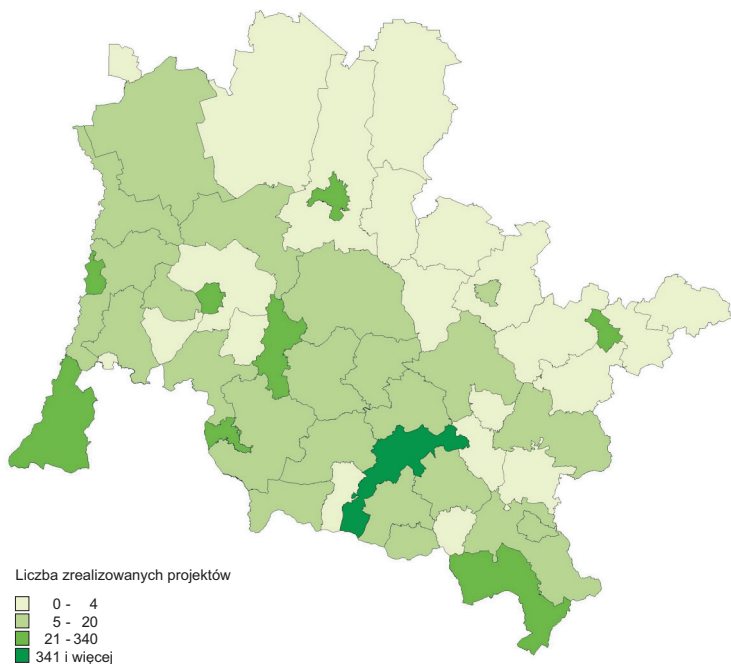
Powiaty:

1. Bautzen
2. Niederschlesischer Oberlausitzkreis
3. Löbau-Zittau
4. Kamenz

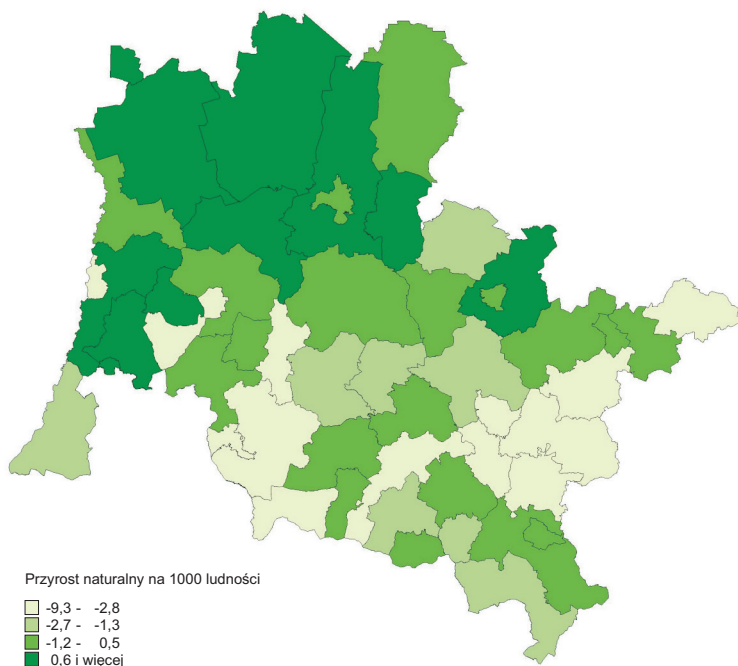
Miasta wydzielone (na prawach powiatu):

5. Görlitz
6. Hoyerswerda

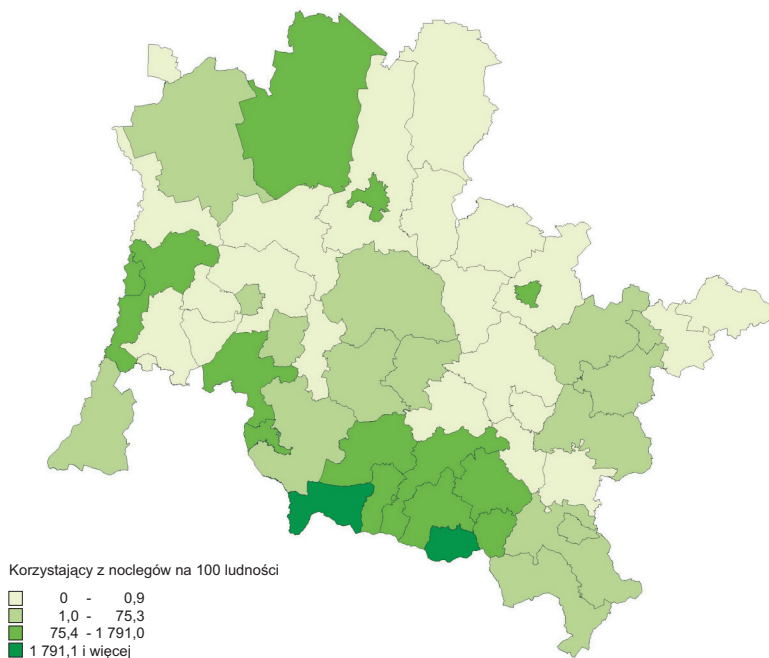
Kartogram 13. Małe projekty (Phare CBC, Interreg) w polskiej części Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa według gmin członków w latach 1995-2006

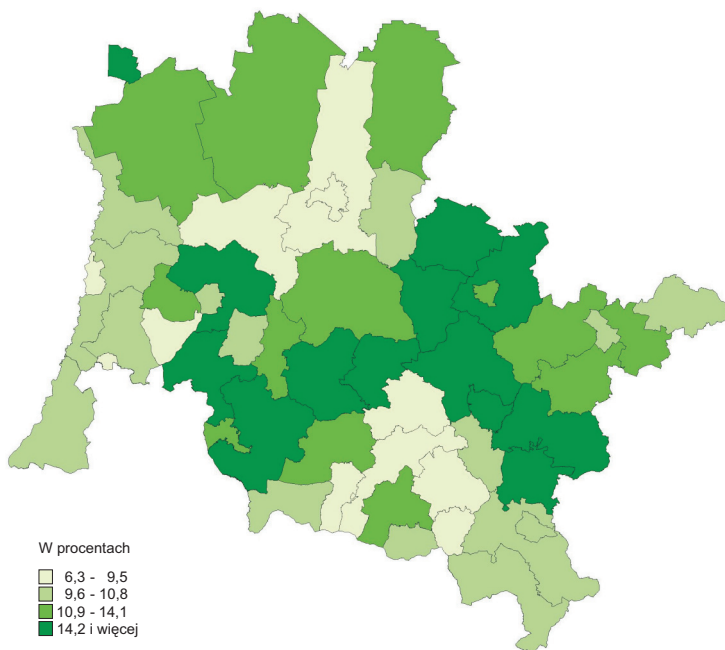
Kartogram 14. Przyrost naturalny na 1000 ludności w polskiej części Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa w 2006 r.

Kartogram 15. Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Schneidera w polskiej części Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa w 2006 r.

Kartogram 16. Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku 15-64 lata w polskiej części Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa w 2006 r.

4.2. Euroregiony na pograniczu południowym

4.2.1. Euroregion Glacensis

Utworzenie euroregionu

Sfinalizowanie działań związanych z utworzeniem euroregionu miało miejsce **5 grudnia 1996 roku** w Hradec Králové. Między Stowarzyszeniem Gmin Ziemi Kłodzkiej i Regionalnym Stowarzyszeniem do Spraw Współpracy Pogranicza Czech, Moraw i Ziemi Kłodzkiej podpisano umowę o utworzeniu **Euroregionu Pogranicza Czech, Moraw i Ziemi Kłodzkiej Euroregion Glacensis**.

Początki stopniowej instytucjonalizacji współpracy transgranicznej w tym regionie Sudetów Środkowych i Wschodnich sięgają pierwszych miesięcy 1992 roku. Po wstępnych rozmowach (w połowie 1991 roku) przedstawiciele społeczności lokalnych, 18 września 1992 roku w Wałbrzychu podpisana została przez przedstawicieli 21 gmin z terenu województw wałbrzyskiego i opolskiego oraz przedstawicieli miast i powiatów z północno-wschodnich Czech umowa o współpracy p.n. „Porozumienie o ponadgranicznej współpracy wzajemnej oraz o utworzeniu Ponadgranicznego Związku Miast i Gmin Czechy-Polska”.

W *Porozumieniu* za główny cel współpracy uznano koordynację działań na rzecz rozwoju gospodarczego, kulturalnego i społecznego obszarów przygranicznych rejonu Sudetów Środkowych i Wschodnich oraz wspólne rozwiązywanie występujących na tym obszarze problemów ekologicznych.

Do 1994 roku przedstawiciele samorządów regionu akcentowali swoje odmienne podejście do kwestii współpracy transgranicznej w porównaniu ze współdziałaniem w ramach euroregionów. Współpraca miała polegać na specyfikacji dziedzin i form współpracy przygranicznej z jednoczesnym określeniem ich realizatorów i terminów wykonania, z pominięciem zbędnej instytucjonalizacji, czyli tworzenia struktur euroregionu. Współpraca gmin pogranicza polsko-czeskiego Ziemi Kłodzkiej przybrała formę współdziałania w ramach powołanego formalnie na konferencji roboczej w Nowej Rudzie 29 marca 1994 roku **Stałego Regionu Współpracy Polsko-Czeskiej**.

Jednakże od 1994 roku w kręgach samorządowych strony czeskiej i polskiej mimo wszystko zaczęto rozważać koncepcję utworzenia **Euroregionu Glacensis**. Nazwa ta ma historyczny rodowód i wywodzi się ze średniowiecznego łacińskiego określenia Ziemi Kłodzkiej. Została ona uznana za właściwą dla przyszłego związku ponadgranicznego jednostek samorządowych Północnych Czech, Moraw i Ziemi Kłodzkiej. W dniu 9 lutego 1994 roku powstało Stowarzyszenie Gmin Ziemi Kłodzkiej, a 30 maja 1994 roku Sejmik Samorządowy Gmin Województwa Wałbrzyskiego podjął uchwałę w sprawie wystąpienia do rządu RP o zgodę na utworzenie euroregionu. W dniu 16 stycznia 1996 roku w czeskim Rychnovie nad Kněžnou starostowie czeskich samorządów lokalnych z Nachodu, Rychnova, Šumperka, Usti nad

Orlicy, Trutnova, Orlické Záhoří, Polič nad Metují oraz prezydent (primátor) Hradec Králové złożyli deklarację przystąpienia do tworzącego się Euroregionu Glacensis, podpisując umowę o utworzeniu **Regionalnego Stowarzyszenia do Spraw Współpracy Pogranicza Czech, Moraw i Ziemi Kłodzkiej**.

W kilka miesięcy później podpisano umowę o utworzeniu euroregionu.

W dniu 17 marca 2000 roku utworzono Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Glacensis. Powołanie nowego stowarzyszenia było spowodowane koniecznością wzajemnego dostosowania struktur euroregionalnych po obu stronach granicy. Jednocześnie stworzyło to możliwość przystąpienia nowych gmin do współpracy euroregionalnej.

Struktura organów

Organami euroregionu są:

- rada euroregionu,
- sekretariat euroregionu,
- komisja rewizyjna,
- grupy robocze.

Rada składa się z 6 członków, po trzech reprezentujących każdą ze stron. Z grona członków rady wybierany jest jej przewodniczący. Jego kadencja trwa rok i stosuje się zasadę przemienności. Do głównych zadań rady należy uchwalanie wspólnych przedsięwzięć, podejmowanie decyzji w sprawie warunków wykorzystania wspólnych środków finansowych, powoływanie komisji rewizyjnej oraz grup roboczych.

Sekretariat euroregionu jest organem wykonawczym i w jego skład wchodzi dwóch sekretarzy. Do zadań sekretariatu należy reprezentowanie euroregionu, zwoływanie posiedzeń rady, przygotowywanie projektów uchwał oraz ich realizacja po uchwaleniu przez radę, obsługa administracyjno-biurowa euroregionu.

Komisja rewizyjna jest organem kontrolnym euroregionu. W jej skład wchodzi 4 osoby (po dwie z każdej ze stron) delegowane przez radę.

Grupy robocze zajmują się opracowaniem koncepcji wspólnych przedsięwzięć. Funkcjonują grupy robocze do spraw:

- przejść granicznych,
- turystyki,
- planowania przestrzennego.

Euroregion powołał także komisję badań i edukacji regionalnej Euroregionu Glacensis.

Siedzibą euroregionu jest Rychnov nad Kněžnou po stronie czeskiej i Kłodzko po stronie polskiej.

Członkowie

Zgodnie z § 2 Statutu Euroregionu Pogranicza Czech, Moraw i Ziemi Kłodzkiej – Euroregion Glacensis członkami euroregionu są polskie i czeskie gminy należące

do Stowarzyszenia Gmin Polskich Euroregionu Glacensis (po stronie polskiej) oraz do Stowarzyszenia – Euroregion Pogranicza Czech, Moraw i Ziemi Kłodzkiej – Euroregion Glacensis (po stronie czeskiej).

Statut Stowarzyszenia Gmin Polskich Euroregionu Glacensis w § 3 określa warunki wstąpienia do Stowarzyszenia (co jest równoznaczne ze statusem członkostwa w euroregionie) oraz dzieli członków na:

- założycieli,
- zwyczajnych,
- honorowych,
- wspierających.

Członkami założycielami są gminy członkowskie, które utworzyły Stowarzyszenie Gmin Ziemi Kłodzkiej i były członkami Stowarzyszenia Gmin Polskich Euroregionu Glacensis w dniu jego rejestracji.

Członkiem zwyczajnym może być każda gmina. Wola przystąpienia do Stowarzyszenia musi być wyrażona w drodze uchwały rady gminy. Przyjęcie w poczet członków zwyczajnych następuje na mocy uchwały Walnego Zgromadzenia Członków Stowarzyszenia. Podobna procedura przyjmowania członków do euroregionu obowiązuje również po stronie czeskiej.

Członkiem wspierającym może być osoba prawna lub fizyczna, która zadeklaruje poparcie finansowe lub wniesie istotny wkład w pracę Stowarzyszenia. Członkowie wspierający i honorowi nie mają czynnego i biernego prawa wyborczego do władz Stowarzyszenia.

Euroregion Glacensis obejmuje po stronie polskiej 34 gminy i 2 powiaty z województwa dolnośląskiego.

Po stronie czeskiej w skład euroregionu wchodzi 97 gmin (gminy czeskie są pod względem powierzchni znacznie mniejszymi jednostkami niż gminy polskie i niejednokrotnie obejmują tylko jedną miejscowość). Ponadto członkami są także cztery stowarzyszenia gminne i trzy urzędy wojewódzkie.

Małe projekty euroregionalne

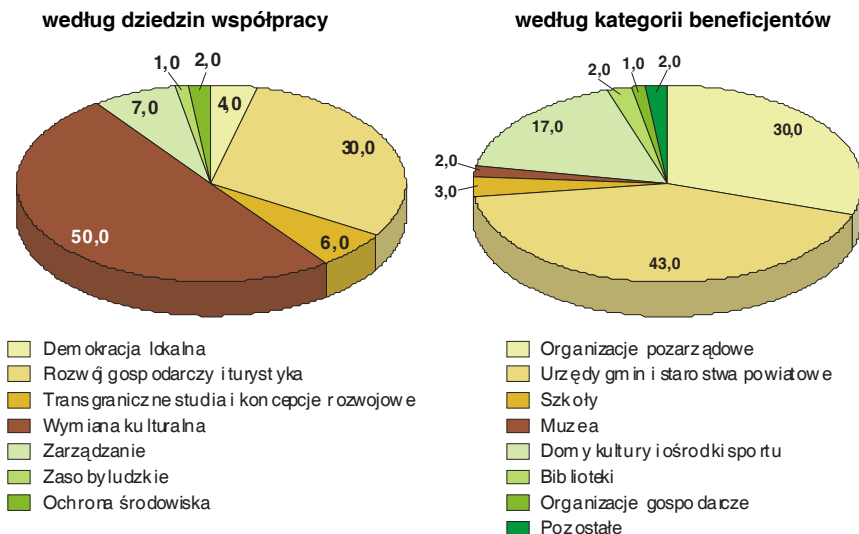
W polskiej części Euroregionu Glacensis zrealizowano 100 tzw. „małych projektów” dofinansowanych z programu PHARE CBC (sumaryczne ich zestawienie w układzie poszczególnych edycji programu Phare prezentuje tablica 3.1 na str. 34). Łączna kwota dofinansowania wyniosła 616,9 tys. euro. Średnia kwota dofinansowania jednego projektu wyniosła około 6,2 tys. euro.

Strukturę zrealizowanych projektów według dziedzin współpracy⁸ oraz kategorii beneficjentów ukazuje wykres 4.5.

---

⁸ Unia Europejska określiła w celach programu dziedziny współpracy transgranicznej, które uznano za priorytetowe (patrz str. 38). W niektórych przypadkach przyporządkowanie projektu do danej dziedziny było trudne ze względu na szerokie jego oddziaływanie i miało charakter arbitralny.

Wykres 4.5. Małe projekty dofinansowane z programu PHARE CBC w polskiej części Euroregionu Glacensis

Źródło: opracowanie własne.

Dokładnie połowę zrealizowanych projektów stanowiły imprezy kulturalne i sportowe takie jak: spotkania różnych grup społecznych, wyznaniowych, gmin partnerskich itp., zawody sportowe, obchody rocznic. Drugą pod względem liczebności grupą projektów były przedsięwzięcia mające na celu rozwój gospodarczy i turystyczny (30%). Projekty z pozostałych dziedzin określonych w celach funduszu stanowiły niewielki odsetek.

Beneficjentami (instytucjami realizującymi projekty) najczęściej były urzędy gminne i starostwa powiatowe (43 projekty). Drugą grupą były stowarzyszenia, fundacje, związki itp. nazwane umownie „organizacjami pozarządowymi”. Trzecią grupę beneficjentów stanowiły domy kultury i ośrodki sportu.

W ramach programu INTERREG III A w polskiej części euroregionu zatwierdzono 78 mikroprojektów (stan w listopadzie 2007 r.). Łączna kwota dofinansowania wyniosła 2159,1 tys. złotych (525088 euro).

Liczba beneficjentów – samorządów gminnych, powiatowych i jednostek im podległych oraz innych instytucji o charakterze „non profit”, korzystających z dofinansowania była zróżnicowana terytorialnie. Spośród 36 gmin i powiatów będących aktualnie członkami polskiej części Euroregionu Glacensis 9 członków nie zrealizowało dotychczas żadnego tzw. „małego projektu euroregionalnego” dofinansowanego z funduszy unijnych, natomiast na kilku obszarach zrealizowano ich więcej niż 10. Kilkanaście projektów zostało zrealizowanych przez stowarzyszenia gmin, przedsięwzięcia te miały zasięg ponadgminny. Terytorialne rozmieszczenie beneficjentów obu programów w polskiej części euroregionu przedstawiono na kartogramie 17.

W czeskiej części euroregionu zatwierdzono 110 projektów, dofinansowanych kwotą 846,4 tys. euro.

Na realizację programów EWT (Europejska Wspólnota Terytorialna) dla polskiej części euroregionu zaplanowano 5 mln euro, a dla części czeskiej 6,97 mln euro.

Bariery współpracy

Wśród najistotniejszych barier współpracy transgranicznej przedstawiciele polskiego sekretariatu euroregionu wymienili:

- przedłużające się procedury otwierania przejść granicznych,
- zmiany zasad w trakcie funkcjonowania programów pomocowych,
- zbyt skomplikowane procedury biurokratyczne zniechęcające beneficjentów do korzystania ze środków pomocowych,
- nieterminowe wywiązywanie się z powierzonych czynności i zobowiązań przez instytucje wdrażające programy,
- stosowanie zasady refundacji w przypadku projektów finansowanych z INTERREG III A, powodujące prawie całkowity spadek aktywności sektora organizacji pozarządowych.

Podstawowe wskaźniki i informacje statystyczne (stan w 2006 r.)

- polska część euroregionu była większa zarówno pod względem powierzchni (64,9%), jak i ludności (64,3%),
- poziom zurbanizowania mierzony odsetkiem ludności miejskiej był wyższy po stronie czeskiej,
- liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn była wyższa po stronie polskiej,
- struktura wiekowa ludności po obu stronach granicy była podobna,
- przyrost naturalny w części czeskiej był dodatni, natomiast w części polskiej ujemny, tj. liczba zgonów przewyższyła liczbę urodzeń żywych; wyższa była także umieralność niemowląt,
- po obu stronach granicy odpływ ludności z obszarów objętych współpracą przewyższał napływ,
- wielkość zasobów mieszkaniowych w przeliczeniu na 1000 osób była identyczna w obu częściach euroregionu,
- w 2006 r. w czeskiej części oddano do użytku relatywnie więcej mieszkań niż w części polskiej,
- liczba ludności przypadająca na jedną aptekę i punkt apteczny była zbliżona w obu częściach,
- sieć kin w czeskiej części była znacznie lepiej rozwinięta, także liczba placówek muzealnych była znacznie większa niż w części polskiej.

**TABL. 4.40. POWIERZCHNIA I LUDNOŚĆ W EUROREGIONIE GLACENSIS
W 2006 R.**
Stan w dniu 31 XII
AREA AND POPULATION IN GLACENSIS EUROREGION IN 2006
As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE <i>SPECIFICATION</i>	Powierzchnia w km ² <i>Area in km²</i>	Ludność <i>Population</i>			Kobiety na 100 mężczyzn <i>Females per 100 males</i>
		w liczbach bezwzględ- nych <i>in absolute numbers</i>	w miastach w % ogółu ludności <i>in urban areas in % of total popu- lation</i>	na 1 km ² <i>per 1 km²</i>	
STRONA: <i>PART:</i>					
Polska ..... <i>Polish</i>	3308	511996	74,4	154,8	110,0
Czeska ..... <i>Czech</i>	1792	284343	87,3	158,7	105,4

**TABL. 4.41. LUDNOŚĆ WEDŁUG GRUP WIEKU W EUROREGIONIE GLACENSIS
W 2006 R.**
Stan w dniu 31 XII
POPULATION BY AGE IN GLACENSIS EUROREGION IN 2006
As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE <i>SPECIFICATION</i>	Ogółem <i>Total</i>	Poniżej 15 lat <i>Below 15 years</i>	15-64	65 lat i więcej <i>65 years and more</i>
		w % ogółu ludności <i>in % of total population</i>		
STRONA: <i>PART:</i>				
Polska ..... <i>Polish</i>	511996	13,9	71,0	15,1
Czeska ..... <i>Czech</i>	284343	15,0	70,6	14,4

TABL. 4.42. RUCH NATURALNY LUDNOŚCI I SALDO MIGRACJI W EUROREGIONIE GLACENSIS W 2006 R.
VITAL STATISTICS AND NET MIGRATION IN GLACENSIS EUROREGION IN 2006

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Urodzenia żywe <i>Live births</i>	Zgony <i>Deaths</i>		Przyrost naturalny <i>Natural increase</i>	Małżeństwa <i>Marriages</i>	Saldo migracji <i>Net migration</i>
		ogółem <i>total</i>	w tym niemowląt ^a <i>of which infants^a</i>			
			na 1000 ludności <i>per 1000 population</i>			
<i>STRONA: PART:</i>						
Polska ..... <i>Polish</i>	8,3	11,6	7,2	-3,3	5,4	-3,5
Czeska ..... <i>Czech</i>	10,5	9,7	2,4	0,8	5,0	-2,2

a Na 1000 urodzeń żywych.

a *Per 1000 live births.*

TABL. 4.43. RUCH TURYSTYCZNY W EUROREGIONIE GLACENSIS W 2006 R.
TOURIST TRAFFIC IN GLACENSIS EUROREGION IN 2006

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Miejsca noclego- we ^a na 100 ludności ^b <i>Number of beds^a per 100 population^b</i>	Udzielone noclegi na 100 ludności ^c <i>Nights spent (overnight stay) per 100 popula- tion^c</i>	Korzystający z noclegów na 100 ludności ^d <i>Tourists accom- modated per 100 population^d</i>	Turyści zagra- niczni korzystają- cy z noclegów na 100 korzysta- jących ogółem <i>Foreign tourists accommodated per 100 tourists accommodated</i>
<i>STRONA: PART:</i>				
Polska ..... <i>Polish</i>	1,6	163,5	50,6	13,7
Czeska ..... <i>Czech</i>	7,7	.	.	.

a Stan w dniu 31 VII. b Wskaźnik funkcji turystycznej według Baretje'a. c Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Charvata. d Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Schneidera.

a *As of 31 VII. b Tourist function index by Baretje. c Tourist traffic intensity index by Charvat. d Tourist traffic intensity index by Schneider.*

TABL. 4.44. ZASOBY MIESZKANIOWE W EUROREGIONIE GLACENSIS W 2006 R. ^a
Stan w dniu 31 XII
DWELLING STOCKS IN GLACENSIS EUROREGION IN 2006 ^a
As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Mieszkania Dwellings	Przeciętna liczba osób Average number of persons		Przeciętna powierzchnia użytkowa ^b Average usable floor space ^b		Mieszkania na 1000 ludności Dwellings per 1000 population
		na mieszkanie per dwelling	na izbę per room	mieszkania per dwelling	na 1 osobę per person	
				w m ²	in m ²	
STRONA: PART:						
Polska ..... Polish	190057	2,7	0,8	62,2	23,1	371,2
Czeska ..... Czech	106594	2,7	1,0	48,9	18,1	370,8

a Strona czeska – dane ze spisu ludności, stan w dniu 1 III 2001 r. b Strona czeska – powierzchnia mieszkalna, tj. izby o powierzchni 8 m² i więcej oraz część powierzchni kuchni przekraczająca 12 m².

a The Czech part – results of the census, as of 1 III 2001. b Czech Part – living area: rooms with an area 8 m² and more and part of the floor of the kitchen having the area 12 m² and more.

TABL. 4.45. MIESZKANIA ODDANE DO UŻYTKOWANIA W EUROREGIONIE GLACENSIS W 2006 R.
DWELLINGS COMPLETED IN GLACENSIS EUROREGION IN 2006

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Ogółem Total	Na 1000 ludności Per 1000 population	Na 1000 zawartych małżeństw Per 1000 marriages contracted
STRONA: PART:			
Polska ..... Polish	697	1,4	250
Czeska ..... Czech	516	1,8	361

TABL. 4.46. APTEKI I PUNKTY APTECZNE^{ab} W EUROREGIONIE GLACENSIS W 2006 R.
 Stan w dniu 31 XII
PHARMACIES AND PHARMACEUTICAL OUTLETS^{ab} IN GLACENSIS EUROREGION IN 2006
 As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Apteki i punkty apteczne Pharmacies and pharmaceutical outlets	Ludność na 1 aptekę i punkt apteczny Population per pharmacy and pharmaceutical outlet
STRONA: PART:		
Polska	152	3368
Polish		
Czeska	84	3388
Czech		

a Strona polska – bez aptek szpitalnych w stacjonarnych zakładach opieki zdrowotnej, działających na potrzeby tych zakładów. b Strona czeska – dane za rok 2005.

a Polish part – excluding hospital's pharmacies in in-patient health care facilities, operated for the needs of these. b Czech part – data concern 2005.

TABL. 4.47. KINA STAŁE I MUZEA W EUROREGIONIE GLACENSIS W 2006 R.
 Stan w dniu 31 XII
FIXED CINEMAS AND MUSEUMS IN GLACENSIS EUROREGION IN 2006
 As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Kina Cinemas	Liczba ludności na 1 kino Population per cinema	Muzea Museums
STRONA: PART:			
Polska	14	36571,1	8
Polish			
Czeska	29	9814,4	42
Czech			

✉ Ważniejsze adresy***Po stronie polskiej:***

Euroregion Glacensis
ul. Łukasiewicza 4a/2
57-300 Kłodzko
tel.(74) 8677130
e-mail: eg@euroregion-glacensis.ng.pl
www.euroregion-glacensis.ng.pl

Po stronie czeskiej:

Sekretariat Euroregionu Glacensis
Panská 1492
51601 Rychnov n. Kněžnou
tel./fax +420/494/531054
e-mail: info@euro-glacensis.cz
www.euro-glacensis.cz

Mapa 8. Euroregion Glacensis w 2007 r.
Stan w dniu 6 IV

Granice

- państw
- województw i okręgów
- powiatów
- gmin

Obszar

- Euroregionu
- należący do dwóch euroregionów

Euroregion Glacensis

Strona polska

Gminy:

1. Bardo	13. Kłodzko – w	25. Stoszowice
2. Bielawa	14. Kondratowice	26. Stronie Śląskie
3. Boguszów Gorce	15. Kudowa Zdrój	27. Strzelin
4. Bystrzyca Kłodzka	16. Łądek Zdrój	28. Szczawno-Zdrój
5. Ciepłowody	17. Lewin Kłodzki	29. Szczytna
6. Czarny Bór	18. Mieroszów	30. Walim
7. Duszniki Zdrój	19. Międzyzylesie	31. Wałbrzych
8. Dzierżoniów – m	20. Nowa Ruda – m	32. Ząbkowice Śląskie
9. Głuszycza	21. Nowa Ruda – w	33. Ziębice
10. Jedlina-Zdrój	22. Polanica Zdrój	34. Złoty Stok
11. Kamieniec Ząbkowicki	23. Przeworno	
12. Kłodzko – m	24. Radków	

Powiaty:

35. Kłodzki	36. Ząbkowicki

Strona czeska

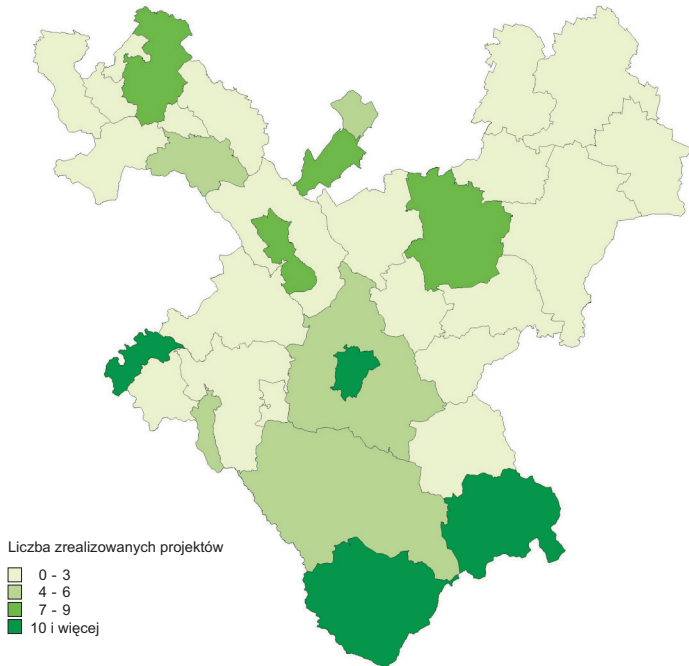
Miasta i gminy:

1. Bačetín	34. Janov	67. Provodov - Šonov
2. Bartošovice v Orlických horách	35. Jaroměř	68. Říčky v Orlických horách
3. Batňovice	36. Javornice	69. Rokytnice v Orlických horách
4. Bělá nad Sítavou	37. Kostelec nad Orlicí	70. Rychnov nad Kněžnou
5. Benecko	38. Kounov	71. Sedloňov
6. Bernartice	39. Králík	72. Skuhrov nad Bělou
7. Bílá Voda u Javorníka	40. Královce	73. Stalina nad Úpou
8. Bohdašín	41. Krchleby	74. Slatina nad Zdobnicí
9. Borová	42. Křinice	75. Sněžné
10. Bohuslavice nad Metují	43. Kuks	76. Solnice
11. Borovnice	44. Kvasiny	77. Šonov u Broumova
12. Brandýs nad Orlicí	45. Lampertice	78. Špindlerův Mlýn
13. Broumov	46. Lanškroun	79. Studnice
14. Bystré	47. Lavičné	80. Svidnice
15. Chleny	48. Letohrad	81. Synkov-Slemeno
16. Chlístov	49. Lhoty u Potštejna	82. Třebechovice pod Orebem
17. Chlumec nad Orlicí	50. Liberk	83. Trutnov
18. Čenkovice	51. Litomyšl	84. Týniště nad Orlicí
19. Čermná nad Orlicí	52. Lukovice	85. Ústí nad Orlicí
20. Červená Hora	53. Machov	86. Val
21. Červený Kostelec	54. Náchod	87. Vamberk
22. Česká Skalice	55. Nové Město nad Metují	88. Velké Poříčí
23. Česká Třebová	56. Nový Hrádek	89. Vrbice
24. České Meziříčí	57. Ohnišov	90. Vysokov
25. Deštné v Orlických horách	58. Olešnice v Orlických horách	91. Záměl
26. Dobré	59. Opočno	92. Žernov
27. Dobřany	60. Orlické Záhoří	93. Žacléř
28. Dobruška	61. Osečnice	94. Žamberk
29. Dvůr Králové nad Labem	62. Pěčín	95. Zdobnice
30. Horní Adršpach	63. Podbřezí	96. Zlatá Olešnice
31. Hostinné	64. Police nad Metují	97. Zlaté Hory
32. Hradec-Nová Ves	65. Proseč	
33. Jablonné nad Orlicí	66. Prostřední Lánov	

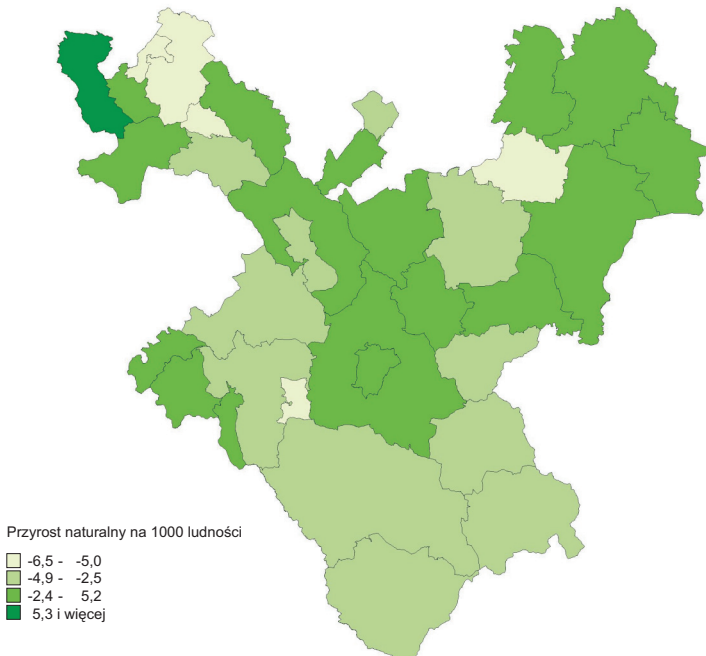
Inni członkowie:

98. Pardubický kraj
99. Královéhradecký kraj
100. Olomoucký kraj (okres Šumperk, Jeseník)
101. Dobrovolný svazek obcí „Region Orlickie Hory”
102. Sdružení obcí Žacléřsko
103. Svazek obcí 1866
104. Dobrovolný svazek obcí Brodec

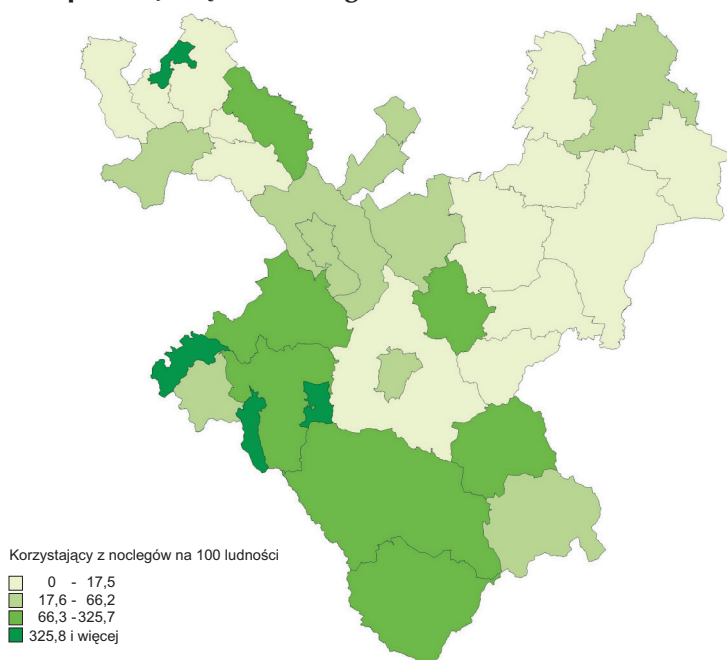
Kartogram 17. Małe projekty (Phare CBC, Interreg) w polskiej części Euroregionu Glacensis według gmin członków w latach 1996-2006

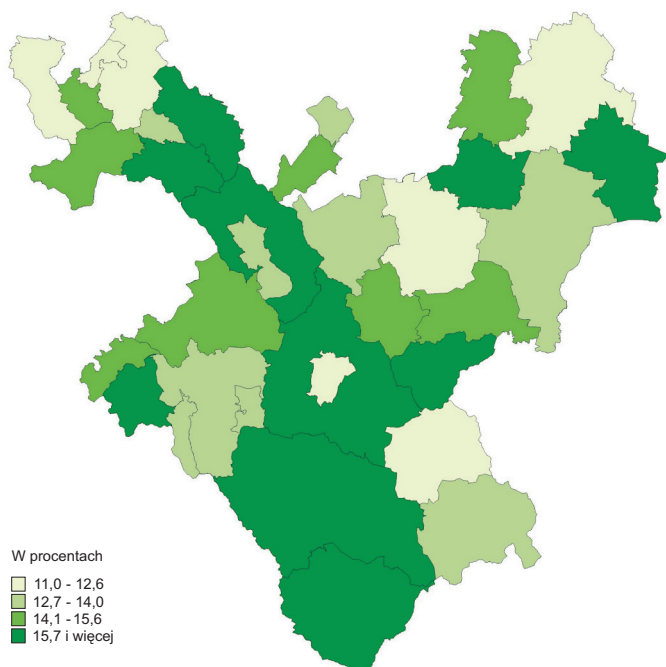
Kartogram 18. Przyrost naturalny na 1000 ludności w polskiej części Euroregionu Glacensis w 2006 r.

Kartogram 19. Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Schneidera w polskiej części Euroregionu Glacensis w 2006 r.

Kartogram 20. Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku 15-64 lata w polskiej części Euroregionu Glacensis w 2006 r.

4.2.2. Euroregion Pradziad

Utworzenie euroregionu

Umowa ramowa o utworzeniu polsko-czeskiego Euroregionu Pradziad została podpisana 2 lipca 1997 roku w Jeseniku. Umowę ze strony polskiej podpisały Stowarzyszenie Rozwoju Gmin Dorzecza Osobłogi i Unia Turystyczna Ziemi Nyskiej, a ze strony czeskiej stowarzyszenia gmin z terenu powiatów Bruntal i Jeseník. Obecnie gminy i powiaty polskie, będące członkami euroregionu, są zrzeszone w Stowarzyszeniu Gmin Polskich Euroregionu Pradziad.

Struktura organów

Euroregion Pradziad ma strukturę różniącą się od struktur organizacyjnych przyjętych w innych euroregionach. Jego organy dzielą się na organy wspólne dla obu części narodowych i organy odrębne poszczególnych części narodowych (polskiej i czeskiej).

Organami wspólnymi są parlament euroregionu i prezydium euroregionu.

Parlament jest najwyższym organem euroregionu. W jego skład wchodzi 34 delegatów, po 17 reprezentujących poszczególne części narodowe. Każda strona spośród swoich delegatów wybiera przewodniczącego i dwóch wiceprzewodniczących.

Prezydium euroregionu liczy 6 osób i jest tworzone przez 3 członków parlamentu (przewodniczący i dwóch wiceprzewodniczących, którzy automatycznie zostają członkami prezydium) z każdej narodowej części euroregionu. Prezydium wybiera ze swego grona przewodniczącego na jeden rok, z zachowaniem zasady przemienności kadencji każdej ze stron. Prezydium – między posiedzeniami parlamentu – jest organem decydującym i reprezentującym euroregion.

Organami części narodowych są takie same po polskiej i po czeskiej stronie. Obejmują one:

- walne zgromadzenie polskiej części euroregionu i walne zgromadzenie czeskiej części euroregionu,
- radę polskiej części euroregionu i radę czeskiej części euroregionu,
- komisję rewizyjną (polską i czeską),
- sekretarza (polskiego i czeskiego),
- grupy robocze (polskie i czeskie).

W skład walnego zgromadzenia wchodzi przedstawiciele samorządów członkowskich euroregionu. Do wyłącznej kompetencji walnego zgromadzenia należy m.in. wybór rady i komisji rewizyjnej, przyjmowanie głównych zadań i celów, ustalenie wysokości składek członkowskich. Po zmianach statutowych rolę walnego zgromadzenia polskiej części euroregionu pełni Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia Gmin Polskich Euroregionu Pradziad.

Rada liczy 17 osób i jest organem wykonawczym. Członkowie rady są jednocześnie członkami parlamentu euroregionu. Przewodniczący i dwóch wiceprzewodniczących rady są jednocześnie członkami prezydium euroregionu. Do głównych zadań rady należy przygotowanie posiedzeń walnego zgromadzenia i wykonywanie jego uchwał, opracowywanie i przedstawianie walnemu zgromadzeniu preliminarza budżetu na rok następny oraz sprawozdań i bilansów za rok poprzedni, mianowanie sekretarza i powoływanie grup roboczych. W skład rady polskiej części euroregionu obok wybranych w wyborach przedstawicieli samorządów członkowskich wchodzi przedstawiciele stowarzyszeń założycielskich. Wykonawcze funkcje rady przejął po stronie polskiej Zarząd SGPEP.

Komisja rewizyjna składa się z 3 członków wybieranych przez walne zgromadzenie. Dokonuje ona oceny działalności rady i przedkłada walnemu zgromadzeniu sprawozdania wraz z wnioskami.

Sekretarz realizuje zadania administracyjne związane z działalnością organów narodowej części euroregionu. Siedzibą sekretariatu czeskiej części euroregionu jest Vrbno p. Pradziadem, a polskiej części Prudnik, który jest obecnie siedzibą władz powiatu.

Grupy robocze przygotowują projekty zadań przewidzianych do realizacji i wykonują zadania zlecone przez radę. Obecnie funkcjonuje 6 grup roboczych ds.:

- turystyki,
- współpracy gospodarczej,
- odnowy wsi,
- społecznych, oświaty, kultury i sportu,
- ochrony środowiska i przeciwdziałania klęskom żywiołowym,
- inicjatywy wspólnotowej INTERREG.

Członkowie

Zgodnie ze statutem w euroregionie rozróżnia się trzy grupy członków: zwyczajni, wspierający i honorowi.

Pierwszą grupę tworzą sygnatariusze umowy o utworzeniu euroregionu, a w skład drugiej grupy wchodzi członkowie, którzy przystąpili do euroregionu już po jego utworzeniu. Członkowie obu grup mają takie same uprawnienia.

Euroregion Pradziad obejmuje po stronie polskiej 29 gmin i 3 powiaty z województwa opolskiego. Polska część euroregionu w 2006 r. liczyła 4186 km² i zamieszkiwana była przez 628,2 tys. osób.

Po stronie czeskiej w skład euroregionu wchodzi 74 gminy. Ta część euroregionu ma 1878 km² powierzchni i liczy 131,6 tys. mieszkańców.

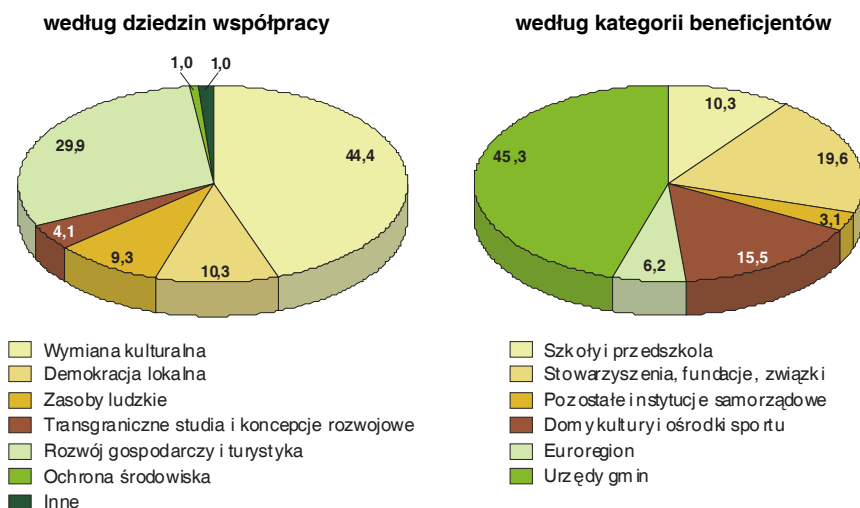
Małe projekty euroregionalne

Możliwość skorzystania ze środków Funduszu Małych Projektów programu PHARE CBC pojawiła się w polskiej części Euroregionu Pradziad pod koniec

1999 r. Łącznie w ramach sześciu dostępnych edycji programu zrealizowano 97 projektów (sumaryczne ich zestawienie w układzie poszczególnych edycji programu Phare prezentuje tablica 3.1). Ogólna kwota ich dofinansowania wyniosła 568,9 tys. euro. Wykorzystanie udostępnionych środków przez beneficjentów – samorządy gminne, powiatowe i jednostki im podległe oraz inne instytucje o charakterze „non profit” – wyniosło 93,9% [Rozwój 2007]. Średnia kwota dofinansowania przypadająca na jeden projekt wyniosła ok. 5,9 tys. euro.

Strukturę zrealizowanych projektów według dziedzin współpracy⁹ oraz kategorii beneficjentów ukazuje wykres 4.6.

Wykres 4.6. Małe projekty dofinansowane z programu PHARE CBC w polskiej części Euroregionu Pradziad

Źródło: L. Roszkowska, R. Roszkowski „Rozwój współpracy transgranicznej na granicach Polski na przykładzie Euroregionu Pradziad”.

Największy udział wśród zrealizowanych projektów miały przedsięwzięcia związane z szeroko rozumianą wymianą kulturalną oraz rozwojem gospodarczym i turystyką.

Realizatorami projektów były instytucje różnego typu. Najliczniejszą grupę stanowiły urzędy gmin (45,3%). Kolejnymi, pod względem liczby zrealizowanych projektów kategoriami beneficjentów były „stowarzyszenia, fundacje, związki” oraz „domy kultury i ośrodki sportu”.

Strona czeska euroregionu realizowała w ramach Funduszu Małych Projektów przedsięwzięcia w podobnej skali i ilości. Nie dysponuje ona jednak kompletną in-

⁹ Komisja Europejska określiła w celach programu dziedziny współpracy transgranicznej, które uznano za priorytetowe (patrz str. 38).

formacją na ten temat [Rozwój 2007]. W latach 2001-2003 zrealizowano 34 małe projekty dofinansowane kwotą 275,8 tys euro.

W ramach programu INTERREG III A, działania 2.2 „Wspieranie inicjatyw lokalnych” zwanego Funduszem Mikroprojektów, w polskiej części euroregionu zatwierdzono 63 mikroprojekty. Łączna kwota dofinansowania wyniosła 2158,8 tys. złotych (stan w dniu 27 lipca 2007).

Liczba beneficjentów korzystających z dofinansowania z obu funduszy była zróżnicowana terytorialnie. Spośród 32 członków zwyczajnych polskiej części euroregionu 4 nie skorzystało z dofinansowania, 25 zrealizowało od 1 do 9 projektów, a 3 od 14 do 24. Największą liczbę projektów (24) zrealizowali beneficjenci z gminy Prudnik.

Terytorialne rozmieszczenie beneficjentów obu programów w polskiej części euroregionu przedstawiono na kartogramie 21.

W czeskiej części euroregionu w ramach INTERREG III A zrealizowano 80 mikroprojektów dofinansowanych łącznie kwotą 15902,3 tys. Kč.

W ramach programów EWT (Europejska Wspólnota Terytorialna) na lata 2007-2013 dla polskiej części Euroregionu Pradziad zaplanowano na dofinansowanie mikroprojektów kwotę 5 mln euro.

Bariery współpracy

Wśród najistotniejszych barier współpracy transgranicznej przedstawiciele polskiego biura euroregionu wymienili:

- trudności ze znalezieniem partnera po stronie czeskiej, wynikające z różnic w podziale administracyjnym (gminy czeskie są kilkakrotnie mniejsze od polskich) oraz dysproporcji w liczbie ludności i potencjale ekonomicznym w obu częściach euroregionu (strona polska ok. 632 tys. osób, strona czeska ok. 133 tys. osób),
- skomplikowane procedury pozyskiwania funduszy unijnych utrudniające lub wręcz uniemożliwiające dostęp do nich niewielkim instytucjom (np. stowarzyszeniom, szkołom),
- brak ujednoliconej procedury realizacji projektów w poszczególnych częściach krajowych euroregionu (inna w Polsce, inna w Czechach),
- bariera językowa w kontaktach profesjonalnych,
- słaba infrastruktura drogowa i turystyczna, zwłaszcza po stronie polskiej.

Podstawowe wskaźniki i informacje statystyczne (stan w 2006 r.)

- polska część euroregionu była przeszło dwukrotnie większa od czeskiej pod względem powierzchni i zamieszkiwało ją prawie pięciokrotnie więcej ludzi,
- poziom zurbanizowania mierzony odsetkiem ludności miejskiej był po stronie czeskiej nieco wyższy niż po stronie polskiej,
- gęstość zaludnienia była po stronie czeskiej przeszło dwukrotnie niższa niż po stronie polskiej,

- w polskiej części na 100 mężczyzn przypadało więcej kobiet niż po stronie czeskiej,
- struktura wiekowa ludności po obu stronach granicy była podobna,
- przyrost naturalny w obu częściach euroregionu był ujemny,
- w ruchu migracyjnym w obu częściach euroregionu przeważał odpływ,
- liczba mieszkań przypadająca na 1000 osób była nieco większa po stronie czeskiej,
- sieć aptek i punktów aptecznych była lepiej rozwinięta po stronie polskiej,
- średnia liczba ludności przypadająca na jedno kino była po stronie polskiej pięciokrotnie większa.

TABL. 4.48. POWIERZCHNIA I LUDNOŚĆ W EUROREGIONIE PRADZIAD W 2006 R.
Stan w dniu 31 XII
AREA AND POPULATION IN PRADZIAD EUROREGION IN 2006
As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Powierzchnia w km ² Area in km ²	Ludność Population			Kobiety na 100 mężczyzn Females per 100 males
		w liczbach bezwzględ- nych in absolute numbers	w miastach w % ogółu ludności in urban areas in % of total popu- lation	na 1 km ² per 1 km ²	
STRONA: PART:					
Polska ..... Polish	4186	628238	65,1	150,1	107,7
Czeska ..... Czech	1878	131583	68,0	70,0	102,8

TABL. 4.49. LUDNOŚĆ WEDŁUG GRUP WIEKU W EUROREGIONIE PRADZIAD W 2006 R.
Stan w dniu 31 XII
POPULATION BY AGE IN PRADZIAD EUROREGION IN 2006
As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Ogółem Total	Poniżej 15 lat Below 15 years	15-64	65 lat i więcej 65 years and more
		w % ogółu ludności in % of total population		
STRONA: PART:				
Polska ..... Polish	628238	14,5	71,8	13,7
Czeska ..... Czech	131583	15,1	72,4	12,5

TABL. 4.50. RUCH NATURALNY LUDNOŚCI I SALDO MIGRACJI W EUROREGIONIE PRADZIAD W 2006 R.
VITAL STATISTICS AND NET MIGRATION IN PRADZIAD EUROREGION IN 2006

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Urodzenia żywe Live births	Zgony Deaths		Przyrost naturalny Natural increase	Małżeństwa Marriages	Saldo migracji Net migration
		ogółem total	w tym niemowląt ^a of which infants ^a			
		na 1000 ludności		per 1000 population		
STRONA: PART:						
Polska	8,4	9,0	6,7	-0,7	5,5	-5,1
Polish						
Czeska	9,4	10,1	4,8	-0,1	4,4	-3,1
Czech						

a Na 1000 urodzeń żywych.

a Per 1000 live births.

TABL. 4.51. RUCH TURYSTYCZNY W EUROREGIONIE PRADZIAD W 2006 R.
TOURIST TRAFFIC IN PRADZIAD EUROREGION IN 2006

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Miejsca noclegowe ^a na 100 ludności ^b Number of beds ^a per 100 population ^b	Udzielone noclegi na 100 ludności ^c Nights spent (overnight stay) per 100 population ^c	Korzystający z noclegów na 100 ludności ^d Tourists accommodated per 100 population ^d	Turyści zagraniczni korzystający z noclegów na 100 korzystających ogółem Foreign tourists accommodated per 100 tourists accommodated
STRONA: PART:				
Polska	0,8	62,2	22,7	16,5
Polish				
Czeska	8,8	.	.	.
Czech				

a Stan w dniu 31 VII. b Wskaźnik funkcji turystycznej według Baretje'a. c Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Charvata. d Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Schneidera.

a As of 31 VII. b Tourist function index by Baretje. c Tourist traffic intensity index by Charvat. d Tourist traffic intensity index by Schneider.

TABL. 4.52. **ZASOBY MIESZKANIOWE W EUROREGIONIE PRADZIAD W 2006 R.** ^a
Stan w dniu 31 XII
DWELLING STOCKS IN PRADZIAD EUROREGION IN 2006 ^a
As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Mieszkania Dwellings	Przeciętna liczba osób Average number of persons		Przeciętna powierzchnia użytkowa ^b Average usable floor space ^b		Mieszkania na 1000 ludności Dwellings per 1000 population
		na mieszkanie per dwelling	na izbę per room	mieszkania per dwelling	na 1 osobę per person	
				w m ²	in m ²	
<i>STRONA: PART:</i>						
Polska ..... Polish	209512	3,0	0,8	72,2	24,1	333,5
Czeska ..... Czech	47135	2,9	1,0	50,7	17,8	351,5

a Strona czeska – dane ze spisu ludności, stan w dniu 1 III 2001 r. b Strona czeska – powierzchnia mieszkalna, tj. izby o powierzchni 8 m² i więcej oraz część powierzchni kuchni przekraczająca 12 m².

a The Czech part – results of the census, as of 1 III 2001. b Czech Part – living area: rooms with an area 8 m² and more and part of the floor of the kitchen having the area 12 m² and more.

TABL. 4.53. **MIESZKANIA ODDANE DO UŻYTKOWANIA W EUROREGIONIE PRADZIAD W 2006 R.**
DWELLINGS COMPLETED IN PRADZIAD EUROREGION IN 2006

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Ogółem Total	Na 1000 ludności Per 1000 population	Na 1000 zawartych małżeństw Per 1000 marriages contracted
<i>STRONA: PART:</i>			
Polska ..... Polish	919	1,5	268
Czeska ..... Czech	215	1,6	367

TABL. 4.54. **APTEKI I PUNKTY APTECZNE^{ab} W EUROREGIONIE PRADZIAD W 2006 R.**
 Stan w dniu 31 XII
PHARMACIES AND PHARMACEUTICAL OUTLETS^{ab} IN PRADZIAD
EUROREGION IN 2006
 As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Apteki i punkty apteczne <i>Pharmacies and pharmaceutical outlets</i>	Ludność na 1 aptekę i punkt apteczny <i>Population per pharmacy and pharmaceutical outlet</i>
<i>STRONA:</i>		
<i>PART:</i>		
Polska	197	3189
<i>Polish</i>		
Czeska	26	5072
<i>Czech</i>		

a Strona polska – bez aptek szpitalnych w stacjonarnych zakładach opieki zdrowotnej, działających na potrzeby tych zakładów. b Strona czeska – dane za rok 2005.

a *Polish part – excluding hospital's pharmacies in in-patient health care facilities, operated for the needs of these.* b *Czech part – data concern 2005.*

TABL. 4.55. **KINA STAŁE I MUZEA W EUROREGIONIE PRADZIAD W 2006 R.**
 Stan w dniu 31 XII
FIXED CINEMAS AND MUSEUMS IN PRADZIAD EUROREGION IN 2006
 As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Kina <i>Cinemas</i>	Liczba ludności na 1 kino <i>Population per cinema</i>	Muzea <i>Museums</i>
<i>STRONA:</i>			
<i>PART:</i>			
Polska	10	62823,8	8
<i>Polish</i>			
Czeska	11	11988,5	21
<i>Czech</i>			

Ważniejsze adresy

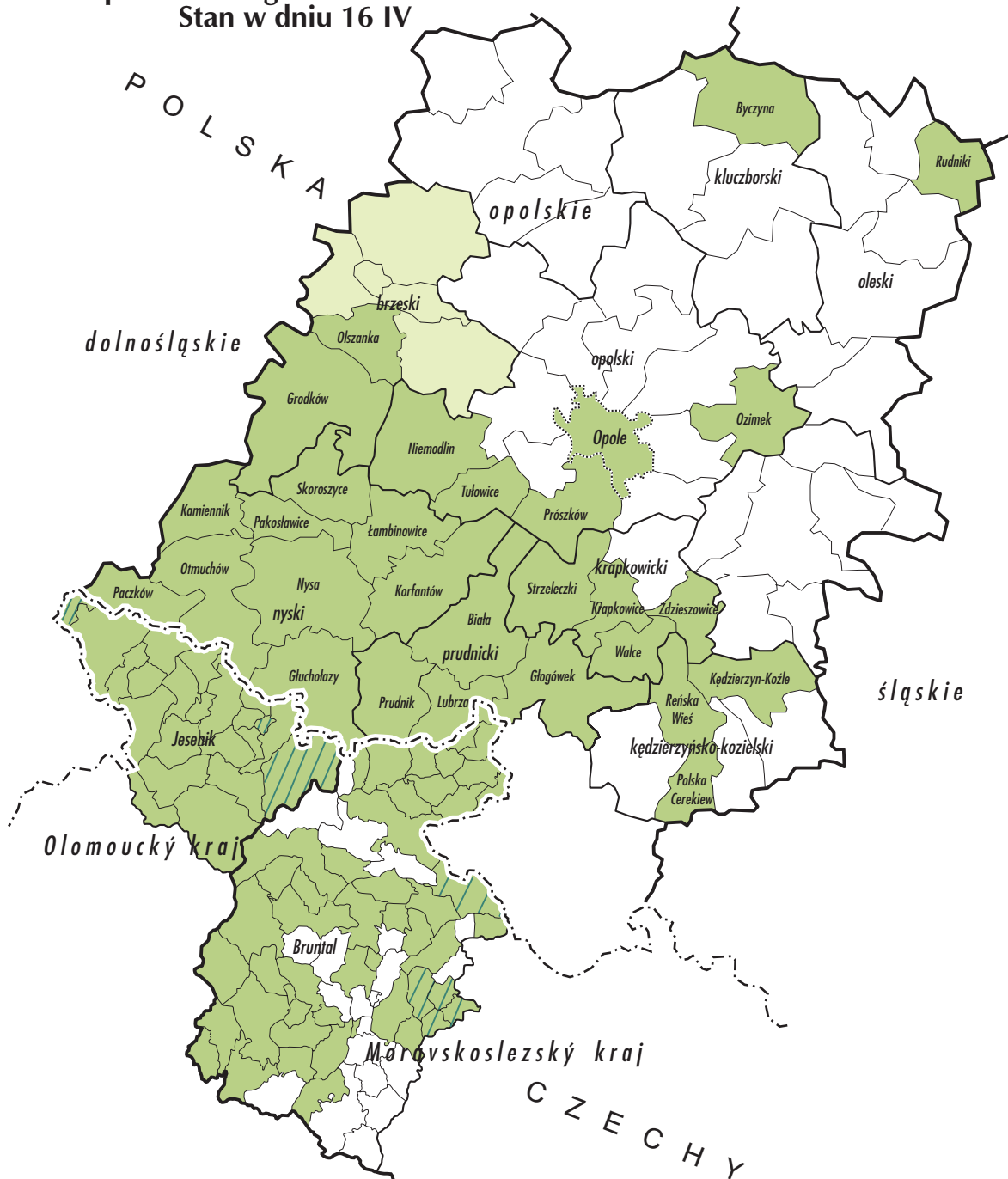
Siedziba polskiej części Euroregionu Pradziad:

Biuro Euroregionu Pradziad
 Rynek – Ratusz
 48-200 Prudnik
 tel./fax (077) 436 79 77, (077) 436 39 10
 e-mail: biuro@europradziad.pl
 www.europradziad.pl

Siedziba czeskiej części Euroregionu Pradziad:

Euroregion Praděd
 Nové doby 111
 Vrbno p.Pradědem 793 26
 tel./fax: 00420 554 75 10 56
 www.europraded.cz
 sekretariat@europraded.cz

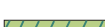
Mapa 9. Euroregion Pradziad w 2007 r. Stan w dniu 16 IV

Granice

- państw
- województw i okręgów
- miast na prawach powiatu
- powiatów
- gmin

Obszar Euroregionu

- miasta, gminy i powiaty - członkowie Euroregionu
- gminy nie będące członkami Euroregionu położone w powiatach należących do Euroregionu (strona polska)
- obszar należący do dwóch euroregionów

Euroregion Pradziad

Strona polska

Gminy:

1. Biąta	11. Łambinowice	21. Prószków
2. Byczyna	12. Niemodlin	22. Prudnik
3. Głogówek	13. Nysa	23. Reńska Wieś
4. Głuchołazy	14. Olszanka	24. Rudniki
5. Grodków	15. Opole	25. Skoroszyce
6. Kamiennik	16. Otmuchów	26. Strzeleccki
7. Kędzierzyn-Koźle	17. Ozimek	27. Tułowice
8. Korfantów	18. Paczków	28. Walce
9. Krapkowice	19. Pakořawice	29. Zdzieszowice
10. Lubrza	20. Polska Cerekiew	

Powiaty:

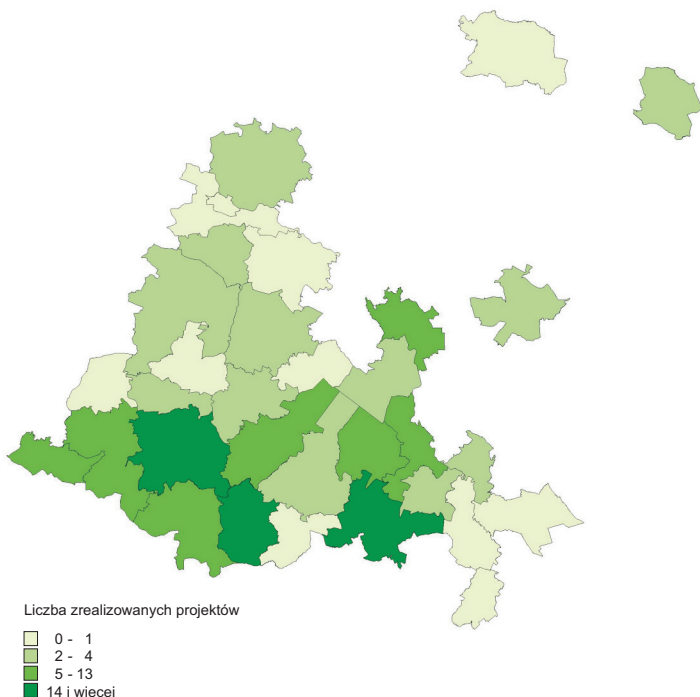
30. Brzeski
31. Nyski
32. Prudnicki

Strona czeska

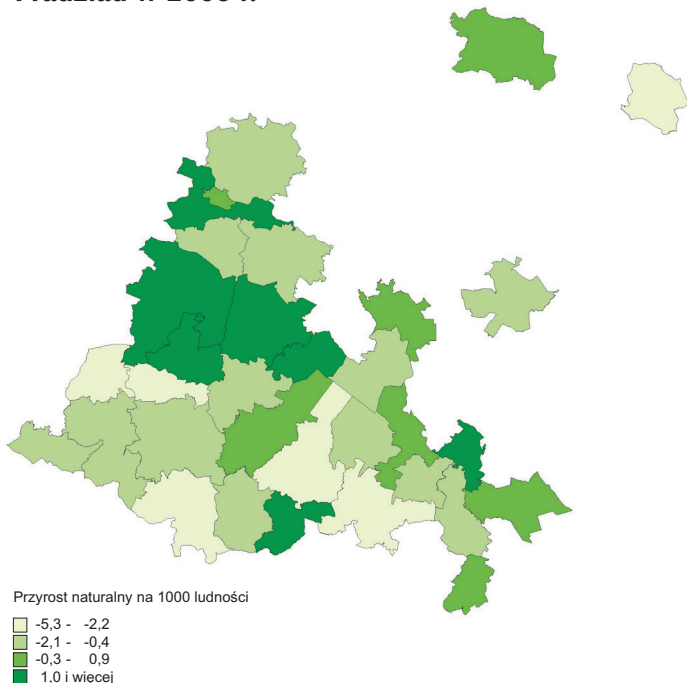
Miasta i gminy:

1. Andělská Hora	26. Karlovice	51. Slezské Pavlovice
2. Bělá pod Pradědem	27. Kobylá nad Vidnavkou	52. Slezské Rudoltice
3. Bernartice	28. Krasov	53. Stará Červená Voda
4. Bílá Voda	29. Krnov	54. Stará Ves
5. Bohušov	30. Leskovec n. Moravicí	55. Staré Heřminovy
6. Brantice	31. Lichnov	56. Supíkovice
7. Břidličná	32. Lipová-lázně	57. Světlá Hora
8. Bruntál	33. Liptáň	58. Svobodné Heřmanice
9. Čaková	34. Lomnice	59. Třemešná
10. Česká Ves	35. Ludvíkov	60. Tvrdkov
11. Černá Voda	36. Malá Morávka	61. Úhelná
12. Dětrichov nad Bystřicí	37. Malá Štáhle	62. Úvalno
13. Dívčí Hrad	38. Město Albrechtice	63. Valšov
14. Dolní Moravice	39. Mikulovice	64. Václavov u Bruntálu
15. Hlinka	40. Nová Pláň	65. Velká Kraš
16. Horní Benešov	41. Oborná	66. Velká Štáhle
17. Horní Město	42. Osoblaha	67. Velké Kunědice
18. Horní Životice	43. Ostružná	68. Vidnava
19. Hradec – Nová Ves	44. Písečná	69. Vlčice
20. Janov	45. Razová	70. Vrbno pod Pradědem
21. Javorník	46. Rusín	71. Vysoká
22. Jeseník	47. Rýmařov	72. Zátor
23. Jindřichov	48. Rýžoviště	73. Zlaté Hory
24. Jiřikov	49. Široká Niva	74. Žulová
25. Karlova Studánka	50. Skorořice	

Kartogram 21. Małe projekty (Phare CBC, Interreg) w polskiej części Euroregionu Pradziad według gmin członków w latach 1996-2006

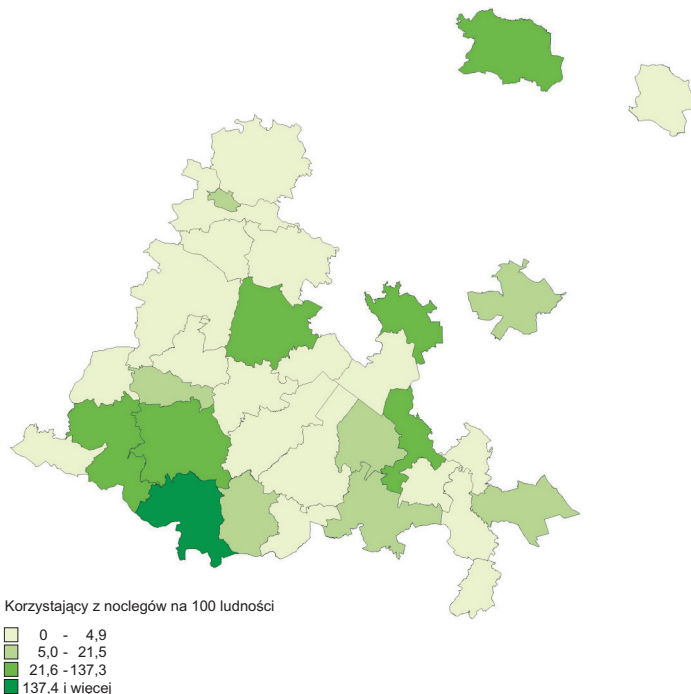

Kartogram 22. Przyrost naturalny na 1000 ludności w polskiej części Euroregionu Pradziad w 2006 r.

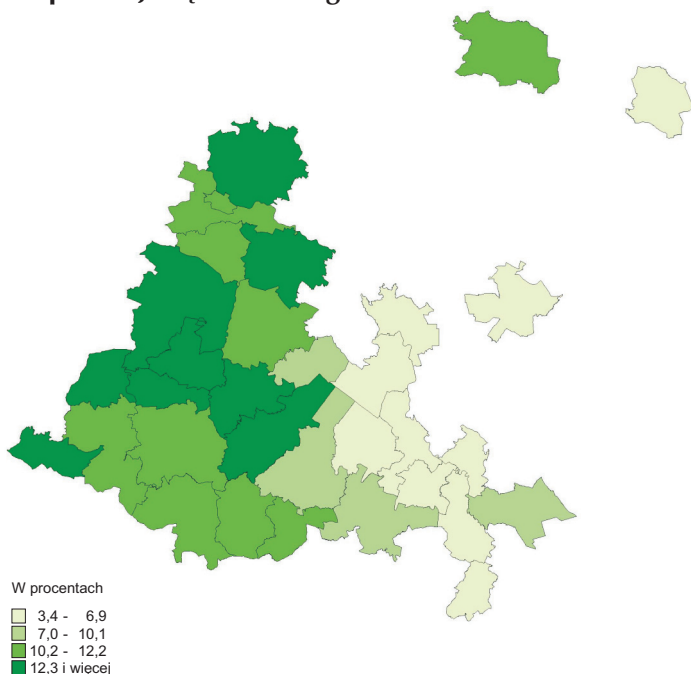

Kartogram 23. Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Schneidera w polskiej części Euroregionu Pradziad w 2006 r.

Kartogram 24. Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku 15-64 lata w polskiej części Euroregionu Pradziad w 2006 r.

4.2.3. Euroregion Silesia

Utworzenie euroregionu

Do podpisania umowy o utworzeniu Euroregionu Silesia doszło w dniu 20 września 1998 roku w Opawie. Umowa została podpisana przez przedstawicieli *Stowarzyszenia Gmin Dorzecza Górnej Odry* i przedstawicieli *Stowarzyszenia Współpracy Czesko-Polskiej Śląska Opawskiego*.

Podpisanie umowy poprzedziła **Deklaracja o utworzeniu polsko-czeskiego euroregionu**, podpisana 3 listopada 1997 roku w Raciborzu, a istotnym etapem w procesie dojrzewania decyzji o powołaniu euroregionu była polsko-czesko--niemiecka konferencja „Region Opawa-Racibórz – historia i perspektywy w Unii Europejskiej”, która odbyła się w dniach 12-13 września 1997 roku w Raciborzu i Opawie.

Struktura organów

Organami euroregionu są:

- rada euroregionu,
- prezydium euroregionu,
- komisja rewizyjna,
- grupy robocze.

Radę euroregionu tworzą wspólnie walne zgromadzenia członków euroregionu.

Prezydium euroregionu tworzy po trzech przedstawicieli każdej ze stron. Wybierają oni ze swego grona przewodniczącego prezydium. Funkcja ta sprawowana jest na zmianę przez przedstawiciela strony czeskiej i polskiej, przy czym każda zmiana następuje najpóźniej 31 stycznia kolejnego roku.

Do zadań prezydium należy m.in. reprezentowanie euroregionu na zewnątrz, określanie kierunków jego działania, uchwalanie planów finansowych dotyczących wspólnych przedsięwzięć, zwoływanie posiedzeń rady, powoływanie grup roboczych, ustalanie wysokości składek członkowskich i kierowanie pracami sekretariatu euroregionu.

Komisja rewizyjna składa się z sześciu przedstawicieli – po trzech z każdej ze stron. Jest ona organem kontrolnym euroregionu.

Grupy robocze zajmują się opracowaniem koncepcji wspólnych projektów oraz realizują zadania zlecone przez Prezydium.

Funkcjonuje także sekretariat euroregionu, którego zadaniem jest bieżąca obsługa kancelaryjno-biurowa organów euroregionu. Sekretariat po stronie polskiej ma siedzibę w Raciborzu, a po stronie czeskiej w Opawie.

Członkowie

Członkowie dzielą się na zwyczajnych i wspierających.

Członkiem zwyczajnym może być każda gmina.

Członkiem wspierającym może być osoba fizyczna lub prawna, która popiera działalność Stowarzyszenia Gmin Dorzecza Górnej Odry i deklaruje poparcie finansowe lub wniesie istotny wkład w pracę Stowarzyszenia. Członek wspierający ma prawo uczestniczyć w walnym zgromadzeniu członków z głosem doradczym. Ma też prawo zgłaszać wnioski dotyczące działalności Stowarzyszenia.

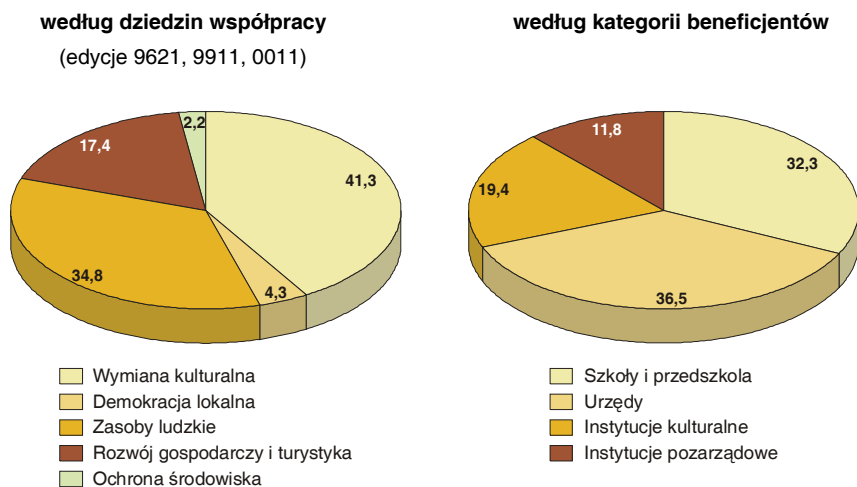
Euroregion Silesia obejmuje po stronie polskiej 19 gmin z województwa opolskiego i śląskiego. Gminy te leżą na terenie 4 powiatów (1 powiat z województwa opolskiego i 3 powiaty z województwa śląskiego). Po stronie czeskiej w skład euroregionu wchodzi 56 gmin, z czterech powiatów.

Małe projekty euroregionalne

W polskiej części Euroregionu Silesia zrealizowano 93 tzw. „małe projekty” dofinansowane z programu PHARE CBC (sumaryczne ich zestawienie w układzie poszczególnych edycji programu Phare prezentuje tablica 3.1. na str. 34). Łączna kwota przyznanego dofinansowania wyniosła 539,5 tys. euro. Średnia kwota dofinansowania jednego projektu wyniosła ok. 5,8 tys. euro. Najwięcej projektów zrealizowali beneficjenci z gmin Racibórz (33) i Wodzisław Śląski (21). Zróżnicowanie gmin członkowskich według liczby projektów zrealizowanych na ich obszarach zaprezentowano na kartogramie 25.

Strukturę zrealizowanych projektów według dziedzin współpracy¹⁰ oraz kategorii beneficjentów ukazuje wykres 4.7.

Wykres 4.7. Małe projekty dofinansowane z programu PHARE CBC w polskiej części Euroregionu Silesia

Źródło: sekretariat polski euroregionu.

¹⁰ Komisja Europejska określiła w celach programu dziedziny współpracy transgranicznej, które uznano za priorytetowe (patrz str. 38).

Instytucjami, które zrealizowały najwięcej projektów (34) były urzędy gmin, drugą grupą beneficjentów były szkoły i przedszkola – 30 projektów, a trzecią instytucje kulturalne – 18 projektów.

W ramach programu INTERREG III A w polskiej części Euroregionu podpisano umowy na realizację 87 mikroprojektów (część projektów zostanie zakończonych w grudniu 2007 r.). Łączna kwota przyznanego dofinansowania wyniosła 2159,1 tys. złotych.

W części czeskiej Euroregionu Silesia w ramach programu Phare CBC zrealizowano 72 małe projekty dofinansowane kwotą 653,6 tys. euro. W ramach INTERREG III A do chwili obecnej (stan w listopadzie 2007 r.) podpisano umowy na realizację 52 projektów, łączne dofinansowanie wynosi 11689,3 tys. Kč.

W ramach programów EWT (Europejska Wspólnota Terytorialna) na lata 2007-2013 dla polskiej części Euroregionu Silesia zaplanowano alokację w kwocie 3,9 mln euro.

Bariery współpracy

Najistotniejszymi utrudnieniami w rozwijaniu współpracy transgranicznej, a w szczególności w realizacji małych projektów przedstawiciele polskiego sekretariatu euroregionu wymieniają:

- brak możliwości uzyskania zaliczki na realizację projektów w ramach INTERREG III A (w PHARE była taka możliwość) oraz długi czas oczekiwania na zwrot poniesionych kosztów; instytucje o ograniczonym budżecie (stowarzyszenia, fundacje) mają problem z utrzymaniem płynności finansowej,
- bardzo skomplikowane wnioski, dokumenty i druki, które muszą przygotowywać beneficjenci na etapie ubiegania się o uzyskanie dofinansowania, a także w trakcie rozliczania projektu.

Podstawowe wskaźniki i informacje statystyczne (stan w 2006 r.)

- polska część stanowiła 56,6% powierzchni, a ludność 56,2% ogółu ludności euroregionu,
- poziom zurbanizowania mierzony odsetkiem ludności miejskiej był po stronie czeskiej wyższy niż po stronie polskiej,
- obie części charakteryzowała wysoka, zbliżona gęstość zaludnienia,
- struktura wiekowa ludności po obu stronach granicy była podobna,
- zarówno w części polskiej jak i czeskiej liczba zgonów nieznacznie przewyższała liczbę urodzeń żywych; po stronie polskiej wskaźnik umieralności niemowląt był wyższy,
- w obu częściach euroregionu odpływ ludności był wyższy od napływu,

- mieszkańcy czeskiej części dysponowali większymi zasobami mieszkaniowymi w przeliczeniu na 1000 osób, mieszkania po stronie polskiej miały znacznie większą powierzchnię użytkową,
- w 2006 r. w części czeskiej oddano do użytkowania w przeliczeniu na 1000 ludności (oraz na 1000 zawartych małżeństw) nieco więcej mieszkań niż w części polskiej.

TABL. 4.56. **POWIERZCHNIA I LUDNOŚĆ W EUROREGIONIE SILESIA W 2006 R.**

Stan w dniu 31 XII

AREA AND POPULATION IN SILESIA EUROREGION IN 2006

As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Powierzchnia w km ² Area in km ²	Ludność Population			Kobiety na 100 mężczyzn Females per 100 males
		w liczbach bezwzględ- nych in absolute numbers	w miastach w % ogółu ludności in urban areas in % of total popu- lation	na 1 km ² per 1 km ²	
STRONA: PART:					
Polska	1453	288163	60,1	198,3	106,8
Polish					
Czeska	1116	224919	73,8	201,5	105,5
Czech					

TABL. 4.57. **LUDNOŚĆ WEDŁUG GRUP WIEKU W EUROREGIONIE SILESIA W 2006 R.**

Stan w dniu 31 XII

POPULATION BY AGE IN SILESIA EUROREGION IN 2006

As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Ogółem Total	Poniżej 15 lat Below 15 years	15-64	65 lat i więcej 65 years and more
		w % ogółu ludności in % of total population		
STRONA: PART:				
Polska	288163	15,2	70,9	14,0
Polish				
Czeska	224919	14,9	71,2	13,9
Czech				

TABL. 4.58. RUCH NATURALNY LUDNOŚCI I SALDO MIGRACJI W EUROREGIONIE SILESIA W 2006 R.
VITAL STATISTICS AND NET MIGRATION IN SILESIA EUROREGION IN 2006

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Urodzenia żywe Live births	Zgony Deaths		Przyrost naturalny Natural increase	Małżeństwa Marriages	Saldo migracji Net migration
		ogółem total	w tym niemowląt ^a of which infants ^a			
		na 1000 ludności		per 1000 population		
STRONA: PART:						
Polska ..... Polish	8,9	9,5	7,4	-0,5	6,0	-3,5
Czeska ..... Czech	10,2	10,3	3,0	-0,1	4,5	-1,5

a Na 1000 urodzeń żywych.

a Per 1000 live births.

TABL. 4.59. RUCH TURYSTYCZNY W EUROREGIONIE SILESIA W 2006 R.
Stan w dniu 31 XII
TOURIST TRAFFIC IN SILESIA EUROREGION IN 2006
As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Miejsca noclegowe ^a na 100 ludności ^b Number of beds ^a per 100 population ^b	Udzielone noclegi na 100 ludności ^c Nights spent (overnight stay) per 100 population ^c	Korzystający z noclegów na 100 ludności ^d Tourists accommodated per 100 population ^d	Turyści zagraniczni korzystający z noclegów na 100 korzystających ogółem Foreign tourists accommodated per 100 tourists accommodated
STRONA: PART:				
Polska ..... Polish	0,5	28,0	13,4	19,7
Czeska ..... Czech	1,6	.	.	.

a Stan w dniu 31 VII. b Wskaźnik funkcji turystycznej według Baretje'a. c Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Charvata. d Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Schneidera.

a As of 31 VII. b Tourist function index by Baretje. c Tourist traffic intensity index by Charvat. d Tourist traffic intensity index by Schneider.

TABL. 4.60. ZASOBY MIESZKANIOWE W EUROREGIONIE SILESIA W 2006 R. ^a

Stan w dniu 31 XII

DWELLING STOCKS IN SILESIA EUROREGION IN 2006 ^a

As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Mieszkania Dwellings	Przeciętna liczba osób Average number of persons		Przeciętna powierzchnia użytkowa ^b Average usable floor space ^b		Mieszkania na 1000 ludności Dwellings per 1000 population
		na mieszkanie per dwelling	na izbę per room	mieszkania per dwelling	na 1 osobę per person	
				w m ²	in m ²	
		<i>STRONA: PART:</i>				
Polska ..... Polish	92113	3,1	0,7	79,7	25,5	319,7
Czeska ..... Czech	81070	2,8	1,0	52,2	18,6	355,5

a Strona czeska – dane ze spisu ludności, stan w dniu 1 III 2001 r. b Strona czeska – powierzchnia mieszkalna, tj. izby o powierzchni 8 m² i więcej oraz część powierzchni kuchni przekraczająca 12 m².

a The Czech part – results of the census, as of 1 III 2001. b Czech Part – living area: rooms with an area 8 m² and more and part of the floor of the kitchen having the area 12 m² and more.

TABL. 4.61. MIESZKANIA ODDANE DO UŻYTKOWANIA W EUROREGIONIE SILESIA W 2006 R.

DWELLINGS COMPLETED IN SILESIA EUROREGION IN 2006

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Ogółem Total	Na 1000 ludności Per 1000 population	Na 1000 zawartych małżeństw Per 1000 marriages contracted
<i>STRONA: PART:</i>			
Polska ..... Polish	312	1,1	181
Czeska ..... Czech	303	1,4	302

TABL. 4.62. **APTEKI I PUNKTY APTECZNE^{ab} W EUROREGIONIE SILESIA W 2006 R.**

Stan w dniu 31 XII

*PHARMACIES AND PHARMACEUTICAL OUTLETS^{ab} IN SILESIA EUROREGION IN 2006**As of 31 XII*

WYSZCZEGÓLNIENIE <i>SPECIFICATION</i>	Apteki i punkty apteczne <i>Pharmacies and pharmaceutical outlets</i>	Ludność na 1 aptekę i punkt apteczny <i>Population per pharmacy and pharmaceutical outlet</i>
<i>STRONA: PART:</i>		
Polska ..... <i>Polish</i>	64	4503
Czeska ..... <i>Czech</i>	52	4330

a Strona polska – bez aptek szpitalnych w stacjonarnych zakładach opieki zdrowotnej, działających na potrzeby tych zakładów. b Strona czeska – dane za rok 2005.

a *Polish part – excluding hospital's pharmacies in in-patient health care facilities, operated for the needs of these.* b *Czech part – data concern 2005.*

TABL. 4.63. **KINA STAŁE I MUZEA W EUROREGIONIE SILESIA W 2006 R.**

Stan w dniu 31 XII

*FIXED CINEMAS AND MUSEUMS IN SILESIA EUROREGION IN 2006**As of 31 XII*

WYSZCZEGÓLNIENIE <i>SPECIFICATION</i>	Kina <i>Cinemas</i>	Liczba ludności na 1 kino <i>Population per cinema</i>	Muzea <i>Museums</i>
<i>STRONA: PART:</i>			
Polska ..... <i>Polish</i>	6	48027,2	3
Czeska ..... <i>Czech</i>	13	17318,2	18

✉ Ważniejsze adresy***Po stronie polskiej:***

Euroregion Silesia
Stowarzyszenie Gmin Dorzecza Górnej Odry
ul. Batorego 6
47-400 Racibórz
tel./fax (032) 415-64-94
e-mail: eurosil@polbox.com

Po stronie czeskiej:

Euroregion Silesia
Regionální sdružení obcí pro česko-polskou spolupráci Opavské Slezsko
Horní náměstí 69
746 26 Opava
tel. +420 653 756 368
fax +420 653 624 092
e-mail: jana.galuszkova@opava-city.cz

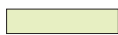

Mapa 10. Euroregion Silesia w 2007 r.
Stan w dniu 31 V

Granice

- państw
- województw i okręgów
- powiatów
- gmin

Obszar

- Euroregionu
- należący do dwóch euroregionów

Euroregion Silesia

Strona polska

Gminy:

1. Baborów	8. Krzyżanowice	15. Pszów
2. Branice	9. Kuźnia Raciborska	16. Racibórz
3. Głubczyce	10. Lubomia	17. Rudnik
4. Gorzyce	11. Lyski	18. Rydułtowy
5. Kietrz	12. Marklowice	19. Wodzisław Śląski
6. Kornowac	13. Mszana	
7. Krzanowice	14. Pietrowice Wielkie	

Strona czeska

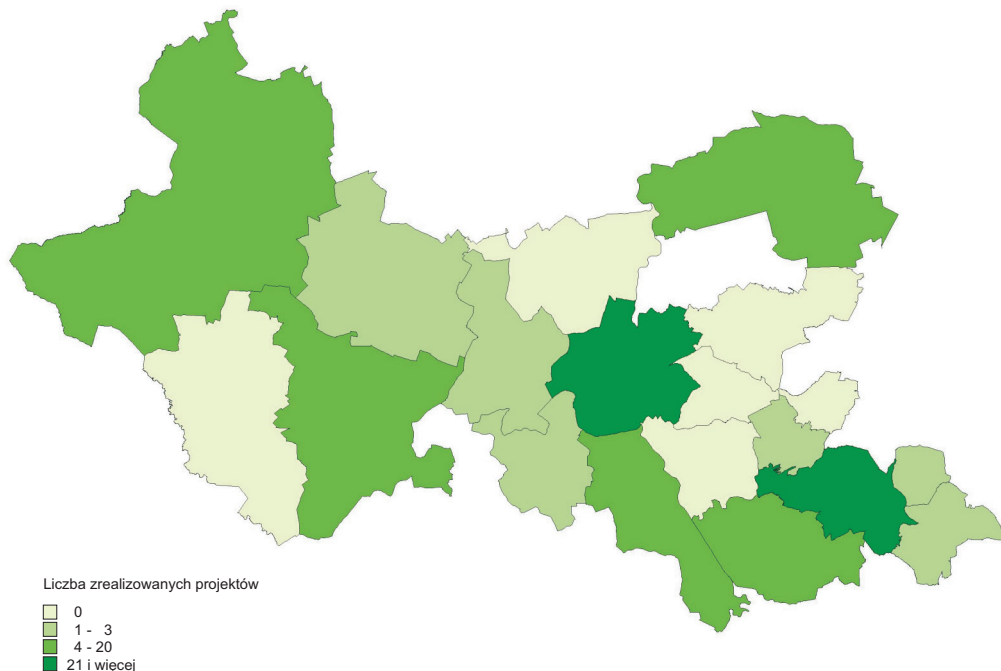
Gminy:

1. Bolatice	20. Horní Lhota	39. Příst'
2. Brumovice	21. Horní Životice	40. Pustá Polom
3. Budišovice	22. Hrabyně	41. Rohov
4. Budišov n. Budišovkou	23. Hradec na Moravici	42. Šilheřovice
5. Čavisov	24. Kobeřice	43. Slavkov
6. Černná ve Slezsku	25. Kozmice	44. Služovice
7. Chlebičov	26. Kravaře	45. Sosnová
8. Dolní Benešov	27. Krnov	46. Staré Heřmínovy
9. Dolní Lhota	28. Kyjovice	47. Stěbořice
10. Dolní Životice	29. Litultovice	48. Štítina
11. Fulnek	30. Ludgeřovice	49. Strahovice
12. Háj ve Slezsku	31. Melč	50. Sudice
13. Hat'	32. Mikolajice	51. Těškovice
14. Hlavnice	33. Mokré Lazce	52. Uhlířov
15. Hlubočec	34. Neplachovice	53. Velká Polom
16. Hlučín	35. Nový Jičín	54. Velké Heraltice
17. Hněvošice	36. Odry	55. Velké Hoštice
18. Holasovice	37. Oldřišov	56. Vítkov
19. Horní Benešov	38. Opava	

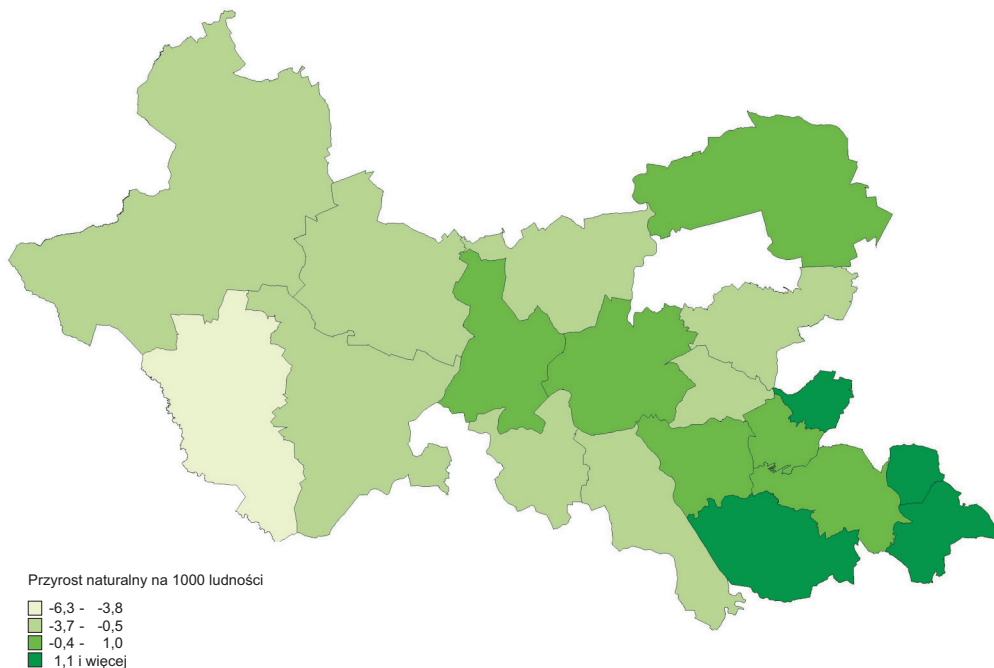
Inni członkowie (wspierający):

57. Slezská univerzita Opava
58. Okresní hospodářská komora Opava
59. Matice slezská Opava

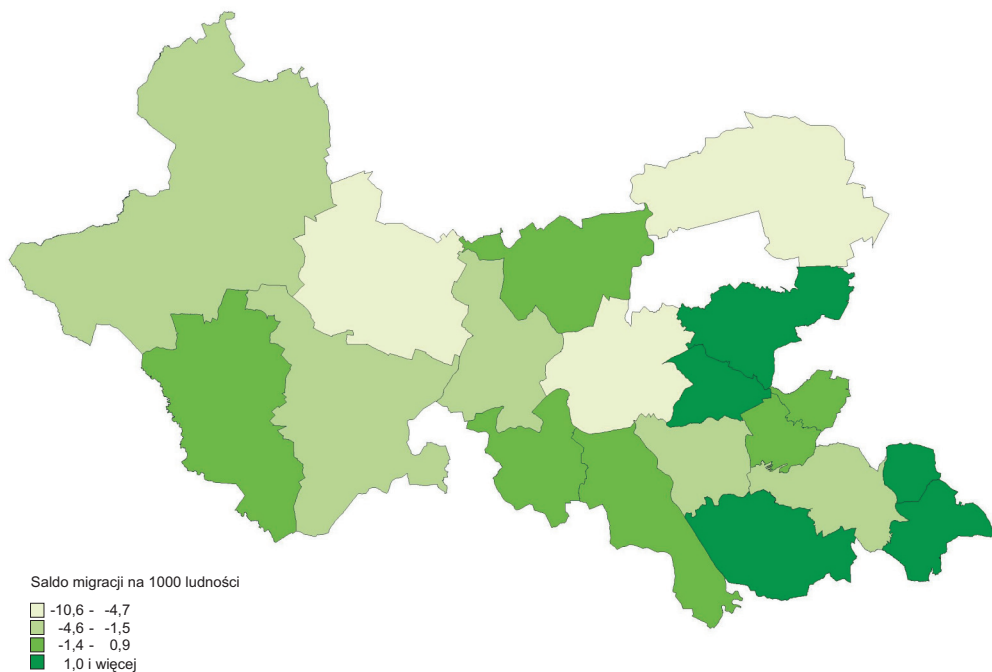
Kartogram 25. Małe projekty (Phare CBC, Interreg) w polskiej części Euroregionu Silesia według gmin członków w latach 1996-2006

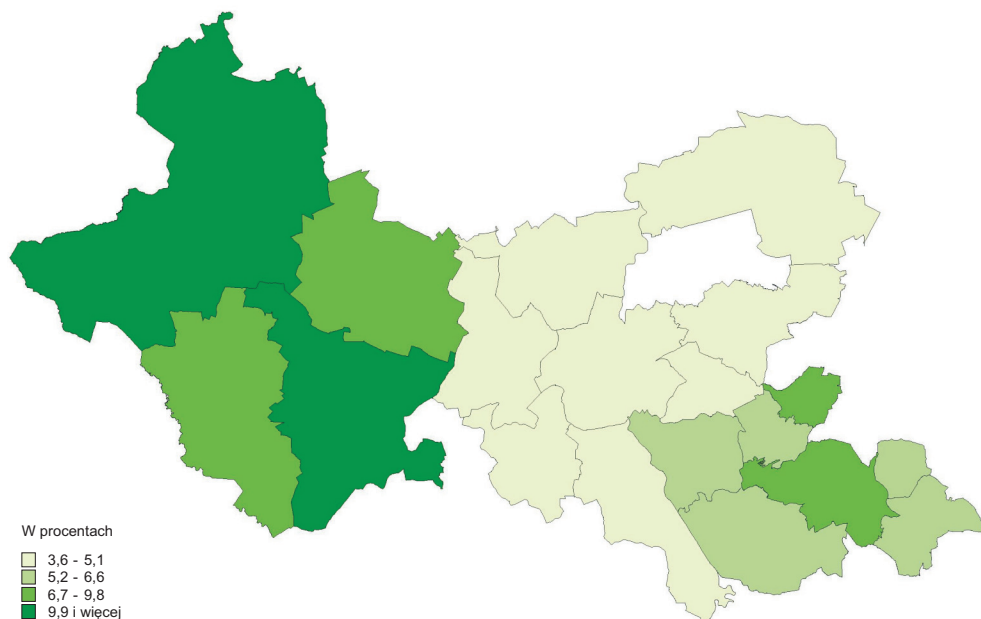
Kartogram 26. Przyrost naturalny na 1000 ludności w polskiej części Euroregionu Silesia w 2006 r.

Kartogram 27. Saldo migracji na 1000 ludności w polskiej części Euroregionu Silesia w 2006 r.

Kartogram 28. Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku 15-64 lata w polskiej części Euroregionu Silesia w 2006 r.

4.2.4. Euroregion Śląsk Cieszyński

Utworzenie euroregionu

Umowa o utworzeniu euroregionu została podpisana w dniu **22 kwietnia 1998 roku** przez *Stowarzyszenie Rozwoju i Współpracy Regionalnej „Olza”* ze strony polskiej i *Regionální sdružení česko-polské spolupráce Těšínského Slezska* ze strony czeskiej. Utworzony euroregion stanowi dobrowolną wspólnotę polskich i czeskich związków gmin i miast Śląska Cieszyńskiego.

Jego powołanie było ukoronowaniem wieloletniej współpracy polsko-czeskiej w regionie Śląska Cieszyńskiego. Już na początku lat 90-tych nawiązane zostały liczne kontakty między władzami samorządowymi po obu stronach granicy. W marcu 1993 roku podpisano umowę między gminnymi związkami regionalnymi o współpracy przygranicznych regionów Śląska Cieszyńskiego. W marcu 1998 roku powstało Stowarzyszenie Rozwoju i Współpracy Regionalnej Olza oraz po stronie czeskiej Regionalne Stowarzyszenie Współpracy Czesko-Polskiej Śląska Cieszyńskiego.

Struktura organów

Organami euroregionu są:

- rada euroregionu,
- sekretariat euroregionu.

Rada jest najwyższym organem euroregionu. Tworzy ją 12 członków, po 6 z każdej ze stron. Rada wybiera ze swego grona przewodniczącego i jego zastępcę, przy respektowaniu zasady rozdziału funkcji między obie strony i przemienności kadencji. Do zadań rady należy m.in. uchwalanie wspólnych zamierzeń, decydowanie o warunkach wykorzystania wspólnych środków pomocowych, powoływanie członków sekretariatu i tworzenie grup roboczych.

Sekretariat jest organem wykonawczym euroregionu. W jego skład wchodzi dwóch sekretarzy. Każdy sekretarz ma swojego zastępcę. Do zadań sekretariatu należy m.in. reprezentowanie euroregionu na zewnątrz, zwoływanie posiedzeń rady euroregionu, przygotowywanie projektów uchwał rady i ich realizacja, obsługa administracyjna. Siedziba sekretariatu po stronie polskiej znajduje się w Cieszynie, a po stronie czeskiej w Czeskim Cieszynie.

Rada może powoływać stałe lub tymczasowe grupy robocze. Nie są one organami euroregionu i działają w porozumieniu z sekretariatem. Opracowują propozycje wspólnych projektów i realizują zadania zlecone przez radę.

Funkcjonują grupy robocze do spraw:

- kultury, sportu, edukacji i turystyki,
- rozwoju gospodarczego i rynku pracy,
- ochrony środowiska i zdrowia,
- infrastruktury przygranicznej i przekraczania granicy.

Członkowie

Członkami Stowarzyszenia Rozwoju i Współpracy Regionalnej „Olza” mogą być wyłącznie gminy i powiaty działające na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, które popierają cele i deklarują chęć uczestniczenia w jego pracach oraz przedstawiają uchwałę rady gminy o przystąpieniu do stowarzyszenia. Pisemna deklaracja w tej sprawie jest składana do zarządu stowarzyszenia, a uchwałę w sprawie przyjęcia podejmuje zgromadzenie stowarzyszenia.

Zasady te nie dotyczą członków założycieli; status ten mają gminy, które utworzyły stowarzyszenie.

Po stronie polskiej obszar euroregionu obejmuje 16 gmin oraz powiat cieszyński z województwa śląskiego, a po stronie czeskiej w skład euroregionu wchodzi około 40 gmin z powiatów Karviná i Frydek-Mistek.

Obszar euroregionu przedstawiono na mapie 11.

Małe projekty euroregionalne

W polskiej części Euroregionu Śląsk Cieszyński zrealizowano 101 tzw. „małych projektów” dofinansowanych z programu PHARE CBC (sumaryczne ich zestawienie w układzie poszczególnych edycji programu Phare prezentuje tablica 3.1. na str. 34). Łączna kwota przyznanego dofinansowania wyniosła 571,1 tys. euro. Średnia kwota dofinansowania jednego projektu wyniosła ok. 5,7 tys. euro.

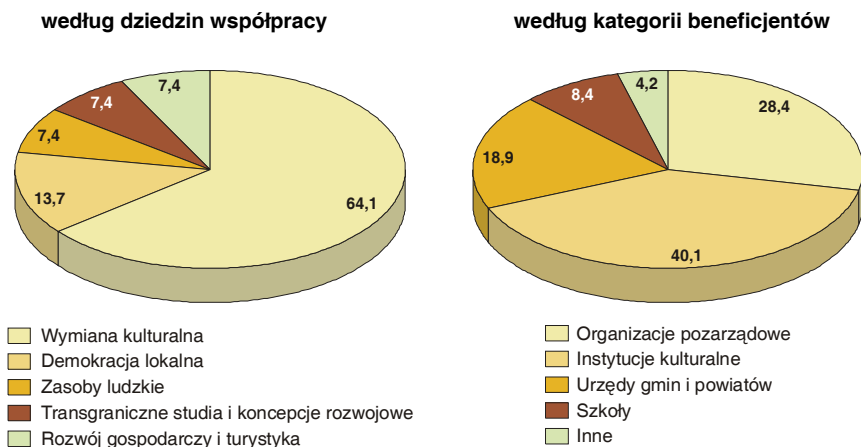
Z pięciu obszarów współpracy zalecanych do finansowania z Funduszu Małych Projektów (por. str. 38), ponad połowa zrealizowanych przedsięwzięć (64,1%) była z dziedziny szeroko rozumianej wymiany i współpracy kulturalnej. Relatywnie duży udział (13,7%) miały także działania w zakresie demokracji lokalnej. Projekty z pozostałych dziedzin realizowane były znacznie rzadziej.

Pełną strukturę zrealizowanych projektów według dziedzin współpracy¹¹ oraz kategorii beneficjentów przedstawiono na wykresie 4.8.

---

¹¹ W niektórych przypadkach przyporządkowanie projektu do danej dziedziny było trudne ze względu na szerokie jego oddziaływanie i miało charakter arbitralny.

Wykres 4.8. Małe projekty dofinansowane z programu PHARE CBC w polskiej części Euroregionu Śląsk Cieszyński

Źródło: opracowanie własne.

Projekty realizowane były przez instytucje różnego typu. Najczęściej ich wykonawcami były placówki kulturalne takie jak: domy kultury, kluby sportowe, muzea itp. Drugą, liczną grupę beneficjentów, stanowiły organizacje pozarządowe: stowarzyszenia, fundacje, związki itp. Prawie jedną piątą projektów zrealizowały urzędy gmin i starostwa powiatowe. Czwartą grupę beneficjentów stanowiły szkoły różnych szczebli.

W ramach programu INTERREG III A w polskiej części euroregionu zatwierdzono do realizacji 50 mikroprojektów. Na liście rezerwowej znajduje się 10 projektów, w tym jeden projekt własny polskiej strony euroregionu. Łączna kwota przyznanego dofinansowania wynosi 1966,1 tys. złotych.

W części czeskiej Euroregionu Śląsk Cieszyński zatwierdzono do realizacji 40 mikroprojektów. Aktualnie dofinansowanie z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego wynosi 8284,5 tys. Kč.

W ramach programów EWT (Europejska Wspólnota Terytorialna) na lata 2007-2013 dla polskiej części Euroregionu Śląsk Cieszyński zaplanowano 3 mln euro na dofinansowanie mikroprojektów, a dla części czeskiej kwotę 2483 tys. euro.

Bariery współpracy

Najistotniejszym utrudnieniem w rozwijaniu współpracy transgranicznej, a w szczególności w realizacji małych projektów, jest brak zróżnicowania zasad realizacji mikroprojektów i tzw. dużych projektów. Te same zasady obowiązują realizację projektów wartych dziesiątki milionów euro, jak i projekty warte kilka tysięcy euro.

Podstawowe wskaźniki i informacje statystyczne
(stan w 2006 r.)

- powierzchnia polskiej części euroregionu stanowiła 55,9% powierzchni całkowitej, a ludność 46,5% ogółu ludności euroregionu,
- poziom zurbanizowania mierzony odsetkiem ludności miejskiej był w czeskiej części wyraźnie wyższy,
- cały obszar euroregionu charakteryzuje wysoka gęstość zaludnienia, w części czeskiej była znacznie wyższa,
- w polskiej części na 100 mężczyzn przypadało więcej kobiet niż po stronie czeskiej,
- ludność w grupie wiekowej 0-14 lat po stronie polskiej miała nieco większy udział, natomiast mniejszy był udział osób w wieku 65 lat i więcej,
- przyrost naturalny był po stronie polskiej dodatni, a po stronie czeskiej ujemny,
- w ruchu migracyjnym ludności w obu częściach przeważał odpływ ludności,
- mieszkańcy czeskiej części dysponowali większą liczbą mieszkań w przeliczeniu na 1000 osób, mieszkania w części polskiej miały znacznie większą powierzchnię użytkową,
- w 2006 r. w części polskiej oddano do użytkowania więcej mieszkań niż w części czeskiej,
- sieć kin i placówek muzealnych jest lepiej rozwinięta w części czeskiej, na jedno kino przypadało tam dwukrotnie mniej osób niż w części polskiej.

TABL. 4.64. POWIERZCHNIA I LUDNOŚĆ W EUROREGIONIE ŚLĄSK CIESZYŃSKI
W 2006 R.

Stan w dniu 31 XII

AREA AND POPULATION IN ŚLĄSK CIESZYŃSKI EUROREGION IN 2006
As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE <i>SPECIFICATION</i>	Powierzchnia w km ² <i>Area in km²</i>	Ludność <i>Population</i>			Kobiety na 100 mężczyzn <i>Females per 100 males</i>
		w liczbach bezwzględ- nych <i>in absolute numbers</i>	w miastach w % ogółu ludności <i>in urban areas in % of total popu- lation</i>	na 1 km ² <i>per 1 km²</i>	
STRONA: <i>PART:</i>					
Polska ..... <i>Polish</i>	967	305129	57,4	315,5	105,8
Czeska ..... <i>Czech</i>	763	351606	81,5	460,7	103,1

TABL. 4.65. LUDNOŚĆ WEDŁUG GRUP WIEKU W EUROREGIONIE ŚLĄSK CIESZYŃSKI W 2006 R.

Stan w dniu 31 XII

POPULATION BY AGE IN ŚLĄSK CIESZYŃSKI EUROREGION IN 2006

As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Ogółem Total	Poniżej 15 lat Below 15 years	15-64	65 lat i więcej 65 years and more
		w % ogółu ludności in % of total population		
STRONA: PART:				
Polska	305129	16,5	71,5	12,0
Polish				
Czeska	351606	14,6	71,5	13,9
Czech				

TABL. 4.66. RUCH NATURALNY LUDNOŚCI I SALDO MIGRACJI W EUROREGIONIE ŚLĄSK CIESZYŃSKI W 2006 R.

VITAL STATISTICS AND NET MIGRATION IN ŚLĄSK CIESZYŃSKI

EUROREGION IN 2006

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Urodzenia żywe Live births	Zgony Deaths		Przyrost naturalny Natural increase	Małżeństwa Marriages	Saldo migracji Net migration
		ogółem total	w tym niemowląt ^a of which infants ^a			
	na 1000 ludności			per 1000 population		
STRONA: PART:						
Polska	10,2	8,5	7,1	1,7	6,4	-1,5
Polish						
Czeska	9,4	10,4	5,1	-1,0	4,9	-1,8
Czech						

a Na 1000 urodzeń żywych.

a Per 1000 live births.

TABL. 4.67. **RUCH TURYSTYCZNY W EUROREGIONIE ŚLĄSK CIESZYŃSKI W 2006 R.**
TOURIST TRAFFIC IN ŚLĄSK CIESZYŃSKI EUROREGION IN 2006

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Miejsca noclegowe ^a na 100 ludności ^b Number of beds ^a per 100 population ^b	Udzielone noclegi na 100 ludności ^c Nights spent (overnight stay) per 100 population ^c	Korzystający z noclegów na 100 ludności ^d Tourists accommodated per 100 population ^d	Turyści zagraniczni korzystający z noclegów na 100 korzystających ogółem Foreign tourists accommodated per 100 tourists accommodated
STRONA: PART:				
Polska ..... Polish	3,7	573,1	149,6	10,1
Czeska ..... Czech	1,2	.	.	.

a Stan w dniu 31 VII. b Wskaźnik funkcji turystycznej według Baretje'a. c Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Charvata. d Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Schneidera.

a As of 31 VII. b Tourist function index by Baretje. c Tourist traffic intensity index by Charvat. d Tourist traffic intensity index by Schneider.

TABL. 4.68. **ZASOBY MIESZKANIOWE W EUROREGIONIE ŚLĄSK CIESZYŃSKI W 2006 R.**^a

Stan w dniu 31 XII

DWELLING STOCKS IN ŚLĄSK CIESZYŃSKI EUROREGION IN 2006^a
 As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Mieszkania Dwellings	Przeciętna liczba osób Average number of persons		Przeciętna powierzchnia użytkowa ^b Average usable floor space ^b		Mieszkania na 1000 ludności Dwellings per 1000 population
		na mieszkanie per dwelling	na izbę per room	mieszkania per dwelling	na 1 osobę per person	
				w m ²	in m ²	
STRONA: PART:						
Polska ..... Polish	101341	3,0	0,7	80,3	26,7	332,1
Czeska ..... Czech	131507	2,7	1,0	45,1	16,6	367,5

a Strona czeska – dane ze spisu ludności, stan w dniu 1 III 2001 r. b Strona czeska – powierzchnia mieszkalna, tj. izby o powierzchni 8 m² i więcej oraz część powierzchni kuchni przekraczająca 12 m².

a The Czech part – results of the census, as of 1 III 2001. b Czech Part – living area: rooms with an area 8 m² and more and part of the floor of the kitchen having the area 12 m² and more.

TABL. 4.69. **MIESZKANIA ODDANE DO UŻYTKOWANIA W EUROREGIONIE ŚLĄSK CIESZYŃSKI W 2006 R.**
DWELLINGS COMPLETED IN ŚLĄSK CIESZYŃSKI EUROREGION IN 2006

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Ogółem Total	Na 1000 ludności Per 1000 population	Na 1000 zawartych małżeństw Per 1000 marriages contracted
<i>STRONA:</i> <i>PART:</i>			
Polska ..... Polish	899	2,9	460
Czeska ..... Czech	356	1,0	205

TABL. 4.70. **APTEKI I PUNKTY APTECZNE^{ab} W EUROREGIONIE ŚLĄSK CIESZYŃSKI W 2006 R.**
 Stan w dniu 31 XII
PHARMACIES AND PHARMACEUTICAL OUTLETS^{ab} IN ŚLĄSK CIESZYŃSKI EUROREGION IN 2006
 As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Apteki i punkty apteczne Pharmacies and pharmaceutical outlets	Ludność na 1 aptekę i punkt apteczny Population per pharmacy and pharmaceutical outlet
<i>STRONA:</i> <i>PART:</i>		
Polska ..... Polish	74	4123
Czeska ..... Czech	73	4824

a Strona polska – bez aptek szpitalnych w stacjonarnych zakładach opieki zdrowotnej, działających na potrzeby tych zakładów. b Strona czeska – dane za rok 2005.

a Polish part – excluding hospital's pharmacies in in-patient health care facilities, operated for the needs of these. b Czech part – data concern 2005.

TABL. 4.71. **KINA STAŁE I MUZEA W EUROREGIONIE ŚLĄSK CIESZYŃSKI W 2006 R.**
 Stan w dniu 31 XII
FIXED CINEMAS AND MUSEUMS IN ŚLĄSK CIESZYŃSKI EUROREGION IN 2006
 As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Kina Cinemas	Liczba ludności na 1 kino Population per cinema	Muzea Museums
<i>STRONA:</i> <i>PART:</i>			
Polska ..... Polish	6	50854,8	8
Czeska ..... Czech	14	25150,9	15

 Ważniejsze adresy**Strona polska:**

EUROREGION ŚLĄSK CIESZYŃSKI
Stowarzyszenie Rozwoju i Współpracy Regionalnej „Olza”
Rynek 18
43-400 Cieszyn
Rzeczpospolita Polska
tel. (033) 8578720
fax. (033) 8578721
e-mail: biuro@olza.pl, sekretariat@eurogio-teschinensis.org
www.olza.pl, www.eurogio-teschinensis.org

Strona czeska:

EUROREGION TĚŠÍNSKÉ SLEZSKO
Regionální sdružení česko-polské spolupráce Těšínského Slezska
Hlavní č.1
Český Těšín 73701
Česka Republika
tel./fax (0-0420-558) 711474
fax (0-0420-558) 711469
e-mail: rsts@tesin.cz, sekretariat@eurogio-teschinensis.org
euroregion.inforeg.cz, www.eurogio-teschinensis.org

Mapa 11. Euroregion Śląsk Cieszyński w 2007 r. Stan w dniu 21 VI

Granice

- państw
- województw
- miast na prawach powiatu
- powiatów
- gmin

Obszar

- Euroregionu
- należący do dwóch euroregionów

Euroregion Śląsk Cieszyński

Strona polska

Gminy:

1. Brenna	9. Jasienica
2. Chybie	10. Jastrzębie Zdrój
3. Cieszyn	11. Jaworze
4. Dębowiec	12. Skoczów
5. Godów	13. Strumień
6. Goleszów	14. Ustroń
7. Hażlach	15. Wiśla
8. Istebna	16. Zebrzydowice

Powiaty:

17. Cieszyński

Strona czeska

Miasta i gminy:

Svaz obcí okresu Karviná

1. Albrechtice	9. Horní Suchá
2. Bohumin	10. Karviná
3. Český Těšín	11. Orlová
4. Chotěbuz	12. Petrovice u Karviné
5. Dětmarovice	13. Petřvald
6. Dolní Lutyně	14. Rychvald
7. Doubrava	15. Stonava
8. Havířov	16. Těrlicko

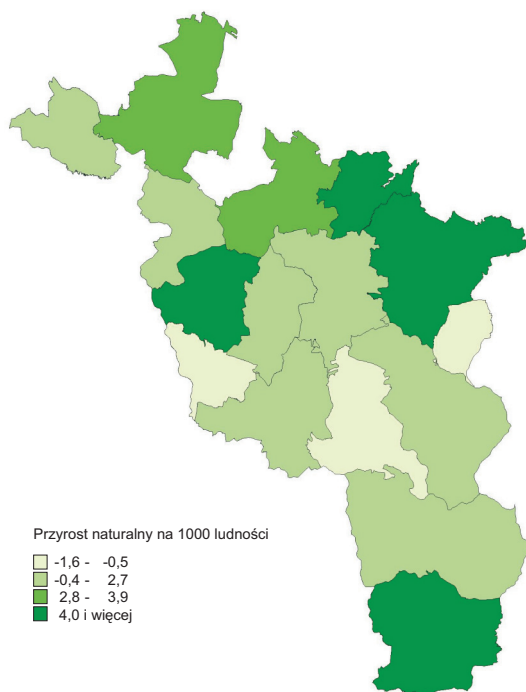
Regionální rada rozvoje a spolupráce Se sídlem v Třinci

17. Bystřice nad Olší	24. Ropice
18. Dolní Tošanovice	25. Smilovice
19. Hnojník	26. Střitěž
20. Horní Tošanovice	27. Třanovice
21. Jablunkov	28. Třinec
22. Komorní Lhotka	29. Vělopolí
23. Řeka	30. Vendryně

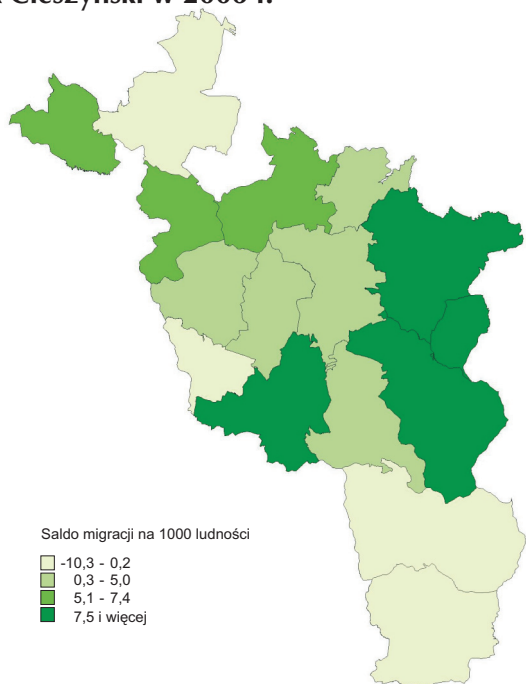
Sdružení obcí Jablunkovska

31. Bocanovice	39. Milíkov
32. Bukovec	40. Mosty u Jablunkova
33. Dolní Lomná	41. Návsí
34. Horní Lomná	42. Nýdek
35. Hrádek	43. Písek
36. Hřčava	44. Písečná
37. Jablunkov	45. Vendryně
38. Košařiska	

Kartogram 29. Przyrost naturalny na 1000 ludności w polskiej części Euroregionu Śląsk Cieszyński w 2006 r.

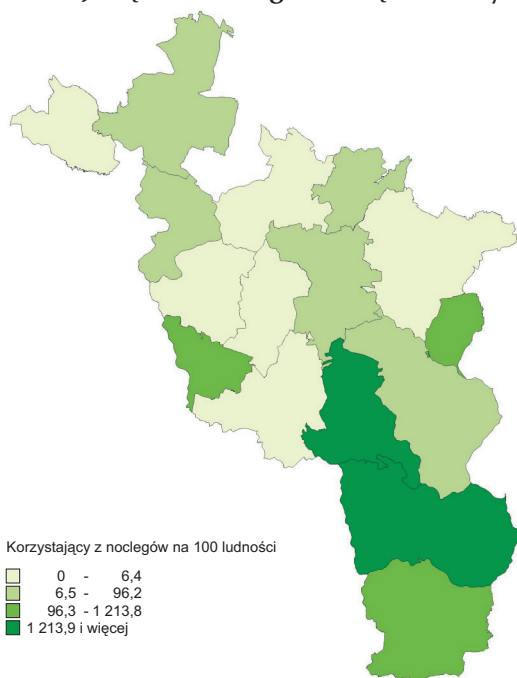

Kartogram 30. Saldo migracji na 1000 ludności w polskiej części Euroregionu Śląsk Cieszyński w 2006 r.

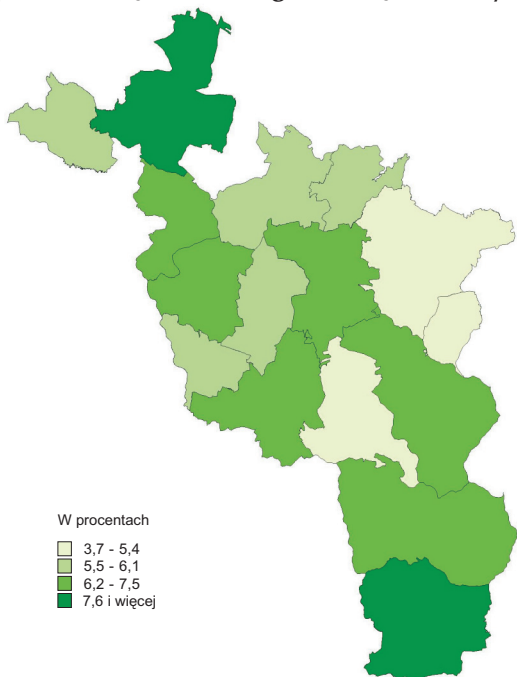

Kartogram 31. Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Schneidera w polskiej części Euroregionu Śląsk Cieszyński w 2006 r.

Kartogram 32. Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku 15-64 lata w polskiej części Euroregionu Śląsk Cieszyński w 2006 r.

4.2.5. Euroregion Beskidy

Utworzenie euroregionu

Umowa o Polsko-Słowacko-Czeskiej Wspólnocie pod nazwą Euroregion Beskidy została zawarta w dniu 9 czerwca 2000 roku we Frýdku-Místku. Sygnatariuszem umowy ze strony polskiej było Stowarzyszenie „Region Beskidy”, ze strony słowackiej Zdrúžení „Region Beskydy” i ze strony czeskiej Sdružení „Region Beskydy”.

Euroregion powstawał w dwóch etapach. W dniu 18 lutego 2000 roku podpisano polsko-słowacką umowę o powołaniu Euroregionu Beskidy, natomiast w dniu 9 czerwca 2000 roku do euroregionu przystąpiło czeskie Sdružení „Region Beskydy”.

Struktura organów

Organami euroregionu są:

- prezydium,
- sekretariat,
- grupy robocze.

Członkowie polskiego Stowarzyszenia „Region Beskidy”

Statut Stowarzyszenia „Region Beskidy” przewiduje następujące rodzaje członkostwa:

- członkowie zwyczajni,
- członkowie wspierający,
- członkowie honorowi.

Członkiem zwyczajnym może zostać powiat i gmina, leżące na obszarze województw śląskiego i małopolskiego.

Członkiem wspierającym może zostać osoba prawna, która zadeklaruje określone świadczenie finansowe na rzecz Stowarzyszenia. Członek wspierający może uczestniczyć w posiedzeniach Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia i posiada prawo głosu, może też zgłaszać wnioski związane z przedmiotem działania Stowarzyszenia i żądać informacji o sposobach realizacji celów. Nie ma natomiast czynnego i biernego prawa wyborczego do władz Stowarzyszenia.

Członkiem honorowym może zostać osoba fizyczna, zaśluzona dla realizacji zadań statutowych Stowarzyszenia. Członek honorowy ma podobne prawa jak członek zwyczajny, z wyjątkiem biernego prawa wyborczego.

Euroregion Beskidy obejmuje po stronie polskiej 28 gmin i 3 powiaty z województwa śląskiego i małopolskiego. Po stronie czeskiej w skład euroregionu wchodzi 63 gminy, a po stronie słowackiej 80 gmin. Obszar euroregionu przedstawia mapa 12.

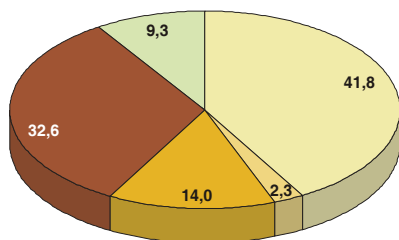
Małe projekty euroregionalne

Możliwość korzystania ze środków Funduszu Małych Projektów programu PHARE CBC pojawiła się w polskiej części Euroregionu Beskidy w 2002 roku. Łącznie w ramach czterech dostępnych edycji programu zrealizowano 43 projekty (sumaryczne ich zestawienie w układzie poszczególnych edycji programu Phare prezentuje tablica 3.1. na str. 34). Ogólna kwota ich dofinansowania wyniosła 334,2 tys. euro. Średnia kwota dofinansowania przypadająca na jeden projekt wyniosła ok. 7,8 tys. euro.

Strukturę zrealizowanych projektów według dziedzin współpracy¹² wskazanych w celach programu jako priorytetowe (por. str. 38) przedstawiono na wykresie 4.9. Największy udział wśród nich miały przedsięwzięcia związane z szeroko rozumianą wymianą kulturalną oraz rozwojem gospodarczym i turystyką. Wiele z dofinansowanych przedsięwzięć służyło rozwojowi zasobów ludzkich.

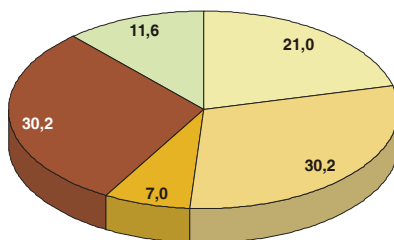
Wykres 4.9. **Małe projekty dofinansowane z programu PHARE CBC w polskiej części Euroregionu Beskidy**

według dziedzin współpracy

- Wymiana kulturalna
- Demokracja lokalna
- Zasoby ludzkie
- Rozwój gospodarczy i turystyka
- Inne

według kategorii beneficjentów

- Uczelnie, szkoły wyższe i średnie
- Organizacje pozarządowe
- Instytucje kulturalne
- Urzędy gmin i starostwa powiatowe
- Inne

Źródło: opracowanie własne.

¹² W niektórych przypadkach przyporządkowanie projektu do danej dziedziny było trudne ze względu na szerokie jego oddziaływanie i miało charakter arbitralny.

Projekty realizowane były przez instytucje różnego typu. Najczęściej ich wykonawcami były organizacje pozarządowe: stowarzyszenia, fundacje, związki itp. oraz urzędy gmin i starostwa powiatowe. Trzecią grupę beneficjentów stanowiły szkoły średnie i wyższe.

W ramach programu INTERREG III A, w polskiej części euroregionu zatwierdzono do realizacji 15 mikroprojektów z edycji Czechy-Polska oraz 35 mikroprojektów z edycji Polska-Republika Słowacka. Przyznane dofinansowanie wyniosło odpowiednio 493,4 tys. zł i 1411,7 tys. zł.

Barier współpracy

Wśród najistotniejszych barier współpracy transgranicznej przedstawiciele polskiego sekretariatu wymienili:

- skomplikowane procedury rozliczania projektów,
- bariera językowa, trudności w komunikowaniu się pomimo podobieństwa języka,
- różnice w przepisach prawnych: polskich, czeskich i słowackich.

Podstawowe wskaźniki i informacje statystyczne¹³ *(stan w 2006 r.)*

- polska część euroregionu była znacznie większa od części czeskiej zarówno pod względem powierzchni jak i liczby ludności,
- struktura wiekowa ludności po stronie polskiej i czeskiej była bardzo podobna,
- przyrost naturalny w części polskiej był dodatni, natomiast w części czeskiej ujemny,
- gęstość zaludnienia w polskiej części euroregionu była wyraźnie większa niż w części czeskiej,
- w czeskiej i w polskiej części euroregionu saldo migracji było dodatnie, szczególnie w czeskiej części napływ ludności był wyraźnie większy niż odpływ,
- w 2006 r. w polskiej części euroregionu oddano do użytkowania więcej mieszkań niż w części czeskiej,
- wskaźnik liczby ludności przypadającej na jedno kino był w części polskiej pięciokrotnie wyższy niż w czeskiej.

---

¹³ Dotyczy tylko strony polskiej i czeskiej z uwagi na brak danych dla strony słowackiej.

TABL. 4.72. POWIERZCHNIA I LUDNOŚĆ W POLSKIEJ I CZESKIEJ CZĘŚCI EUROREGIONU BESKIDY W 2006 R.

Stan w dniu 31 XII

AREA AND POPULATION IN POLISH AND CZECH PART OF BESKIDY EUROREGION IN 2006

As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Powierzchnia w km ² Area in km ²	Ludność Population			Kobiety na 100 mężczyzn Females per 100 males
		w liczbach bezwzględ- nych in absolute numbers	w miastach w % ogółu ludności in urban areas in % of total popu- lation	na 1 km ² per 1 km ²	
STRONA: PART:					
Polska	2475	603703	48,3	243,9	106,5
Polska Polish					
Czeska	972	164936	51,6	169,8	103,2
Czech					

TABL. 4.73. LUDNOŚĆ WEDŁUG GRUP WIEKU W POLSKIEJ I CZESKIEJ CZĘŚCI EUROREGIONU BESKIDY W 2006 R.

Stan w dniu 31 XII

POPULATION BY AGE IN POLISH AND CZECH PART OF BESKIDY EUROREGION IN 2006

As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Ogółem Total	Poniżej 15 lat Below 15 years	15-64	65 lat i więcej 65 years and more
		w % ogółu ludności in % of total population		
STRONA: PART:				
Polska	603703	16,3	70,2	13,5
Polska Polish				
Czeska	164936	14,6	71,7	13,7
Czech				

TABL. 4.74. RUCH NATURALNY LUDNOŚCI I SALDO MIGRACJI W POLSKIEJ I CZESKIEJ CZĘŚCI EUROREGIONU BESKIDY W 2006 R.
VITAL STATISTICS AND NET MIGRATION IN POLISH AND CZECH PART OF BESKIDY EUROREGION IN 2006

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Urodzenia żywe <i>Live births</i>	Zgony <i>Deaths</i>		Przyrost naturalny <i>Natural increase</i>	Małżeństwa <i>Marriages</i>	Saldo migracji <i>Net migra- tion</i>
		ogółem <i>total</i>	w tym niemowląt ^a <i>of which infants^a</i>			
			na 1000 ludności <i>per 1000 population</i>			
<i>STRONA: PART:</i>						
Polska ..... <i>Polish</i>	10,1	8,9	4,3	1,2	6,2	0,6
Czeska ..... <i>Czech</i>	9,5	9,9	5,1	-0,4	4,8	4,9

a Na 1000 urodzeń żywych.

a *Per 1000 live births.*

TABL. 4.75. RUCH TURYSTYCZNY W POLSKIEJ I CZESKIEJ CZĘŚCI EUROREGIONU BESKIDY W 2006 R.
TOURIST TRAFFIC IN POLISH AND CZECH PART OF BESKIDY EUROREGION IN 2006

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Miejsca noclego- we ^a na 100 ludności ^b <i>Number of beds^a per 100 population^b</i>	Udzielone noclegi na 100 ludności ^c <i>Nights spent (overnight stay) per 100 population^c</i>	Korzystający z noclegów na 100 ludności ^d <i>Tourists accom- modated per 100 population^d</i>	Turyści zagra- niczni korzystają- cy z noclegów na 100 korzysta- jących ogółem <i>Foreign tourists accommodated per 100 tourists accommodated</i>
<i>STRONA: PART:</i>				
Polska ..... <i>Polish</i>	1,7	159,6	49,8	10,6
Czeska ..... <i>Czech</i>	4,2	.	.	.

a Stan w dniu 31 VII. b Wskaźnik funkcji turystycznej według Baretje'a. c Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Charvata. d Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Schneidera.

a *As of 31 VII. b Tourist function index by Baretje. c Tourist traffic intensity index by Charvat. d Tourist traffic intensity index by Schneider.*

TABL. 4.76. ZASOBY MIESZKANIOWE W POLSKIEJ I CZESKIEJ CZĘŚCI EUROREGIONU BESKIDY W 2006 R. ^a

Stan w dniu 31 XII

DWELLING STOCKS IN POLISH AND CZECH PART OF BESKIDY EUROREGION IN 2006 ^a

As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE <i>SPECIFICATION</i>	Mieszkania <i>Dwellings</i>	Przeciętna liczba osób <i>Average number of persons</i>		Przeciętna powierzchnia użytkowa ^b <i>Average usable floor space ^b</i>		Mieszkania na 1000 ludności <i>Dwellings per 1000 population</i>
		na mieszkanie <i>per dwelling</i>	na izbę <i>per room</i>	mieszkania <i>per dwelling</i>	na 1 osobę <i>per person</i>	
				w m ²	in m ²	
<i>STRONA: PART:</i>						
Polska ..... <i>Polish</i>	196340	3,1	0,8	76,9	25,0	325,2
Czeska ..... <i>Czech</i>	57876	2,8	1,0	52,5	18,6	355,4

^a Strona czeska – dane ze spisu ludności, stan w dniu 1 III 2001 r. ^b Strona czeska – powierzchnia mieszkalna, tj. izby o powierzchni 8 m² i więcej oraz część powierzchni kuchni przekraczająca 12 m².

^a *The Czech part – results of the census, as of 1 III 2001. ^b Czech Part – living area: rooms with an area 8 m² and more and part of the floor of the kitchen having the area 12 m² and more.*

TABL. 4.77. MIESZKANIA ODDANE DO UŻYTKOWANIA W POLSKIEJ I CZESKIEJ CZĘŚCI EUROREGIONU BESKIDY W 2006 R.

DWELLINGS COMPLETED IN POLISH AND CZECH PART OF BESKIDY EUROREGION IN 2006

WYSZCZEGÓLNIENIE <i>SPECIFICATION</i>	Ogółem <i>Total</i>	Na 1000 ludności <i>Per 1000 population</i>	Na 1000 zawartych małżeństw <i>Per 1000 marriages contracted</i>
<i>STRONA: PART:</i>			
Polska ..... <i>Polish</i>	1869	3,1	502
Czeska ..... <i>Czech</i>	310	1,9	396

TABL. 4.78. **APTEKI I PUNKTY APTECZNE^{ab} W POLSKIEJ I CZESKIEJ CZĘŚCI EUROREGIONU BESKIDY W 2006 R.**

Stan w dniu 31 XII

PHARMACIES AND PHARMACEUTICAL OUTLETS^{ab} IN POLISH AND CZECH PART OF BESKIDY EUROREGION IN 2006

As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE <i>SPECIFICATION</i>	Apteki i punkty apteczne <i>Pharmacies and pharmaceutical outlets</i>	Ludność na 1 aptekę i punkt apteczny <i>Population per pharmacy and pharmaceutical outlet</i>
<i>STRONA: PART:</i>		
Polska	162	3727
<i>Polish</i>		
Czeska	31	5307
<i>Czech</i>		

a Strona polska – bez aptek szpitalnych w stacjonarnych zakładach opieki zdrowotnej, działających na potrzeby tych zakładów. b Strona czeska – dane za rok 2005.

a *Polish part – excluding hospital's pharmacies in in-patient health care facilities, operated for the needs of these.* b *Czech part – data concern 2005.*

TABL. 4.79. **KINA STAŁE I MUZEA W POLSKIEJ I CZESKIEJ CZĘŚCI EUROREGIONU BESKIDY W 2006 R.**

Stan w dniu 31 XII

FIXED CINEMAS AND MUSEUMS IN POLISH AND CZECH PART OF BESKIDY EUROREGION IN 2006

As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE <i>SPECIFICATION</i>	Kina <i>Cinemas</i>	Liczba ludności na 1 kino <i>Population per cinema</i>	Muzea <i>Museums</i>
<i>STRONA: PART:</i>			
Polska	7	86243,3	11
<i>Polish</i>			
Czeska	10	16450,9	12
<i>Czech</i>			

 Ważniejsze adresy**Strona polska**

Stowarzyszenie „Region Beskidy”

ul. Piastowska 40

43-300 Bielsko-Biała

Polska

Maciej Kołoczek – Sekretarz polskiej części Euroregionu Beskidy

tel./fax +48 /33 813-63-33; 33 813-63-25

www.euroregion-besкиды.pl

e-mail: biuro@euroregion-besкиды.pl

Strona czeska

Sdružení „Region Beskidy”

Městský úřad Frýdek-Místek

738 22 Frýdek-Místek

Radniční 1148

Republika Czeska

Petra Schnirchova - Sekretar Sdružení „Region Beskidy”

tel.: +420 55 860 9272

fax: +420 55 860 9166

www.euroregion-besкиды.cz

www.regionbesкиды.cz

e-mail: sekretar@euroregion-besкиды.cz

Strona słowacka

Združenie „Region Beskidy”

Mestsky urad v Žilinie

Namestie obetí

011 31 Žilina

Republika Słowacka

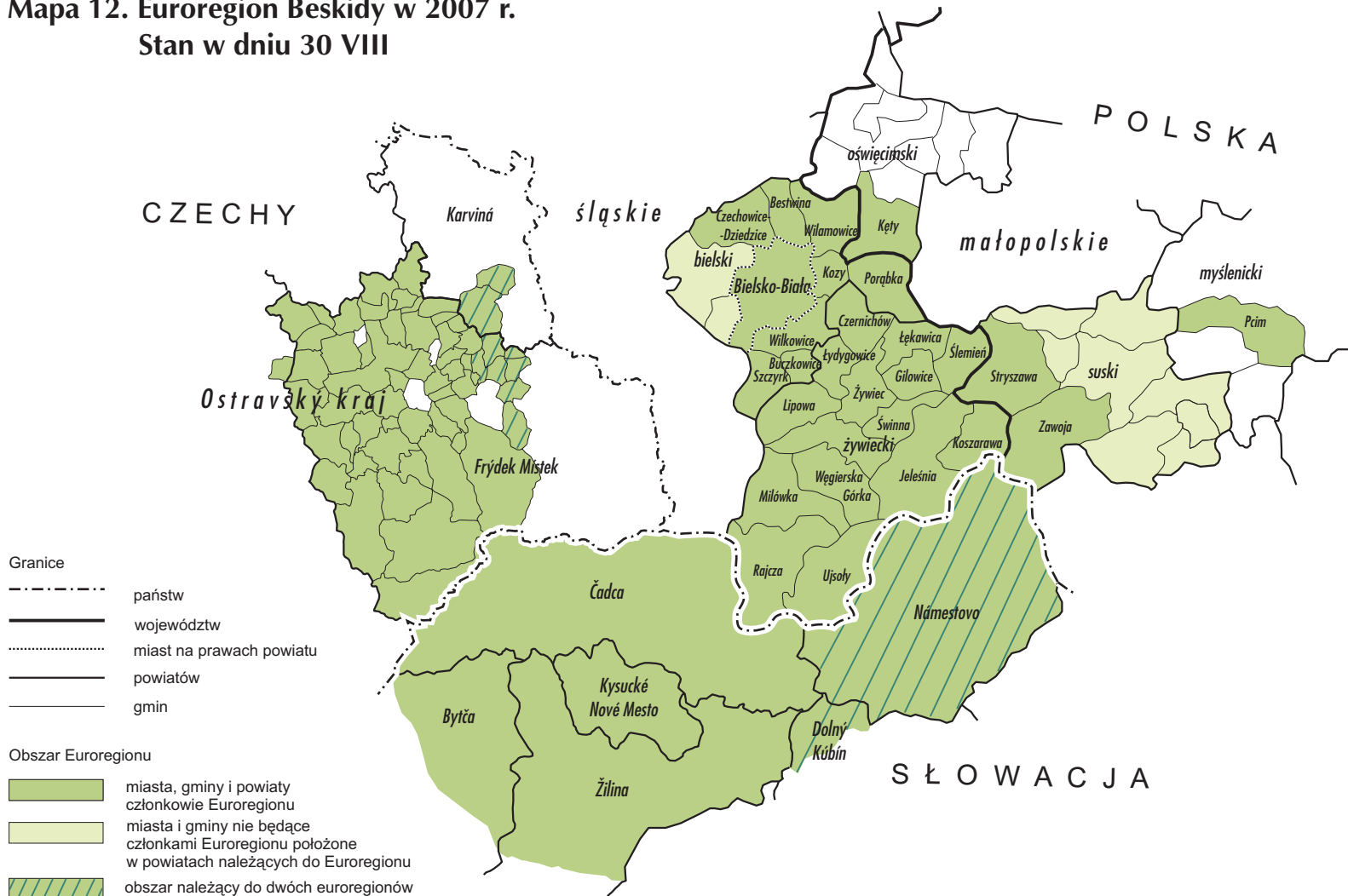
Zuzana Ockova – Manažer Združenia „Region Beskidy”

tel. /fax: +421 41 723 5564

www.besкиды.sk

email: besкиды@zilina.sk

Mapa 12. Euroregion Beskidy w 2007 r. Stan w dniu 30 VIII

Euroregion Beskidy

Strona polska

Gminy:

1. Bestwina	8. Kęty	15. Pcim	22. Świnna
2. Bielsko-Biała	9. Koszarawa	16. Porąbka	23. Ujsoty
3. Buczkowice	10. Kozy	17. Radziechowy-Wieprz	24. Węgierska Górka
4. Czechowice-Dziedzice	11. Lipowa	18. Rajcza	25. Wilamowice
5. Czernichów	12. Łękawica	19. Stryszawa	26. Wilkowice
6. Gilowice	13. Łodygowice	20. Szczyrk	27. Zawoja
7. Jeleśnia	14. Milówka	21. Ślemień	28. Żywiec

Powiaty:

29. Bielski	30. Suski	31. Żywiecki

Strona czeska

Miasta i gminy:

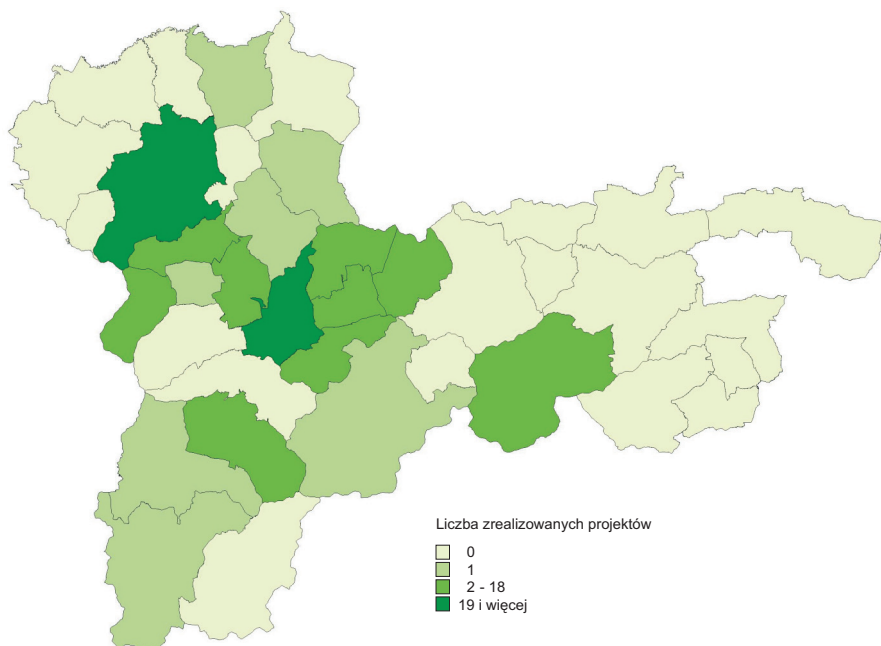
1. Albrechtice	17. Horní Tošanovice	33. Nošovice	49. Stará Ves n./O
2. Baška	18. Hukvaldy	34. Ostravice	50. Staré Hamry
3. Bílá	19. Janovice	35. Palkovice	51. Staré Město
4. Brušperk	20. Kaňovice	36. Paskov	52. Staříč
5. Bruzovice	21. Kateřinice	37. Pazderná	53. Střítež
6. Čeladná	22. Komorní Lhotka	38. Pražmo	54. Sviadnov
7. Dobrá	23. Kozlovce	39. Pržno	55. Těrlícko
8. Dobratice	24. Krásná	40. Pstruží	56. Třanovice
9. Dolní Domaslavice	25. Krmelín	41. Raškovice	57. Václavovice
10. Dolní Tošanovice	26. Kunčice p. Ondřejníkem	42. Řeka	58. Vělopolí
11. Fryčovice	27. Lhotka	43. Řepiště	59. Vojkovice
12. Frýdek-Místek	28. Lučina	44. Ropice	60. Vratimov
13. Frýdlant n. Ostravicí	29. Malenovice	45. Sedliště	61. Vyšní Lhoty
14. Hnojník	30. Metylovice	46. Šenov	62. Žabeň
15. Horní Bludovice	31. Morávka	47. Smilovice	63. Žermanice
16. Horní Domaslavice	32. Nižní Lhoty	48. Soběšovice	

Strona słowacka

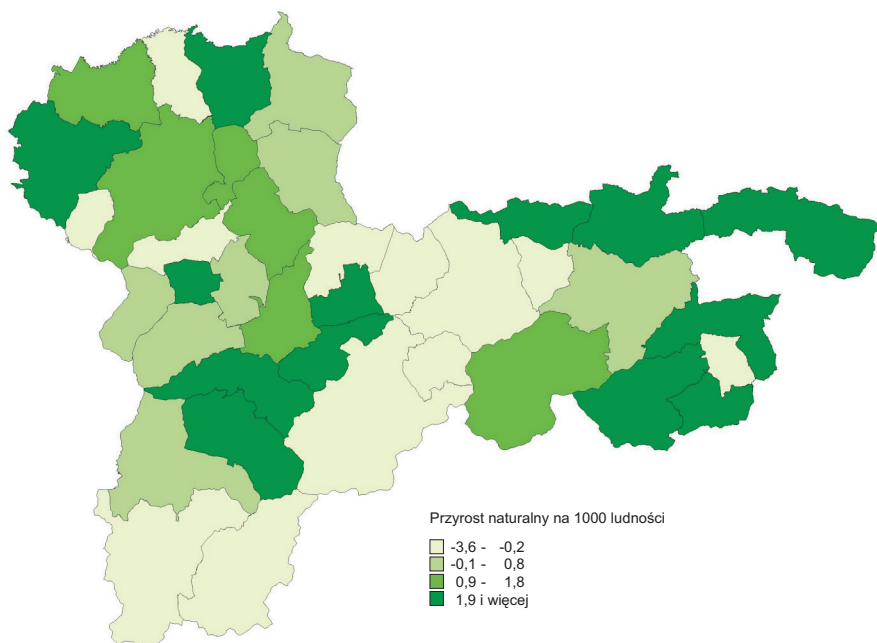
Miasta i Gminy:

1. Babín	21. Klubina	41. Oravská Lesná	61. Staškov
2. Belá	22. Korňa	42. Oravská Polhora	62. Stráňavy
3. Bitarová	23. Kotrčina Lúčka	43. Oravské Veselé	63. Stránske
4. Bobrov	24. Krasňany	44. Ovčiarско	64. Stráža
5. Breza	25. Kysucký Lieskovec	45. Paština Závada	65. Strečno
6. Brezany	26. Kysucké Nové Mesto	46. Podvysoká	66. Súžov-Hradná
7. Bytča	27. Lietavská Lučka	47. Porúbka	67. Svrcinovec
8. Čadca	28. Lodno	48. Povina	68. Těpešovo
9. Čierne	29. Lutise	49. Rabča	69. Teplička nad Váhom
10. Dolná Tižina	30. Lysica	50. Rabčice	70. Terchová
11. Dunajov	31. Makov	51. Radoža	71. Turzovka
12. Gbežany	32. Mojš	52. Rajec	72. Varín
13. Horný Hričov	33. Mútne	53. Rajecká Lesná	73. Vavrečka
14. Horný Vadičov	34. Námestovo	54. Rajecké Teplice	74. Veličná
15. Hôrky	35. Nededza	55. Rakova	75. Vežká Čierna
16. Hričovské Podhradie	36. Nezbudská Lučka	56. Rudinka	76. Vysoká nad Kysucou
17. Hruštín	37. Novot'	57. Sihelné	77. Zákamenné
18. Kamenná Poruba	38. Ochodnica	58. Skalité	78. Zázriva
19. Klin	39. Olešná	59. Snežnica	79. Zubrohlava
20. Klokočov	40. Oravská Jasenica	60. Stará Bystrica	80. Žilina

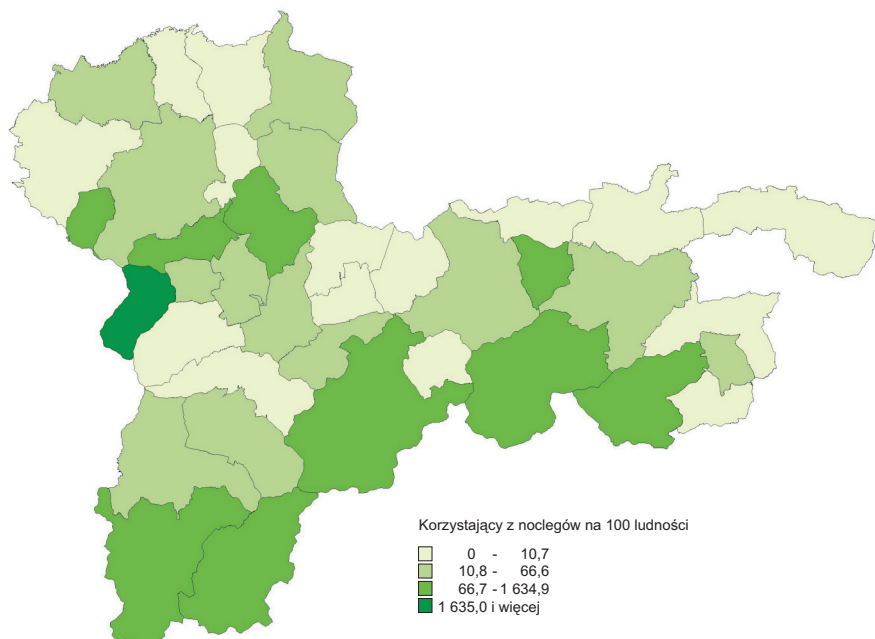
Kartogram 33. Małe projekty (Phare CBC, Interreg) w polskiej części Euroregionu Beskidy według gmin członków w latach 2000-2006

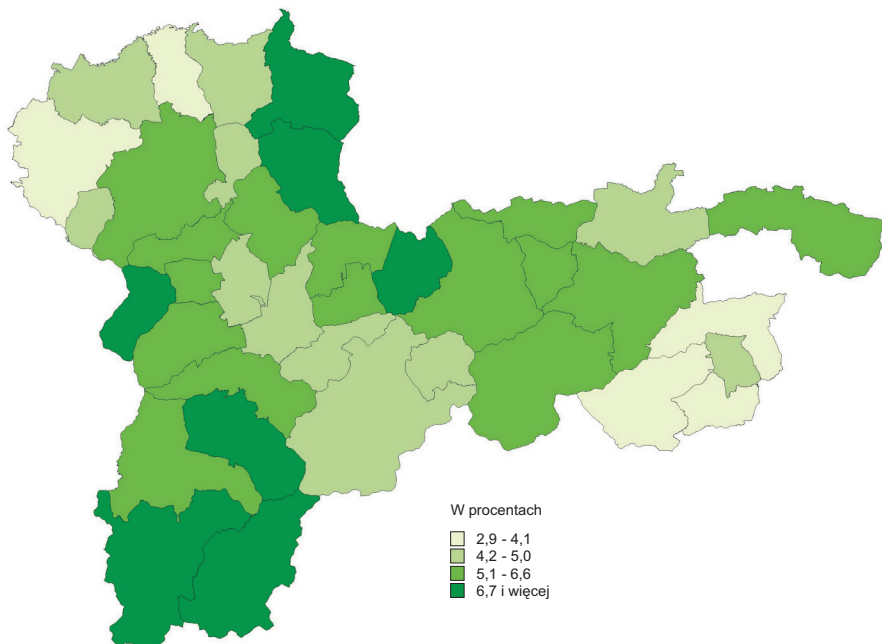
Kartogram 34. Przyrost naturalny na 1000 ludności w polskiej części Euroregionu Beskidy w 2006 r.

Kartogram 35. Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Schneidera w polskiej części Euroregionu Beskidy w 2006 r.

Kartogram 36. Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku 15-64 lata w polskiej części Euroregionu Beskidy w 2006 r.

4.2.6. Euroregion Tatry

Utworzenie euroregionu

Kongres założycielski euroregionu odbył się 26 sierpnia 1994 roku w Nowym Targu. Na Kongresie podpisano Umowę pomiędzy Samorządami Rzeczypospolitej Polskiej i Republiki Słowackiej o utworzeniu transgranicznego związku Euroregion Tatry. Umowa ta została znowelizowana w dniu 22 października 1999 roku. Określono w niej nazwę euroregionu jako Transgraniczny Związek Euroregion Tatry, a także zaktualizowano dziedziny i cele współpracy.

Próby formalizacji kontaktów gmin słowackich z gminami polskimi w rejonie Podhala, w Pieninach i w Gorcach zostały podjęte już w listopadzie 1991 roku podczas konferencji samorządowej w Zakopanem. W pół roku później w maju 1992 roku w Popradzie odbyła się bardzo ważna – z punktu widzenia rozwoju kontaktów transgranicznych – konferencja wójtów i burmistrzów gmin polskich i słowackich. W zawartym na tym spotkaniu **Porozumieniu** podkreślono, że rozwój współpracy ma w założeniu doprowadzić do tego, aby cały region górski mógł w przyszłości stanowić ekologiczną, gospodarczą i kulturową całość oraz uzyskać miano euroregionu.

W drugiej połowie 1993 roku prowadzone były rozmowy przedstawicieli władz samorządowych Nowego Targu i Zakopanego z partnerami słowackimi, poświęcone przygotowaniu projektu statutu przyszłego Euroregionu Tatry. W dniu 31 października 1993 roku podpisano w Zakopanem „**Deklarację Organów Samorządów Terytorialnych Rzeczypospolitej Polskiej i Republiki Słowackiej w sprawie projektu utworzenia transgranicznego związku Region Tatry**”, będącą dokumentem wyjściowym, określającym rozwój współpracy w regionie i zapowiadającym powołanie euroregionalnej struktury w postaci **Euroregionu Tatry**.

Duże znaczenie dla sfinalizowania długotrwałych negocjacji miało polsko-słowackie porozumienie międzyrządowe o współpracy transgranicznej zawarte 18 sierpnia 1994 roku. W kilka dni później została podpisana umowa o utworzeniu euroregionu.

Struktura organów

Organami euroregionu są:

- kongres,
- rada,
- komisja rewizyjna.

Kongres jest najwyższym organem euroregionu. W jego skład wchodzi 70 delegatów, po 35 z każdej ze stron. Do jego kompetencji należy m.in. ustalanie podstawowych kierunków działania, przyjmowanie nowych członków, wybór i odwoływanie członków rady i komisji rewizyjnej.

Rada jest organem wykonawczym związku. Składa się z 14 członków (po 7 z każdej ze stron) wybieranych przez kongres na okres dwóch lat. Pracami rady kieruje przewodniczący, wybierany przez radę na okres dwóch lat, z zachowaniem zasady przemienności. W kierowaniu pracą uczestniczy również wiceprzewodniczący, którym jest przedstawiciel drugiej strony. Do kompetencji rady należy m.in. uchwalanie planów rzeczowo-finansowych, zwoływanie kongresu, przygotowywanie projektów uchwał i ich realizacja, powoływanie sekretarzy i komisji roboczych.

Komisja rewizyjna jest organem kontrolnym i składa się z 6 członków (po trzech z każdej ze stron).

Rada wykonuje swoje zadania przy pomocy sekretarzy – jednego po stronie polskiej i jednego po stronie słowackiej. Ich zadaniem jest obsługa administracyjna organów euroregionu. Kierują oni biurami euroregionu, z których jedno znajduje się w Nowym Targu, a drugie w Kieżmarku.

Rada powołuje też komisje robocze, których zadaniem jest rozwiązywanie konkretnych problemów związanych z działalnością euroregionu. Są one organami doradczymi rady. Aktualnie w ramach rady działają następujące komisje:

- gospodarcza,
- ochrony środowiska,
- kultury,
- informacji,
- turystyki,
- sportu i młodzieży.

Członkowie

Członkowie dzielą się na:

- zwyczajnych,
- wspierających,
- honorowych.

Członkiem zwyczajnym mogą być gminy i powiaty Podhala, Spisza, Orawy, Piecin, Gorców, Beskidu Sądeckiego, Beskidu Wyspowego i Beskidu Niskiego, ale dopuszcza się możliwość przyjęcia również innych gmin i powiatów.

Członkiem wspierającym mogą być osoby prawne i instytucje samorządu terytorialnego, które zadeklarują merytoryczne poparcie dla realizacji celów Związku Euroregion Tatry lub wniosą istotny wkład finansowy.

Członkami honorowymi mogą zostać osoby prawne i fizyczne w uznaniu wkładu pracy na cele zbieżne z celami Związku Euroregion Tatry.

Członkowie wspierający i honorowi nie mają czynnego i biernego prawa wyborczego i są zwolnieni z opłacania składek członkowskich, a członkowie honorowi nie wnoszą wpisowego.

Euroregion Tatry obejmuje po stronie polskiej 22 gminy i 3 powiaty z województwa małopolskiego. Po stronie słowackiej w skład euroregionu wchodzi 112 gmin oraz jedno województwo (kraj).

Obszar euroregionu przedstawiono na mapie 13.

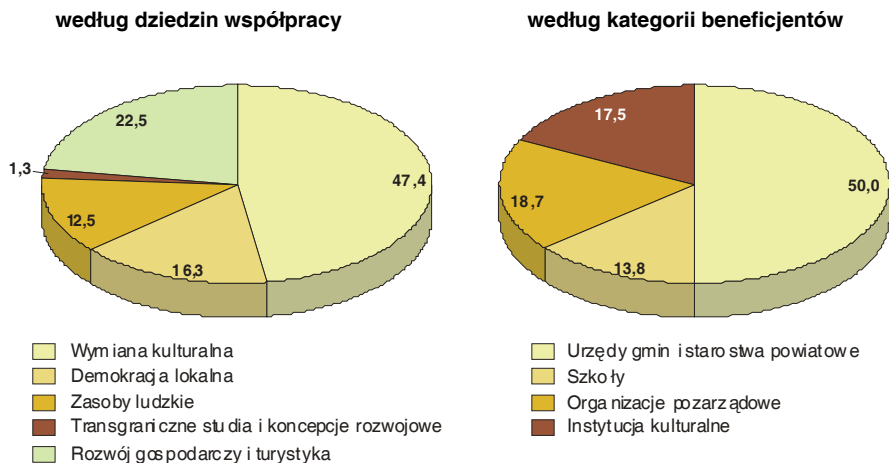
Małe projekty euroregionalne

W polskiej części Euroregionu Tatry zrealizowano 80 małych projektów dofinansowanych z programu Phare. Łączna kwota dofinansowania uzyskanego przez beneficjentów wyniosła 606,7 tys. euro. Średnia wysokość dofinansowania jednego projektu to 7,6 tys. euro.

Blisko połowę z nich stanowiły przedsięwzięcia o charakterze kulturalnym. Kolejnymi grupami działań były inicjatywy w zakresie: rozwoju gospodarczego i turystyki oraz demokracji lokalnej.

Strukturę zrealizowanych projektów według dziedzin współpracy¹⁴ oraz kategorii beneficjentów ukazuje wykres 4.10.

Wykres 4.10. **Małe projekty dofinansowane z programu PHARE CBC w polskiej części Euroregionu Tatry**

Źródło: opracowanie własne.

Wśród instytucji realizujących projekty najwięcej projektów zrealizowały urzędy gmin (33), organizacje pozarządowe takie jak stowarzyszenia, fundacje, związki gminne itp. (15) oraz placówki kulturalne (14).

¹⁴ W niektórych przypadkach przyporządkowanie projektu do danej dziedziny było trudne ze względu na szerokie jego oddziaływanie i miało charakter arbitralny.

W ramach programu INTERREG III A, Funduszu Mikroprojektów, w polskiej części euroregionu zatwierdzono 47 mikroprojektów. Łączna kwota przyznanego dofinansowania wyniosła 1426,1 tys. złotych.

Liczba beneficjentów korzystających z dofinansowania z obu funduszy była zróżnicowana terytorialnie. Spośród 22 gmin – członków polskiej części euroregionu beneficjenci z 2 gmin nie skorzystali z dofinansowania, w 18 gminach zrealizowano od 1 do 6 projektów, a w gminie miejskiej Nowy Targ i w Zakopanem zrealizowano ich po kilkanaście (por. kartogram 37).

Kwota przyznana Związkowi Euroregion Tatry w ramach programów EWT 2007-2013 wynosi 5351,6 tys. euro.

Bariery współpracy

Wśród najistotniejszych utrudnień w realizacji małych projektów (mikroprojektów) przedstawiciele polskiego biura euroregionu wymienili:

- brak uprawnień słowackich struktur euroregionu do zarządzania małymi projektami i ich obsługi (mogą być jedynie beneficjentami),
- duże sformalizowanie procedur wdrażania i rozliczania mikroprojektów programu INTERREG III A oraz ich ciągła modyfikacja.

U w a g a. Zaprezentowano tylko te tablice, dla których pozyskano informacje również dla strony słowackiej. Pozostałe informacje o części polskiej znajdują się w tablicach w podrozdziale 4.5.

TABL. 4.80. POWIERZCHNIA I LUDNOŚĆ W EUROREGIONIE TATRY W 2006 R.

Stan w dniu 31 XII

AREA AND POPULATION IN TATRY EUROREGION IN 2006

As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE <i>SPECIFICATION</i>	Powierzchnia w km ² <i>Area in km²</i>	Ludność <i>Population</i>			Kobiety na 100 mężczyzn <i>Females per 100 males</i>
		w liczbach bezwzględ- nych <i>in absolute numbers</i>	w miastach w % ogółu ludności <i>in urban areas in % of total popu- lation</i>	na 1 km ² <i>per 1 km²</i>	
STRONA: <i>PART:</i>					
Polska ..... <i>Polish</i>	3835	473160	28,1	123	103
Słowacka ^a ..... <i>Slovak</i> ^a	2511	344263	75,7	137	105

^a Dane ze rok 2005.

^a *Data concern 2005.*

TABL. 4.81. LUDNOŚĆ WEDŁUG GRUP WIEKU W EUROREGIONIE TATRY W 2006 R.
 Stan w dniu 31 XII
POPULATION BY AGE IN TATRY EUROREGION IN 2006
 As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Ogółem Total	Poniżej 15 lat Below 15 years	15-64 ^a	65 lat i więcej ^b 65 years and more ^b
		w % ogółu ludności in % of total population		
STRONA: PART:				
Polska ..... Polish	473160	20,6	67,6	11,8
Słowacka ^c ..... Slovak ^c	344263	18,7	65,0	16,3

a Strona słowacka – wiek produkcyjny (kobiety w wieku 15-54 lata, mężczyźni 15-59 lat). b Strona słowacka – wiek poprodukcyjny (kobiety powyżej 54 lat, mężczyźni powyżej 59 lat). c Dane za rok 2005.

a Slovak part – working age (women aged 15-54, men aged 15-59). b Slovak part – post-working age (women more than 54 years, men more than 59 years). c Data concern 2005.

TABL. 4.82. RUCH NATURALNY LUDNOŚCI I SALDO MIGRACJI W EUROREGIONIE TATRY W 2006 R.
VITAL STATISTICS AND NET MIGRATION IN TATRY EUROREGION IN 2006

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Urodzenia żywe Live births	Zgony Deaths		Przyrost naturalny Natural increase	Małżeństwa Marriages	Saldo migracji Net migration
		ogółem	w tym niemowląt ^a			
		total	of which infants ^a			
na 1000 ludności		per 1000 population				
STRONA: PART:						
Polska ..... Polish	11,5	7,6	5,7	3,8	6,4	-0,3
Słowacka ^b ..... Slovak ^b	11,4	8,1	.	3,4	5,4	.

a Na 1000 urodzeń żywych. b Dane za rok 2005.

a Per 1000 live births. b Data concern 2005.

 Ważniejsze adresy***Euroregion Tatry***

Siedziba Transgranicznego Związku Euroregionu Tatry w Nowym Targu
ul. Sobieskiego 2
34-400 Nowy Targ
tel. +48 18 2666953
tel./fax. +48 18 2669981
e-mail: euroregion.tatry@pro.onet.pl
www.euroregion-tatry.pl

Kancelaria Združenia Regi3n „Tatry” w Kieźmarku
Hlavn3 n3mestie 46
06001 Keźmarok
tel./fax: +421 52 452 39 13
e-mail: info@euroregion-tatry.sk
www.euroregion-tatry.sk

Mapa 13. Euroregion Tatry w 2007 r.
Stan w dniu 15 VI

Euroregion Tatry

Strona polska

Gminy:

1. Bukowina Tatrzańska	7. Limanowa – m	13. Ochotnica Dolna	19. Szczawnica
2. Czarny Dunajec	8. Lipnica Wielka	14. Piwniczna-Zdrój	20. Tymbark
3. Czorsztyn	9. Łapsze Niżne	15. Poronin	21. Uście Gorlickie
4. Jabłonka	10. Muszyna	16. Raba Wyżna	22. Zakopane
5. Kościelisko	11. Nowy Targ - m	17. Rytro	
6. Krościenko Dunajcem	n. 12. Nowy Targ - w	18. Szaflary	

Powiaty:

23. Nowosądecki
24. Nowotarski
25. Tatrzański

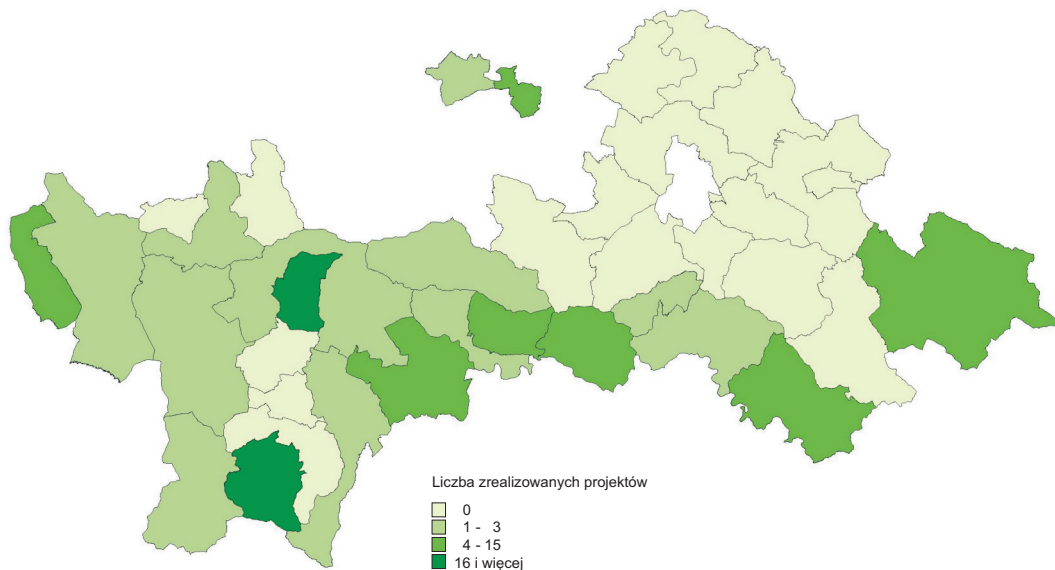
Strona słowacka

Miasta i gminy:

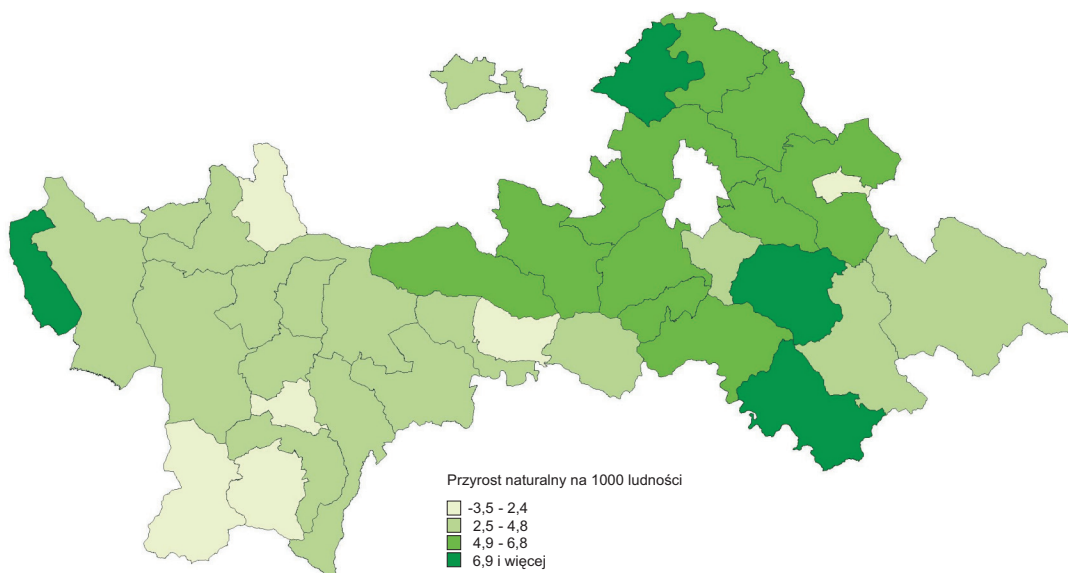
1. Abrahámovce	29. Istebné	57. Malá Franková	85. Spišská Nová Ves
2. Bajerovce	30. Jakubovany	58. Malatiná	86. Spišská Stará Ves
3. Batizovce	31. Jalovec	59. Malý Lipník	87. Spišské Hanušovce
4. Beňadiková	32. Jamník	60. Malý Slavkov	88. Stará Lesná
5. Brezovica	33. Jarabina	61. Matiašovce	89. Stará Ľubovňa
6. Brutovce	34. Jasenovná	62. Matysová	90. Štefanov nad Oravou
7. Bušovce	35. Jezersko	63. Medzibrodie n. Oravou	91. Štrba
8. Bziny	36. Kamienka	64. Mengusovce	92. Suchá Hora
9. Červený Kláštor	37. Kežmarok	65. Mníšek n. Popradom	93. Sulín
10. Chlebnice	38. Kolačkov	66. Námestovo	94. Šuňava
11. Chmeľnica	39. Kónská	67. Nižná	95. Svit
12. Čirč	40. Kral'ovany	68. Nižna Boca	96. Trstená
13. Demänovská Dolina	41. Krížová Ves	69. Nižné Ružbachy	97. Údol
14. Dlhá nad Oravou	42. Kvačany	70. Nová Ľubovňa	98. Vasil'ov
15. Dolný Kubín	43. Legnava	71. Oravská Poruba	99. Važec
16. Dravce	44. Lendak	72. Oravský Biely Potok	100. Veľká Franková
17. Ďurková	45. Lesnica	73. Orlov	101. Veľká Lomnica
18. Forbasy	46. Levoča	74. Osturňa	102. Vitanova
19. Gánovce	47. Liesek	75. Podhorany	103. Vojňany
20. Gerlachov	48. Liptovská Porúbka	76. Podolíneč	104. Výborná
21. Habovka	49. Liptovské Matiašovce	77. Podtureň	105. Vyšná Boca
22. Hladovka	50. Liptovské Revúce	78. Poprad	106. Vyšné Ružbachy
23. Hniezdne	51. Liptovský Mikuláš	79. Pribylina	107. Vysoké Tatry
24. Hozelec	52. Litmanová	80. Refov	108. Žakovce
25. Hraničné	53. Ľubica	81. Ružomberok	109. Žaškov
26. Hranovnica	54. Ľubotin	82. Šarišské Jastrabie	110. Závažná Poruba
27. Huncovce	55. Lúčivná	83. Sedliacka Dubová	111. Ždiar
28. Hybe	56. Majere	84. Spišská Belá	112. Zuberec

113. Prešovský samosprávny kraj

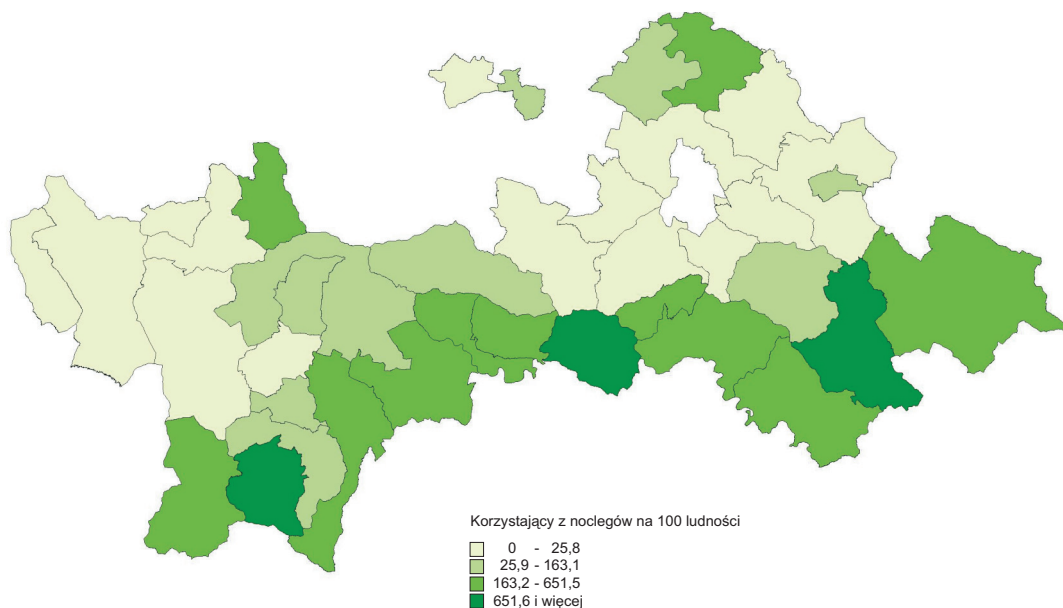
Kartogram 37. Małe projekty (Phare CBC, Interreg) w polskiej części Euroregionu Tatry według gmin członków w latach 1997-2006

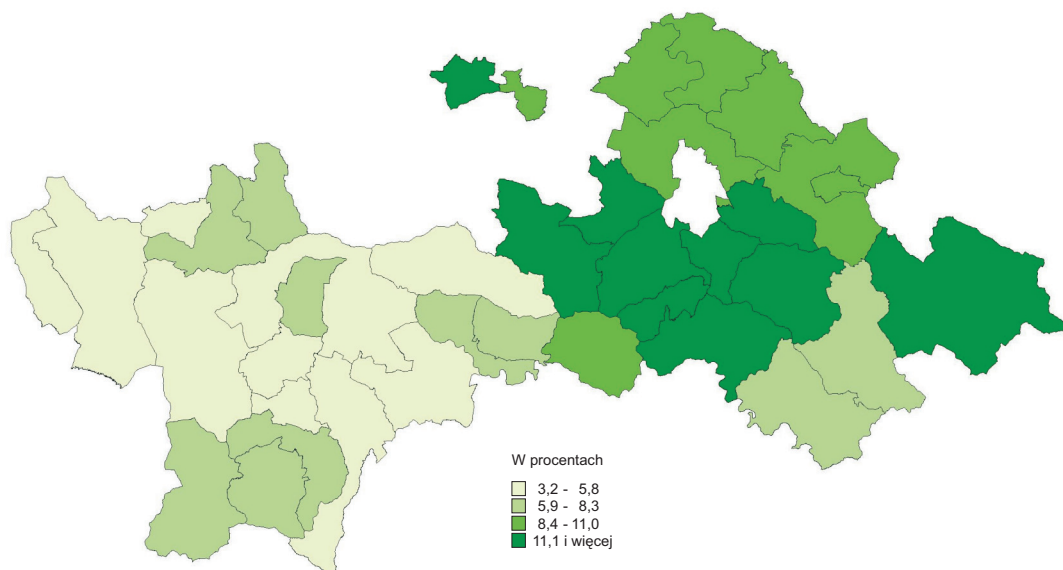
Kartogram 38. Przyrost naturalny na 1000 ludności w polskiej części Euroregionu Tatry w 2006 r.

Kartogram 39. Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Schneidera w polskiej części Euroregionu Tatry w 2006 r.

Kartogram 40. Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku 15-64 lata w polskiej części Euroregionu Tatry w 2006 r.

4.2.7. Euroregion Karpacki

Utworzenie euroregionu

W dniu 14 lutego 1993 roku w Debreczynie przedstawiciele władz terytorialnych Polski, Słowacji, Węgier i Ukrainy podpisali porozumienie o utworzeniu **Związku Międzyregionalnego Euroregion Karpacki**. Politycznego poparcia udzielili tej inicjatywie ministrowie spraw zagranicznych Polski, Węgier i Ukrainy, podpisując **Deklarację o Współpracy Społeczności Zamieszkujących Obszar Euroregionu Karpackiego**. Na posiedzeniu w dniach **29-30 kwietnia 1997** Rada Związku pozytywnie rozpatrzyła wniosek strony rumuńskiej o jej przyjęcie w charakterze członka zwyczajnego.

Powstanie euroregionu poprzedzał kilkuletni okres ożywionych kontaktów i współpracy o charakterze dwustronnym (ówczesne województwo krośnieńskie i przygraniczne powiaty słowackie, ukraińskie Zakarpacie i północno-wschodnie regiony Węgier). Pojawił się jednak pomysł, by połączyć różne inicjatywy o podobnym charakterze i spróbować utworzyć szersze forum współpracy, wykorzystując sprawdzoną w zachodniej Europie formę euroregionu. Istotnym krokiem, który przybliżył realizację tego celu, było seminarium „**Możliwości i perspektywy współpracy sąsiadujących regionów Polski, Czechosłowacji, Węgier i Ukrainy**”, które odbyło się w lutym 1992 roku w Jaśle. Udział w nim wzięli m.in. przedstawiciele władz centralnych oraz placówek dyplomatycznych zainteresowanych krajów. Na spotkaniu tym podpisano deklarację, na mocy której powołano **Radę Współpracy Międzyregionalnej Przykarpacia**. Po roku prac przygotowawczych podpisano umowę o utworzeniu euroregionu.

W lipcu 2000 r. w polskiej części euroregionu z inicjatywy grupy osób – przedstawicieli środowisk społecznych, samorządowych i naukowych województwa podkarpackiego powołano Stowarzyszenie Euroregion Karpacki Polska. Powołanie stowarzyszenia wynikało z pilnej potrzeby uregulowania formalno – prawnych aspektów funkcjonowania polskiej części Euroregionu Karpackiego.

Utworzenie i zarejestrowanie stowarzyszenia a także przejście przez tę organizację od marca 2001 roku zadania prowadzenia polskiego biura Euroregionu Karpackiego zamknęło 8 letni okres funkcjonowania euroregionu bez osobowości prawnej.

W konsekwencji umożliwiona została reorganizacja strony polskiej Euroregionu Karpackiego polegająca na stworzeniu w oparciu o samorządy członkowskie rzeczywistej – prawnej transgranicznej struktury organizacyjnej oraz wypracowaniu metod współpracy w ramach Euroregionu Karpackiego. Innym, ważnym efektem utworzenia stowarzyszenia stała się możliwość wdrażania przez Euroregion Karpacki Funduszy Małych Projektów realizowanych w ramach Programów Współpracy Przygranicznej Phare oraz Narodowego Programu dla Polski Phare.

Struktura organów

Strukturę organizacyjną euroregionu tworzą następujące organy:

- rada euroregionu,
- prezydium rady euroregionu,
- przewodniczący rady euroregionu,
- sekretariat międzynarodowy,
- delegacje krajowe,
- stali przedstawiciele krajowi,
- komisje robocze.

Organy euroregionu pełnią funkcje doradcze, konsultacyjne oraz koordynacyjne, a decyzje przez nie podejmowane mają jedynie charakter propozycji wobec regionów członkowskich związku.

Rada jest najwyższym organem związku. W jej skład wchodzi przedstawiciele każdej ze stron krajowych. Zadaniem rady jest m. in. identyfikowanie i określanie celów strategicznych euroregionu we współpracy z sekretariatem międzynarodowym. Posiedzenia rady odbywają się przynajmniej dwa razy w roku.

Przewodniczący wybierany jest z grona członków rady na dwuletnią kadencję zgodnie z zasadą rotacji. Przewodniczący rady jest przewodniczącym prezydium. Reprezentuje także radę wobec innych organów Związku oraz osób trzecich.

Prezydium rady euroregionu jest organem wdrażającym decyzje podjęte przez radę. Składa się z przewodniczących delegacji każdej ze stron. Posiedzenia prezydium odbywają się co najmniej raz w kwartale, miejsce posiedzenia określane jest zgodnie z zasadą rotacji.

Sekretariat międzynarodowy jest organem wykonawczym i administracyjnym związku. Składa się ze stałych przedstawicieli krajowych każdej strony krajowej euroregionu. Miejsca posiedzeń sekretariatu określa się zgodnie z zasadą rotacji.

Biura krajowe są tworzone w każdym kraju członkowskim związku. Ich struktura, forma prawna i liczba pracowników leżą w gestii stron krajowych. Niezbędne zaplecze finansowe i strukturalne zapewnia dana strona krajowa. Każdemu biurze przewodniczy stały przedstawiciel krajowy danej strony.

Komisje robocze powoływane są na podstawie decyzji rady i obejmują konkretne dziedziny współpracy.

Euroregion Karpacki obejmuje przygraniczne regiony 5 państw – Polski, Rumunii, Słowacji, Ukrainy i Węgier. Po stronie polskiej euroregion obejmuje gminy województwa podkarpackiego oraz obszar samorządów członkowskich Stowarzyszenia Euroregion Karpacki Polska.

Po stronie węgierskiej w skład euroregionu wchodzi okręgi położone w północno-wschodniej części kraju: Borsod-Abaúj-Zemplén, Hajdú-Bihar, Heves, Jász-Nagykun-Szolnok, Szabolcs-Szatmár-Bereg oraz miasta na prawach powiatu: Debrecen, Eger, Miskolc i Nyíregyháza.

Po stronie ukraińskiej w skład euroregionu wchodzi 4 obwody: lwowski, zakarpcki, iwanofrankowski i czerniowiecki.

Po stronie słowackiej do euroregionu należą regiony jednostek administracyjnych Koszyc i Preszowa oraz obszar samorządów członkowskich Stowarzyszenia „Region Karpaty”.

Po stronie rumuńskiej w skład euroregionu wchodzi 7 okręgów: Bihor, Botoșani, Maramureș, Suceava, Satu Mare, Zilah i Harghita.

Obszar euroregionu przedstawiono na mapie 14.

Małe projekty euroregionalne

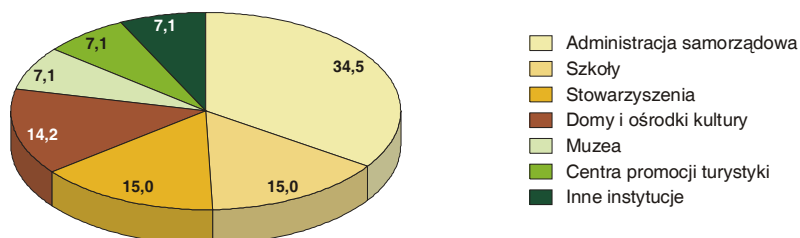
Na obszarze polskiej części Euroregionu Karpackiego instytucją odpowiadającą za proces wdrażania programu Phare CBC i wykorzystania Funduszu Małych Projektów Euroregionalnych było Stowarzyszenie Euroregion Karpacki Polska. Reorganizacja strony polskiej euroregionu i powołanie stowarzyszenia umożliwiło korzystanie z funduszy. Stowarzyszenie zarządzało dwoma funduszami:

- ☐ Funduszem Małych Projektów w ramach Narodowego Programu dla Polski Phare,
- ☐ Wspólnym Funduszem Małych Projektów w ramach Programu Współpracy Przygranicznej Phare Polska – Słowacja.

Łącznie w polskiej części euroregionu zrealizowano 149 projektów. Na ich realizację wykorzystano dofinansowanie w kwocie 2416,9 tys. euro (zestawienie zbiorcze w układzie poszczególnych edycji programu przedstawiono w tabelicy 3.1 na str. 34). Średnia kwota dofinansowania przypadająca na jeden projekt wyniosła ok. 16,2 tys. euro.

Projekty realizowane były przez instytucje różnego typu. Zdecydowanie najczęściej ich wykonawcami były organy administracji samorządowej. Drugą grupę beneficjentów stanowiły szkoły różnych szczebli, trzecią stowarzyszenia (tyle samo projektów), a czwartą domy i ośrodki kultury.

Wykres 4.11. **Małe projekty dofinansowane z programu PHARE CBC (narodowy program dla Polski oraz Polska-Słowacja) w polskiej części Euroregionu Karpackiego według kategorii beneficjentów**

Źródło: sekretariat polski euroregionu.

W polskiej części Euroregionu Karpackiego zrealizowano 120 mikroprojektów dofinansowanych Programu INTERREG III A. Łączna kwota dofinansowania wyniosła 8623,1 tys. złotych.

Spośród członków polskiej części euroregionu na obszarach 8 gmin nie zrealizowano dotychczas żadnego tzw. „małego projektu euroregionalnego” dofinansowanego z funduszy unijnych.

W ramach Programu Współpracy Transgranicznej Rzeczypospolita Polska – Republika Słowacka na lata 2007-2013 polska część Euroregionu Karpackiego otrzymała dofinansowanie w wysokości 5351,9 tys. euro.

Wśród najistotniejszych barier współpracy transgranicznej przedstawiciele polskiego sekretariatu euroregionu wymienili problemy związane z przekraczaniem granic, tj. wizy dla Ukraińców oraz kolejki na przejściach granicznych.

U w a g a. W tablicach brak danych dla stron: rumuńskiej, słowackiej i węgierskiej.

TABL. 4.83. POWIERZCHNIA I LUDNOŚĆ W POLSKIEJ I UKRAIŃSKIEJ CZĘŚCI EUROREGIONU KARPACKIEGO W 2006 R.

Stan w dniu 31 XII

AREA AND POPULATION IN POLISH AND UKRAINIAN PART OF KARPACKI EUROREGION IN 2006

As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE <i>SPECIFICATION</i>	Powierzchnia w km ² <i>Area in km²</i>	Ludność <i>Population</i>			Kobiety na 100 mężczyzn <i>Females per 100 males</i>
		w liczbach bezwzględ- nych <i>in absolute numbers</i>	w miastach w % ogółu ludności <i>in urban areas in % of total popu- lation</i>	na 1 km ² <i>per 1 km²</i>	
STRONA: <i>PART:</i>					
Polska ..... <i>Polish</i>	17846	2097564	40,5	118	105
Ukraińska ..... <i>Ukrainian</i>	56654	6103883	48,8	108	111

TABL. 4.84. LUDNOŚĆ WEDŁUG GRUP WIEKU W POLSKIEJ I UKRAIŃSKIEJ CZĘŚCI EUROREGIONU KARPACKIEGO W 2006 R.

Stan w dniu 31 XII

POPULATION BY AGE IN POLISH AND UKRAINIAN PART OF KARPACKI EUROREGION IN 2006

As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE <i>SPECIFICATION</i>	Ogółem ^a <i>Total ^a</i>	Poniżej 15 lat <i>Below 15 years</i>	15-64	65 lat i więcej <i>65 years and more</i>
		w % ogółu ludności <i>in % of total population</i>		
STRONA: PART:				
Polska ..... <i>Polish</i>	2097564	17,4	69,6	13,0
Ukraińska ..... <i>Ukrainian</i>	6076889	17,2	68,7	14,1

a Strona ukraińska – ludność stała.

a Ukrainian part – population registered for permanent resident.

TABL. 4.85. RUCH NATURALNY LUDNOŚCI I SALDO MIGRACJI W POLSKIEJ I UKRAIŃSKIEJ CZĘŚCI EUROREGIONU KARPACKIEGO W 2006 R.

VITAL STATISTICS AND NET MIGRATION IN POLISH AND UKRAINIAN PART OF KARPACKI EUROREGION IN 2006

WYSZCZEGÓLNIENIE <i>SPECIFICATION</i>	Urodzenia żywe <i>Live births</i>	Zgony <i>Deaths</i>		Przyrost naturalny <i>Natural increase</i>	Małżeństwa <i>Marriages</i>	Saldo migracji <i>Net migration</i>
		ogółem	w tym niemowląt ^a			
		<i>total</i>	<i>of which infants ^a</i>			
na 1000 ludności		per 1000 population				
STRONA: PART:						
Polska ..... <i>Polish</i>	9,6	8,3	7,0	1,3	6,0	-1,9
Ukraińska ..... <i>Ukrainian</i>	11,4	13,3	9,7	-1,9	7,8	-0,7

a Na 1000 urodzeń żywych.

a Per 1000 live births.

TABL. 4.86. RUCH TURYSTYCZNY W POLSKIEJ I UKRAIŃSKIEJ CZĘŚCI EUROREGIONU KARPACKIEGO W 2006 R.

Stan w dniu 31 XII

TOURIST TRAFFIC IN POLISH AND UKRAINIAN PART OF KARPACKI EUROREGION IN 2006

As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Miejsca noclegowe ^a na 100 ludności ^b Number of beds ^a per 100 population ^b	Udzielone noclegi na 100 ludności ^c Nights spent (overnight stay) per 100 population ^c	Korzystający z noclegów na 100 ludności ^d Tourists accommodated per 100 population ^d	Turyści zagraniczni korzystający z noclegów na 100 korzystających ogółem Foreign tourists accommodated per 100 tourists accommodated
STRONA: PART:				
Polska ..... Polish	1,0	77,4	26,8	11,4
Ukraińska ..... Ukrainian	0,3	22,3	8,7	20,1

a Stan w dniu 31 VII. b Wskaźnik funkcji turystycznej według Baretje'a. c Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Charvata. d Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Schneidera.

a As of 31 VII. b Tourist function index by Baretje. c Tourist traffic intensity index by Charvat. d Tourist traffic intensity index by Schneider.

TABL. 4.87. ZASOBY MIESZKANIOWE W POLSKIEJ I UKRAIŃSKIEJ CZĘŚCI EUROREGIONU KARPACKIEGO W 2006 R.

Stan w dniu 31 XII

DWELLING STOCKS IN POLISH AND UKRAINIAN PART OF KARPACKI EUROREGION IN 2006

As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Mieszkania Dwellings	Przeciętna liczba osób Average number of persons		Przeciętna powierzchnia użytkowa Average usable floor space		Mieszkania na 1000 ludności Dwellings per 1000 population
		na mieszkanie per dwelling	na izbę per room	mieszkania per dwelling	na 1 osobę per person	
				w m ²	in m ²	
STRONA: PART:						
Polska ..... Polish	605458	3,5	0,9	77,3	22,3	289
Ukraińska ..... Ukrainian	2025685	3,3	1,3	62,4	20,8	333

TABL. 4.88. **MIESZKANIA ODDANE DO UŻYTKOWANIA W POLSKIEJ I UKRAIŃSKIEJ CZĘŚCI EUROREGIONU KARPACKIEGO W 2006 R.**
DWELLINGS COMPLETED IN POLISH AND UKRAINIAN PART OF KARPACKI EUROREGION IN 2006

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Ogółem Total	Na 1000 ludności Per 1000 population	Na 1000 zawartych małżeństw Per 1000 marriages contracted
<i>STRONA: PART:</i>			
Polska ..... Polish	4652	2,2	367
Ukraińska ..... Ukrainian	10694	1,8	225

TABL. 4.89. **APTEKI I PUNKTY APTECZNE^a W POLSKIEJ I UKRAIŃSKIEJ CZĘŚCI EUROREGIONU KARPACKIEGO W 2006 R.**
Stan w dniu 31 XII
PHARMACIES AND PHARMACEUTICAL OUTLETS^a IN POLISH AND UKRAINIAN PART OF KARPACKI EUROREGION IN 2006
As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Apteki i punkty apteczne Pharmacies and pharmaceutical outlets	Ludność na 1 aptekę i punkt apteczny Population per pharmacy and pharmaceutical outlet
<i>STRONA: PART:</i>		
Polska ..... Polish	679	3089
Ukraińska ..... Ukrainian	1664	3673

a Strona polska – bez aptek szpitalnych w stacjonarnych zakładach opieki zdrowotnej, działających na potrzeby tych zakładów.

a Polish part – excluding hospital's pharmacies in in-patient health care facilities, operated for the needs of these.

TABL. 4.90. **KINA STAŁE I MUZEA W POLSKIEJ I UKRAIŃSKIEJ CZĘŚCI EUROREGIONU KARPACKIEGO W 2006 R.**
Stan w dniu 31 XII
FIXED CINEMAS AND MUSEUMS IN POLISH AND UKRAINIAN PART OF KARPACKI EUROREGION IN 2006
As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Kina Cinemas	Liczba ludności na 1 kino Population per cinema	Muzea Museums
<i>STRONA: PART:</i>			
Polska ..... Polish	37	56691	35
Ukraińska ..... Ukrainian	123	49689	46

 Ważniejsze adresy**Strona polska:**

Stowarzyszenie Euroregion Karpacki Polska
ul. Kościuszki 4/6
35-030 Rzeszów
tel. +48(17) 850 65 67
fax +48 (17) 853 68 98
e-mail: sekretariat@karpacki.pl
www.karpacki.pl

Strona rumuńska:

Euroregiuni Carpatice
Sioncai Str. 46
430 31 Baia Mare
Romania
Tel./fax: +40 262 211 051
e-mail: bogdan@maramurescounty.ro
Osoba kontaktowa: Bogdan Lazar

Strona słowacka:

Združenie región Karpaty
Námestie Maratónu Mieru 1
042 66 Košice
Tel./fax: 055/ 7268 350
e-mail: združenie.karpaty@kosice.regionet.sk
www.euroregion-karpaty.sk

Strona węgierska:

Karpátok Eurorégió
Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye
Hősök tere 5 H-4400
Nyíregyháza
Hungary
Tel.: +36 42 599 685
Fax: +36 42 312 603
e-mail: cesecr@szzszbmo.hu
www.szzszbmo.hu/ce-regio/
Osoba kontaktowa: Brigitta Laszlo

Strona ukraińska:

Ul. Zahorska 30
88 000 Užhorod
Ukraine
Tel: +38 0312 6414 555
Fax: +38 0312 616 283
e-mail: ceukr@westportal.net
Osoba kontaktowa: Alen Panov

Mapa 14. Euroregion Karpaccy w 2007 r.

Stan w dniu 15 VI

Euroregion Karpacki

Strona polska

Województwa:

1. Podkarpackie

Strona węgierska

Okręgi:

1. Borsod-Abauj-Zemplen (Miskolc)
2. Hajdú-Bihar (Debreczyn)
3. Heves (Eger)
4. Jász-Nagykun-Szolnok
5. Szabolcs-Szatmár-Bereg (Nyíregyháza)

Strona ukraińska

Obwody:

1. Czerniowiecki
2. Iwanofrankowski
3. Lwowski
4. Zakarpacki

Strona słowacka

Kraje:

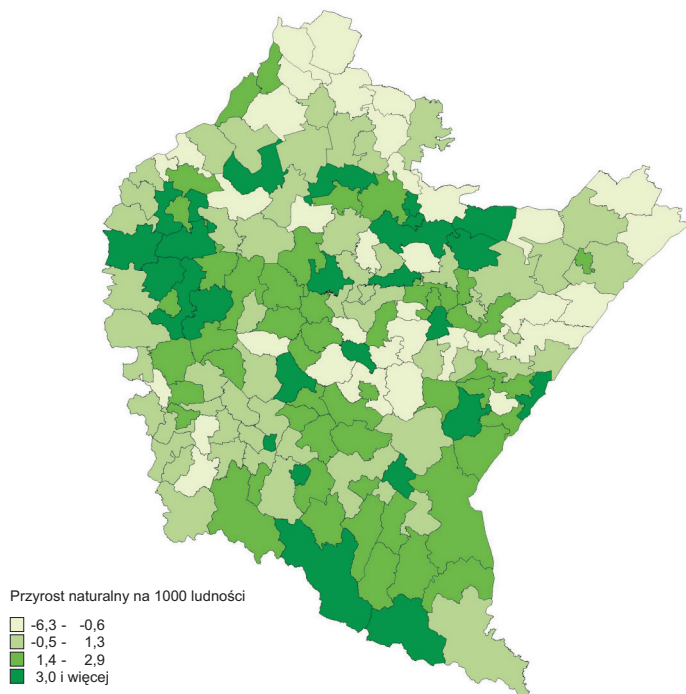
1. Preszowski
2. Koszycki

Strona rumuńska

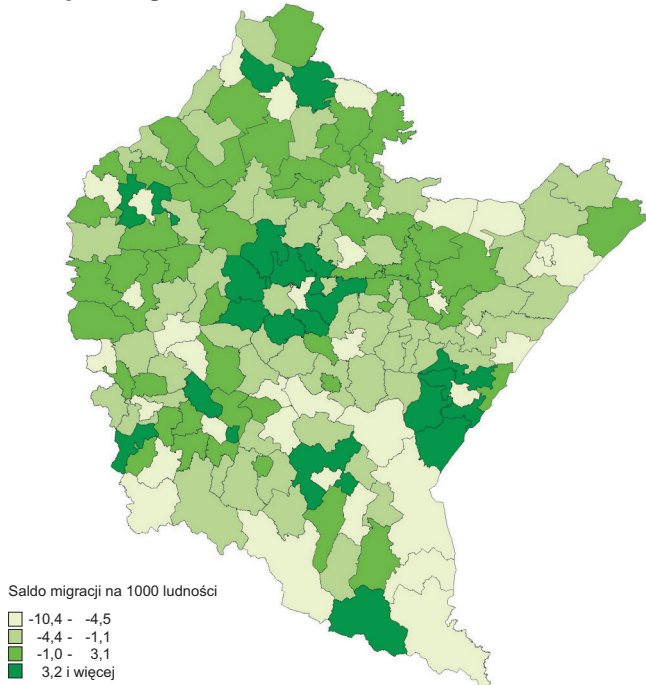
Okręgi:

1. Bihor
2. Botoşani
3. Harghita
4. Maramureş
5. Sălaj
6. Satu Mare
7. Suceava

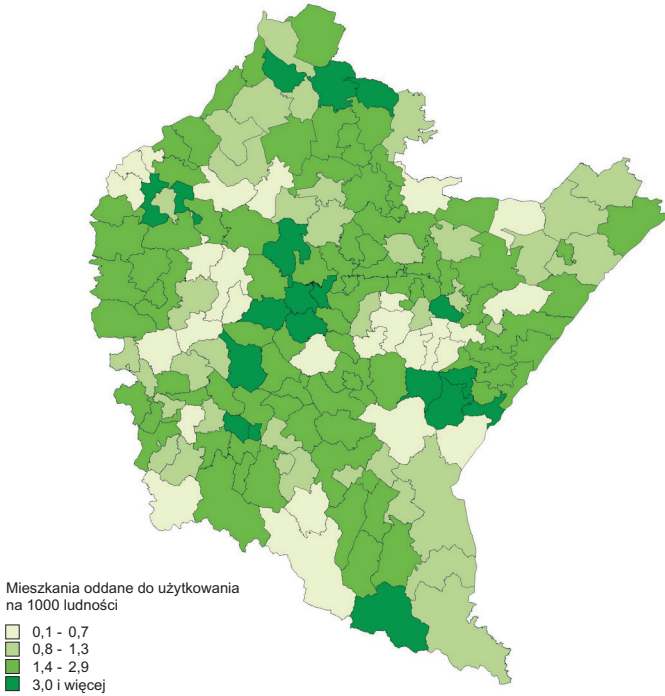
Kartogram 41. Przyrost naturalny na 1000 ludności w polskiej części Euroregionu Karpackiego w 2006 r.

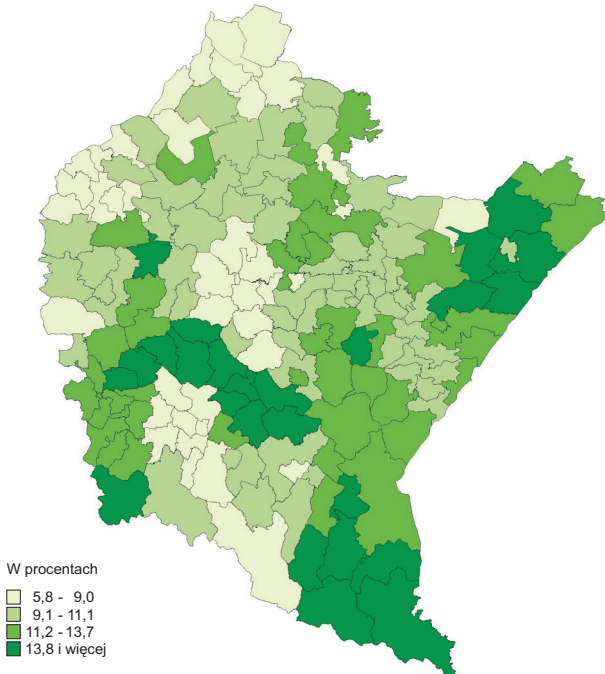
Kartogram 42. Saldo migracji na 1000 ludności w polskiej części Euroregionu Karpackiego w 2006 r.

Kartogram 43. Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności w polskiej części Euroregionu Karpackiego w 2006 r.

Kartogram 44. Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku 15-64 lata w polskiej części Euroregionu Karpackiego w 2006 r.

4.3 Euroregiony na pograniczu wschodnim

4.3.1. Euroregion Bug

Utworzenie euroregionu

Oficjalne utworzenie euroregionu nastąpiło w dniu **29 września 1995 roku** w Łucku na Ukrainie. Wojewodowie: chełmski, lubelski, tarnobrzeski i zamojski oraz ze strony ukraińskiej Przewodniczący Wołyńskiej Obwodowej Rady pełniący jednocześnie funkcję Przewodniczącego Wołyńskiej Administracji Państwowej podpisali **Porozumienie o utworzeniu Związku Transgranicznego Euroregion Bug**.

Działania, których finałem było podpisanie porozumienia, rozpoczęły się już znacznie wcześniej. Współpracę transgraniczną między wschodnimi województwami a regionami przygranicznymi Białorusi i Ukrainy zapoczątkowało podpisanie 18 grudnia 1991 roku w Tomaszowie Lubelskim **Porozumienia o współpracy przygranicznych województw/obwodów Polski i Ukrainy**. Podpisy złożyli wojewodowie chełmski, krośnieński, przemyski i zamojski oraz przedstawiciele obwodów wołyńskiego i lwowskiego (angażującego się również w struktury Euroregionu Karpackiego). Realizację porozumienia jego sygnatariusze powierzyli utworzonej specjalnie komisji mieszanej, której sekretariat mieści się w Zamościu.

Istotnym wzmocnieniem strony polskiej było podpisanie w Lublinie 30 kwietnia 1992 roku przez Ministra Przekształceń Własnościowych, Ministra-Kierownika CUP, wojewodów białkopodlaskiego, chełmskiego i lubelskiego oraz Prezydenta Lublina **Porozumienia Regionalnego**, mającego służyć opracowaniu i realizacji programu restrukturyzacji i prywatyzacji gospodarki regionu obejmującego swym obszarem wymienione województwa. Powołany został **Komitet Koordynacyjny Porozumienia Regionalnego**. Następnie do *Porozumienia* przystąpiło województwo tarnobrzeskie.

Pomysł utworzenia Euroregionu Bug pojawił się po raz pierwszy na konferencji polsko-ukraińskiej zorganizowanej w Kazimierzu Dolnym w maju 1992 roku, poświęconej współpracy gospodarczej, funkcjonowaniu samorządów oraz współpracy miast i gmin. W wyniku dyskusji nad projektem dotyczącym zagospodarowania przestrzennego makroregionu obejmującego województwa: białkopodlaskie, chełmskie, lubelskie i tarnobrzeskie oraz obwód wołyński proponowana pierwotnie nazwa **Euroregion Ściana Wschodnia** zmieniona została na **Euroregion Bug**.

W umocnieniu podstaw instytucjonalnych „euroregionalizacji” trójstronnej współpracy transgranicznej istotne znaczenie miały także:

- polsko-białoruskie porozumienia, a zwłaszcza podpisanie w Chełmie 8 maja 1992 roku przez wicewojewodę chełmskiego oraz przedstawicieli rządu Białorusi protokołu intencyjnego dotyczącego wymiany barterowej,

- polsko-ukraińskie porozumienia, a w szczególności podpisanie w Kowlu na Ukrainie 30 czerwca 1992 roku porozumienia między obwodem wołyńskim a Komitetem Koordynacyjnym Porozumienia Regionalnego, dotyczącego współpracy transgranicznej w różnych dziedzinach oraz utworzenie w styczniu 1993 roku w Lublinie banku ofert barterowych oraz barterowej izby rozrachunkowej w postaci spółki polsko-ukraińskiej,
- utworzenie 11 września 1992 roku w Zamościu Regionalnego Centrum Współpracy Transgranicznej na mocy porozumienia podpisanego przez wojewodów zamojskiego, chełmskiego, przemyskiego i krośnieńskiego, przedstawicieli prezydenta Ukrainy na obwód wołyński i lwowski, dyrektorów 2 instytutów PAN: Instytutu Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej oraz Instytutu Geografii i Zagospodarowania Przestrzennego, a także dyrektora Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych.

W pracach przygotowujących powstanie Euroregionu Bug przyjęto, że będzie to jeden z największych obszarów współpracy transgranicznej w Europie. Miał on obejmować swym zasięgiem przygraniczne regiony Polski, Ukrainy i Białorusi położone w zlewni rzeki Bug i na obszarach przyległych o łącznej powierzchni 82 tys. km² i liczyć 5,3 mln mieszkańców. Polska część miała stanowić 35,6% jego obszaru, białoruska 39,9% i ukraińska 24,5%. Ten transgraniczny region współpracy miał obejmować: ze strony polskiej – województwa białkopodlaskie, chełmskie, tarnobrzesckie i lubelskie, ze strony ukraińskiej – obwód wołyński i ze strony białoruskiej – obwód brzeski.

Trójstronny charakter Euroregionu Bug potwierdzany był przez Polskę, Ukrainę i Białoruś do połowy 1995 roku, m.in. na:

- zorganizowanej w Kazimierzu Dolnym (15-17 czerwca 1994) konferencji nt. „Euroregion Bug jako problem badawczy i przedsięwzięcie gospodarcze” z udziałem reprezentantów władz i ośrodków naukowych obszarów przygranicznych trzech państw; we wnioskach konferencji podkreślono potrzebę szybkiego powołania trilateralnego euroregionu i zarejestrowania go w Stowarzyszeniu Europejskich Regionów Granicznych,
- spotkaniu roboczym wojewodów przygranicznych obszarów Polski, Białorusi i Ukrainy w Chełmie (25 stycznia 1995), na którym trzy strony potwierdziły wolę utworzenia euroregionu oraz gotowość jak najszybszego sfinalizowania prac nad statutem i organizacją struktur euroregionalnych; w dniu 8 września 1995 roku projekt **Porozumienia o utworzeniu Związku Transgranicznego Euroregion Bug** i statutu zostały przyjęte przez stronę polską i ukraińską.

W połowie 1995 roku okazało się, że mimo wcześniejszych deklaracji władze centralne Białorusi nie wyraziły zgody na przystąpienie obwodu brzeskiego do struktur euroregionu. Wobec jednoznacznego poparcia projektu utworzenia Euroregionu Bug przez władze centralne Polski i Ukrainy, strona polska i ukraińska zdecydowały się utworzyć euroregion w formule dwustronnej przy pozostawieniu stronie białoruskiej możliwości włączenia się w struktury euroregionalne w przyszłości.

Nastąpiło to z dniem 15 maja 1998 roku – euroregion rozszerzono o białoruski obwód brzeski. Powstał tym samym trójstronny obszar współpracy euroregionalnej.

W dniu 22 września 1999 roku podpisano aneks do *Porozumienia*, w którym stwierdzono, że w wyniku reformy administracyjnej w Polsce prawnym sukcesorem dotychczasowych uczestników strony polskiej w Związku Transgranicznym Euroregion Bug jest nowo powstałe województwo lubelskie. W następstwie tego aneksu gminy, które znalazły się poza obszarem województwa lubelskiego nie uczestniczą we współpracy euroregionalnej realizowanej w ramach Euroregionu Bug.

Struktura organów

Władzami związku są:

- rada,
- prezydium rady,
- sekretariat,
- komisja rewizyjna.

Rada związku jest jego najwyższym organem. W jej skład wchodzi 30 osób (po 10 przedstawicieli delegowanych przez każdą ze stron). Do kompetencji rady należy m. in. omawianie i zatwierdzanie wspólnych projektów współpracy transgranicznej, zapewnienie ich finansowania i realizacji, przyjmowanie nowych członków, podejmowanie decyzji w sprawach budżetu, wybór prezydium rady i komisji rewizyjnej, powołanie sekretariatu i ustalanie jego budżetu, powoływanie stałych i doraźnych grup roboczych do realizacji określonych zadań w wybranych dziedzinach współpracy transgranicznej.

Prezydium rady składa się z trzech członków i powoływane jest przez radę według zasady po jednym z każdej ze stron. Wykonuje ono funkcje koordynacyjne i reprezentacyjne w imieniu rady między jej posiedzeniami. Pracami prezydium kieruje przewodniczący. Na tę funkcję wybiera się kolejno każdego z członków prezydium na okres jednego roku. Przewodniczącym prezydium jest jednocześnie przewodniczącym rady.

Sekretariat jest organem wykonawczym i administracyjnym powoływanym przez radę w składzie równym liczbowo dla każdej ze stron. Każda ze stron prowadzi na swoim terenie biuro krajowe sekretariatu, w skład którego wchodzi członkowie sekretariatu danego państwa. Krajowe biura sekretariatu nie są wzajemnie podporządkowane i spełniają funkcje koordynacyjne i administracyjne dla każdej ze stron. Do zadań sekretariatu należy m. in. przygotowywanie i przedkładanie radzie projektów uchwał oraz innych opracowań dotyczących wspólnych przedsięwzięć w ramach współpracy przygranicznej, przygotowywanie posiedzeń rady, obsługa grup roboczych.

Siedzibami sekretariatów euroregionu są: po stronie polskiej Chełm, po stronie ukraińskiej Łuck, po stronie białoruskiej Brześć.

Komisja rewizyjna składa się z 6 osób (po dwie z każdej ze stron). Jej członkowie są wybierani na okres dwóch lat. Do jej kompetencji należy kontrola prawidłowości prowadzenia dokumentacji i wykorzystania środków finansowych.

Grupy robocze są powoływane przez radę dla realizacji określonych wspólnych zagadnień problemowych. Mogą one mieć charakter stały lub doraźny. Aktualnie funkcjonuje 7 grup roboczych do spraw:

- zagospodarowania przestrzennego, komunikacji, transportu i łączności,
- ochrony i monitoringu środowiska naturalnego,
- promocji, informacji i baz danych,
- współpracy gospodarczej i instytucjonalnej,
- oświaty, ochrony zdrowia, kultury, sportu i młodzieży,
- kontaktów między samorządami i mieszkańcami,
- bezpieczeństwa, współpracy organów bezpieczeństwa i likwidacji stanu zagrożenia.

W skład euroregionu po stronie polskiej wchodzi województwo lubelskie. Po stronie ukraińskiej w skład euroregionu wchodzi obwód wołyński oraz dwa rejony z obwodu lwowskiego (Sokal i Żółkiew). Po stronie białoruskiej w skład euroregionu wchodzi obwód brzeski.

Obszar euroregionu przedstawiono na mapie 15.

Małe projekty euroregionalne

W polskiej części Euroregionu Bug zrealizowano 140 tzw. „małych projektów” dofinansowanych z programu PHARE CBC (sumaryczne ich zestawienie w układzie poszczególnych edycji programu Phare zaprezentowano w tablicy 3.1 na str. 34). Łączna kwota ich dofinansowania wyniosła 1941,6 tys. euro. Średnia kwota dofinansowania jednego projektu wyniosła prawie 14 tys. euro.

W ramach programu INTERREG III A w polskiej części euroregionu zatwierdzono 119 mikroprojektów (stan na 11 października 2007 r.). Łączna kwota dofinansowania wynosi 8684,6 tys. złotych.

Spośród gmin i powiatów będących aktualnie członkami polskiej części Euroregionu Bug 47 samorządów nie zrealizowało dotychczas żadnego tzw. „małego projektu euroregionalnego” dofinansowanego z funduszy unijnych.

Bariery współpracy

Wśród najistotniejszych utrudnień w rozwijaniu współpracy transgranicznej przedstawiciele polskiego biura Euroregionu Bug wymienili:

- możliwość wydatkowania środków z Programu Sąsiedztwa Polska-Białoruś-Ukraina INTERREG III A Tacis CBC 2004-2006 tylko po stronie polskiej,
- konieczność uzyskania wizy w celu przekroczenia granicy Białorusi,
- niekwalifikowalne honoraria artystów.

*Podstawowe wskaźniki i informacje statystyczne
(stan w 2006 r.)*

- powierzchnia Euroregionu Bug wynosiła 80922 km², polska część stanowiła 31,0% powierzchni, białoruska 40,6%, a ukraińska 28,4%,
- na obszarze tym zamieszkiwało 4853,6 tys. osób; udział ludności w części polskiej wyniósł 44,7%, w części białoruskiej 29,7%, a w części ukraińskiej 25,6%,
- poziom zurbanizowania mierzony odsetkiem ludności miejskiej był najwyższy po stronie białoruskiej, a najniższy w rejonach Sokal i Żółkiew w części ukraińskiej,
- obszar euroregionu był słabo zaludniony i zróżnicowany pod względem gęstości zaludnienia, najwyższa była w części polskiej, a najniższa w białoruskiej,
- struktura wiekowa ludności była zbliżona we wszystkich częściach euroregionu, po stronie polskiej nieco niższy był udział ludności w wieku 0-14 lat, a wyższy w grupie 15-64 lata,
- przyrost naturalny osiągnął we wszystkich częściach euroregionu wartość ujemną, relatywnie najmniejszą przewagę zgonów nad urodzeniami żywymi zarejestrowano w części polskiej,
- na przeważającej części obszaru objętego współpracą (z wyjątkiem ukraińskiego rejonu Żółkiew) odpływ ludności był większy niż napływ,
- część polska dysponowała największą liczbą turystycznych miejsc noclegowych, również intensywność ruchu turystycznego była wyraźnie najwyższa po stronie polskiej, a najniższa w części ukraińskiej,
- liczba mieszkań przypadających na 1000 osób w części białoruskiej była wyższa niż w częściach polskiej i ukraińskiej; mieszkania w części polskiej dysponowały znacznie większą powierzchnią użytkową niż mieszkania w pozostałych częściach,
- najlepiej rozwiniętą sieć aptek i punktów aptecznych posiadała strona polska.

TABL. 4.91. POWIERZCHNIA I LUDNOŚĆ W EUROREGIONIE BUG W 2006 R.

Stan w dniu 31 XII

AREA AND POPULATION IN BUG EUROREGION IN 2006

As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Powierzchnia w km ² Area in km ²	Ludność Population			Kobiety na 100 mężczyzn Females per 100 males
		w tys. in thous.	w miastach w % ogółu ludności in urban areas in % of total popu- lation	na 1 km ² per 1 km ²	
STRONA: PART:					
Polska ..... Polish	25122	2172,8	46,6	87	106
Białoruska ..... Belarusian	32792	1439,5	63,8	44	112
Ukraińska: Ukrainian					
obwód wołyński	20144	1038,0	50,9	52	113
obwód lwowski: rejony:					
Sokal	1570	94,9	36,2	60	110
Żółkiew	1294	108,4	34,5	82	109

TABL. 4.92. LUDNOŚĆ WEDŁUG GRUP WIEKU W EUROREGIONIE BUG W 2006 R.

Stan w dniu 31 XII

POPULATION BY AGE IN BUG EUROREGION IN 2006

As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Ogółem w tys. Total in thous.	Poniżej 15 lat Below 15 years	15-64	65 lat i więcej 65 years and more
		w % ogółu ludności in % of total population		
STRONA: PART:				
Polska ..... Polish	2172,8	16,4	69,2	14,4
Białoruska ..... Belarusian	1439,5	18,2	67,3	14,5
Ukraińska: Ukrainian				
obwód wołyński	1035,3 ^a	18,6	67,0	14,4
obwód lwowski: rejony:				
Sokal	95,0	17,5	66,8	15,7
Żółkiew	108,8	18,1	67,3	14,6

a Ludność stała.

a Population registered for permanent resident

TABL. 4.93. RUCH NATURALNY LUDNOŚCI I SALDO MIGRACJI W EUROREGIONIE BUG W 2006 R.
VITAL STATISTICS AND NET MIGRATION IN BUG EUROREGION IN 2006

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Urodzenia żywe Live births	Zgony Deaths		Przyrost naturalny Natural increase	Małżeństwa Marriages	Saldo migracji Net migration
		ogółem total	w tym niemowląt ^a of which infants ^a			
		na 1000 ludności per 1000 population				
STRONA:						
PART:						
Polska	9,8	10,4	6,4	-0,5	6,2	-3,0
<i>Polish</i>						
Białoruska	10,8	13,5	4,5	-2,7	7,9	-1,6
<i>Belarusian</i>						
Ukraińska:						
<i>Ukrainian</i>						
obwód wołyński	13,2	15,0	7,9	-1,8	7,8	-0,5
obwód lwowski:						
rejony:						
Sokal	11,2	15,7	7,5	-4,5	7,5	-0,3
Żółkiew	11,7	14,8	9,6	-3,1	7,0	0,9

a Na 1000 urodzeń żywych.

a Per 1000 live births.

TABL. 4.94. RUCH TURYSTYCZNY W EUROREGIONIE BUG W 2006 R.
TOURIST TRAFFIC IN BUG EUROREGION IN 2006

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Miejsca noclegowe ^a na 100 ludności ^b Number of beds ^a per 100 population ^b	Udzielone noclegi na 100 ludności ^c Nights spent (overnight stay) per 100 population ^c	Korzystający z noclegów na 100 ludności ^d Tourists accommodated per 100 population ^d	Turyści zagraniczni korzystający z noclegów na 100 korzystających ogółem Foreign tourists accommodated per 100 tourists accommodated
STRONA:				
PART:				
Polska	0,9	59,0	25,9	17,7
<i>Polish</i>				
Białoruska	0,2	42,1	15,2	17,3
<i>Belarusian</i>				
Ukraińska:				
<i>Ukrainian</i>				
obwód wołyński	0,2	19,3	8,7	13,7
obwód lwowski:				
rejony:				
Sokal	0,0	1,4	1,4	–
Żółkiew	0,3	12,1	1,7	1,5

a Stan w dniu 31 VII. b Wskaźnik funkcji turystycznej według Baretje'a. c Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Charvata. d Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Schneidera.

a As of 31 VII. b Tourist function index by Baretje. c Tourist traffic intensity index by Charvat. d Tourist traffic intensity index by Schneider.

TABL. 4.95. ZASOBY MIESZKANIOWE W EUROREGIONIE BUG W 2006 R.

Stan w dniu 31 XII

DWELLING STOCKS IN BUG EUROREGION IN 2006

As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Mieszkania w tys. <i>Dwellings in thous.</i>	Przeciętna liczba osób <i>Average number of persons</i>		Przeciętna powierz- chnia użytkowa <i>Average usable floor space</i>		Mieszkania na 1000 ludności <i>Dwellings per 1000 population</i>
		na mie- szkanie <i>per dwel- ling</i>	na izbę <i>per room</i>	mieszkania <i>per dwel- ling</i>	na 1 osobę <i>per person</i>	
<i>STRONA:</i> <i>PART:</i>						
Polska ..... <i>Polish</i>	705,0	3,1	0,8	73,7	23,9	325
Białoruska ..... <i>Belarusian</i>	557,2	.	.	36,4	14,1	387
Ukraińska: <i>Ukrainian</i>						
obwód wołyński ..... obwód lwowski:	347,0	3,0	1,2	60,4	19,7	335
rejony:						
Sokal	30,2	3,1	1,3	40,0	12,7	318
Żółkiew	32,6	3,3	1,4	38,9	11,7	300

TABL. 4.96. MIESZKANIA ODDANE DO UŻYTKOWANIA W EUROREGIONIE BUG W 2006 R.

DWELLINGS COMPLETED IN BUG EUROREGION IN 2006

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Ogółem w tys.	Na 1000 ludności	Na 1000 zawartych małżeństw
	<i>Total in thous.</i>	<i>Per 1000 population</i>	<i>Per 1000 marriages contracted</i>
<i>STRONA:</i> <i>PART:</i>			
Polska ..... <i>Polish</i>	4,8	2,2	353
Białoruska ..... <i>Belarusian</i>	6,2	4,3	54
Ukraińska: <i>Ukrainian</i>			
obwód wołyński ..... obwód lwowski:	171,6	165,6	21
rejony:			
Sokal	8,2	86,0	12
Żółkiew	24,9	229,0	33

TABL. 4.97. **APTEKI I PUNKTY APTECZNE^a W EUROREGIONIE BUG W 2006 R.**

Stan w dniu 31 XII

*PHARMACIES AND PHARMACEUTICAL OUTLETS^a IN BUG**EUROREGION IN 2006**As of 31 XII*

WYSZCZEGÓLNIENIE <i>SPECIFICATION</i>	Apteki i punkty apteczne <i>Pharmacies and pharmaceutical outlets</i>	Ludność na 1 aptekę i punkt apteczny <i>Population per pharmacy and pharmaceutical outlet</i>
<i>STRONA: PART:</i>		
Polska ..... <i>Polish</i>	840	2587
Białoruska ..... <i>Belarusian</i>	312	4614
Ukraińska: <i>Ukrainian</i>		
obwód wołyński	310	3348
obwód lwowski: rejony:		
Sokal	14	6783
Żółkiew	20	5440

^a Strona polska – bez aptek szpitalnych w stacjonarnych zakładach opieki zdrowotnej, działających na potrzeby tych zakładów.

^a *Polish part – excluding hospital's pharmacies in in-patient health care facilities, operated for the needs of these.*

TABL. 4.98. **KINA STAŁE I MUZEA W EUROREGIONIE BUG W 2006 R.**

Stan w dniu 31 XII

*FIXED CINEMAS AND MUSEUMS IN BUG EUROREGION IN 2006**As of 31 XII*

WYSZCZEGÓLNIENIE <i>SPECIFICATION</i>	Kina <i>Cinemas</i>	Liczba ludności na 1 kino <i>Population per cinema</i>	Muzea <i>Museums</i>
<i>STRONA: PART:</i>			
Polska ..... <i>Polish</i>	33	65841	39
Białoruska ..... <i>Belarusian</i>	.	.	.
Ukraińska: <i>Ukrainian</i>			
obwód wołyński	21	49429	10
obwód lwowski: rejony:			
Sokal	2	47483	–
Żółkiew	3	36265	–

✉ Ważniejsze adresy***Sekretariat strony polskiej
oraz Biuro Stowarzyszenia Samorządów Euroregionu Bug***

Plac Niepodległości 1
22-100 Chełm
tel. (082) 562 75 77
fax (082) 562 75 67
e-mail: sekretariat@euroregionbug.pl
www.euroregionbug.pl

Sekretariat strony ukraińskiej

Plac Kijowski 9
Łuck, 263027
tel. (+380 33 27) 78248
tel./fax (+380 33 22) 55194 / 74

Sekretariat strony białoruskiej

ul. Lenina 11
224006 Brześć
tel. (+375 162) 21 08 39
tel./fax (+375 162) 21 01 88

Mapa 15. Euroregion Bug w 2007 r.
Stan w dniu 15 VI

- Granice
- - - - - państw
  - województw i obwodów
  - ..... miast na prawach powiatu
  - powiatów i rejonów

- Obszar
- Euroregionu
  - należący do dwóch euroregionów

Euroregion Bug

Strona polska

Województwa:

1. Lubelskie

Strona ukraińska

Obwody:

1. Wołyński

Rejony:

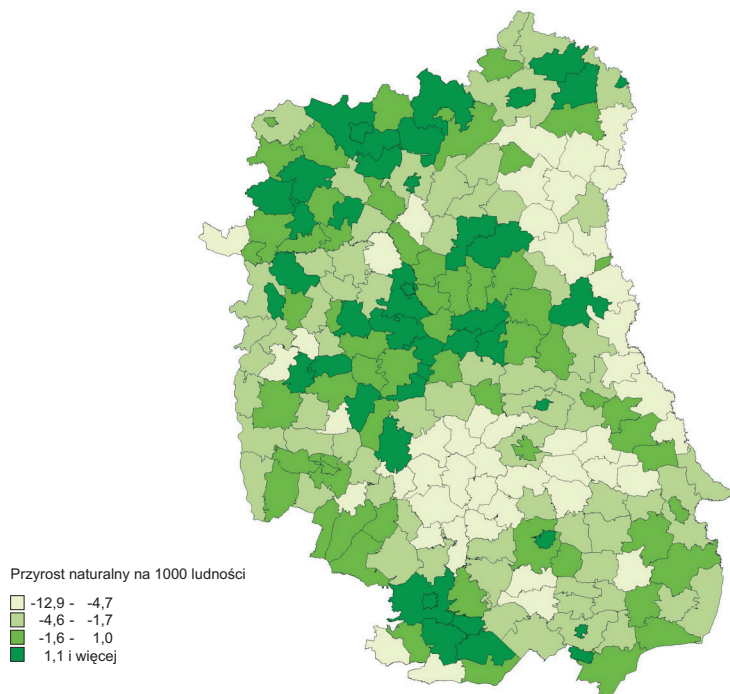
2. Sokal – Obwód Lwowski
3. Żółkiew – Obwód Lwowski

Strona białoruska

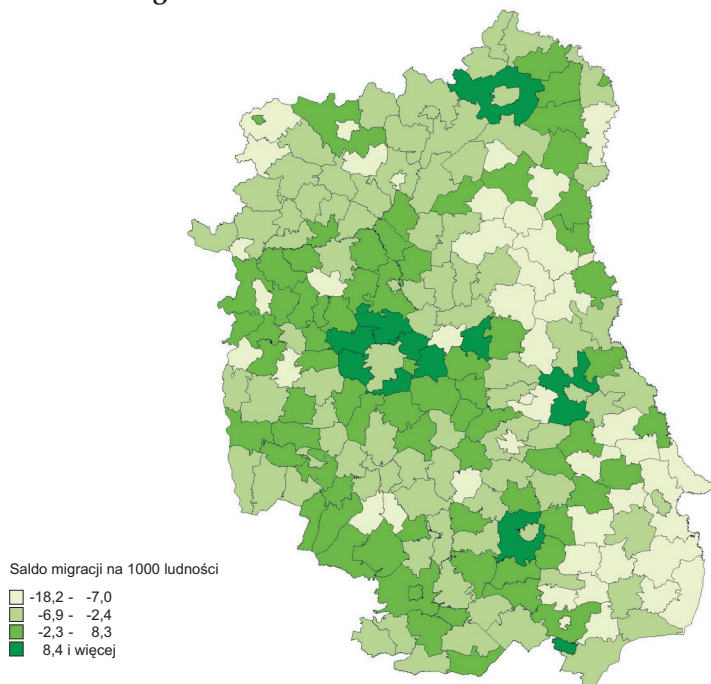
Obwody:

1. Brzeski

Kartogram 45. Przyrost naturalny na 1000 ludności w polskiej części Euroregionu Bug w 2006 r.

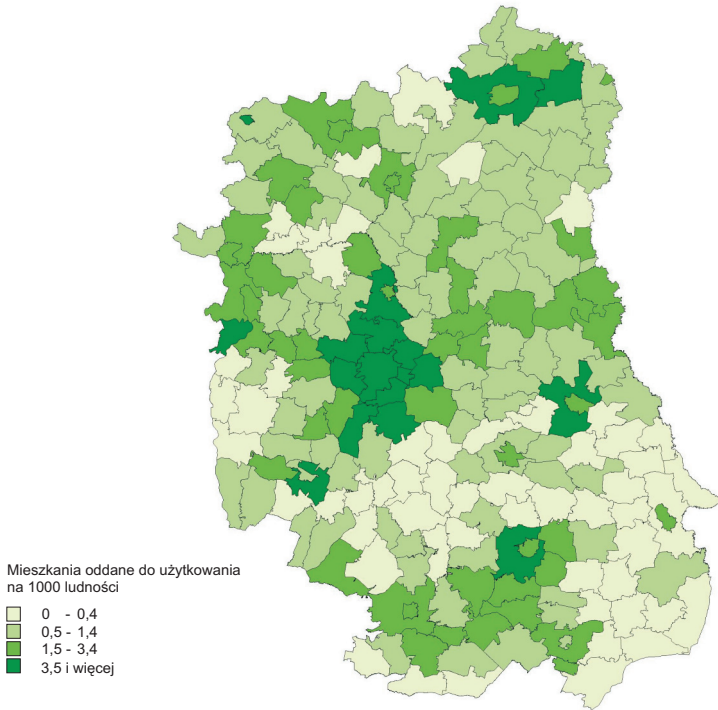

Kartogram 46. Saldo migracji na 1000 ludności w polskiej części Euroregionu Bug w 2006 r.

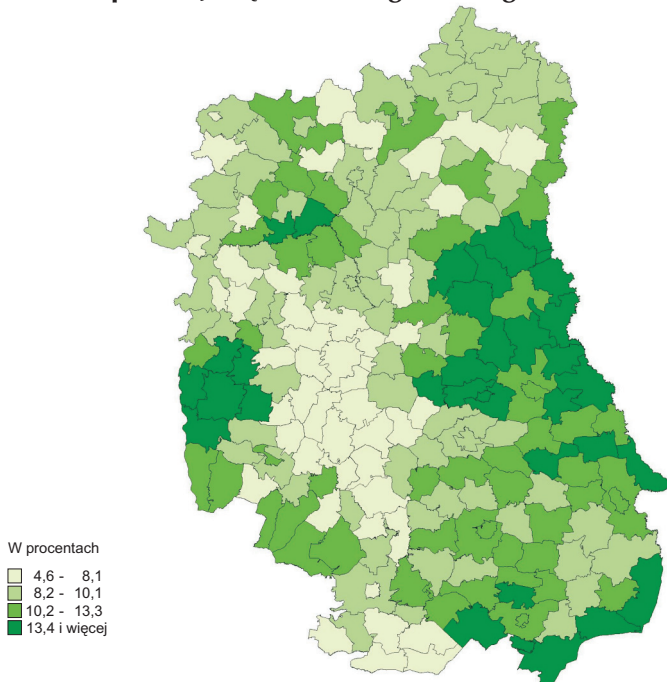

Kartogram 47. Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności w polskiej części Euroregionu Bug w 2006 r.

Kartogram 48. Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku 15-64 lata w polskiej części Euroregionu Bug w 2006 r.

4.3.2. Euroregion Puszcza Białowieska

Utworzenie euroregionu

Umowa o utworzeniu Euroregionu Puszcza Białowieska została podpisana w dniu 25 maja 2002 roku. Sygnatariuszami porozumienia byli przedstawiciele samorządów 9 gmin z powiatu hajnowskiego i starostwa powiatu ze strony polskiej oraz trzech rejonów ze strony białoruskiej reprezentowanych przez przewodniczących rejonowych komitetów wykonawczych oraz przewodniczących rad. Powołanie euroregionu do życia było konsekwencją wieloletnich kontaktów utrzymywanych przez lokalne samorządy po obu stronach granicy. Działania zmierzające do utworzenia Euroregionu Puszcza Białowieska rozpoczęły się w styczniu 2002 roku, kiedy to przedstawiciele powiatu hajnowskiego i przygranicznych rejonów białoruskich podpisali „Umowę Zamierzeń” dotyczącą współpracy transgranicznej.

Na obszarze euroregionu znajduje się unikalny w skali Europy i świata – kompleks lasów pierwotnych Puszczy Białowieskiej. Polska część euroregionu położona jest w południowo-wschodniej części województwa podlaskiego i obejmuje wszystkie miasta i gminy powiatu hajnowskiego oraz dwie gminy powiatu bielskiego. Białoruska część euroregionu położona jest w zachodniej części Białorusi. Rejon swisłocki położony jest na terenie obwodu grodzieńskiego, a rejon pruzżański i kamieniecki na terenie obwodu brzeskiego. Euroregion został utworzony w oparciu o transgraniczny obiekt przyrodniczy, jakim jest Puszcza Białowieska, położona na terenie Rzeczypospolitej Polskiej i Republiki Białoruś.

Obecnie euroregion reprezentowany jest ze strony polskiej przez Stowarzyszenie Samorządów Euroregionu Puszcza Białowieska.

Struktura organów

Zgodnie ze statutem strukturę organizacyjną euroregionu tworzą dwa organy:

- rada,
- sekretariat.

Radę euroregionu tworzy dziesięciu członków, po pięciu przedstawicieli z każdej ze stron. Rada wybiera ze swego grona przewodniczącego i jego zastępcę, przy respektowaniu zasady rozdziału funkcji między obie strony oraz przemienności ich kadencji. Kadencja przedstawicieli w radzie euroregionu odpowiada kadencji organów samorządu terytorialnego członków z każdej ze stron.

Posiedzenia rady euroregionu odbywają się co najmniej 2 razy w roku i są otwarte, jeżeli rada nie postanowi inaczej. Do zadań rady należy m.in.: uchwalanie regulaminu rady, sekretariatu i biur krajowych, ustalanie wysokości składek członkowskich dla każdej ze stron i źródeł finansowania pracy sekretariatu, powoływanie stałych i czasowych grup roboczych do realizacji określonych zadań w wybranych

dziedzinach współpracy oraz uchwalanie regulaminu ich pracy i przyjmowanie nowych członków.

Sekretariat jest organem wykonawczym euroregionu i ma siedzibę w Hajnówce. Sekretariat tworzy sekretarz i jego zastępca, przy czym sekretarz jest ze strony polskiej, a jego zastępca ze strony białoruskiej. Każda ze stron w razie konieczności może prowadzić na swoim terenie biuro krajowe sekretariatu.

Po stronie polskiej w skład euroregionu w 2007 r. wchodził powiat hajnowski oraz 11 gmin. Ze strony białoruskiej do euroregionu należały trzy rejony: Swistocz, Prużany i Kamieniec.

Małe projekty euroregionalne

W polskiej części Euroregionu Puszcza Białowieska zrealizowano 27 tzw. „małych projektów” dofinansowanych z programu PHARE CBC (sumaryczne ich zestawienie w układzie dwóch dostępnych dla euroregionu edycji programu Phare zaprezentowano w tablicy 3.1 na str. 34). Łączna kwota ich dofinansowania wyniosła 258,4 tys. euro. Średnia kwota dofinansowania jednego projektu wyniosła ok. 9,6 tys. euro.

Największy udział wśród zrealizowanych projektów miały przedsięwzięcia związane z szeroko rozumianą wymianą kulturalną.

Instytucjami realizującymi projekty były najczęściej: domy i ośrodki kultury, urzędy gminne, szkoły różnych szczebli oraz Starostwo Powiatowe w Hajnówce.

W ramach programu INTERREG III A w polskiej części euroregionu zatwierdzono 44 mikroprojekty. Łączna kwota ich dofinansowania wyniosła 2854,9 tys. złotych (stan w lipcu 2007 r.).

Barьеры współpracy

Wśród najistotniejszych barier rozwoju współpracy transgranicznej przedstawiciele polskiego biura Euroregionu Puszcza Białowieska wymienili:

- konieczność posiadania wiz przy przekraczaniu granicy (zarówno przez Polaków jak i przez Białorusinów),
- kolejki na przejściach granicznych,
- długą i uciążliwą odprawę graniczną i celną,
- brak autokarowego przejścia granicznego na obszarze euroregionu.

U w a g a. W tablicach brak danych dla rejonu próżańskiego ze strony białoruskiej.

TABL. 4.99. **POWIERZCHNIA I LUDNOŚĆ W EUROREGIONIE PUSZCZA BIAŁOWIESKA W 2006 R.**

Stan w dniu 31 XII

AREA AND POPULATION IN PUSZCZA BIAŁOWIESKA EUROREGION IN 2006

As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Powierzchnia w km ² Area in km ²	Ludność Population			Kobiety na 100 mężczyzn Females per 100 males
		w tys. in thous.	w miastach w % ogółu ludności in urban areas in % of total popu- lation	na 1 km ² per 1 km ²	
STRONA: PART:					
Polska ..... Polish	2215	58,5	39,9	26,4	105
Białoruska: Belarusian:					
w tym rejony: of which region:					
Kamieniec	1687	40,5	34,0	24,0	115
Swistocz	1447	21,6	39,8	14,9	115

TABL. 4.100. **LUDNOŚĆ WEDŁUG GRUP WIEKU W EUROREGIONIE PUSZCZA BIAŁOWIESKA W 2006 R.**

Stan w dniu 31 XII

POPULATION BY AGE IN PUSZCZA BIAŁOWIESKA EUROREGION IN 2006

As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Ogółem w tys. Total in thous.	Poniżej 15 lat Below 15 years	15-64	65 lat i więcej 65 years and more
		w % ogółu ludności in % of total population		
STRONA: PART:				
Polska ..... Polish	58,5	12,6	63,3	24,2
Białoruska: Belarusian:				
w tym rejony: of which region:				
Kamieniec	40,5	16,7	64,8	18,5
Swistocz	21,6	15,6	61,0	23,4

TABL. 4.101. **RUCH NATURALNY LUDNOŚCI I SALDO MIGRACJI
W EUROREGIONIE PUSZCZA BIAŁOWIESKA W 2006 R.**
VITAL STATISTICS AND NET MIGRATION IN PUSZCZA BIAŁOWIESKA
EUROREGION IN 2006

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Urodzenia żywe <i>Live births</i>	Zgony	Deaths	Przyrost naturalny <i>Natural increase</i>	Małżeństwa <i>Marriages</i>	Saldo migracji <i>Net migration</i>
		ogółem <i>total</i>	w tym niemowląt ^a <i>of which infants^a</i>			
		na 1000 ludności		per 1000 population		
STRONA: PART:						
Polska	7,4	15,4	4,5	-8,0	5,7	-4,5
<i>Polish</i>						
Białoruska: <i>Belarusian:</i>						
w tym rejony: <i>of which region:</i>						
Kamieniec	10,5	16,9	5,0	-7,0	8,4	-3,3
Swiśtocz	8,6	20,8	–	-12,1	5,9	-8,7
a Na 1000 urodzeń żywych.						
a Per 1000 live births.						

TABL. 4.102. **RUCH TURYSTYCZNY W EUROREGIONIE PUSZCZA BIAŁOWIESKA
W 2006 R.**
TOURIST TRAFFIC IN PUSZCZA BIAŁOWIESKA EUROREGION IN 2006

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Miejsca noclego- we ^a na 100 ludności ^b <i>Number of beds^a per 100 population^b</i>	Udzielone noclegi na 100 ludności ^c <i>Nights spent (overnight stay) per 100 population^c</i>	Korzystający z noclegów na 100 ludności ^d <i>Tourists accom- modated per 100 population^d</i>	Turyści zagra- niczni korzystają- cy z noclegów na 100 korzysta- jących ogółem <i>Foreign tourists accommodated per 100 tourists accommodated</i>
STRONA: PART:				
Polska	1,4	134,0	66,1	9,0
<i>Polish</i>				
Białoruska: <i>Belarusian:</i>				
w tym rejon: <i>of which region:</i>				
Kamieniec	0,3	0,2	0,2	0,2

a Stan w dniu 31 VII. b Wskaźnik funkcji turystycznej według Baretje'a. c Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Charvata. d Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Schneidera.

a As of 31 VII. b Tourist function index by Baretje. c Tourist traffic intensity index by Charvat. d Tourist traffic intensity index by Schneider.

TABL. 4.103. **ZASOBY MIESZKANIOWE W EUROREGIONIE PUSZCZA BIAŁOWIESKA W 2006 R.**

Stan w dniu 31 XII

DWELLING STOCKS IN PUSZCZA BIAŁOWIESKA EUROREGION IN 2006

As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE <i>SPECIFICATION</i>	Mieszkania <i>Dwellings</i>	Przeciętna liczba osób <i>Average number of persons</i>		Przeciętna powierzchnia użytkowa <i>Average usable floor space</i>		Mieszkania na 1000 ludności <i>Dwellings per 1000 population</i>
		na mieszkanie <i>per dwelling</i>	na izbę <i>per room</i>	mieszkania <i>per dwelling</i>	na 1 osobę <i>per person</i>	
				w m ²	in m ²	
<i>STRONA:</i> <i>PART:</i>						
Polska ..... <i>Polish</i>	25975	2,3	0,6	69,5	30,9	444,1
Białoruska: <i>Belarusian:</i>						
w tym rejon: <i>of which region:</i>						
Kamieniec ..... <i>Kamieniec</i>	12707	3,2	1,3	81,0	25,4	313,4

TABL. 4.104. **MIESZKANIA ODDANE DO UŻYTKOWANIA W EUROREGIONIE PUSZCZA BIAŁOWIESKA W 2006 R.**

DWELLINGS COMPLETED IN PUSZCZA BIAŁOWIESKA EUROREGION IN 2006

WYSZCZEGÓLNIENIE <i>SPECIFICATION</i>	Ogółem <i>Total</i>	Na 1000 ludności <i>Per 1000 population</i>	Na 1000 zawartych małżeństw <i>Per 1000 marriages contracted</i>
<i>STRONA:</i> <i>PART:</i>			
Polska ..... <i>Polish</i>	87	1,5	255
Białoruska: <i>Belarusian:</i>			
w tym rejon: <i>of which region:</i>			
Kamieniec ..... <i>Kamieniec</i>	154	3,8	451

TABL. 4.105. **APTEKI I PUNKTY APTECZNE^a W EUROREGIONIE PUSZCZA BIAŁOWIESKA W 2006 R.**

Stan w dniu 31 XII

PHARMACIES AND PHARMACEUTICAL OUTLETS^a IN PUSZCZA BIAŁOWIESKA EUROREGION IN 2006

As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Apteki i punkty apteczne <i>Pharmacies and pharmaceutical outlets</i>	Ludność na 1 aptekę i punkt apteczny <i>Population per pharmacy and pharmaceutical outlet</i>
<i>STRONA: PART:</i>		
Polska	20	2925
<i>Polish</i>		
Białoruska: <i>Belarusian:</i>		
w tym rejony: <i>of which region:</i>		
Kamieniec	11	3722
Swiśtocz	24	900

a Strona polska – bez aptek szpitalnych w stacjonarnych zakładach opieki zdrowotnej, działających na potrzeby tych zakładów.

a Polish part – excluding hospital's pharmacies in in-patient health care facilities, operated for the needs of these.

TABL. 4.106. **KINA STAŁE I MUZEA W EUROREGIONIE PUSZCZA BIAŁOWIESKA W 2006 R.**

Stan w dniu 31 XII

FIXED CINEMAS AND MUSEUMS IN PUSZCZA BIAŁOWIESKA EUROREGION IN 2006

As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Kina <i>Cinemas</i>	Liczba ludności na 1 kino <i>Population per cinema</i>	Muzea <i>Museums</i>
<i>STRONA: PART:</i>			
Polska	2	29247,5	2
<i>Polish</i>			
Białoruska: <i>Belarusian:</i>			
w tym rejony: <i>of which region:</i>			
Kamieniec	5	8109,8	1
Swiśtocz	4	5402,5	9

 Ważniejsze adresy
Biurowisko Euroregionu Puszcza Białowieska

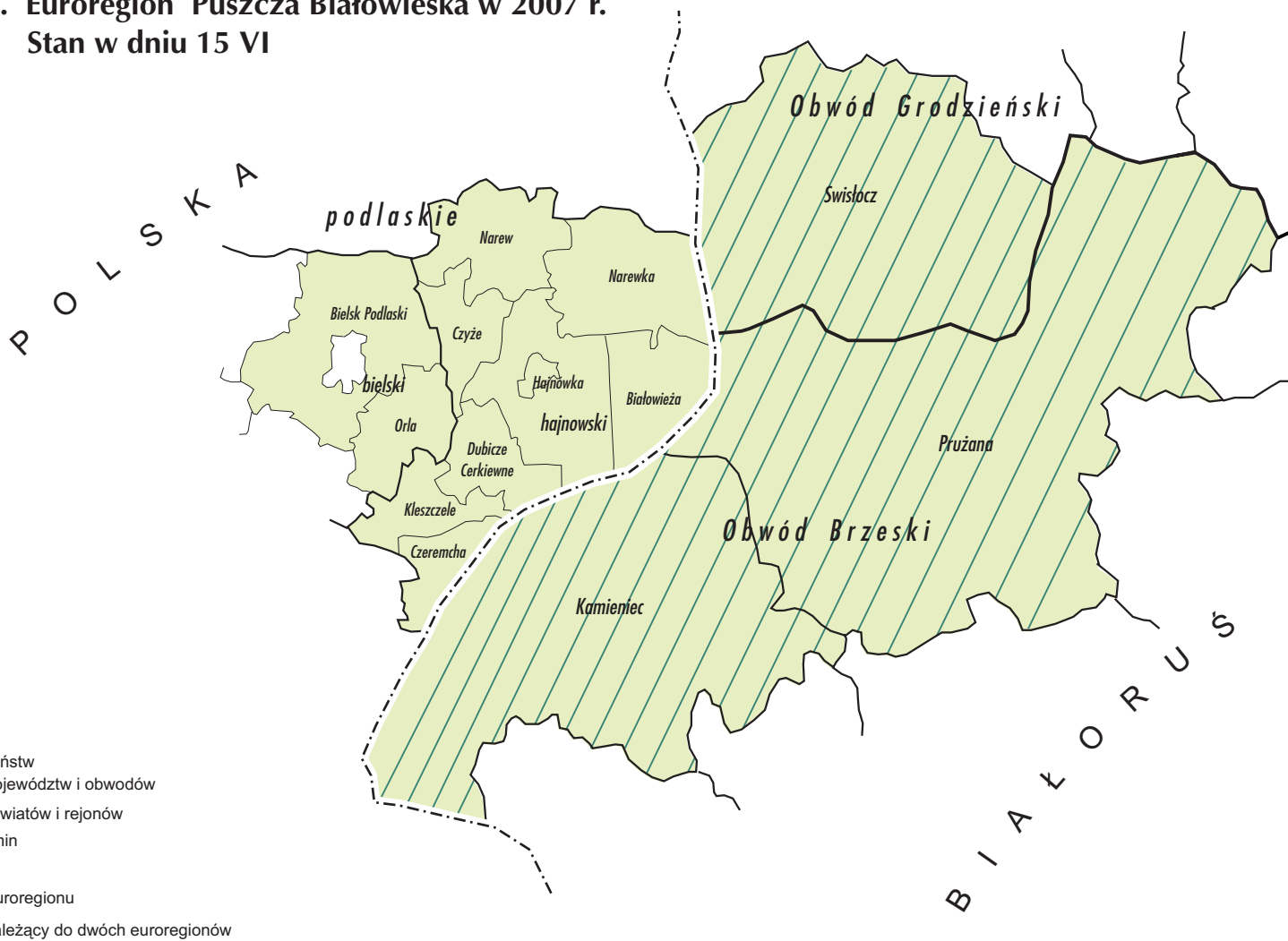
ul. Parkowa 3

17-200 Hajnówka

tel. (085) 682 23 80, fax (085) 682 50 81

e-mail: euroregion@powiat.hajnowka.pl

Mapa 16. Euroregion Puszca Białowieska w 2007 r.
Stan w dniu 15 VI

Euroregion Puszcza Białowieska

Strona polska

Gminy:

1. Białowieża
2. Bielsk Podlaski – w
3. Czeremcha
4. Czyże
5. Dubicze Cerkiewne
6. Hajnówka – m
7. Hajnówka – w
8. Kleszczele
9. Narew
10. Narewka
11. Orla

Powiaty:

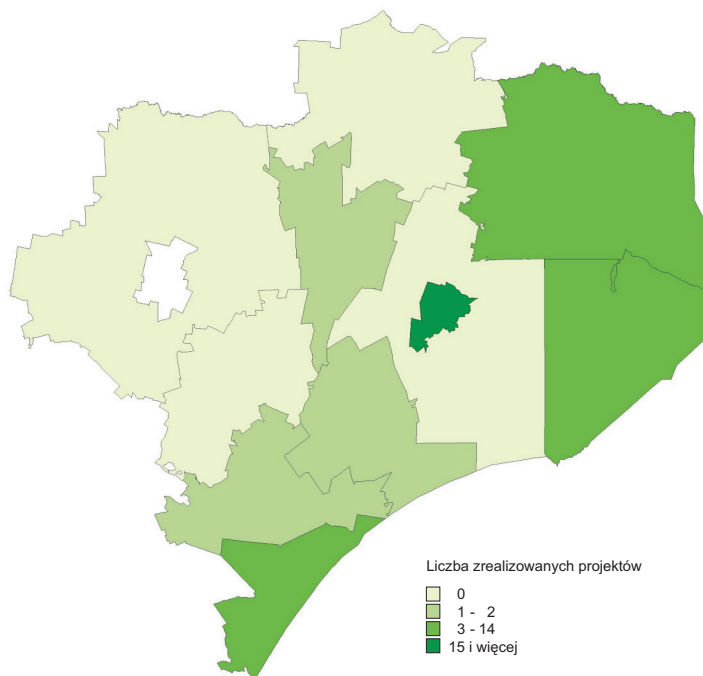
12. Hajnowski

Strona białoruska

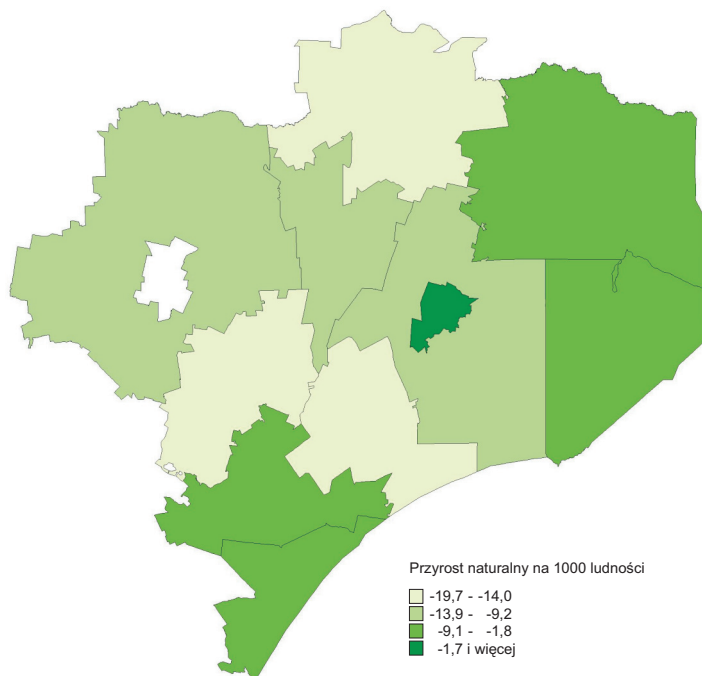
Rejony:

1. Kamieniec
2. Prużana
3. Swiśtocz

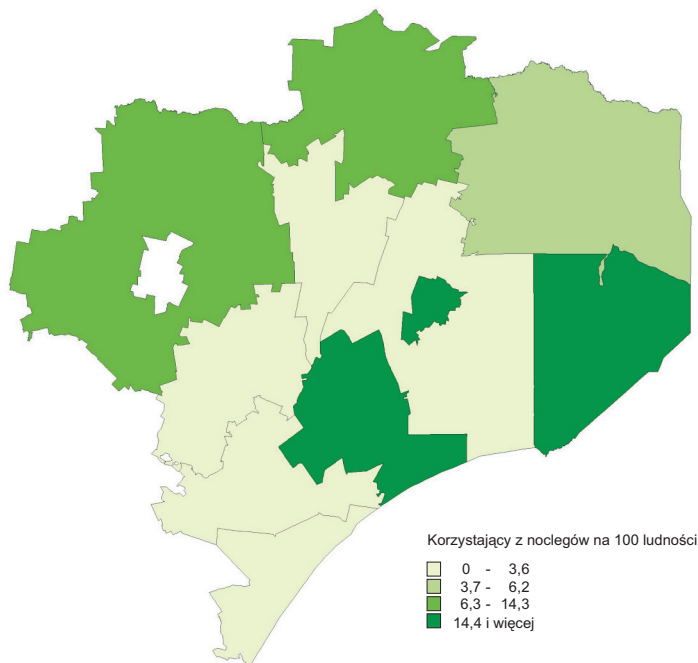
Kartogram 49. Małe projekty (Phare CBC, Interreg) w polskiej części Euroregionu Puszca Białowieska według gmin członków w latach 2002-2006

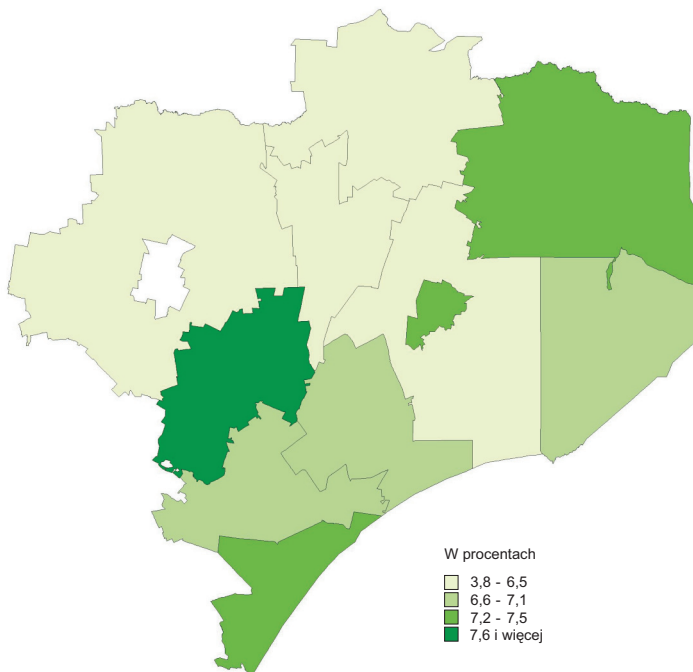
Kartogram 50. Przyrost naturalny na 1000 ludności w polskiej części Euroregionu Puszca Białowieska w 2006 r.

Kartogram 51. Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Schneidera w polskiej części Euroregionu Puszcza Białowieska w 2006 r.

Kartogram 52. Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku 15-64 lata w polskiej części Euroregionu Puszcza Białowieska w 2006 r.

4.3.3. Euroregion Niemen

Utworzenie euroregionu

Podpisanie *Porozumienia o utworzeniu Związku Transgranicznego Euroregion Niemen* miało miejsce w Augustowie w dniu **6 czerwca 1997 roku**. Porozumienie podpisali przedstawiciele strony polskiej, białoruskiej i litewskiej. W kilka miesięcy później, w dniu 27 listopada 1997 zarejestrowano Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Niemen, a w skład komitetu założycielskiego Stowarzyszenia weszły gminy Olecko, Puńsk i miasto Suwałki. Obecnie stowarzyszenie nosi nazwę Stowarzyszenie „Euroregion Niemen”.

Inicjatywa utworzenia euroregionu – jako obszaru współpracy transgranicznej Polski, Rosji, Litwy i Białorusi – znalazła wyraz w Deklaracji III Bałtyckiego Forum Gospodarczego, które odbyło się w lutym 1995 roku w Wigrach koło Suwałk. Inicjatywę tę poprzedziło zawarcie dwóch porozumień transgranicznych przez wojewodę suwalskiego z:

- Przewodniczącym Administracji Obwodu Kaliningradzkiego (Rosja) w 1992 roku,
- województwem grodzieńskim (Białoruś) w 1994 roku.

W kwietniu 1995 roku Urząd Rady Ministrów zaakceptował podjęte przez Wojewodę Suwalskiego działania zmierzające do utworzenia Euroregionu Niemen, a 5 listopada Wojewoda Suwalski i Przewodniczący Sejmiku Samorządowego Województwa Suwalskiego oraz Prezydent Polsko-Litewskiej Izby Gospodarczej podpisali porozumienie w sprawie utworzenia biura Euroregionu Niemen. W grudniu 1995 roku i w styczniu 1996 roku podpisane zostały kolejne dwustronne porozumienia o współpracy z dwoma województwami litewskimi.

W lutym 1997 roku na spotkaniu w Wigrach podpisano *Deklarację o współpracy transgranicznej pomiędzy Wojewodą Suwalskim Rzeczypospolitej Polskiej, Administracją Obwodu Kaliningradzkiego Federacji Rosyjskiej, Zarządcami Powiatów Alytus i Mariampol Republiki Litwy i Wojewodą Grodzieńskim Republiki Białoruś*. W deklaracji tej ustalono termin Konferencji Założycielskiej Euroregionu Niemen.

Kilka miesięcy później podpisano porozumienie w sprawie utworzenia euroregionu, jednakże bez udziału strony rosyjskiej. Dopiero 5 lat później z dniem **4 kwietnia 2002** roku strona rosyjska przystąpiła do euroregionu.

Struktura organów

Organami euroregionu są:

- rada związku,
- prezydium rady związku,
- sekretariat związku.

W skład rady wchodzi po 6 osób delegowanych przez każdą ze stron. Do kompetencji rady należy m. in. omawianie i zatwierdzanie wspólnych projektów współpracy transgranicznej, zapewnienie ich finansowania i realizacji, przyjmowanie no-

wych członków, podejmowanie decyzji w sprawach budżetu, wybór prezydium rady, powołanie sekretariatu i ustalanie jego budżetu, powoływanie stałych i doraźnych grup roboczych do realizacji określonych zadań w wybranych dziedzinach współpracy transgranicznej.

Prezydium rady powoływane jest przez radę, w jego skład wchodzi po trzech przedstawicieli z każdej ze stron. Wykonuje ono funkcje koordynacyjne i reprezentacyjne w imieniu rady między jej posiedzeniami.

Sekretariat jest organem wykonawczym i administracyjnym. Każda ze stron prowadzi na swoim terenie biuro krajowe sekretariatu. Krajowe biura sekretariatu nie są wzajemnie podporządkowane i spełniają funkcje koordynacyjne i administracyjne dla każdej ze stron. Funkcję Sekretariatu Euroregionu pełni biuro krajowe tej strony, która przewodniczy w danej kadencji. Do zadań sekretariatu należy m. in. przygotowywanie i przedkładanie radzie projektów uchwał oraz innych opracowań dotyczących wspólnych przedsięwzięć w ramach współpracy przygranicznej, przygotowywanie posiedzeń rady, obsługa grup roboczych.

Biura krajowe sekretariatu mają swoje siedziby:

- po stronie polskiej w Suwałkach,
- po stronie litewskiej w Mariampolu,
- po stronie białoruskiej w Grodnie,
- po stronie rosyjskiej w Czerniachowsku.

Grupy robocze są powoływane przez radę dla realizacji określonych wspólnych zagadnień problemowych. Mogą one mieć charakter stały lub doraźny. Funkcjonują następujące grupy robocze do spraw:

- gospodarczych,
- turystyki,
- społecznych,
- zagospodarowania przestrzennego,
- ochrony środowiska.

Euroregion Niemen jest członkiem Stowarzyszenia Europejskich Regionów Granicznych.

Członkowie

Zgodnie ze statutem Związku Transgranicznego „Euroregion Niemen” członkowie dzielą się na rzeczywistych i zwyczajnych. Może być także nadane członkostwo honorowe oraz status obserwatora. Status członków rzeczywistych posiadają członkowie założyciele Euroregionu. Status członków honorowych, rzeczywistych oraz status obserwatora nadaje Rada Euroregionu. Status obserwatora nadawany jest samorządom i władzom regionalnym nie graniczącym bezpośrednio z terytorium Euroregionu Niemen.

Członkami euroregionu w poszczególnych krajach są:

- po stronie polskiej – Stowarzyszenie „Euroregion Niemen” zrzeszające województwo podlaskie, 1 organizację pozarządową, 38 gmin i 6 powiatów z województwa podlaskiego i warmińsko-mazurskiego,

- po stronie białoruskiej – obwód grodzieński,
- po stronie litewskiej – Instytucja Publiczna Biuro Euroregionu Niemen w Mariampolu zrzeszające 15 samorządów z województw: alytuskiego, mariampolskiego i wileńskiego,
- po stronie rosyjskiej – rejon: Czerniachowski, Oziersk, Niestierow, Gusiew i Krasnoznamensk.

Obszar euroregionu przedstawiono na mapie 17.

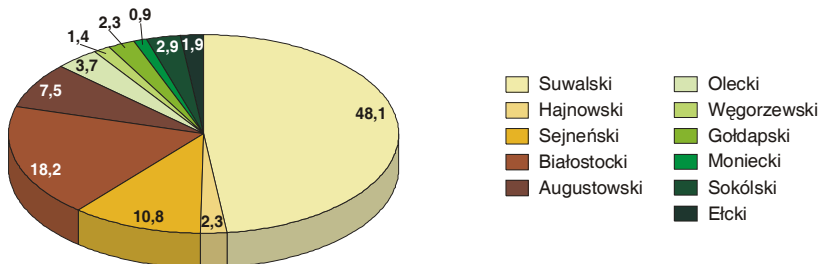
Euroregion obejmuje obszary o unikatowych walorach przyrodniczych, tworzące obszar funkcjonalny „Zielonych Płuc Polski”, które być może w niedalekiej przyszłości pełnić będą funkcję Zielonych Płuc Europy.

Małe projekty euroregionalne

W polskiej części Euroregionu Niemen zrealizowano 218 tzw. „małych projektów” dofinansowanych z programu PHARE CBC (sumaryczne ich zestawienie w układzie poszczególnych edycji programu Phare zaprezentowano w tabelicy 3.1 na str. 34). Ogólna kwota ich dofinansowania wyniosła 3360,5 tys. euro. Średnia kwota dofinansowania jednego projektu wyniosła ok. 15,4 tys. euro.

Aktywność beneficjentów w składaniu wniosków o uzyskanie dofinansowania z funduszy programu PHARE CBC była bardzo zróżnicowana terytorialnie. Ilustruje to wykres 4.12.

Wykres 4.12. **Wnioski złożone w ramach wybranych edycji programu PHARE CBC zarządzanych przez Stowarzyszenie „Euroregion Niemen” według powiatów**

Źródło: Stowarzyszenie „Euroregion Niemen” (www.niemen.org.pl).

Powyższe zestawienie opracowano na podstawie projektów realizowanych przy wsparciu następujących programów:

- Program Współpracy Przygranicznej w Regionie Morza Bałtyckiego (Fundusz Małych Projektów) 1999, 2000, 2001;
- Narodowy Program dla Polski, Polska Granica Wschodnia (Fundusz Małych Projektów) edycja 2000.

W ramach programu INTERREG III A w polskiej części euroregionu zatwierdzono 72 mikroprojekty. Łączna kwota dofinansowania wyniosła 7516,8 tys. zł. Spośród zatwierdzonych mikroprojektów najwięcej zgłosiły urzędy gmin oraz organizacje pozarządowe (stowarzyszenia, fundacje) – po 17, a także różnego rodzaju instytucje kulturalne (kluby, ośrodki, itp.) – 15.

Beneficjenci z Rosji i Białorusi nie mogli składać wniosków o dofinansowanie, natomiast na Litwie nie zostały wydzielone małe projekty euroregionalne. Instytucje z zagranicznych części euroregionu były partnerami w projektach składanych przez polskich beneficjentów.

Bariery współpracy

Wśród najważniejszych barier w rozwijaniu współpracy transgranicznej w Euroregionie Niemen należy wymienić:

- obowiązek wizowy przy przekraczaniu granicy polsko-białoruskiej i polsko-rosyjskiej,
- różnice w podziałach administracyjnych, a co za tym idzie w strukturach organów administracji państwowej i samorządowej oraz ich kompetencjach,
- asymetria w zakresie poziomu rozwoju gospodarczego krajów członkowskich euroregionu,
- bardzo małą liczbę organizacji pozarządowych w Białorusi i Rosji jako potencjalnych partnerów współpracy oraz małe doświadczenie tych podmiotów w ubieganiu się i korzystaniu ze środków pomocowych.

U w a g a. Z powodu braku danych dla zagranicznych części Euroregionu Niemen informacje statystyczne o części polskiej zamieszczono w tablicach w podrozdziale 4.5.

✉ **Ważniejsze adresy**

Biura Euroregionu Niemen

Strona polska:

ul. Wesola 22
16-400 Suwałki
tel. (087) 565 36 71
fax (087) 565 36 72
euroregion@niemen.org.pl

Strona rosyjska:

Obwód Kaliningradzki, Rosja
ul. Kalinina 7 Chernyakhovsk
Kaliningrad Region 238159,
Russia
tel. (01141) 32216
fax. (01141) 32382
e-mail:
chernyakhovsk@baltnet.ru

Strona białoruska:

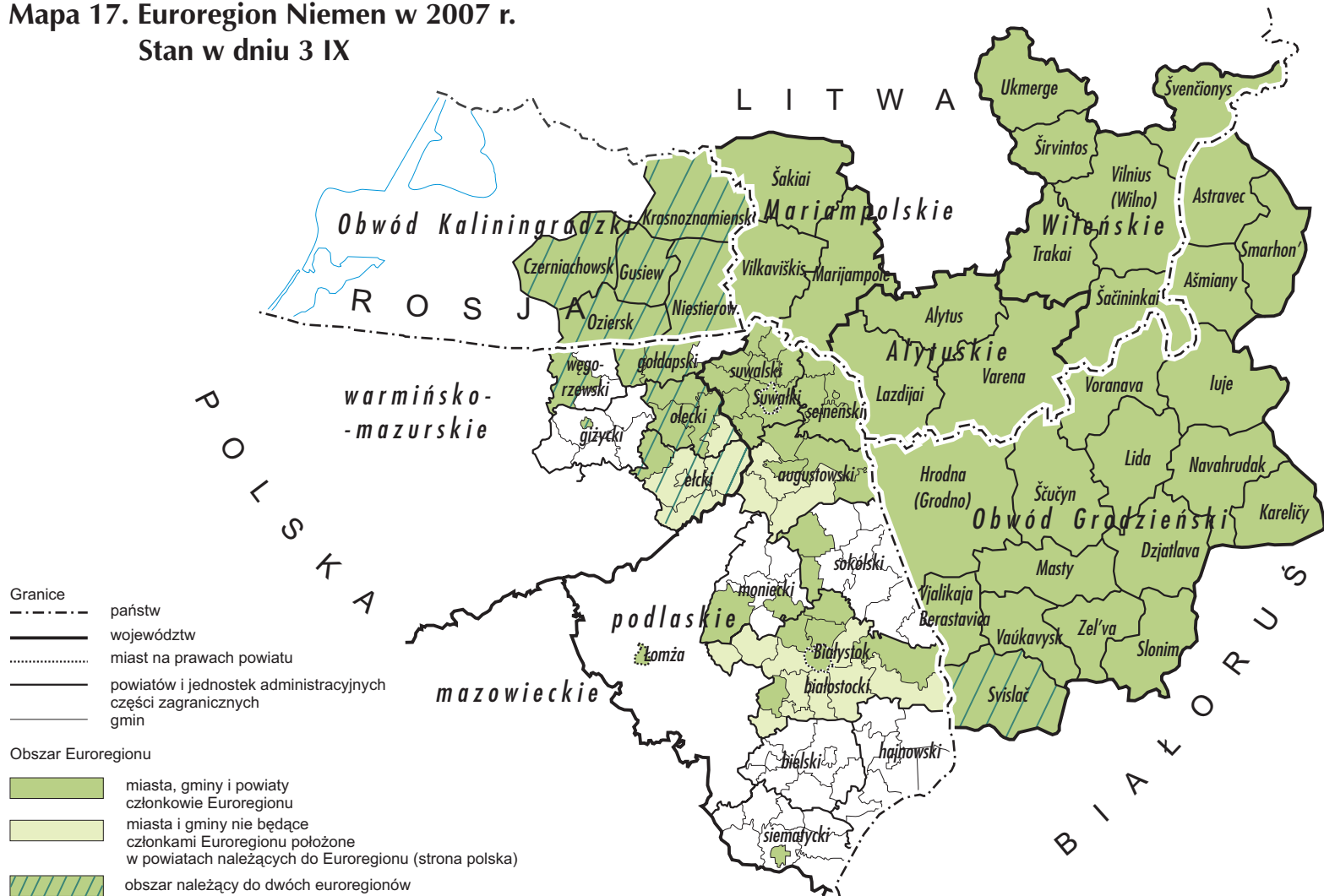
230023 Grodno
ul. Ożeszko 3 l. 67
tel. (+375 152) 722 316
fax. (+375 152) 720232
e-mail:
zdanchuk@mail.grodno.by

Strona litewska:

LT-68296
Marijampole
Vytauto g. 28
tel./fax. (+370 343) 91 538
e-mail: gsk@mari.omnitel.net

Mapa 17. Euroregion Niemen w 2007 r.

Stan w dniu 3 IX

Euroregion Niemen

Strona polska

Gminy:

1. Augustów – m	11. Gródek	21. Płaska	31. Suwałki – m
2. Bakalarzewo	12. Jeleniewo	22. Przerośl	32. Suwałki – w
3. Banie Mazurskie	13. Knyszyn	23. Puńsk	33. Szypliszki
4. Białystok	14. Korycin	24. Raczek	34. Świętajno
5. Czarna Białostocka	15. Kowale Oleckie	25. Rutka-Tartak	35. Wasilków
6. Dobrzyniewo Duże	16. Krasnopol	26. Sejny – m	36. Węgorzewo
7. Filipów	17. Lipsk	27. Sejny – w	37. Wiżajny
8. Giby	18. Łapy	28. Siemiatycze – m	
9. Giżycko – m	19. Nowinka	29. Stare Juchy	
10. Goldap	20. Olecko	30. Suchowola	

Powiat:

38. Augustowski	40. Etcki	42. Sejneński
39. Białostocki	41. Olecki	43. Suwałski

Inni członkowie:

44. Samorząd województwa Podlaskiego
45. Stowarzyszenie Miłośników Muzyki Chóralnej „Cantica Cantamus” W Białymstoku

Strona litewska

Rejony:

1. Alytuski
2. Mariampolski
3. Wileński

Strona białoruska

Obwody:

1. Grodzieński

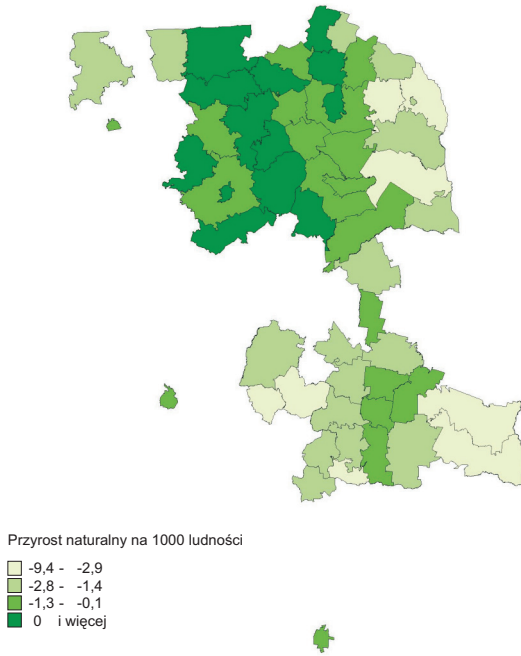
Strona rosyjska

Obwód Kaliningradzki:

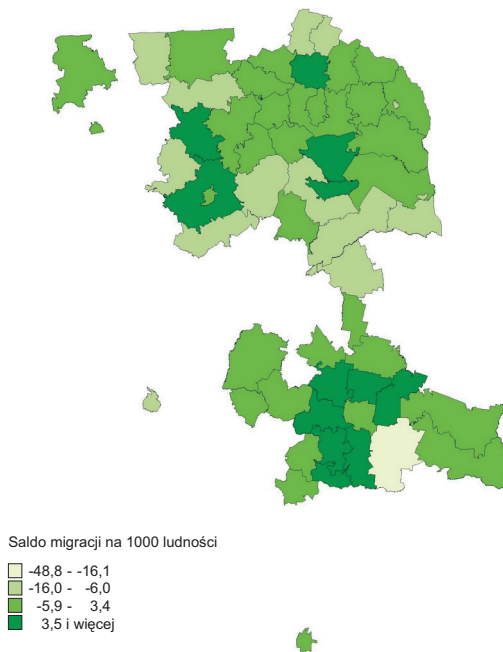
Rejony:

1. Czerniachowski
2. Gusiew
3. Krasnoznamienski
4. Niestierow
5. Ozierski

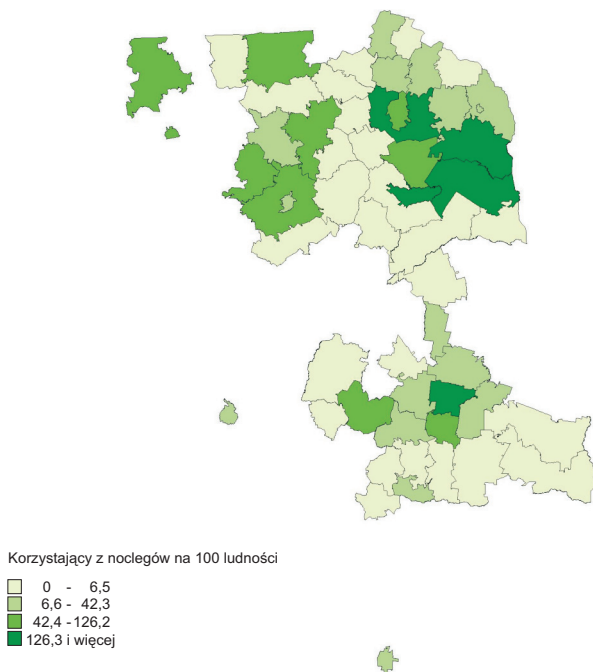
Kartogram 53. Przyrost naturalny na 1000 ludności w polskiej części Euroregionu Niemen w 2006 r.

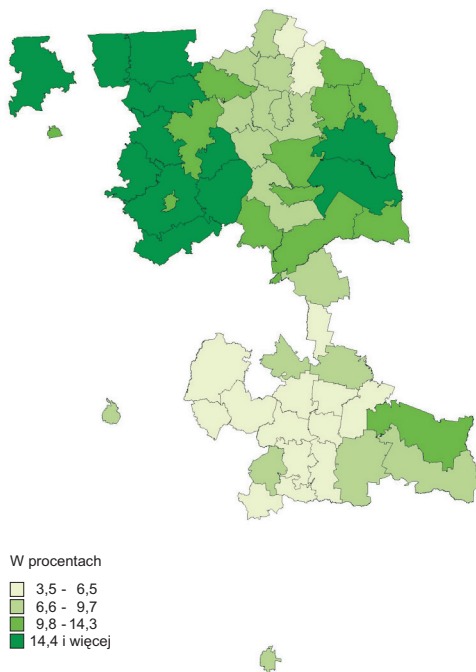
Kartogram 54. Saldo migracji na 1000 ludności w polskiej części Euroregionu Niemen w 2006 r.

Kartogram 55. Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Schneidera w polskiej części Euroregionu Niemen w 2006 r.

Kartogram 56. Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku 15-64 lata w polskiej części Euroregionu Niemen w 2006 r.

4.4. Euroregiony na pograniczu północnym

4.4.1. Euroregion Łyna-Ława

Utworzenie euroregionu

Zebranie założycielskie Stowarzyszenia Samorządów Przygranicznych o nazwie Euroregion Łyna-Ława odbyło się 14 marca 2003 r. Rejestracja stowarzyszenia w sądzie rejonowym nastąpiła 4 września 2003 r. Stowarzyszenie Samorządów Przygranicznych Euroregion Łyna-Ława jest międzynarodowym zrzeszeniem samorządów lokalnych powiatów województwa warmińsko-mazurskiego oraz rejonów Obwodu Kaliningradzkiego.

Struktura organów

Organami euroregionu są:

- walne zebranie członków,
- zarząd,
- komisja rewizyjna.

Walne zebranie członków jest najwyższą władzą stowarzyszenia. Uchwala ono główne kierunki działania stowarzyszenia. Każdy członek jest reprezentowany przez starostę lub jego przedstawiciela.

Zarząd kieruje całokształtem działalności stowarzyszenia zgodnie z uchwałami walnego zebrania członków, reprezentuje je na zewnątrz i ponosi odpowiedzialność przed walnym zebraniem członków. Składa się z trzech przedstawicieli strony polskiej i dwóch strony rosyjskiej. Pracami zarządu kieruje prezes stowarzyszenia.

W skład komisji rewizyjnej wchodzi trzech członków.

Majątek stowarzyszenia powstaje ze składek członkowskich, darowizn, zapisów, spadków, lokat, sponsoringu, wpływów z działalności statutowej oraz innych źródeł.

Członkowie stowarzyszenia dzielą się na:

- członków zwyczajnych,
- członków wspierających,
- członków honorowych.

Członkami zwyczajnymi stowarzyszenia mogą być samorzady powiatowe województwa warmińsko-mazurskiego Rzeczypospolitej Polskiej oraz rejonu Obwodu Kaliningradzkiego Federacji Rosyjskiej.

Członkiem wspierającym stowarzyszenie może być osoba prawna lub fizyczna posiadająca pełną zdolność do czynności prawnych, która zadeklaruje pomoc finansową lub rzeczową na rzecz stowarzyszenia.

Członkiem honorowym może być osoba, która wniosła wybitny wkład w rozwój idei stowarzyszenia lub w inny szczególny sposób zasłużyła się dla stowarzyszenia.

Aktualnie członkami stowarzyszenia (euroregionu) ze strony polskiej jest 9 powiatów z województwa warmińsko-mazurskiego: bartoszycki, elbląski, giżycki, gołdapski, kętrzyński, lidzbarski, olsztyński i węgorzewski.

Stronę rosyjską euroregionu tworzą 4 rejony obwodu kaliningradzkiego: Bagrationowski, Prawdinsk, Oziersk, Gusiew oraz miasto Mamonowo (por. mapa 18).

Siedzibą stowarzyszenia jest miasto Bartoszyce.

Cele euroregionu określone w statucie oraz wynikające z nich zadania przedstawiono w rozdziale drugim. Wśród najważniejszych inicjatyw podjętych dotychczas przez struktury euroregionu są:

- współorganizacja V, VI i VII Międzynarodowego Spływu Łyną „Stopki – Prawdinsk” – 23 czerwca 2005 r., 30 czerwca 2006 r. i 28 czerwca 2007 r.,
- działania na rzecz uruchomienia międzynarodowego przejścia granicznego dla ruchu turystycznego na rzece Łynie,
- podjęcie działań mających na celu realizację projektów: „Organizacja biura Euroregionu Łyna-Ława” w ramach programu Interreg III A oraz „Opracowanie Strategii Rozwoju Euroregionu Łyna-Ława”,
- przystąpienie euroregionu do uczestnictwa w projekcie pn. „Budowa potencjału instytucjonalnego organizacji pozarządowych Obwodu Kaliningradzkiego do uczestnictwa w polsko-rosyjskiej współpracy transgranicznej” realizowanym przez ESWIP (Elbląskie Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Pozarządowych),
- działania na rzecz aktywizacji połączenia kolejowego Bagrationowsk – Bartoszyce,
- prace nad projektem Planu Operacyjnego na lata 2007-2009 Euroregionu Łyna-Ława.

Euroregion nie korzystał dotychczas z dofinansowania z funduszy unijnych w ramach realizowanych działań.

U w a g a. Z powodu braku danych dla rosyjskiej części Euroregionu Łyna-Ława informacje statystyczne o części polskiej zamieszczono w tablicach w podrozdziale 4.5.

✉ **Ważniejsze adresy**

Euroregion Łyna-Ława
11-200 Bartoszyce
ul. Grota Roweckiego 1
tel. (89) 762 17 20, 762 97 05, 762 97 25
fax (89) 762 53 10
starosta.nba@powiatypolskie.pl

Mapa 18. Euroregion Łyna-Ława w 2007 r.
Stan w dniu 8 VIII

Euroregion Łyna-Ława

Strona polska

Powiaty:

1. Bartoszycki
2. Elbląski
3. Giżycki
4. Gołdapski
5. Kętrzyński
6. Lidzbarski
7. Olsztyński
8. Węgorzewski

Członek wspierający:

9. Sejmik Województwa Warmińsko-Mazurskiego

Strona rosyjska

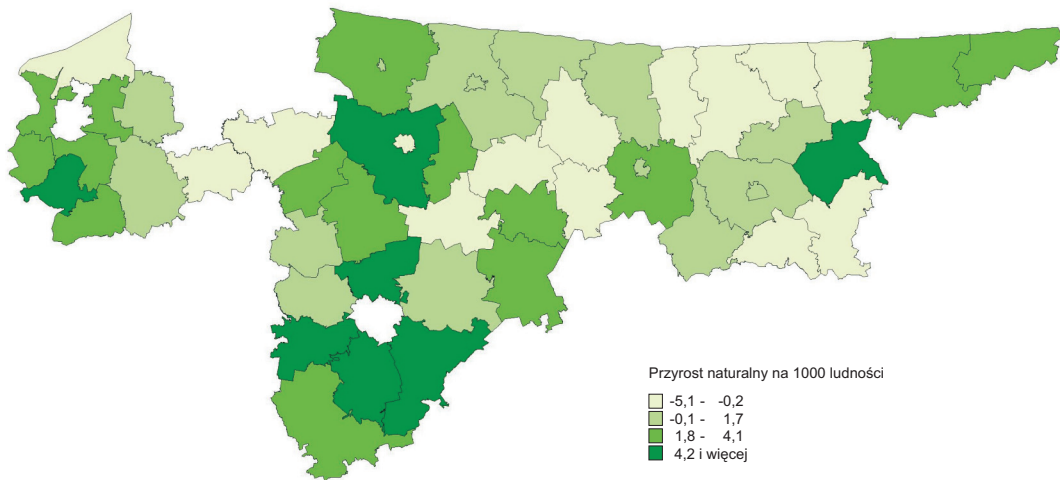
Rejony:

1. Bagrationowsk
2. Gusiew
3. Oziorsk
4. Prawdinsk

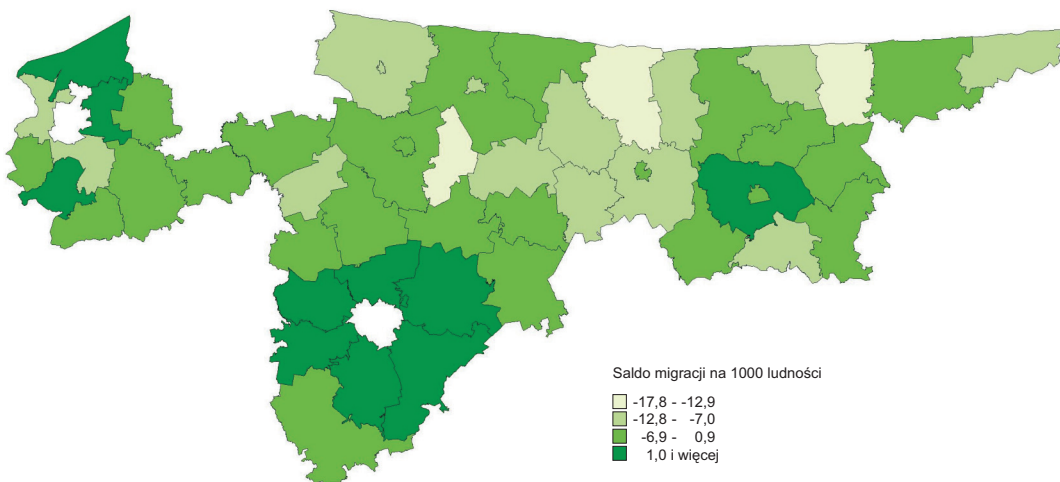
Miasta:

5. Mamonowo

Kartogram 57. Przyrost naturalny na 1000 ludności w polskiej części Euroregionu Łyna-Ława w 2006 r.

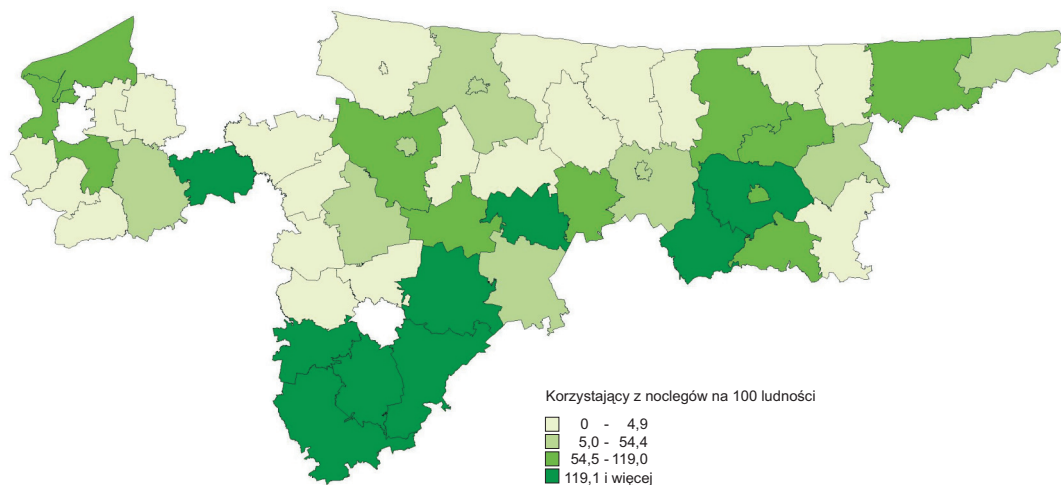

Kartogram 58. Saldo migracji na 1000 ludności w polskiej części Euroregionu Łyna-Ława w 2006 r.

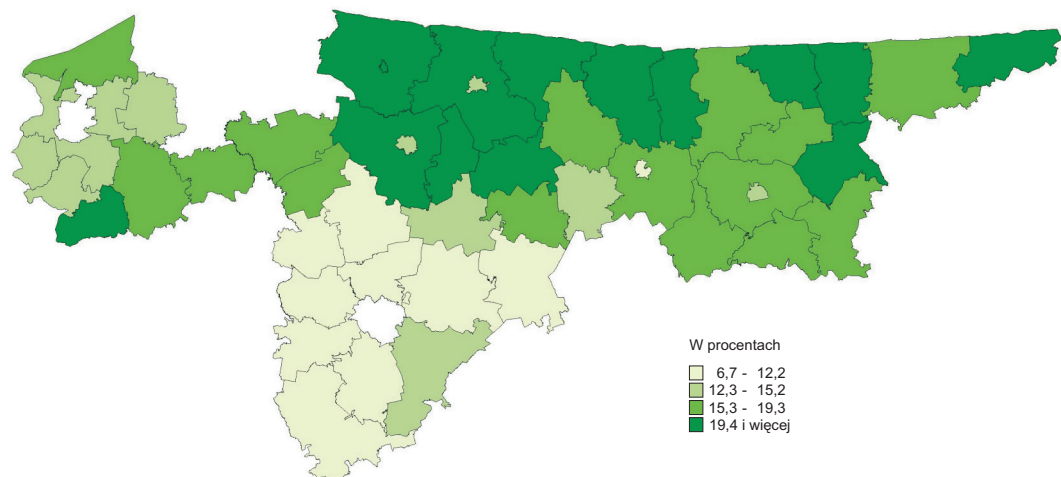

Kartogram 59. Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Schneidera w polskiej części Euroregionu Łyna-Ława w 2006 r.

Kartogram 60. Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku 15-64 lata w polskiej części Euroregionu Łyna-Ława w 2006 r.

4.4.2. Euroregion Bałtyk

Utworzenie euroregionu

Idea utworzenia euroregionu pojawiła się prawie równocześnie w kręgach politycznych i gospodarczych południowo-wschodniej Szwecji oraz północno-wschodniej Polski. Inicjatorem rozpoczęcia prac nad utworzeniem euroregionu były władze miasta Elbląga, które na przełomie lutego i marca 1997 roku zorganizowały konferencję w Malborku, poświęconą możliwościom utworzenia struktury transgranicznej w regionie południowo-wschodniego Bałtyku. Na tej konferencji powołano komitet organizacyjny. Po roku prac przedstawiciele 6 krajów¹⁵ podpisali 22 lutego 1998 roku Porozumienie o utworzeniu Euroregionu Bałtyk.

Aktualnie Euroregion Bałtyk łączy w ramach współpracy transgranicznej obszary leżące na terytorium 5 krajów nadbałtyckich: Polski, Danii, Litwy, Rosji i Szwecji.

W podpisanym porozumieniu przedstawiciele regionalnych i lokalnych władz przygranicznych regionów państw leżących nad Morzem Bałtyckim uznali za główny cel euroregionu przygotowanie i realizację wspólnych planów i projektów rozwoju przygranicznych terenów oraz likwidację barier we współpracy.

Językami oficjalnymi w euroregionie są język angielski i rosyjski. Jeżeli obrady toczą się na terytorium jednego z państw-stron umowy, mogą być prowadzone w języku gospodarza, wówczas jednak gospodarze obrad są obowiązani zapewnić simultaniczne tłumaczenie na język angielski i rosyjski.

Struktura organów

Organami euroregionu są:

- rada,
- prezydium,
- rada młodzieżowa,
- grupy robocze.

Ciała administracyjne to:

- stały międzynarodowy sekretariat,
- sekretariaty krajowe.

Rada jest najwyższym organem decydującym i koordynującym współpracę w ramach euroregionu. W jej skład może wejść do 8 przedstawicieli delegowanych przez każdą ze stron umowy oraz wszyscy członkowie rady młodzieżowej (8 osób). Posiedzenia rady odbywają się przynajmniej 2 razy w roku.

¹⁵ Pierwotnie do euroregionu ze strony łotewskiej należało miasto i region Liepaja, a od marca 2002 r. także region „Kurlandzki”. W 2006 r. strona łotewska wystąpiła z euroregionu.

Prezydium euroregionu wyłaniane jest spośród członków rady. Po jednym przedstawicielu ma w nim każdy region członkowski Euroregionu Bałtyk oraz rada młodzieżowa euroregionu.

Grupy robocze powoływane są przez prezydium.

Członkowie

Stowarzyszenie Gmin Rzeczypospolitej Polskiej Euroregion Bałtyk stanowi stronę polską Euroregionu Bałtyk. Zgodnie ze statutem Stowarzyszenia jego członkowie dzielą się na:

- zwyczajnych,
- wspierających,
- honorowych.

Członkiem zwyczajnym stowarzyszenia może być gmina i powiat ziemski z terenu województwa pomorskiego i warmińsko-mazurskiego na podstawie stosownej uchwały rady gminy lub powiatu ziemskiego i aprobującej decyzji zarządu stowarzyszenia.

Członkiem wspierającym może być osoba fizyczna lub prawna, jeśli wystąpi ze stosownym wnioskiem i wniesie lub zadeklaruje wsparcie materialne stowarzyszenia.

Nadanie godności członka honorowego następuje przez walne zebranie delegatów stowarzyszenia na wniosek zarządu i może być nadane osobie fizycznej lub prawnej.

Członkowie wspierający i honorowi nie mają biernego i czynnego prawa wyborczego, nie mają też obowiązku opłacania składki członkowskiej.

Członkami stowarzyszenia są 4 powiaty i 79 gmin (stan w 2007 r.).

Obszar Euroregionu Bałtyk obejmuje:

- po stronie polskiej województwa pomorskie i warmińsko-mazurskie,
- po stronie rosyjskiej obwód kaliningradzki,
- po stronie litewskiej Kłajpeda i region kłajpedzki,
- po stronie szwedzkiej okręgi: Kronoberg, Kalmar i Blekinge,
- po stronie duńskiej hrabstwo Bornholm, położone na wyspie i będące najmniejszym okręgiem administracyjnym Danii.

Obszar euroregionu przedstawiono na mapie 16.

Małe projekty euroregionalne

W polskiej części Euroregionu Bałtyk zrealizowano 232 tzw. „małe projekty” dofinansowane z programu PHARE CBC (sumaryczne ich zestawienie w układzie poszczególnych edycji programu Phare zaprezentowano w tablicy 3.1 na str. 34). Łączna kwota ich dofinansowania wyniosła 4222,5 tys. euro. Średnia kwota dofinansowania jednego projektu wyniosła nieco ponad 18,2 tys. euro.

TABL. 4.107. ŚRODKI FINANSOWE PRYZNANE I ROZLICZONE PRZEZ BENEFICJENTÓW W RAMACH WSZYSTKICH PROGRAMÓW WSPÓŁPRACY PRZYGRANICZNEJ PHARE ZREALIZOWANYCH W EUROREGIONIE BAŁTYK W LATACH 1998-2006

EDYCJA PROGRAMU	Liczba zrealizowanych projektów	Dotacja Phare na realizację projektów zgodnie z umową	Kwota wykorzystanych środków z dotacji Phare
		w euro	
Program dla Polskiej Granicy Wschodniej (FMP)			
Edycja PL 97, Phare 1997	20	114000,00	108090,26
Edycja PL 005.06, Phare 2000	15	227889,00	170411,39
Edycja PL 0103.07, Phare 2001	23	396068,01	323019,43
Edycja PL 2002/000-580.03.04, Phare 2002	18	471553,28	409118,68
Edycja PL 2003/005-710.06.02, Phare 2003	49	988866,32	879191,66
RAZEM	125	2198376,61	1889831,42
Programy dla Regionu Morza Bałtyckiego (FMP)			
Linia budżetowa PL 9708	2	60000,00	60000,00
Linia budżetowa PL 9612	1	18848,00	18128,99
Linia budżetowa PL 9917	47	318101,45	280974,18
Linia budżetowa PL 0014, Phare 2000	11	305238,46	235250,60
Linia budżetowa PL 0111, Phare 2001	9	306917,85	240434,73
Linia budżetowa PL 0111, Phare 2002, edycja PL2002/000-639	10	284034,64	225427,80
Linia budżetowa PL 2003/005-873, Phare 2003	10	291441,11	234260,23
RAZEM	90	1584581,51	1294476,53
Schemat wsparcia			
Linia budżetowa PL 0111	4	416644,20	312260,64
Edycja PL 2002/000-639 inwestycyjny	1	250000,00	135439,12
Edycja PL 2002/000-639 instytucjonalny	4	352054,22	298340,35
Linia budżetowa PL 2003/005-873 instytucjonalny	1	80496,45	46649,09
Linia budżetowa PL 2003/005-873 inwestycyjny	1	146638,22	146638,22
RAZEM	11	1245833,09	939327,42
SIPF i BRIPF			
Edycja PL 2002/000-580.03.05 Polska Granica Wschodnia, Fundusz Małych Projektów Instytucjonalnych (SIPF) ...	5	949312,10	866398,94
Edycja PL 2003/004-379.03.02, Fundusz Małych Projektów Infrastrukturalnych (SIPF), Narodowy Program Phare 2003	5	585000,00	578608,11
Linia budżetowa PL 2003/005-710.06.01, Fundusz Projektów Infrastruktury Biznesowej (BRIPF)	19	2134268,08	2036339,32
RAZEM			
RAZEM	245	7163059,29	6159974,69

Ź r ó d ł o: I. Nawrocka „Współpraca transgraniczna w Euroregionie Bałtyk w latach 1998-2006”. Rozprawa doktorska. UG Gdańsk, Sopot 2007.

Wykres 4.13. Małe projekty dofinansowane z programu PHARE CBC w polskiej części Euroregionu Bałtyk według kategorii beneficjentów

Źródło: Sekretariat Stowarzyszenia Gmin RP Euroregion Bałtyk.

Bariery współpracy

Wśród najistotniejszych barier współpracy transgranicznej przedstawiciele sekretariatu stowarzyszenia wymienili:

- brak partnerów do realizacji projektów,
- ograniczoną ilość środków,
- długi czas oczekiwania (opóźnienia) na refundację środków.

U w a g a. W tablicach brak danych dla stron: litewskiej, szwedzkiej i duńskiej.

TABL. 4.108. POWIERZCHNIA I LUDNOŚĆ W POLSKIEJ I ROSYJSKIEJ CZĘŚCI EUROREGIONU BAŁTYK W 2006 R.

Stan w dniu 31 XII

AREA AND POPULATION IN POLISH AND RUSSIAN PART OF BAŁTYK EUROREGION IN 2006

As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Powierzchnia w km ² Area in km ²	Ludność Population			Kobiety na 100 mężczyzn Females per 100 males
		w liczbach bezwzględ- nych in absolute numbers	w miastach w % ogółu ludności in urban areas in % of total popu- lation	na 1 km ² per 1 km ²	
STRONA: PART:					
Polska ..... Polish	42487	3630478	64,3	85,4	106
Rosyjska: Russian: obwód kaliningradzki	15125	937353	76,8	62,0	112

TABL. 4.109. **LUDNOŚĆ WEDŁUG GRUP WIEKU W POLSKIEJ I ROSYJSKIEJ CZĘŚCI EUROREGIONU BAŁTYK W 2006 R.**

Stan w dniu 31 XII

POPULATION BY AGE IN POLISH AND RUSSIAN PART OF BAŁTYK EUROREGION IN 2006

As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Ogółem Total	Poniżej 15 lat Below 15 years	15-64	65 lat i więcej 65 years and more
		w % ogółu ludności in % of total population		
STRONA: PART:				
Polska	3630478	17,0	71,1	11,9
Polish				
Rosyjska: Russian:				
obwód kaliningradzki	937353	13,6	73,2	13,2

TABL. 4.110. **RUCH NATURALNY LUDNOŚCI I SALDO MIGRACJI W POLSKIEJ I ROSYJSKIEJ CZĘŚCI EUROREGIONU BAŁTYK W 2006 R.**
VITAL STATISTICS AND NET MIGRATION IN POLISH AND RUSSIAN PART OF BAŁTYK EUROREGION IN 2006

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Urodzenia żywe Live births	Zgony Deaths		Przyrost naturalny Natural increase	Małżeństwa Marriages	Saldo migracji Net migration
		ogółem total	w tym niemowląt ^a of which infants ^a			
	na 1000 ludności			per 1000 population		
STRONA: PART:						
Polska	10,8	8,6	5,3	2,2	6,2	-1,7
Polish						
Rosyjska: Russian:						
obwód kaliningradzki	9,3	16,5	7,1	-7,1	8,5	-7,1

a Na 1000 urodzeń żywych.
a Per 1000 live births.

TABL. 4.111. RUCH TURYSTYCZNY W POLSKIEJ I ROSYJSKIEJ CZĘŚCI EUROREGIONU BAŁTYK W 2006 R.
TOURIST TRAFFIC IN POLISH AND RUSSIAN PART OF BAŁTYK EUROREGION IN 2006

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Miejsca noclegowe ^a na 100 ludności ^b Number of beds ^a per 100 population ^b	Udzielone noclegi na 100 ludności ^c Nights spent (overnight stay) per 100 population ^c	Korzystający z noclegów na 100 ludności ^d Tourists accommodated per 100 population ^d	Turyści zagraniczni korzystający z noclegów na 100 korzystających ogółem Foreign tourists accommodated per 100 tourists accommodated
STRONA: PART:				
Polska ..... Polish	3,4	216,5	61,8	21,1
Rosyjska: Russian:				
obwód kaliningradzki	.	.	2,5	31,7

a Stan w dniu 31 VII. b Wskaźnik funkcji turystycznej według Baretje'a. c Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Charvata. d Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Schneidera.

a As of 31 VII. b Tourist function index by Baretje. c Tourist traffic intensity index by Charvat. d Tourist traffic intensity index by Schneider.

TABL. 4.112. ZASOBY MIESZKANIOWE W POLSKIEJ I ROSYJSKIEJ CZĘŚCI EUROREGIONU BAŁTYK W 2006 R.
Stan w dniu 31 XII
DWELLING STOCKS IN POLISH AND RUSSIAN PART OF BAŁTYK EUROREGION IN 2006
As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Mieszkania Dwellings	Przeciętna liczba osób Average number of persons		Przeciętna powierzchnia użytkowa Average usable floor space		Mieszkania na 1000 ludności Dwellings per 1000 population
		na mieszkanie per dwelling	na izbę per room	mieszkania per dwelling	na 1 osobę per person	
				w m ²	in m ²	
STRONA: PART:						
Polska ..... Polish	1190647	3,0	0,8	67,0	22,0	328
Rosyjska: Russian:						
obwód kaliningradzki	348427	.	.	53,5	20,4	372

TABL. 4.113. MIESZKANIA ODDANE DO UŻYTKOWANIA W POLSKIEJ I ROSYJSKIEJ CZĘŚCI EUROREGIONU BAŁTYK W 2006 R.
DWELLINGS COMPLETED IN POLISH AND RUSSIAN PART OF BAŁTYK EUROREGION IN 2006

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Ogółem Total	Na 1000 ludności Per 1000 population	Na 1000 zawartych małżeństw Per 1000 marriages contracted
<i>STRONA:</i> <i>PART:</i>			
Polska ..... <i>Polish</i>	14487	4,0	648
Rosyjska: <i>Russian:</i>			
obwód kaliningradzki	6630	7,1	833

TABL. 4.114. APTEKI I PUNKTY APTECZNE^a W POLSKIEJ I ROSYJSKIEJ CZĘŚCI EUROREGIONU BAŁTYK W 2006 R.

Stan w dniu 31 XII

PHARMACIES AND PHARMACEUTICAL OUTLETS^a IN POLISH AND RUSSIAN PART OF BAŁTYK EUROREGION IN 2006

As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Apteki i punkty apteczne <i>Pharmacies and pharmaceutical outlets</i>	Ludność na 1 aptekę i punkt apteczny <i>Population per pharmacy and pharmaceutical outlet</i>
<i>STRONA:</i> <i>PART:</i>		
Polska ..... <i>Polish</i>	978	3712
Rosyjska: <i>Russian:</i>		
obwód kaliningradzki	218	4306

^a Strona polska – bez aptek szpitalnych w stacjonarnych zakładach opieki zdrowotnej, działających na potrzeby tych zakładów.

^a *Polish part – excluding hospital's pharmacies in in-patient health care facilities, operated for the needs of these.*

TABL. 4.115. KINA STAŁE I MUZEA W POLSKIEJ I ROSYJSKIEJ CZĘŚCI EUROREGIONU BAŁTYK W 2006 R.

Stan w dniu 31 XII

FIXED CINEMAS AND MUSEUMS IN POLISH AND RUSSIAN PART OF BAŁTYK EUROREGION IN 2006

As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Kina <i>Cinemas</i>	Liczba ludności na 1 kino <i>Population per cinema</i>	Muzea <i>Museums</i>
<i>STRONA:</i> <i>PART:</i>			
Polska ..... <i>Polish</i>	44	82511	75
Rosyjska: <i>Russian:</i>			
obwód kaliningradzki	8	117169	12

 Ważniejsze adresy**Strona polska:**

Stowarzyszenie Gmin RP Euroregion Bałtyk
ul. Św. Ducha 3/4
82-300 Elbląg
Zdzisław Olszewski
tel. +48 55 235 5599
fax +48 55 236 1010
e-mail: sekel@eurobalt.org.pl
www.eurobalt.org.pl

Strona rosyjska:

Municipality of Baltijsk
Lenina str. 6
238520 Baltijsk
Victor Koshelev
tel./fax +07 4014 522 669
e-mail: koshelev@bltfrd.koenig.su

Strona litewska:

Klaipeda County Governor's Administration
Danes g. 17
LT-5800 Klaipeda
Dalia Makuskiene
tel. +370 4631 2483
fax +370 4631 4907
e-mail: region@klaipeda.aps.lt
www.klaipeda.aps.lt

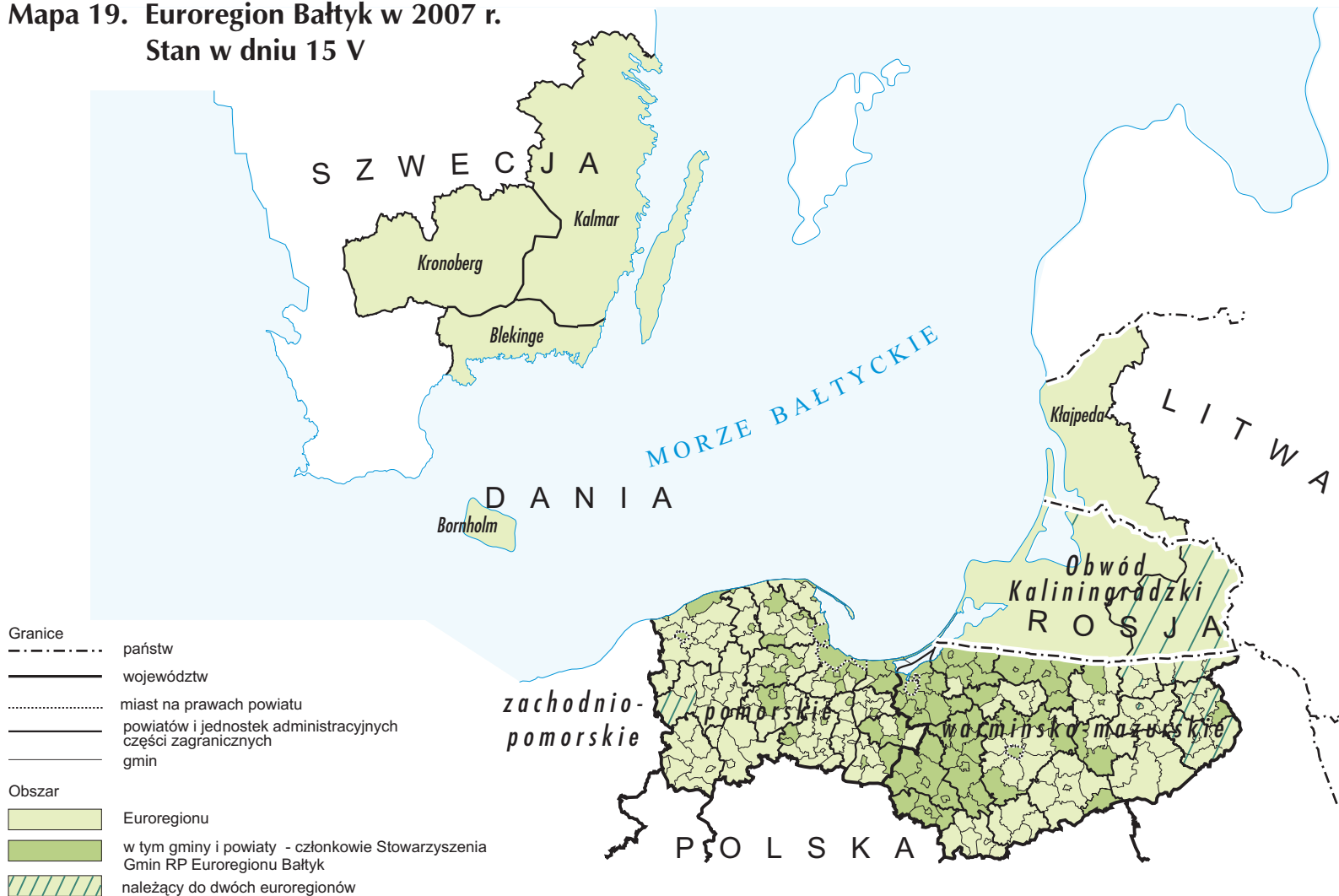
Strona szwedzka:

Region Blekinge
Ronnebygatan 2
SE-371 32 Karlskrona
PG Lindencrona
tel. +46 455 305 011
fax +46 455 305 010
e-mail: pglindencrona@regionblekinge.se
www.regionblekinge.se

Strona duńska:

Regional Municipality of Bornholm
Ullasvej 23
DK-3700
Niels Chresten Andersen
tel. +45 5692 1303
fax +45 5692 1301
e-mail: carrefour@brk.dk
www.brk.dk, www.bornholm-eu.dk

Mapa 19. Euroregion Bałtyk w 2007 r.
Stan w dniu 15 V

Euroregion Bałtyk

Strona polska

Województwa:

1. Pomorskie
2. Warmińsko-mazurskie

Członkowie Stowarzyszenia Gmin RP Euroregion Bałtyk

Gminy:

1. Barciany	21. Iława – m	41. Mikołajki Pomorskie	61. Rumia
2. Bartoszyce – m	22. Iława – w	42. Milejewo	62. Rychliki
3. Bartoszyce – w	23. Jastarnia	43. Młynary	63. Sępólno
4. Biskupiec	24. Jeziorany	44. N.Miasto Lubawskie – m	64. Słupsk – m
5. Bisztynek	25. Kaliska	45. Nowy Dwór Gdański	65. Smołdzino
6. Braniewo – m	26. Kartuzy	46. Olsztyn	66. Sopot
7. Braniewo – w	27. Kętrzyn – m	47. Olsztynek	67. Sorkwity
8. Cedry Wielkie	28. Kisielice	48. Orneta	68. Starogard Gdański – m
9. Czarna Woda	29. Kościerzyna – m	49. Ostróda – m	69. Stegna
10. Dobrze Miasto	30. Kościerzyna – w	50. Ostróda – w	70. Stężyca
11. Dzierżoń	31. Krynica Morska	51. Piecki	71. Sztum
12. Elbląg – m	32. Kwidzyn – m	52. Pieniężno	72. Sztutowo
13. Elbląg – w	33. Lelkowo	53. Płoskinia	73. Świątki
14. Frombork	34. Lębork	54. Prabuty	74. Tczew – m
15. Gdańsk	35. Lina	55. Pruszcz Gdański – m	75. Tolkmicko
16. Gdynia	36. Lubawa – w	56. Pruszcz Gdański – w	76. Ustka – m
17. Gniewino	37. Łeba	57. Pszczółki	77. Wejherowo – m
18. Godkowo	38. Malbork – m	58. Puck – m	78. Wieliczki
19. Górowo Iławeckie – m	39. Małyty	59. Reda	79. Władysławowo
20. Górowo Iławeckie – w	40. Markusy	60. Rozogi	80. Zalewo

Powiaty:

81. Elbląski	84. Ostródzki
82. Iławski	
83. Nowomiejski	

Strona rosyjska

Obwody:

1. Kaliningradzki

Strona litewska

Okręgi:

1. Kłajpedzki

Strona duńska

Okręgi:

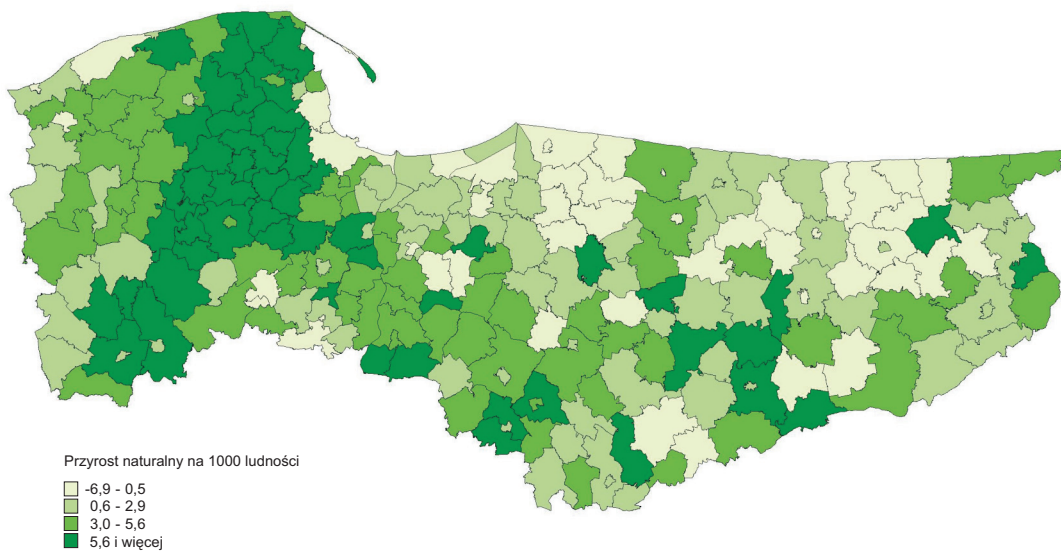
1. Bornholm

Strona szwedzka

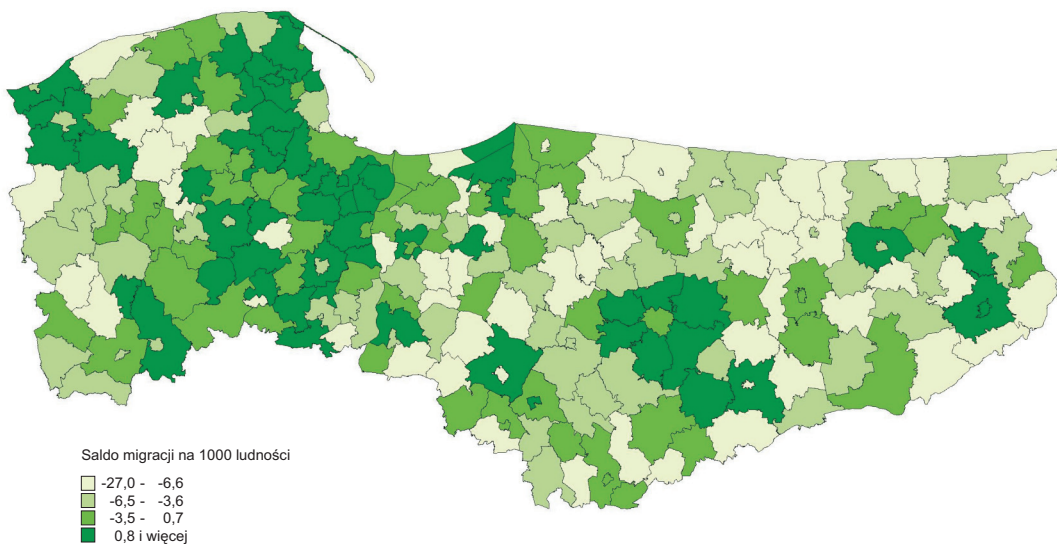
Okręgi:

1. Blekinge
2. Kalmar
3. Kronoberg

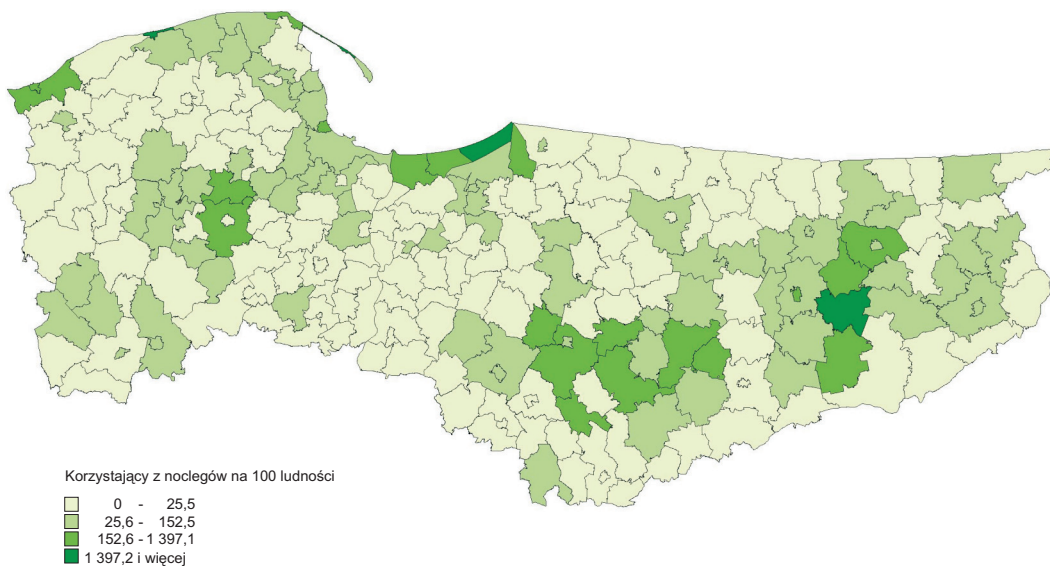
Kartogram 61. Przyrost naturalny na 1000 ludności w polskiej części Euroregionu Bałtyk w 2006 r.

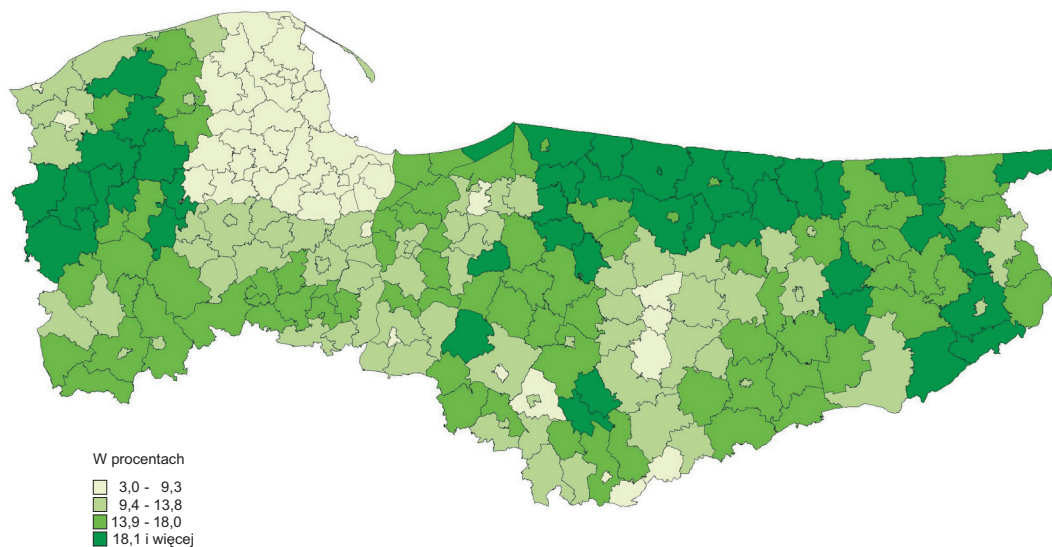
Kartogram 62. Saldo migracji na 1000 ludności w polskiej części Euroregionu Bałtyk w 2006 r.

Kartogram 63. Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Schneidera w polskiej części Euroregionu Bałtyk w 2006 r.

Kartogram 64. Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku 15-64 lata w polskiej części Euroregionu Bałtyk w 2006 r.

4.5. Informacje statystyczne o polskich częściach euroregionów: Tatry, Niemen i Łyna-Ława

TABL. 4.116. POWIERZCHNIA I LUDNOŚĆ W 2006 R.

Stan w dniu 31 XII
AREA AND POPULATION IN 2006
As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Powierzchnia w km ² Area in km ²	Ludność Population			Kobiety na 100 mężczyzn Females per 100 males
		w liczbach bezwzględ- nych in absolute numbers	w miastach w % ogółu ludności in urban areas in % of total popu- lation	na 1 km ² per 1 km ²	
Niemen	10774	905176	73,3	84,0	106,9
Łyna-Ława	10283	447577	47,2	43,5	103,2

TABL. 4.117. LUDNOŚĆ WEDŁUG GRUP WIEKU W 2006 R.

Stan w dniu 31 XII
POPULATION BY AGE IN 2006
As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Ogółem Total	Poniżej 15 lat Below 15 years	15-64	65 lat i więcej 65 years and more
		w % ogółu ludności in % of total population		
Niemen	905176	16,2	71,0	12,8
Łyna-Ława	447577	17,3	70,8	11,9

TABL. 4.118. RUCH NATURALNY LUDNOŚCI I SALDO MIGRACJI W 2006 R.

VITAL STATISTICS AND NET MIGRATION IN 2006

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Urodzenia żywe Live births	Zgony Deaths		Przyrost naturalny Natural increase	Małżeństwa Marriages	Saldo migracji Net migration
		ogółem total	w tym niemowląt ^a of which infants ^a			
		na 1000 ludności per 1000 population				
Niemen	9,4	8,8	5,9	0,7	5,6	-1,6
Łyna-Ława	10,5	9,5	4,9	1,0	5,8	-4,0

a Na 1000 urodzeń żywych.
a Per 1000 live births.

TABL. 4.119. **RUCH TURYSTYCZNY W 2006 R.**
TOURIST TRAFFIC IN 2006

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Miejsca noclegowe ^a na 100 ludności ^b Number of beds ^a per 100 population ^b	Udzielone noclegi na 100 ludności ^c Nights spent (overnight stay) per 100 population ^c	Korzystający z noclegów na 100 ludności ^d Tourists accommodated per 100 population ^d	Turyści zagraniczni korzystający z noclegów na 100 korzystających ogółem Foreign tourists accommodated per 100 tourists accommodated
Tatry	6,9	831,3	187,5	10,5
Niemen	1,4	109,0	43,9	23,5
Łyna-Ława	2,8	171,6	49,3	14,6

a Stan w dniu 31 VII. b Wskaźnik funkcji turystycznej według Baretje'a. c Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Charvata. d Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Schneidera

a As of 31 VII. b Tourist function index by Baretje. c Tourist traffic intensity index by Charvat. d Tourist traffic intensity index by Schneider.

TABL. 4.120. **ZASOBY MIESZKANIOWE W 2006 R.**

Stan w dniu 31 XII
DWELLING STOCKS IN 2006
 As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Mieszkania Dwellings	Przeciętna liczba osób Average number of persons		Przeciętna powierzchnia użytkowa Average usable floor space		Mieszkania na 1000 ludności Dwellings per 1000 population
		na mieszkanie per dwelling	na izbę per room	mieszkania per dwelling	na 1 osobę per person	
				w m ²	in m ²	
Tatry	125620	3,8	0,9	84,9	22,6	265,5
Niemen	311152	2,9	0,8	67,4	23,2	343,7
Łyna-Ława	142676	3,1	0,8	67,3	21,5	318,8

TABL. 4.121. **MIESZKANIA ODDANE DO UŻYTKOWANIA W 2006 R.**
DWELLINGS COMPLETED IN 2006

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Ogółem Total	Na 1000 ludności Per 1000 population	Na 1000 zawartych małżeństw Per 1000 marriages contracted
Tatry	912	1,9	302
Niemen	3187	3,5	629
Łyna-Ława	1042	2,3	396

TABL. 4.122. **APTEKI I PUNKTY APTECZNE^a W 2006 R.**

Stan w dniu 31 XII

PHARMACIES AND PHARMACEUTICAL OUTLETS^a IN 2006

As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE <i>SPECIFICATION</i>	Apteki i punkty apteczne <i>Pharmacies and pharmaceutical outlets</i>	Ludność na 1 aptekę i punkt apteczny <i>Population per pharmacy and pharmaceutical outlet</i>
Tatry	138	3429
Niemen	282	3210
Łyna-Ława	105	4263

^a Strona polska – bez aptek szpitalnych w stacjonarnych zakładach opieki zdrowotnej, działających na potrzeby tych zakładów.

^a Polish part – excluding hospital's pharmacies in in-patient health care facilities, operated for the needs of these.

TABL. 4.123. **KINA STAŁE I MUZEA W 2006 R.**

Stan w dniu 31 XII

FIXED CINEMAS AND MUSEUMS IN 2006

As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE <i>SPECIFICATION</i>	Kina <i>Cinemas</i>	Liczba ludności na 1 kino <i>Population per cinema</i>	Muzea <i>Museums</i>
Tatry	7	67594,3	13
Niemen	16	56573,5	21
Łyna-Ława	10	44757,7	8

Bibliografia, w tym źródła cytowane

30 lat wspólnej pracy. Wyd. SERG 2003.

Borys T.: *Obszary transgraniczne w statystyce regionalnej.* GUS Warszawa 1999.

Europejska Karta regionów Granicznych i Transgranicznych. Uchwalona przez Radę Europy 20 listopada 1981 roku i znowelizowana 1 grudnia 1995 roku.

Europejska Konwencja Ramowa o współpracy transgranicznej pomiędzy wspólnotami i władzami terytorialnymi (tzw. Karta madrycka). Sporządzona w Madrycie 21 maja 1980 roku.

Euroregiony na granicach Polski 2003. US Wrocław 2004.

Materiały informacyjne Euroregion Pomierania (www.pomerania.org.pl/fundusze3a.php).

Międzynarodowa współpraca regionów. Wybór ekspertyz. Praca zbiorowa pod red. W. Toczyskiego, W. Sartoriusa i J. Zauchy. Wyd. „Przedświt”. Warszawa wrzesień 1997.

Nawrocka I.: *Współpraca transgraniczna w Euroregionie Bałtyk w latach 1998-2006*”. Rozprawa doktorska. UG Gdańsk, Sopot 2007.

Praktyczny przewodnik współpracy transgranicznej. Opr. SERG. Wyd. II European Commission. Gronau-Bruksela 1997.

Raport zamykający wdrażanie Programów Współpracy Przygranicznej, Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych oraz Spójności Społeczno-Gospodarczej Phare realizowanych przez Władze Wdrażającą Program Współpracy Przygranicznej Phare. Opr. Zespół Ewaluacji i Promocji. Warszawa 2006.

Roszkowska L., Roszkowski R.: *Rozwój współpracy transgranicznej na granicach Polski na przykładzie Euroregionu Pradziad.* Wyd. Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Pradziad. Prudnik 2007.

Szlachta J.: *Fundusze strukturalne i Fundusz Spójności Unii Europejskiej szansą dla Polski.* WSZiA. Zamość, październik 2002.

Władza Wdrażająca Program Współpracy Przygranicznej Phare (www.wwpwp.pl)

Zdulski M.: *Polskie doświadczenia we współpracy transgranicznej.* Jelenia Góra 2002.